

تصویر ابو عبد الرحمن الكردی

روناکی سوننه‌ت

و تاریکییه‌کانی بیداره

له دیندا

له ژیر روشنایی قورئان و سوننه‌تدا

نوسینی

د. سعید بن علی بن وهف القحطانی

وه‌رگیڕانی

م. شاخوان جواد أحمد

روناکی سوننه‌ت و تاریکییه‌کانی بیدعه له دیندا

له ژیر روشنایی قورئان و سوننه‌تدا

نوسینی :

د. سعید بن علی بن وهف القحطانی

وه‌رگیرانی :

م. شاخوان جواد أحمد

بیش نویژو وتار خوینی مزگه‌وتی (سه‌ید نه‌حمه‌دی فه‌یله‌سوف) / چه‌مچه‌مان

ناوی کتیب : رونای سوننه و تاریکیه کانی بیدعه له دیندا...

ناوی نووسهر : د. سعید بن علی بن وهف القحطانی .

ناوی و مرگیز : م. شاخوان جواد احمد .

ژماره ی سپاردن : ژماره (۳۴۶) ی سالی (۲۰۰۲) پی دراوه له لایهن

وه زاره تی پۆشنگیری حکومه تی مه ری می کوردستانه وه .

زنجیره : زنجیره ی (۲۹) بیست و نۆیه م له زنجیره ی پینماییه کانی پزگای

پاست .

نۆره و سالی چاپ : یه که م - (۱۴۲۹ هـ / ۲۰۰۸) .

چاپ خانه : چاپ مه نی سیما / سلیمانی .

بنکه ی بلاو کورده وه :

کتیبخانه ی سوننه — سلیمانی .

کتیبخانه ی زانست — که لار .

کتیبخانه ی سیما — چه مچه مال .

قال الإمام الشافعي رحمه الله :

كُلُّ الْعُلُومِ سِوَى الْقُرْآنِ مَشْغَلَةٌ إِلَّا الْحَدِيثَ وَالْإِلَّاهِيَّةَ فِي الدِّينِ
وَمَا سِوَى ذَلِكَ وَسِوَى الشَّيَاطِينِ الْعِلْمُ مَا كَانَ فِيهِ قَالَ حَدَّثَنَا

پیشه کی و مرگیر:

موسلمانى خوشه ويست : سوننه تى پیغه مبر (ﷺ) پله و پایه یه کی زور به رزو گوره ی هیه له ئیسلامدا، چون وانیه له کاتیکدا دووم بنچینه ی ئایینه پاش قورئانی پیروژ؟ پوون که ره وه ی قورئانی پیروژه، دهقه پرمانا و گشتگیرو په هاکانی تاییه ت و سنوردار دهکات، به ئی سوننه ت نه و قه لا پۆلاینه یه که هر موسلمانیک بجیته ناوی که سیکی ئه مین و هیمن و پاریزراوه، وه ئه و ده رگا گه وره یه یه که هر موسلمانیک بجیته ناوی دهکات به مهست و ئاواته کانى، سوننه ت نه و که سانه ی که په یوه ستن پیته وه به رزبان دهکاته وه ئه گه ر کرده وه چاکه کانیشیان که م بیت، وه روناکییه که ی له ناو چاوو به رده ستیاندايه له دونیاو دواپۆژدا.

موسلمانى خوشه ويست خواى په روه ردگار فره مانى پی کردووین به گوپرایه لی کردنى خوى و پیغه مبره که ی (ﷺ) له چه ندین شوین له قورئانی پیروژدا، گوپرایه لی کردنى خواى په روه ردگار به شوین که وتنى قورئانی پیروژه وه گوپرایه لی کردنى پیغه مبر (ﷺ) به شوین که وتنى فره مووده پیروژه کانیه تى، شایه تى دانى هر که سیک به وه ی که پیغه مبر (ﷺ) نیردراوى خوايه بریتیه له شوین که وتنى و جی به جی کردنى سوننه ته کانى، وه خواى په روه ردگار پیى راگه یاندووین که هر که سیک گوپرایه لی پیغه مبر (ﷺ) بکات نه وه به لگه یه له سه ر خوشه ويستی بۆ خواى په روه ردگار، وه هر که سیک گوپرایه لی پیغه مبره که ی (ﷺ) نه کات نه وه که سیکی بى باوه ره یان ئیمان لاوازه.

بۆیه ئه گه ر ده ته ویت دینى خواى په روه ردگار به رده وام دیارو ئاشکراو سه رکه وتوو بیت، نه گه ر ده ته ویت خواى په روه ردگار و فریشته کان و موسلمانان خوشتیا ن بویت، نه گه ر ده ته ویت به راستى بیسه لمینیت که شوینکه وتوى

پیشواو ماموستاو سهره‌ری خۆتی که پیغمبهره (ﷺ)، نه‌گه‌ر ده‌ته‌وێت دل
خۆش و دل ئارام بیت و به‌رچاو پۆشن بیت، نه‌گه‌ر ده‌ته‌وێت به‌رده‌وام بیت
له‌سه‌ر دین و دلت په‌یه‌وست بیت پییه‌وه‌ نه‌وه: شوینی سوننه‌تی پیغمبهر (ﷺ)
بکه‌وه‌و جی‌به‌جیی بکه‌و زیندووی بکه‌وه‌ له‌ ناو خه‌لکیدا (خۆشه‌ویستیت بۆ
پیغمبهر (ﷺ) به‌و شیوه‌یه‌ ده‌بیت نه‌ک هه‌ر به‌ده‌م بلییت خۆشم ده‌وێت و له‌و
لاشه‌وه‌ هیچ گرنگی به‌ سوننه‌ته‌کانی ناده‌یت).

موسلمانانی خۆشه‌ویست له‌ به‌ر گه‌وره‌یی سوننه‌ت و بلاو بوونه‌وه‌ی بیدعه‌ به‌
هه‌موو جو‌رو به‌ش و شیوه‌یه‌ک به‌ پتوایست زانی هه‌ستم به‌ وه‌رگێرانی نه‌م کی‌تابه
به‌ سو‌ده‌ی به‌رده‌ستت که‌ باس له‌ (پوناکی سوننه‌ت و تاریکیه‌کانی بیدعه‌ و شته‌
تازه‌ داهێنراوه‌کان له‌ دیندا) ده‌کات، بیدعه‌ هه‌مو‌ی سه‌رلێشیاوویه‌ هه‌روه‌ک چۆن
سوننه‌ت هه‌مو‌ی نورو پوناکیه‌، بیدعه‌ سه‌رده‌کێشیت بۆ کوفر، بیدعه‌کردن واته‌:
شوین که‌وتنی هه‌واو ئاره‌زوو دزایه‌تی کردنی شه‌رع و لادان لێ، واته‌: درۆ
هه‌لبه‌ستن بۆ خوای په‌روه‌ردگار به‌ی عیلم و زانیاری، واته‌: بق بوون له‌ سوننه‌ت
و که‌سانی هه‌لگری، واته‌: تیگه‌یشتن له‌ قورئانی پی‌رۆز و سوننه‌ت به‌
پیچه‌وانه‌وه‌، واته‌: هه‌ست کردن به‌ که‌م و کوپی شه‌ریعت له‌ لایه‌ن که‌سی
بیدعه‌چییه‌وه‌ (په‌نا به‌ خوای په‌روه‌ردگار)، وه‌ که‌سانی بیدعه‌چی پشتیان
هه‌لگه‌ربوه‌ له‌ یادو زی‌کری پاسته‌قینه‌ی خوای په‌روه‌ردگار، حق و پاستیان له‌
موسلمانان کپ کردوه‌ و شار‌بوویانه‌ته‌وه‌، ئوممه‌تی ئیسلامیان پارچه‌ پارچه‌
کردوه‌، که‌سانی بیدعه‌چی خۆیان خستۆته‌ ئاستی شه‌رع دان‌ه‌روه‌ و خۆیان
چواندوه‌ به‌ خوای په‌روه‌ردگار له‌ شه‌رع داناندا، له‌ به‌ر نه‌وه‌ی خوای په‌روه‌ردگار
فه‌رمانی به‌ کردنی نه‌و کاره‌ نه‌کردوه‌ (به‌لکو هه‌ندێ جار پێگه‌یشی لی کردوه‌)
به‌لام که‌سانی بیدعه‌چی گوێ به‌ فه‌رمانی خوا ناده‌ن و نه‌و کاره‌ ده‌که‌ن، بیدعه‌
کردن واته‌: هه‌ست کردن به‌ خیانه‌تی پیغمبهر (ﷺ) هاوه‌لانی به‌ پێزی (رضی الله

عنهم) و سه رجهم زانایانی شاره زاو خه م خۆرو دین په روه، یان که م تهرخه می کردنیان له گه یاندن و پوون کردنه وهی ئه م دینه (په نا به خوای په روه ردگار)، چۆن ده شیت کاریک بکریت له کاتی کدا فه رمانی خوای په روه ردگار و پیغه مبه رو (ﷺ) و ته ی زانایانی له سه ر نه بیته، موسلمانان خوشه ویست ئه مانه هه موویان خراپه و زیانی بیدعه، ئایا پاش ئه مه بۆ هیچ موسلمانیک هیه واز له فه رمان و سوننه تی پیغه مبه ر (ﷺ) بیئیت و پوو بکاته بیرو بۆ چون و ته ی زانایان (یان هه ندیک له که سانی به ناو زانا)؟

ئایا و ته و فه رمان و سوننه تی پیغه مبه ر (ﷺ) له پیشت ره بۆ موسلمانان راسته قینه یان بۆ چونی که سانی تر؟

بۆیه موسلمانان خوشه ویست کاتی ک ئه م کیتابه ده خوینیته وه به چاوی موسلمانان راسته قینه و داد په روه رانه وه بپوانه بابته و به لگه کانیان، هه رکاتی ک بابته تیکت بینن پیچه وانه ی قورئانی پیروژ و سوننه ت بوو (هه مو بابته کان له سه ر به لگه ی قورئانی پیروژ و سوننه ت و و ته ی زانایان باس کراوه) وه ری مه گره، به لکو وازی لی بیته و پشت گوئی بخره، به لام ئه گه ر وانه بوو ئه وه بۆت نییه پیچه وانه ی بکه یته ئه گه ر خۆت به ئیمان داری راسته قینه و شوین که و تووی پیغه مبه ر (ﷺ) ده زانیت.

موسلمانان خوشه ویست ئه م کیتابه تانه و ته شه ره نییه له هیچ که س و کۆمه ل و گروپیک، به لکو دیاری کردن و پوون کردنه وه ی گه و ره یی سوننه ت و خراپه و تاوانی بیدعه یه، ئه و بیدعه یه ی که ئه م پۆ له ناو موسلماناندا بووه به سوننه ت و سوننه ت بووه به بیدعه، ئه و نه ده ی بیدعه ده کریت سوننه ت ناکریت و گرنگی پی نادریت، وه ئه گه ر ئینکاری و نکۆلی لی بکریت ده و تریت: دین گوپاوه، خوشه ویستی بۆ پیغه مبه ر (ﷺ) نه ماوه !!

موسلمانى خۆشه ويست باش ئاگاداريه و بزانه به هيچ شيويه ك هيزو دهسه لات ئيسلام ناگه ريته وه و موسلمانان سهركه وتوو نابن به بيده كرده و شتى پروپوچ كه له دينا نيه، بويه له پوژگاري نه مپوڤدا ده بينيت زور كه س به ناو زاناو بانگه وازكارو خه م خور بو ئيسلام كه وتوونه ته ناو چه ندين بيده ي خراپ و گومراكه ر، به لكو بانگه وازيشى بو ده كه ن، بويه موسلمانى نه هلى سوننه و جه ماعه و سوننه ت له دلا خۆشه ويست پيوسته له سهرت كه موسلمانان ئاگادار بكه يته وه له وه موو بيده و خراپه يه ي كه له م پوژگارهدا له ناو موسلماناندا بلاوه و بانگه وازى بو ده كريت.

له كۆتايدا له خواى پهروهردگار ده پارپينه وه و ده ليين: ﴿رَسَالَاتُيْهِ فُلُوبًا بَعْدَ إِذْ هَدَيْنَا وَهَبَ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ﴾ (٨)

م: شاخه وان جه واد نه جمه د

پيش نويزو وتار خويني مزگه وتى (سه يد نه جمه دي فهيله سوف)

* پیښه کی دانه ر :

إِنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ تَحْمَدُهُ وَتَسْتَعِينُهُ وَتَسْتَغْفِرُهُ وَتَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا مَنْ يَهْدِهِ اللَّهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ وَمَنْ يَضِلَّ فَلَا هَادِيَ لَهُ .
وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ ،
صلى الله عليه وعلى آله وأصحابه ومن تبعهم بإحسان إلى يوم الدين، وسلم تسليماً
كثيراً ، أَمَّا بَعْدُ ...

موسولمانی خوښه ویست : هم نامیلکه یه ی به رده ست نامیلکه یه کی کورت و پوخته سه یاره ت به ﴿روناکی سوننه و تاریکیه کانی بیدعه و شته تازه داهینراوه کان له دیندا له ژیر پوښنایی قورٹان و سوننه تدا﴾ که تییدا تیگه یشتن له مانای سوننه تم باس کردووه، وه ناوه کانی نه هلی سوننه م پوون کردوته وه، که سوننه ت به گشتی نیعمه تیکی یه کجار گه وره و پر له به رده که ته، وه تییدا گه وره یی و پله و پایه ی سوننه و گه وره یی و پله و پایه ی که سانی په یوه ست به سوننه و نیشانه کانیانم پوون کردوته وه، وه تییدا باسی بیدعه و که سانی بیدعه چی و تیگه یشتن له ماناو واتای بیدعه و مهرجه کانی گیرابوون و قه بول بوونی کرده وه چاکه کانم کردووه، وه هه روه ها باسی خرابه و سه رزه نشتی بیدعه له دیندا و هوکاره کانی ده رکه وتنی بیدعه و به شه کانی و حوکمه کانیم کردووه، وه باسی نه و جوړه بیدعانه ی که له سر گوره کان ده کریت و جگه له و شتانه شم کردووه، وه نه و بیدعه و کاره تازه داهینراوانه ی که له م سه رده مه دا ده کرین و

نۆر بلّاون باسیانم کردووه، وه باسی حوکمی تهوبه‌ی بیدعه‌چی و شوینه‌واره خرابه‌کانی بیدعه‌م کردووه .

موسولمانی خۆشه‌ویست نه‌وه‌ی که هیچ گومانی تیدا نییه نه‌وه‌یه سوننه‌تی پیغه‌مبەر (ﷺ) نه‌و ژیان و پووناکییه‌یه که سه‌رفرازی و به‌خته‌وه‌ری و هیدایه‌تی به‌نده‌ی موسولمانی تیدایه، وه نه‌و که‌سانی که په‌یوه‌ستن به سوننه‌ته‌وه به‌رزو پێزداریان ده‌کات نه‌گهر کرده‌وه‌شیان که‌م بیّت، ﴿يَوْمَ تَبْيَضُّ وُجُوهٌ وَتَسْوَدُّ وُجُوهٌ﴾ (آل عمران: ۱۰۶) .

واته: له‌و پۆژه‌دا "که پۆژی قیامه‌ته" که‌سانیک ده‌م و چاویان په‌ش ده‌بیّت و که‌سانیک ده‌م و چاویان سپی و پووناک و دره‌وشاوه ده‌بیّت. ابن عباس (رضي الله عنهما) فه‌رمویه‌تی: ده‌م و چاوی که‌سانی په‌یوه‌ست به سوننه‌ت سپی و پووناک و دره‌وشاوه ده‌بیّت، ده‌م و چاوی که‌سانی بیدعه‌چی و پارچه‌پارچه‌گه‌ریه‌کان په‌ش هه‌لده‌گه‌ریت^(۱).

که‌سی په‌یوه‌ست به سوننه‌ت دلّی پۆشن و زیندووه، وه مل که‌چه‌ بۆ خوای په‌روه‌ردگار و شوینی پیغه‌مبەر (ﷺ) که‌وتوو به‌لاشه‌و به‌ دلّی (له‌ پووک‌ه‌ش و ناوه‌وه‌یدا شوینی سوننه‌ت که‌وتوو)، به‌لام که‌سی بیدعه‌چی دلّی تاریک و مردوو، تاریکی سه‌رتاپای داپۆشیون: دلّه‌کانیان تاریکه‌ کاره‌کانیان تاریک و سه‌رلیش‌یواویی، بۆیه هه‌رکه‌سیک خوای په‌روه‌ردگار بیه‌ویّت سه‌رفرازو به‌خته‌وه‌ری بکات له‌و تاریکیانه‌وه ده‌ری ده‌کات بۆ پووناکی سوننه‌ت^(۲).

ئه‌م نامیلکه‌یه‌م کردۆته دوو به‌شه‌وه، هه‌ر به‌شه‌ی چه‌ند باسیکی له‌ خۆ گرتوو به‌م شیوه‌یه‌ی لای خواره‌وه:

(۱) ابن القیم له‌ کیتابی (اجتماع الجیوش الإسلامیة علی غزو المعطلة والجهمة، ۳۹/۲) باسی کردووه.

(۲) به‌روانه: سه‌رچاوه‌ی پێشوو: ۳۸/۲ - ۴۱.

☀ به‌شی یه‌که‌م: روناکی سوننه‌ت:

باسی یه‌که‌م: تیگه‌یشتن له مانای سوننه‌ت.

باسی دووهم: ناوه‌کانی که‌سانی په‌یوه‌ست به سوننه‌ت (أسماء أهل السنة).

باسی سی‌یه‌م: سوننه‌ت نیعه‌تیکی گشتی و په‌هایه.

باسی چواره‌م: گه‌وره‌یی و پله‌و پایه‌ی به‌رزی سوننه‌ت.

باسی پینجه‌م: گه‌وره‌یی و پله‌و پایه‌ی به‌رزی که‌سانی په‌یوه‌ست به

سوننه‌ت، وه شوینی که‌سانی بیدعه‌چی.

☀ به‌شی دووهم: تاریکیه‌کانی بیدعه‌و تازه داهینراوه‌کان له دیندا:

باسی یه‌که‌م: تیگه‌یشتن له مانای بیدعه.

باسی دووهم: مه‌رجه‌کانی گیرابوون و قه‌بول بوونی کرده‌وه چاکه‌کان.

باسی سی‌یه‌م: سه‌رزه‌نشست و خراپه‌ی بیدعه له دیندا.

باسی چواره‌م: هۆکاره‌کانی دروست بوون و سه‌ره‌ل‌دانی بیدعه.

باسی پینجه‌م: به‌شه‌کانی بیدعه.

باسی شه‌شه‌م: حوکمی بیدعه له دیندا و جوّره‌کانی.

باسی حه‌وته‌م: جوّره‌کانی نه‌و بیدعه‌انه‌ی که‌له‌سه‌ر گوّره‌کان ده‌کرین.

باسی هه‌شته‌م: بیدعه باوو بلاوه‌کانی نه‌م سه‌رده‌مه.

باسی نۆیه‌م: ته‌وبه‌کردنی که‌سی بیدعه‌چی.

باسی ده‌یه‌م: زیان و شوینه‌واره خراپه‌کانی بیدعه.

داواکارم له خوای گه‌وره نه‌م کاره پیروژه ته‌نها له‌به‌ر خاتری نه‌و بی‌ت، وه

سودم پی‌بگه‌یه‌نی‌ت له ژیا‌نی دونیا‌و پاش مردنم، وه سود به هه‌موو نه‌و که‌سانه

بگه‌یه‌نی‌ت که نه‌گات پی‌یان، به‌پاستی خوای په‌روه‌ردگار باشترین داوا لی‌کراوه و

به‌پ‌یزترین ئومید پی‌بووانه، ته‌نها هه‌ر نه‌و پشتیوانمانه و باشترین پشت پی‌

به‌ستراوه، وه سوپاس و ستایش بۆ په‌روه‌ردگاری هه‌ردوو جیهانیان و سه‌ل‌ات و

سهلامی خوی په روه ردگار له سر به نده و پیغمبره ری (ﷺ) راستگوي خوي و یارو یاوه ران و شوین که وتوانیان به چاکی تاروژی دوايي بیت .

❁ به شی یه که م: روناکی سوننه ت

باسی یه که م: تیگه یشتن له مانای سوننه ت

سوننه ت که سانی هه لگری خوی هه یه، وه نه و که سانه بیروباوه پی ته وایان هه یه، وه کوبونه ته وه له سر حق، بویه وا باشه لیږده دا پیناسه ی هه ر یه ک له م سئ ووشه یه بکه م (عَقِيدَةُ أَهْلِ السُّنَّةِ وَالْجَمَاعَةِ).

یه که م: وشه ی (العقيدة) له زمانه وانیډا: وه رگیراوه له گری لی دان و به ستن به یه که وه به توندی، وه به و مانایه: توندو پته وو پتوه لکان هاتوه، ده وتریت: عَقَدَ الْحِلَّ يَعْقُدُ: واته: په ته که ی به توندو تول و پته وی به ست، وه ده وتریت: عَقَدَ الْعَيْدَ وَالْبَيْعَ: واته: په یمان و فروشته نه که ی توندو تول و مه حکم کرد، وَعَقَدَ الْإِزَارَ: به توندو تولی به ستن، وَالْعَقْدُ ضِدُّ الْحِلِّ، واته: گری لی دان و به ستن پیچه وانه ی شل بوون و کردنه وه یه^(۳).

وشه ی (العقيدة) له روانگه ی شهرعه وه: بیروباوه بریتی یه له و نیمانه پته وو حوکمه براوه یه ی که هیچ گومانی تیډا نه بیت، وه نه و نیمانه یه که مروّف دل و ویژدانی خوی له سر په یوه ست ده کات و ده یکاته بیروبوچونیک و دینیک و دینداری پیوه ده کات، جا نه گهر نه و نیمانه پته وو حوکمه براوه یه راست و دروست بیت نه وه بیروباوه پیکي راست و حق ده بیت وه کو بیروباوه پی نه هلی سوننه و جه ماعت، به لام نه گهر باتل و ناراست بیت نه وکاته بیروباوه پیکي

^(۳) بهوانه: لسان العرب لابن منظور باب الدال، فصل العين، ۳/۳۹۶، والقاموس المحیط للنفیروز آبادی،

باب الدال، فصل العين، ص ۳۸۳، ومعجم المقایس فی اللغة لابن فارس، باب العين، ص ۶۷۹.

پوچەل و نادروست دەبیت وەکو بیروباوەری کۆمەل و تاقمە گومراو
سەرلێشیواوەکان^(۴).

❖ دووهم: تیگەیشتن لە کەسانی پەییوەست بە سوننه ت

وشەى (السُّنَّة) لە زمانەوانیدا، واتە: پێگە و مەزھەب، جێ و پێگە
پێگە یەکی باش بێت یان خراپ^(۵).

سوننه ت لە زاراوەی زانایانی بیروباوەری ئیسلامیدا: ئەو پێگە و پێبازەیه که
پێغه مەبر (ﷺ) و هاوێلانی بە پێزی لە سەری بوونە: بە زانست و بیروباوە پێکی
تەواو و وتە و کردە و یەکی جوان و پێک، ئەو سوننه ت یە که شوێن کەوتنی
پێویستە و کەسانی شوێن کەوتوی سوپاس کراون، وە ئەو کەسانە ی که
پێچەوانە ی سەرزەنشست کراون، هەر بۆیە ووتراوە: فلان کەس لە ئەهلی
سوننه یە، واتە: کەسیکە لە سەر ئەو پێگا راست و دروست و پێک و سوپاس
کراو یە^(۶).

زانای پایە بەرز ابن رجب (پەحمەتی خۆی لێبیت) فەرمو یە تی: (سوننه ت:
پێگە یەکی گیراوە بەرە، ئەویش بریت یە لە دەست گرتن بە و مەنھەج و پێبازە ی که
پێغه مەبر (ﷺ) و خەلیفە بەرێزو هاوێلانی بەرێزی لە سەری بوونە، لە بیروباوە پ و
کردە و ووتە کاند، کە ئەو هەش بریت یە لە سوننه تی تەواو)^(۷).

و ه زانای پایە بەرزو شیخی ئیسلام ابن تیمیة (پەحمەتی خۆی لێبیت) فەرمو یە تی:

^(۴) بیروانه: مباحث في عقيدة أهل السنة والجماعة، للشيخ الدكتور ناصر العقل ص ۹-۱۰.

^(۵) بیروانه: لسان العرب، لابن منظور، باب النون، فصل السين، ۲۲۵/۱۳.

^(۶) بیروانه: مباحث في عقيدة أهل السنة، للدكتور ناصر العقل، ص ۱۳.

^(۷) بیروانه: جامع العلوم والحكم، ۱/۱۲۰.

(سوننەت بریتیه له و کارانهی که به لگهی شهرعیان له سهره، به وهی کردنیان گوێپرایه لی به بۆ خوای پهروهردگار و پیغه مبه (عزیزه)، جا نه و کاره پیغه مبه (عزیزه) خوی کردبیتتی، یان له سهرده می شه ودا کرابیتت، یان خوی نه یکردبیتت و له سهرده می شه ویشدا نه کرابیتت، له بهر نه بوونی هیچ داخوازیه ک بۆ کردنی له و کاته دا، یان کاتی ک پیغه مبه (عزیزه) نه و کاره ی نه کردوه ریگرتک مه بووه^(٨).

بۆیه سوننەت به م مانایه بریتیه: (له شوین که وتنی شوینه واره کانی پیغه مبه (عزیزه) له پروکەش و ناوه پۆکدا (به لاشه و دل و دهروون) وه شوینکه وتنی ریگه و پێبازی پێشینانی چاکه کارانی یه که مین له کۆچکردوان و پشتیوانان "اتباع سبیل السابقین الأولین من المهاجرین والأنصار")^(٩).

❁ سنیه م: تیگه یشتن له مانای الجماعه

واتای (الجماعه) له زمانه وانیدا: وه رگیراوه له بنه رەت و پێکهاته ی کۆ، که بنچینه ی ئەم وشه یه ده سوپیته وه له دهوری کۆو کۆبوونه وه که پێچه وانه ی پارچه پارچه ییه، این فارس (به حەتی خوی یبیتت) ده فەرمویت: الحیم والمیم والعین، یه ک بنچینه ک به لگه یه له سهر له گه ل یه کدا کۆبوونه وه ی شتیک، ده وتریت: جَمَعْتُ الشَّيْءَ جَمْعًا، واته: کۆم کرده وه و دامه پال یه ک^(١٠).

جه ماعه ت له زاراوه ی زانایانی بیروباوه ری ئیسلامدا: بریتین له پێشینانی ئەم ئوممه ت: له هاوه لانی به ریزی پیغه مبه (عزیزه) و شوینکه وتوانیان و نه وانه ی

^(٨) بیروانه: مجموع فتاوی ابن تیمیة، ٣١٧/٢١.

^(٩) بیروانه: همان سه رچاوه، ١٥٧/٣.

^(١٠) بیروانه: معجم المقایس فی اللغة، لابن فارس، کتاب الحیم، باب ما جاء من کلام العرب فی المضاعف والمطابق أوله حیم، ص ٢٢٤.

که شوینی نه وان که وتوون تا پوژی دواپی، نه و که سانه ی که کوبونه ته وه له سهر
حه قی پوون و ناشکرا له قورئان و سوننه ت^(۱۱).

هاوه لی به پیزی پیغه مبه ر (علیه السلام) عبد الله کوری مسعود (علیه السلام) فه رموویه تی:
(الْجَمَاعَةُ مَا وَاَفَقَ الْحَقَّ وَاِنْ كُنْتَ وَحَدَكَ)).

واته: جه ماعت نه وه یه که له گه ل حه قدا بیت نه گه ر به ته نها خوتیش بیت.
زانای پایه به رز نعیمی کوری حماد (په حه تی خوی لیبت) ده فه رموویت:
(واتای ووته که ی عبد الله کوری مسعود نه وه ده گه یه نیت نه گه ر جه ماعت و
کۆمه لی موسولمانان لیشیوا "نه تده زانی کام کۆمه له یان له سهر حه قن" ده ست
بگره به مهنه ج و پیبازی جه ماعت و کۆمه لی یه که می موسولمانان پیتش
تیکچون و پارچه پارچه بوونیان، نه گه ر ته نها خوت بیت له و کاته دا تو
جه ماعتی بو خوت)^(۱۲).

❁ باسی دووهم: ناوو سیفات ه کانی نه هلی سوننه

۱ — أَهْلُ السُّنَّةِ وَالْجَمَاعَةِ، واته: که سانی په یوه ست به سوننه ت و کۆمه لی
راسته قینه ی موسولمانان، نه وانیش نه و که سانه ن له سهر ه مان پیبازو مهنه جی
پیغه مبه ری خوا (علیه السلام) و هاوه لانی، نه وانیه ی که ده ستیان گرتووه به
سوننه ته کانی پیغه مبه ری خواوه (علیه السلام)، نه وانیش هاوه لانی به پیزی پیغه مبه ر
(علیه السلام) و شوینکه وتوانیان و زانیانی پیتمونی کارن، نه و که سانه ی که پابه ند
بوونه به شوین که وتنی پیغه مبه ری خۆشه ویست (علیه السلام) و دوور که وتونه وه له
بیدعه و شته تازه داهیتراوه کان له دیندا له هر شوین و کاتیکدا بوو بیتن،

^(۱۱) بپوانه: شرح العقيدة الطحاوية، لابن أبي العز، ص ۶۸، و شرح العقيدة الواسطية لابن تيمية، تأليف

العلامة محمد خليل هراس، ص ۶۱.

^(۱۲) بپوانه: إغاثة اللهفان، ۷/۱، ذكره الإمام ابن القيم وعزاد إلى البيهقي.

كه سانيكن ديارو سهرکه وتوون و ده ميئننه وه تا پوژي قيامت^(١٣)، ناو نراون به نه هلي سوننه و جه ماعت له بهر نه وهی خويان داو هته پال سوننه ته کانی پیغه مبه^(صوبه) وه کزو يه کده نگن له سهر ده ست گرتن پيياننه وه به لاشه و دل و ده روون: له قسه و کرده وه و بيرو باوه پدا^(١٤).

عوفي کوري مالک (رحمه الله): نه گيريتنه وه له پیغه مبهري خواوه که فهرمويه تي: ((افترقت اليهود على إحدى وسبعين فرقة فواحدة في الجنة وسبعون في النار، وافتقت النصارى على ثنتين وسبعين فرقة فإحدى وسبعين فرقة في النار وواحدة في الجنة، والذي نفس محمد بيده لتفتقرن أمي على ثلاث وسبعين فرقة، واحدة في الجنة واثنان وسبعون في النار، قيل: يا رسول الله، من هم؟ قال: الجماعة))^(١٥).

وفي رواية الترمذي عن عبد الله بن عمرو: ((قالوا: ومن هي يا رسول الله؟ قال: ما أنا عليه وأصحابي))^(١٦).

واته: جوله که بوون به حه فتاويه که به ش و کومه لي جياواز ته نها يه که کومه ليان (له سهر حهق بوون) ده چنه به هه شته وه و حه فتا کومه ل و گروپه جياوازه کان ده چنه ناگري دوزه خه وه، وه گا وره کان بوون به حه فتا و دوو کومه لي جياواز حه فتا و يه که له و کومه ل و گروپه جياوازان ده چنه ناگري دوزه خه وه ته نها يه که کومه ليان (که له سهر حهق بوون) ده چنه به هه شته وه، وه سويند بيت به و خوايه ي که پوحي مني به دهسته نوممه ت و شوين که وتواني

^(١٣) بيوانه: مباحث في عقيدة أهل السنة والجماعة، للدكتور ناصر بن عبد الكريم العقل، ص ١٣-١٤.

^(١٤) بيوانه: فتح رب البرية بتلخيص الحموية، للعلامة محمد بن عثيمين ص ١٠، وشرح العقيدة الواسطية، للعلامة صالح بن فوزان الفوزان، ص ١٠.

^(١٥) أخرجه ابن ماجه بلفظه، في كتاب الفتن، باب افتراق الأمم، ٣٢١/٢، برقم ٣٩٩٢، وأبو داود، كتاب السنة، باب شرح السنة، ١٩٧/٤، برقم ٤٥٩٦، وابن أبي عاصم، في كتاب السنة، ٣٢/١، برقم ٦٣، وصححه الألباني في صحيح سنن ابن ماجه، ٣٦٤/٢.

^(١٦) سنن الترمذي، كتاب الإيمان، باب ما جاء في افتراق هذه الأمة، ٢٦/٥، برقم ٢٦٤١.

منیش دهن به حه فتاوسى به شه وه، کومه لیکيان ده چیت به هشت وه و حه فتا و دوویان بو ناگری دوزه خه، ووترا: نه ی پیغمبر (ﷺ) کین نه و کومه له ی که ده چنه به هشت وه؟ فرموی: نه و که سانه ن که کومه له ی حق و راستی موسولمانان .

وه له پیاویه تیکی تردا که نیمامی الترمذی له عبداللہی کوپی نیمامی عومره وه (خوایان لی پازی بیت) ده یگیریت وه: هاوه لانی به پیزی پیغمبر (ﷺ) ووتیان: کین نه و کومه له؟ پیغمبریش (ﷺ) فرموی: نه و کومه له ن نه مړو من و هاوه لانه له سر چی مهنه ج و پیبازتکین نه وانیش له سر هه مان مهنه ج و پیبازن .

کومه له ی پزگار بوو: به له ی پزگار بوو له ناگری دوزه خ، له به نه وه ی پیغمبر (ﷺ) ته نه نه و کومه له ی جیا کرده وه له ناو کومه له به هیلک چوه کاند و فرموی: ((کلها في النار إلا واحدة))^(۱۷) هه موو نه و کومه لانه له ناگری دوزه خدان ته نه یه کیکیان نه بیت، که له ناگری دوزه خدا نییه .

کومه له ی سرکه و تسوو: معاویه (رضی اللہ عنہ) ده فرمویت: گویم له پیغمبر ی خوا بوو (ﷺ) ده یفرموو: ((لا تزال طائفة من أمتي قائمة بأمر الله لا يضرهم من خذلهم أو خالفهم حتى يأتي أمر الله وهم ظاهرون على الناس))^(۱۸).

واته: به رده وام کومه لیک له ثوممت و شوین که و توانی من وه ستاون به فرمانه کانی خواو به رز پایان گرتووه، پشت هه لکردنی که سانتیک لییان و پیچه وانه کردنیان زیانیان پی ناگه یه نیت تا پوژی قیامت، به لکو به رده وام

^(۱۷) بروهه: من أصول أهل السنة والجماعة، للعلامة صالح بن فوزان الفوزان، ص ۱۱.

^(۱۸) متفق عليه: البخاري، كتاب المناقب، باب: حدثنا محمد بن المثنى، ۲۲۵/۴، برقم ۳۶۴۱، ومسلم بلفظه، في كتاب الإمامة، باب قوله ﷺ: "لا تزال طائفة من أمتي ظاهرين على الحق لا يضرهم من خالفهم" ۱۵۲۴/۲، برقم ۱۰۳۷.

سهرکه تور و دیارن له ناو خه لکیدا.

وه هه روه ها مغيرة ی کورپی شعبة (علیه السلام) به هه مان شیوه ده یگپرته وه.

وه ثوبان (علیه السلام) ده فهرمویت: پیغه مبه (علیه السلام) فهرمویه تی: ((لا تزال طائفة من أمتي ظاهرين على الحق لا يضرهم من خذلهم، حتى يأتي أمر الله وهم كذلك))^(۱۱).

واته: به رده وام کومه لیک له ئوممهت و شوین که وتوانی من دیارو ئاشکران له سهر حق و راستی پشت هه لکردنی که سانی که لیان و دژایه تی کردنیان زیانیان پی ناگه نیئت تا قیامهت دیت و له سهر ئه و حق و راستیه ن.

وه جابری کورپی عبدالله (رضی الله عنهما) به هه مان شیوه بومان ده یگپرته وه^(۱۲).

۲ - ئه هلی سوننه و جه ماعه که سانیکن ده ستیان گرتووه به قورئان و سوننهت و ئه و مه نهج و پربازه ی که پیشینانی خویان له هاوه لانی به پیزی پیغه مبه (علیه السلام) (کۆچکردوان و پشتیوانان) له سه ری بوونه، هه روه ک پیغه مبه (علیه السلام) ده رباره یان فهرمویه تی: ((ما أنا عليه وأصحابي))^(۱۳).

واته: که سانیکن (کومه لی پزگاریبو) له سهر ئه و مه نهج و پربازهن که من و هاوه لانی له سهر بووینه.

۳ - ئه هلی سوننه و جه ماعهت ماموستا و پیشه نگ و بانگه وازکار و پینمونی کاری خه لکن بۆ سهر رینگای حق و راستی، وه کار ده که ن به و حقه ی به پییانه، زانای پایه به رز آیوب السخّیانی (به حمه تی خوی لیبیت) ده فهرمویت:

^(۱۱) صحیح مسلم، کتاب الإمامة باب قوله ﷺ: "لا تزال طائفة من أمتي ظاهرين على الحق لا يضرهم من خالفهم" ۱۵۲۳/۲، برقم ۱۹۲۰.

^(۱۲) صحیح مسلم، کتاب الإمامة باب قوله ﷺ: "لا تزال طائفة من أمتي ظاهرين على الحق لا يضرهم من خالفهم" ۱۵۲۳/۲، برقم ۱۹۲۳.

^(۱۳) سنن الترمذی، کتاب الإيمان، باب ما جاء في افتراق هذه الأمة، ۲۶/۵، برقم ۳۶۴۱.

(له خوش به ختی و سه رفرازی گه نجی تازه پیگه یشتوی موسولمان و که سانی جگه له عه رب ئه وهیه که خوی په روهردگار پښمونی که رو پښپشاندهری بیت بۆ ئه وهی زانایانی ئه هلی سوننه و جه ماعت بناسی و فییری دین بییت لښانه وه) ^(۳۲).

وه (فضیل)ی کوری عیاض (په حمتهی خوی لیبت) ده فه رمویت:

(خوی په روهردگار کومه له بهندهیه کی هیه بهنده کان و وولات پښیان زیندوو ده بیته وه که ئه وانیش ئه هلی سوننه و جه ماعت، وه هرکه سیك ژږو تیگه یشتوو بیت ته نها حه لال ده کاته ناو سکیه وه (مالی حه لال په یا ده کات و ته نها حه لالیش ده خوات) ئه و که سه به راستی له بهنده و کومه لی راسته قینه ی خوی په روهردگار) ^(۳۳).

٤ - ئه هلی سوننه و جه ماعت باشتیرینی موسولمانانن ئینکاری و نکۆلی ده که نه له بیدعه و که سانی بیدعه چی، به ابوبکری کوری عیاش (په حمتهی خوی لیبت) ووترا: کی ئه هلی سوننه یه؟ ئه ویش فه رموی: (به و که سه ده وتریت که سیگه له ئه هلی سوننه یه هر کاتیک باسی هه واو ئاره زووه کان کرا ده مارگیری نه بییت بۆ هیچ شتی که له وه واو ئاره زووانه "واته: کاتیک ووترا: ئه و کاره بیدعه یه یان شه رعی نییه یان ئه و بۆچونه پیچه وانه ی سوننه ته ده رمارگیری نه یگریت و قسه ی که سانیک نه خاته پیش قسه ی خوی په روهردگار و پیغه مبهری خواوه ^(صلوات) " .

به لام زۆر جیی داخه زۆربه ی ووته و کرداری موسولمانانی ئه مپۆ نه که هر پیچه وانه ی قورئان و سوننه تن به لکو جی به جی کردنی قورئان و سوننه ت به بیر ته سکی و توند په وی ده زانن، یان بۆ چونی پیاوان زال کراوه به سه ر قورئان و

^(۳۲) بپوانه: شرح أصول اعتقاد أهل السنة والجماعة، لللالکائي، ٦٦/١، برقم ٣٠.

^(۳۳) بپوانه: شرح أصول اعتقاد أهل السنة والجماعة، لللالکائي، ٧٢/١، برقم ٥١.

سوننه تدا، کاتیک باسی سوننه ده کریت ده و تریّت: ئاژاوه ی تیدا یه یان ریز له زانایان ناگیریت، سویند به خوی په روه ردگار جگه له نه هلی سوننه و جه ماعت گرنکی به سوننه نادهن و بانگه وازی بۆ ناکهن "گه وره ترین به لگش بۆ نه مه سه یرکردن و تیروانینه بۆ ووته و کردارو هه لّس و که وتیان، نه گهر که سیّک توژیّک دادپه روه ریت و وورد ببیتته وه له حالّی نه هلی بیده ع زۆر به پوونی ده بینیت که نه وان له کوئ و سوننه له کوئ"، به لکو به پیچه وانه ی سوننه ده جولینه وه و بانگه واز بۆ گه وره ترین بیده ده که ن که نه ویش پارچه پارچه یی نیوان موسولمانانه، وه زیندوو کردنه وه ی چه ندین بیده ی خراب و سه رزه نشت کراو (که له م کتیبه دا باسم کردوه) به ناوی ده عوه و بانگه واز کردن و گیرانه وه ی حوکمی نیسلام! دیاره پیغه مبه ر (ﷺ) نه یزانیوه ده عوه بکات؟! یان که م ترخه م بووه په نا ده گرین به خوی په روه ردگار له بوونی نه م گومانه خرابه هتد).

هه روه ها زانای پایه به رز این تیمیه (په حه متی خوی لیبت) ده فه رمویت:

(نه هلی سوننه باشتین و مام ناوه ندی ترین که سانی نه م ئومه ته ن که

له سه ر پیگای راستی نیسلامن: پیگه ی حه ق و راستی و دادپه روه ری).

ه - نه هلی سوننه و جه ماعه غه ربین له ناو موسولماناندا کاتیک خه لکی خراب

ده بن، أبو هريرة (رضی اللّهُ عنه) ده فه رمویت: پیغه مبه ر (ﷺ) فه رموو یه تی: ((بَدَأَ الْإِسْلَامُ غَرِيًّا وَسَيَعُودُ كَمَا بَدَأَ غَرِيًّا، فَطُوبَى لِلْغُرَبَاءِ))^(۳۱).

واته: نیسلام ده رکه ت و سه ری هه لدا به غه ربیی وه نیسلام ده گه ریتته وه

هه روه ک چۆن به غه ربیی سه ری هه لدا و ده رکه وت، بۆیه خۆشه ختی و به هه شت

بۆ ئه و که سانه ی که غه ربین له نیسلامدا (واته: چه ند فه رمانیکی خوی

په روه ردگار و پیغه مبه ر (ﷺ) جی به جی ده که ن که به لای زۆریه ی

(۳۱) مسلم، کتاب الإيمان، باب بیان أن الإسلام بدأ غريباً وسيعود غريباً، ۱۳/۱، برقم ۱۴۵.

موسولمانانه وه غریب و نامویه).

وه له ریوایه تیکی تردا که ئیمامی أحمد له عبدالله ی کوپی مسعوده وه (رضی الله عنه) بۆمان ده گێڕێته وه: ((قَالَ: قِيلَ: وَمَنْ الْعُرْبَاءُ؟ قَالَ: التَّرَاعُ مِنَ الْقَبَائِلِ))^(۳۵).

ووترا: غریبه کان کێن؟ فهرموی: که سانیکێ دابراون له کهس و کارو عه شیره تی خویان.

وه له ریوایه تیکی تردا که ئیمامی أحمد له عبدالله ی کوپی عمرو کوپی عاص بۆمان ده گێڕێته وه، ووترا: غریبه کان کێن ئه ی پێغه مبه ری خوا (ﷺ)؟ فهرموی: ((أَنَاسٌ صَاخِرُونَ فِي أَنَاسٍ سُوءٍ كَثِيرٍ مِّنْ يَّعَصِيهِمْ أَكْثَرُ مِمَّنْ يُطِيعُهُمْ))^(۳۶).

واته: غریبه کانی ئوممه تی من که سانیکێ چاک و بۆخوا سولحاون له ناو که سانیکێ زۆری خراپدا، ئه و که سانه ی که سه ریپێچیان ده کهن و شوینیان ناکه ون گه لیك زۆرتن له و که سانه ی که به قسه یان ده کهن و شوینیان ده که ون.

وه هه ره ها له ریوایه تیکی تردا پێغه مبه ر (ﷺ) فهرمویه تی: ((الَّذِينَ يُصْلِحُونَ إِذَا فَسَدَ النَّاسُ))^(۳۷).

واته: غریبه کانی ئوممه تی من که سانیکێ چاکن و چاکسازیشن کاتیک خه لکی خراپ ده بن (واته: هه م خویان په یوه ستن به دینه وه و چاکه کارن وه هه م بانگه وازی خه لکیش ده کهن بۆ لای چاکه). بۆیه ئه هلی سوننه و جه ماعه که سانیکێ غه ربین له ناو کۆمه لانی ئه هلی بیده ع و شوین که وتوانی هه واو ئاره زوو کۆمه ل و گروپه جیاوازو پارچه پارچه کاندان.

^(۳۵) المسند الإمام أحمد، ۱/۳۹۸، قال الشيخ الألباني: صحيح دون قال: قيل: وَمَنْ الْعُرْبَاءُ؟ قَالَ: التَّرَاعُ مِنَ الْقَبَائِلِ، برواية: سنن ابن ماجه، ۲/۱۳۲، برقم ۳۹۸۸.

^(۳۶) المسند الإمام أحمد، ۲/۱۷۷ و ۲۲۲، وصححه العلامة الألباني في السلسلة الصحيحة، ۴/۱۵۳، برقم ۱۶۱۹.

^(۳۷) مسند الإمام أحمد، ۴/۱۷۳، و صححه العلامة الألباني في السلسلة الصحيحة، ۳/۲۶۷ برقم ۱۲۷۳.

٦ - ئەهلى سوننه و جه ماعه كه سانيكن هه لگري عيلم و زانستى شه رعين:
 ئەهلى سوننه هه لگري ئەو عيلم و زانياريه به سوده ي قورئانى پيروز و سوننه تي
 پيغه مبه رن (ﷺ)، كه سانيكن لادانى كه ساني پوچوو له م دينه دوور ده خه نه وه،
 وه ليكدانه وه ي كه ساني نه فامى لى دوور ده خه نه وه، هه ر بويه ابن سيرين
 (رهحمته خواى ليبيت) ده فهرمويت: (كاتى خو ي زانايانى ئەهلى سوننه كه سيك
 فهرموده ي پيغه مبه رى (ﷺ) بگيڤايه ته وه پرسيارى (سند) يان نه ده كرد، به لام
 كاتيڪ فيتنه پرويدا (درو به دم پيغه مبه رى خواوه (ﷺ) هه ليه سترا، كۆمه ل و
 تا قمى سه رليشيو او پهيدا بوون، بيه ر بۆچونى جياواز له بيه ر بۆچونى پيغه مبه رو
 (ﷺ) هاوه لانى ده ركوت) هه ركه سيك فهرموده ي بگيڤايه ته وه، پييان ده ووت:
 ناوى يه ك به يه ك له و پياوانه ي ئەم فهرموده يه يان گيڤاوه ته وه بلين: ئەو كاته
 سه رريان ده كرد ئەوانه ي فهرموده كه يان گيڤاوه ته وه ئەگه ر له ئەهلى سوننه
 بونايه فهرموده كه يان وه رده گيرا، وه سه ير ده كرا ئەگه ر ئەو كه سانه ي كه
 فهرموده كه يان گيڤاوه ته وه له ئەهلى بيده ع بوونايه فهرموده كه يان لى
 وه رنه ده گيرا) (٢٨).

٧ - ئەهلى سوننه و جه ماعه كه سانيكن خه لكى دلگران ده بن به مردنيان:
 زاناي پايه به رز ايو رى السختيان (رهحمته خواى ليبيت) ده فهرمويت: (كاتيڪ هه والى
 مردنى پياويكى ئەهلى سوننه و جه ماعه م پى ده گات وا ده زانم هه ندئ له
 ئەندامه كانى لاشه م له ده ست داوه) (٢٩).

وه هه روه ها فهرمويه تي: (ئەو كه سانه ي هه ز به مردنى پياوانى ئەهلى
 سوننه و جه ماعه ده كه ن كه سانيكن ده يانه و يت پرووناكى خواى په روه رداگر
 بكورزينه وه، به لام خواى په روه رداگر پرووناكى خو ي هه ر سه رده كه وينيت ئەگه ر

(٢٨) بهوانه: صحيح مسلم، في المقدمة، باب الإنسان من الدين، ١/١٥١.

(٢٩) بهوانه: شرح أصول اعتقاد أهل السنة والجماعة، للعلامة، ١/٦٦، برقم ٢٩.

بی باوه پانیش پیان ناخوش بیت^(۳۰).

❶ باسی سی یه م: سوننه تی پیغه مبه ر (ﷺ) نیعمه تیگی گشتی و ره هایه

دوو جور نیعمه ت هیه: نیعمه تیگی گشتی و ره ها، نیعمه تیگی سنوردار:

یه که م: نیعمه تی گشتی و ره ها: نهو نیعمه ته یه که خوشبختی و سهر فرازی
 هه میشه یی پیوه په یوه سته: نهویش نیعمه تی نیسلام و سوننه ته، خوشبختی و
 سهر فرازی هه میشه یی دونیاو دواپوژ له سهر سی بنچینه وه ستاوه: نیسلام،
 سوننه ت، دوور بوون له به لاو نار هه تی له دونیاو دواپوژ دا. نیعمه تی نیسلام و
 سوننه ت نهو به خشش و نیعمه ته گه وره یه که خوی په روه ردگار فره رمانی پی
 کردوین له نویره کانماندا داوی لی بکه یین تا هیداته تمان بدات و رینمونیمان
 بکات بۆ سهر پنگای پاستی نهو که سانه ی که له سهرین و خوی په روه ردگار نهو
 رینگا پاسته ی په یوه ست کردوهه پنیانه وه و گنیراویانیتی له هاوه لانی به رزی
 به هه شت، هه روه ک ده فره رمویت: ﴿وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَٰئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ
 عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَٰئِكَ رَفِيقًا﴾ (النساء: ۶۹)
 واته: نهوانه ی گویرایه لی خوی په روه ردگار و پیغه مبه ر (ﷺ) ده که ن
 نهوانه که سانیکن له گه ل نهو که سانه دان که خوی په روه ردگار نیعمه تی خوی
 به سهر دا رشتوون له پیغه مبه ران (عليهم الصّلاة والسلام) و پاستگو یان و شهیدان و
 پیاو چاکان، به پاستی هاوه لایه تی کردنی نهوان باشرین هاوه لایه تیبه .

موسولمانی خوشه ویست نهو جور ه که سانه خاوه نی نهو نیعمه ته گشتیه ن
 ، نهو که سانه ی که خوی په روه ردگار ده رباره یان ده فره رمویت: ﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ
 لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا﴾ (المائدة: ۳)
 واته: نهو مرق^(۳۱) دینم بۆ ته واکردن و نیعمه تی خوم پڑاندوه به سهر تاندا

^(۳۰) بیوانه: هه مان سهر چاوه، ۶۸/۱، برقم ۳۵ .

وہ پازیم لیتان (ئی موسولمانان) کہ ٹیسلام ٹاینتان بیت و ہیج مہنہج و پٹیاز و ٹاینیکی تر نہ کہ نہ ٹاینی خوتان.

زانای پایہ بہرز این کثیر (پہحمہتی خوی لیتیت) لہ تہفسیری ٹہم ٹایہ تہدا فہرمویہ تی: ﴿ٹہم نیعمہت و بہخششہی خوی پەرہردگار گہورہترین نیعمہت و بہخششہ بہسەر ٹہم ٹومہ تہوہ لہ کاتیکدا ٹاینہ کھی بۆ تہواو کردوون، پٹیوستیان بہ ہیج ٹاینیک نییہ جگہ لہ ٹاینی پیروزی ٹیسلام، وہ پٹیوستیان بہ ہیج پیغہمبہریک (ﷺ) نییہ جگہ لہ پیغہمبہری خویان (ﷺ)، بۆیہ خوی پەرہردگار پیغہمبہری (ﷺ) گپراوہ بہ دواين پیغہمبہر (ﷺ)، وہ پەرہوانہی کردوہ بۆ ھموو مروؤف و جنؤکہکان، ہیج حەلالیک نییہ مہگەر ٹہو حەلالی کردبیت، وہ ہیج حەرامیک نییہ مہگەر ٹہو حەرامی کردبیت، وہ ہیج مہنہج و پٹیاز و ٹاینیک حق و راست نییہ مہگەر ٹہو ٹاینہی کہ پیغہمبہر (ﷺ) بہ دینی زانی بیت، وہ ھەر شتیک ٹہو ھوالی پیدابیت حق و راستہ ہیج تاراستی و دواکہوتنی تیدا نییہ﴾^(۲۲).

﴿اَلْيَوْمَ اَكْمَلْتُ لَكُمْ دِيْنَكُمْ﴾ ھەم دین لہ ھەموو پوویہ کەوہ تہواوہ و پٹیوستی بہ زیادو کہم نییہ، وہ ھەم خوی پەرہردگار تہواو نیعمہتی خوی رشتووہ بہسەر موسولماناندا .

ٹیمامی عمری کوری عبدالعزیز (پہحمہتی خوی لیتیت) دہفہرمویت:

(ٹیمان چہند سنور و فہرز و سوننہ تیکی ھہیہ ھەرکەسیک بہ تہواوہتی جی بہ جیان بکات ٹہوہ ٹیمانی تہواوہ)^(۲۳).

^(۲۱) پۆژی حەجی گہورہ ببو لہ کبوی عەرەفہ لہ کاتی حەجی ماٹاواپی پیغہمبہری خوی پەرہردگار ﷺ پاش ٹہوہ بہ ۸۱ پۆژ پیغہمبہر ﷺ وەفاتی کرد .

^(۲۲) بڕوانە : تفسیر القرآن العظیم للامام ابن کثیر رحمہ اللہ : (۳ / ۲۶۰) .

^(۲۳) رواہ البخاری معلقاً، فی کتاب الإيمان، باب قول النبی ﷺ : ”بی الإسلام علی خمس“، ۹/۱ .

وه دینی خوی په روه ردگار نه و شهرعه په که فرمان و پیگریه کانی له خو
گرتوه، مه به ست پی نه و نیعمه ته گشتیه په که تایبه ته به نیمانداران، نه ویش
نیعمه تی نیسلام و سوننه ته کانی پیغه مبه ره (ﷺ)، نه و نیعمه ته په که له
پاستیدا ته نها دل به و خوش ده کریت، نه و دل خوشیه ی که خوی په روه ردگار
خوشی ده ویت و رازیه پی، ه روه ک خوی په روه ردگار فره میه تی: ﴿قُلْ

بِفَضْلِ اللَّهِ وَرَحْمَتِهِ، فَبِذَلِكَ فَلْيَفْرَحُوا هُوَ خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ﴾ (یونس: ۵۸)

واته: نه ی پیغه مبه ره (ﷺ) به موسولمانان بلې: بادل خوش و شادمان بن
به فزل و به خشش و په حمه تی خوی (که نیسلام و قورثانی پیروز و سوننه ته)
که وابو با ته نها به وه دل خوش بن، دل خوشیان به وه زور چاکترو باشتره له
ه مو نه و سه روه ت و سامانه ی که خه لکی کوی ده که نه وه.

بویه ووته ی زوری ی زانایانی پیشین له سر نه وه په که مه به ست به ﴿بِفَضْلِ
اللَّهِ وَرَحْمَتِهِ﴾ قورثانی پیروز و سوننه ته کانی پیغه مبه ره (ﷺ)، وه به پی ژبان
و پوناکی ناو دل کان نه وه نده خوشه ویستی ب سوننه ته کان ده بیت، بویه هر
کاتیک نه و به نده موسولمانه زیاد سوننه ته کان جی به جی بکات و په یوه ست بیت
پبیانه وه زیاتر دلی خوش ده بیت پبیان تا نه و دل وای لیدیت ده که ویته جوش و
جوله له بهر نه و ه مو سوننه ته ی که تیدایه، نه و دل زور خه فته باره به رامبه ر
به و ه مو خراپه یه ی که خه لکی ده یکن له کاتیکدا پر په له هیمنی و نارامی، وه
نه و دل ی که به پوناکی سوننه ت پر بووه له ه مو دل ی تر ساوتره له خوی
په روه ردگار (۳۴).

(۳۴) وهرگر اوه له ووته ی زانای پایه به رز ابن القیم (ره حمه تی خوی لبیت) له کتایی: اجتماع

الجوش الإسلامية على غزو المعطلة واجهية ۳۳/۲ - ۳۶، و ۳۸.

نیعمه‌تی سنوردارو دیاری کراو: بریتیه له نیعمه‌ته‌کانی له‌ش ساغی و ده‌وله‌مندی و جوانی و بوونی پله‌و پایه‌و ده‌سه‌لات و مندالی زۆرو خیزانی جوان و... هاوشتیوه‌کانی، ئەم نیعمه‌تانه‌هه‌مو به‌نده‌کانی خوای په‌روه‌ردگار تیییدا به‌شدان: ئیمانداران و بی‌باوه‌پان، چاکه‌کاران و خراپه‌کاران، بۆیه‌هه‌رکاتیک ووتر: خوای په‌روه‌ردگار نیعمه‌تی به‌سه‌ر بی‌باوه‌پانه‌وه‌هیه، به‌لّی له‌م پوه‌وه‌یه، وه‌ ئەم جوّره‌ نیعمه‌تانه‌هه‌ بۆ بی‌باوه‌پان و خراپه‌کاران سزاو ناره‌حه‌تییه، چونکه‌ سه‌رئه‌نجامی سزاو به‌دبه‌ختی به‌ بۆ که‌سیک که‌ خوای په‌روه‌ردگار نیعمه‌ته‌گشتیه‌که‌ی پّی نه‌به‌خشییّت که‌ (نیسلام و قورئانی پیروژ و سوننه‌ته‌کانی پیغه‌مبه‌ره ^{سوانه} ^{سوانه}) ^(٣٥).

❁ باسی چوارهم: گه‌وره‌یی و پله‌و پایه‌ی سوننه‌ت

سوننه‌ت نه‌و قه‌لا پۆلاینه‌یه‌ که‌ هه‌ر که‌سیک بجیته‌ ناوی که‌سیکی نه‌مین و هیمن و پارێزراره، وه‌ نه‌و ده‌رگا گه‌وره‌یه‌یه‌ که‌ هه‌ر که‌سیک بجیته‌ ناوی ده‌گات به‌مه‌ست و ئاواته‌کانی، سوننه‌ت نه‌و که‌سانه‌ی که‌ په‌یوه‌ستن پێیه‌وه‌ به‌رزیان ده‌کاته‌وه‌ نه‌گه‌ر کرده‌وه‌ چاکه‌کانیشیان که‌م بیّت، وه‌ پوناکیه‌که‌ی له‌ ناو چاوو به‌رده‌ستیان دایه‌ له‌ کاتیکدا که‌سانی بیده‌چی نورو پوناکیه‌که‌یان کوژاوه‌ته‌وه‌، نه‌هلی سوننه‌ پووگه‌ش و دهم و چاو سپین له‌ کاتیکدا نه‌هلی بیده‌ع پوو په‌شن و دهم و چاویان په‌ش هه‌لگه‌پاوه، هه‌روه‌ک خوای په‌روه‌ردگار فهرمویه‌تی: ﴿يَوْمَ

تَبْيَضُ وُجُوهٌ وَتَسْوَدُ وُجُوهٌ﴾ (آل عمران: ١٠٦)

واته: له‌و پۆژه‌دا "که‌ پۆژی قیامه‌ته‌" که‌سانیک دهم و چاویان په‌ش ده‌بیّت و که‌سانیک دهم و چاویان سپی و پوناک و دره‌وشاوه‌ ده‌بیّت.

این عباس (رضی الله عنهما) فرموده‌ی: دهم و چاوی که سانی په یوه‌ست به سوننه ت و جه‌ماعه سپی و پوناک و دره‌وشاوه ده‌بیّت، دهم و چاوی که سانی بیدعه چی و پارچه‌پارچه گریه‌کان پرش هه‌لده‌گریت^(۲۶).

سوننه‌تی پیغه‌مبهر (ﷺ) نه‌وژیان و پوناکییه که سه‌رفرازی و به‌خته‌وه‌ری و هیدایه‌تی به‌نده‌ی موسولمانی تیدا‌یه. هه‌روه‌ها خوی په‌روه‌ردگار فرمویه‌تی: ﴿أَوْ مَن كَانَ مِسًّا فَأَحْيَيْنَاهُ وَجَعَلْنَا لَهُ نُورًا يَمْشِي بِهِ فِي النَّاسِ كَمَن مَّثَلُهُ فِي الظُّلُمَاتِ لَيْسَ بِخَارِجٍ مِنْهَا كَذَلِكَ زُيِّنَ لِلْكَافِرِينَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ (الأنعام: ۱۲۲)

واته: ئایا نه‌و که‌سه‌ی که مردبوو (له‌گومرای و سه‌رلیشیواویدا نه‌ژیا) ئیمه زیندومان کرده‌وه به پوناکی نیمان و قورشان، نه‌و که‌سه نه‌زانیت چۆن ریگی ریاست نه‌گریته به‌روه‌ه‌لسوکه‌وت نه‌کات له‌ناو‌خه‌لکید، ئایا وه‌کو نه‌و که‌سه وایه که له تاریکییه‌کانی شیرک و بی‌باوه‌ری و نه‌زانی و سه‌رلیشیواویدا نه‌ژیت و ناتوانیت دهر بجیت و پرزگاری بیّت، به‌و شیوه‌یه هاوه‌ل بریاردان و بی‌باوه‌ری و خراپه‌کاری بۆ بی‌باوه‌ران رازینراوه‌ته‌وه^(۲۷).

^(۲۶) زانای پایه به‌رز (ره‌حمه‌تی خوی لیبتیت) ابن‌القیم، له‌کیتابی: اجتماع الجیوش، ۳۹/۲، وه‌زانای پایه به‌رز ابن‌کثر (ره‌حمه‌تی خوی لیبتیت) له‌تفسیره‌که‌یدا، باسیان کردووه ۳۶۹/۱، وه‌بروانه: جامع‌البیان عن تأویل آی القرآن، لابن‌جریر، ۹۳/۷.

^(۲۷) بروانه: اجتماع الجیوش الإسلامية لابن‌القیم، ۳۸/۲.

❁ باسی پینجهم: شوین و پله و پایهی بهرزی که سانی

په یوهست به سوننه ت، وه شوینی که سانی بیدعه چی

یه کهم: شوین و پله و پایهی بهرزی که سانی په یوهست سوننه ت:

موسولمانی په یوهست به سوننه ت دلّی زیندوه، دلّی پوښنه، خوای په روهردگار له چند شوین له قورثانی پیروزدا باسی ژیان و پوناکی کردوه و گپړاویانیتی به سیفاتی نیمانداران، بویه دلّیکی زیندوو و پوښن نه و دلّیه: ژیرمه نده به رامبه ر خوای په روهردگار، مل که چه بوی، وه تیگه یشتوه له مه بهستی خوای په روهردگار، مل که چه بوی ته هی ته نها خوا ناس بیّت و ته نها عیبادت بوی نه و بکات، وه مل که چه و شوین که وتووی نه و مهنه ج و پپاز هیه که پیغه مبه ر (سید) پیّی هاتوه.

بویه پیغه مبه ر (سید) داوای له خوای په روهردگار ده کرد تا نورو پوناکی پیّی به خشیت: داوای ده کرد تا دلّ و گوی و چاوو زمان و سهرووی و ژیری و لای راستی و لای چه پی و پشت و پیشی پوناک بکاته وه، داوای ده کرد زاته که ی و پیستی و خوین و گوشت و نیسکی پوناک بکات به پوناکی نیمان، پیغه مبه ر (سید) داوای پوناکی نیمانی کردوه بوی خودی خوی و بوی هه ستیاره نهیّی و ناشکراکانی، بوی راست و چه پ و سهروو ژیر و پیش و دوی، داوای نه و پوناکییه ی کردوه، بویه نیمانداریش هه ستان و دانیشتن و قسه و کرده و هی هه مووی پوناکییه، نه و نورو پوناکییه که له پوژی قیامه تدا بوی خاوه نه که ی دهرده که ویت به پیّی به هیزی و لاوازی نیمانه که ی، نه و پوناکییه ی له بهر دهم و لای راستیه وه دهرده و شیتیه وه، بویه له پوژی قیامه تدا موسولمانی واهیه نورو پوناکییه که ی و هکو خور وایه له پوناکید، وه موسولمانی واهیه نورو پوناکییه که ی و هکو مانگ دره و شاویه، وه هه یانه و هکو دار خورمایه کی بهر ز، هه یانه و هکو پیایوکی به پیّوه و هستاو، هه یه له وان که متر، موسولمانی واهیه نورو پوناکی پیّدراوه که به سه ره په نه جی قاجپوهیه تی، جاریک دهرده و شیتیه وه و جاریک دهرده و شیتیه وه، و هکو نه و پوناکی و نیمانه و شوین که وتنه ی که هه بیووه له

دونيادا بؤ پیغمبره ری خوا (ﷺ)، نه وهش هستی پی ده گریټ و به چاویش ده بیریټ که موسولمانان هه موویان له یه ک ئاستدا نین له شوین که وتنیان بؤ قورئانی پیروژ و سوننه ته کانی پیغمبر (ﷺ) (۳۸).

❁ دووم: نیشانه کانی نه هلی سوننه و جه ماعه زۆرن، هه موو که سیکی ژیر ههستی پیدکات، له گرنگترین نیشانه کانیان نه مانه ن:

- ۱ - ده ست گرتنیان به قورئانی پیروژ و سوننه ته کانی پیغمبره وه (ﷺ).
- ۲ - گیرانه وهی حوکم بؤ لای قورئانی پیروژ و سوننه ته کانی پیغمبر (ﷺ) له هه موو بنچینه و به شه کانی شه رعدا .
- ۳ - خۆشه ویستیان بؤ نه هلی سوننه و جه ماعه و کهسانی په یوه ست به قورئانی پیروژ و سوننه ته وه، وه بق بوونیان له کهسانی بیده چی.
- ۴ - نه هلی سوننه و جه ماعه که سانیکن دانا چه له کین و بی تاقه ت نابن له وهی که خه لکی (بگره موسلمانانیش) که م شوینی حه ق ده که ون، چونکه حه ق بز بووی ئیمانداره له هه ر شوینیک بینیتی وه دهستی پیوه ده گریټ نه گه ر چی خه لکیش پیچه وانه یان بکه ن.
- ۵ - نه هلی سوننه و جه ماعه که سانیکی راستگۆن له ووت و کرده وه کانیاندا، نه ویش به جی به جی کردنی مه نه ج و پیبازی راست و دروستی قورئانی پیروژ و سوننه ته کانی پیغمبر (ﷺ).
- ۶ - نه هلی سوننه و جه ماعه له هه موو موسولمانان زیاتر شوینی پیغمبر (ﷺ) ده که ون، نه و پیغمبره ری (ﷺ) که هه موو هه لس و که وتی بریتی بووه له جی به جی کردنی قورئانی پیروژ (۳۹).

(۳۸) بیروانه: اجتماع الجيوش الإسلامية لابن القيم، ۳۸/۲ - ۴۱، به ده ستکارییه وه له لایه ن دانه ره وه.

(۳۹) بیروانه: عقيدة السلف وأصحاب الحديث، للإمام أبي عثمان الصابري ص ۱۴۷، وتنبیه أولی الأَبصار إلى

کمال الدین وما فی البدع من الأخطار، للدککور صالح بن سعد السحيمي ص ۲۶۴.

❁ که سی بیدعه چی چۆنه ؟

که سی بیدعه چی دلی مردوو و تاریکی دایپۆشیوه، خوای پهروهردگار مردن و تاریکی گێراوه له سیفاتی شهو که سانهی که له ئیمان و باوهری راسته قینه لایان داوه و ده چونه، دلی مردوو شهو دلایه که نه له خوای پهروهردگار تیگه یشتوو و نه مل که چیکێ تهواوه بۆ شهو مه نهج و پێبازهی که پیغمبر (ﷺ) پیتی هاتوو، هه ربۆیه خوای پهروهردگار شهو جۆره که سانهی وه سف کردوو به وهی که مردوون نهك زیندوو، وه به وهی له تاریکی سه رلێشیواویدان ناتوانن تییدا ده رچن، له بهر شهو تاریکی سه راپای گیانیانی داپۆشیوه، دلایه کانیان مردوو هه ربۆیه حق و راستی له شیوهی خراپه دا ده بینن و شتی باطل و ناراستی له شیوهی حق و راستیدا ده بینن، کرده وه قسه و کارو ژانیان هه مووی تاریکی و سه ر لێشیواویه، گۆره کانیان په ره له تاریکی، وه له پۆژی قیامه تدا کاتیک نورو پوناکی به ش ده کریت تا بتوانن له سه ر پردی دۆزه خ پیتی به په رنه وه شهو شهوان بیبه ش ده بن و له تاریکیدا ده میننه وه، چونه ناو ناگری دۆزه خیان به تاریکیه، شهو تاریکیه ی که له سه ره تادا مروقی له سه ر دروست کراوه.

جا خوای پهروهردگار سه رفرازی و به خته وه ری پزگار بوونی هه ر که سیکی بویت له و تاریکیه وه ده ری ده کات به ره و پوناکی (پووناکی ئیمان و قورئانی په رۆز و سوننه تی پیغمبر (ﷺ))، وه هه ر که سیك خوای پهروهردگار به ویت سه رفرازی نه کات له و تاریکیانه دا ده به تلیته وه و ده ری ناکات (شه ویش به هۆی گوئی نه دانی به مه نهج و پێبازی پیغمبر (ﷺ)).^(۱)

^(۱) بهوانه: اجتماع الجویوش الإسلامیة، لابن القيم، ۳۹/۲ - ۴۰ به ده ستکاری به وه له لایه ن دانه ره وه.

❁ به شی دووهم: تاریکیه کانی بیدعه و تازه داهینراوه کان له دیندا:

باسی یه کهم: تیگه یشتن له مانای بیدعه

وشه‌ی (البدعة) له زمانه وانیدا: داهینانی شتیکی تازه له دیندا پاش ته‌واو بوونی، یان داهینانی شتیکی تازه له ه‌واو ناره‌زوو و کرده‌وه کان پاش مردنی پیغه‌مبه‌ر (علیه‌السلام)^(۴۱)، ده‌وتریت: (ابتدعتُ الشيءَ)، قولاً أو فعلاً إذا ابتدأته على غير مثال سابق^(۴۲) شتیکی تازه‌م داهینا (قسه بیت یان کرده‌وه) که له‌وه‌و پیش‌هاو شیوه‌ی نه‌بویت .

وه بنچینه‌ی وشه‌ی "بدع" بۆ کردن و داهینانی کاریک به‌کار دیت که له‌وه‌و پیش‌بوونی نه‌بویت، به‌لگه له‌سه‌ر به‌کاره‌ینانی وشه‌ی بیدعه به‌و شیوه‌یه فرموده‌ی خ‌وای په‌روه‌ردگار که ده‌فه‌رمویت:

﴿بَدِيعُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ (۱۷) ﴿البقرة: ۱۱۷﴾ .

واته: خ‌وای په‌روه‌ردگار دروست که‌رو به‌دهینه‌ری ئاسمانه‌کان و زه‌وییه له‌سه‌ر شیوه‌یه‌ک که له‌وه‌و پیش‌بوونیان نه‌بووه .

وشه‌ی "البدعة" له پ‌وانگه‌ی شه‌رعه‌وه چه‌ند پیناسه‌یه‌کی بۆ ک‌راوه که هه‌ندیکیان ته‌واکه‌ری هه‌ندیکیان، له‌وانه:

۱ - زانای پایه‌به‌رزو شیخی ئیسلام ابن تیمیه (پ‌حمه‌تی خ‌وای لیبتیت) ده‌فه‌رمویت: (بیدعه له دیندا بریتیه له: کردنی ئه‌و کارانه‌ی که خ‌وای په‌روه‌ردگار و پیغه‌مبه‌ر (علیه‌السلام) به‌شه‌رعیان دانه‌ناوه، واته: کردنی ئه‌و کارانه‌ی که نه‌فه‌رمانی پ‌یک‌راوه تا ببیته واجب یان فه‌رمانی پ‌یک‌رابیت تا ببیته سوننه‌ت)^(۴۳) .

^(۴۱) ب‌ه‌وانه: القاموس المحیط ص ۹۰۶، ولسان العرب ۶/۸، وفتاوی ابن تیمیه ۴۱۴/۳۵ .

^(۴۲) ب‌ه‌وانه: معجم المقایس فی اللغة لابن فارس ص ۱۱۹ .

^(۴۳) ب‌ه‌وانه: فتاوی ابن تیمیه ۱۰۷/۴ - ۱۰۸ .

بيدعه دوو جوره: جورّيكيان له ووتو و بیروباوه په كاندايه، وه جورّيكيان له كرده وه و په رسته كاندايه، نه م جورې دوه میان جورې یه كه می له خوی گرتووه، هه روهك چوّن جورې یه كه م دوو م راده كیشیت^(۴۴).

وه نه وهی كه نیمامی أحمد و جگه له ویش م نه هج و پښازی خویان له سهر بنیات ناوه نه وهیه: كرده وه كان دوو به شن: عبادت و په رسته كان، داب و نه ریته كان (عادات): بویه بڼه پرت و بنچینه له عبادت و په رسته كاندا نه وهیه: هیچ عبادت و په رستنیک دروست نییه بكریت ته نها نه وهی كه خوی په روهردگار به شرعی داناوه، وه بڼه پرت و بنچینه له داب و نه ریته كاندا (عادات) نه وهیه: كه هیچ داب و نه ریته ك هرام نییه مگر نه وانهی كه خوی په روهردگار حرامیانی كړدیت^(۴۵).

وه هه روه ها فرمویته: (بيدعه: نه و بیروباوه و كرده وانه یه كه پیچه وانه ی قورثانی پیروز و سوننه تی پیغه مبرو (صواب) كړای زانایان بكات، وه كو ووتو و بچونه كانی كۆمه لانی خه واریج و شیعه و قه ده ریبه و جه ه میه كان، یان وه كو كرده وهی نه و كه سانه ی كه سه ماده كهن و گورانی ده لین له مزگوته كاندا به مبه سستی عبادت و خوا په رستی (ده عوه و بانگه واز كړدن)، یان نه و كه سانه ی پیشیان ده تاشن به مبه سستی عبادت و خوا په رستی، یان خواردنی حه شیشه، وه جور ه های تری بيدعه كه كۆمه لانیك له موسولمانانی پیچه وانه و دژ به قورثان و سوننه ت په رستن و عبادته تی پیوه ده كه ن بؤ خوی په روهردگان^(۴۶).

۲ - زاناو نیمامی پایه به رز نیمامی الشاطبي (په حمتی خوی لیبتت) ده فرمویت: (البدعة: طریقه فی الدین مخرّعة، تضاهي الشرعیه، یُقصدُ بالسُّلوكِ علیها المبالغة فی

^(۴۴) بیوانه: هه مان سه رچاوه، ۳۰۶/۲۲.

^(۴۵) بیوانه: هه مان سه رچاوه، ۱۹۶/۴.

^(۴۶) بیوانه: فتاوی ابن تیمیة ۳۴۶/۱۸، و ۴۱۴/۳۵.

واته: بیدعه: نه‌و پَیگا تازه داهینراوه‌یه که نه‌گه‌ر ببینیت و سه‌یری بکه‌یت له کاریکی دروست و شهرعی ده‌چیت (که‌له بنه‌په‌تیشدا وانیه) مه‌به‌ست به‌کردن و نه‌نجامدانی نه‌و کاره زیاد عیباده‌ت کردنه بۆ خوای په‌روه‌ردگار.

بۆیه له‌سه‌ر نه‌م بۆچونه هه‌ندیک له زانا‌کان کاره داب و نه‌ریته‌کان (عادات) ناکه‌نه ژێر واتای بیدعه‌وه، به‌لکو ده‌لێن: بیدعه ته‌نها تایبه‌ته نه‌و کارانه‌ی که په‌رستن و عیباده‌تن، وه له‌سه‌ر بۆچونی نه‌و زانا‌یان‌ه‌ی که کاره داب و نه‌ریته‌کان (عادات) نه‌خه‌نه ژێر واتای بیدعه‌وه، ده‌فه‌رمون: (بیدعه: نه‌و پَیگا تازه داهینراوه‌یه که نه‌گه‌ر ببینیت و سه‌یری بکه‌یت له کاریکی دروست و شهرعی ده‌چیت (که‌له بنه‌په‌تیشدا وانیه) مه‌به‌ست به‌کردن و نه‌نجامدانی نه‌و کاره هه‌روه‌ک مه‌به‌ست بوون به نه‌نجامدانی کاره خێرو شهرعیه‌کانه) (۴۸).

پاشان ئیمامی الشاطی (په‌حمه‌تی خوای لیبیت) نه‌وه‌مان بۆ پوون ده‌کاته‌وه له‌سه‌ر پێناسه‌ی دووهم بۆ بیدعه که کاره داب و نه‌ریته‌کان (عادات) له‌و پوه‌وه‌ی که ته‌نها کاریکی داب و نه‌ریتن (عادات) نه‌وه هیچ بیدعه‌یان تیدا نییه، به‌لام نه‌گه‌ر نه‌و کاره له‌و پوه‌وه‌ سه‌یری بکریت که عیباده‌تی پێوه بکریت، یان نه‌و کاته بیدعه‌ی تیکه‌ل ده‌بیت، به‌مه بۆمان ده‌رده‌که‌ویت که ئیمامی الشاطی (په‌حمه‌تی خوای لیبیت) هه‌ردوو پێناسه‌که‌ی کۆکردۆته‌وه، وه نمونه‌ی هیناوه‌ته‌وه بۆ چه‌ند کاریکی داب و نه‌ریت، که بی گومان ده‌بی عیباده‌تی تیدا بیت وه‌کو: کرپن و فروشتن و ژن ماره‌کردن و ته‌لاق دان و....، له‌به‌ر نه‌وه‌ی نه‌م کارانه هه‌ر چه‌نده له‌به‌شی موعامه‌لات و داب و نه‌ریته‌کانن به‌لام په‌یوه‌ست و سنو‌ردار کراون به‌چه‌ند مه‌رجیک و ریکخه‌ریکی شهرعی که هیچ که‌س ناتوانیت ده‌س کاری بکات

(۴۷) به‌هوانه: الإعتصام للشاطی، ۵۳/۱.

(۴۸) به‌هوانه: الإعتصام لأبي إسحاق إبراهيم بن موسى الشاطی، ۵۰/۱ - ۵۶.

و به هه وهسی خۆی مامه له یان پێوه بکات^(٤٩).

٢ - زاناو ئیمامی پایه بهرز این ر حـب (پهحهتی خوائی لیبیت) ده فه رمویت: (مه به ست به بیدعه نه وهیه: کاریکی تازه دابهینریت له دیندا له کاتی کدا هیچ "بنچینه یه کی شهرعی نه بیّت له سه ر دروستیّتێ ئه و کاره، به لام ئه و کاره ی که بنچینه یه کی شهرعی له به نه ردا هه یه له سه ر دروستیّتێ ئه و بیدعه نیه له شهرعا، هه رچه نه ده ئه گه ر پێی بو تریت بیدعه له زمانه وانیدا، بۆیه هه رکه سی ک شتیکی تازه دابهینریت و بیداته پال شهرع و بنچینه یه کی شهرعی نه بیّت تا ئه و کاره ی بۆ بگه ریتریته وه ئه وه کردنی ئه و کاره سه رلی شیاوویه، وه ئاین به ریه له وکاره، جا داهینانی ئه و کاره له بیروباوه ره کاندایه بیّت یان له کرده وه و قسه نه یّنی و ئاشکرکاندا بیّت، به لام ئه وه ی که له ووته ی زانایانی پیشیندا هاتوه گوایه کردنی هه ندێ له بیدعه کان به باش زانراوه ئه وه مه به ست پێی ئه و بیدعه یه که له زمانه وانیدا پێی ده و تریت بیدعه نه ک له شهرعا، هه ره وک له ووته که ی ئیمامی عومه ردا (ع) هاتوه کاتی ک بینی موسولمانان هه ندیکیان به جه ماعت ته راویح ده که ن و هه ندیکیان به تاک ده یکه ن، ئه وه بوو کۆیانی کرده وه و یه ک ئیمامی بۆیان دانا، تا پیش نوێژیان بۆ بکات، ئه وه بوو دوا ی ئه وه که بینیتانی به جه ماعت نوێژ ده که ن فه رموی: «نِعْمَتِ الْبِدْعَةُ هَذِهِ» چاکترین بیدعه ئه م کاره یه، مه به ستی ئیمامی عومه ر (ع) ئه وه بوو ئه م کاره له وه و پیش بوونی نه بوو به و شیوه یه، به لام له شهرعا بنچینه یه کی شهرعی هه بوو تا ئه م کاره ی بۆلا بگه ریتریته وه:

* یه کی ک له و بنچینه نه وه یه پیغه مبه ر (ع) هانی موسولمانانی ده دا تا نوێژی ته راویح به جه ماعت بکه ن، جا موسولمانان له سه رده می پیغه مبه ری خوا دا (ع) ئه و شه و نوێژو ته راویحه یان ده کرد به لام به تاک تاک و چه ند

کۆمه لئیکی جیاوان، پیغه مبه ر (ﷺ) چەند شەویک نوێژی تەراویحی بۆ کردن بە جەماعەت، بە لام پاش ئەو بەوی نەکردن لە ترسی ئەو هی نەك فەرز بیئت لە سەریان (واتە: کردنی بە جەماعەت بپیته فەرز نەك خودی نوێژەكە) و ئەوانیش نەتوانن بەو شیوێهە بیکەن، بۆیە پاش مردنی پیغه مبه ر (ﷺ) ئیمە ی موسوڵمان ئەمینین و لەو ناترسین کە ئەو نوێژە لە سەرمان بپیته فەرز^(۵۰).

* دووهم بنچینه لەو بنچینانە ی کە ئەم کارە ی بگێردرێتەو سەر و کەسانی بیدعه چی نەتوانن ئەم ووتە ی هی ئیمامی عومەر (رضی اللہ عنہ) بکەنە بە لگە لە سەر دروستی تێ تازە داھێنان و بیدعه کردن لە دیندا ئەو یە: پیغه مبه ر (ﷺ) فەرمانی پێ کردوین شوینی مەنھەج و پێیانو سوننە تی جێنشینە بە ریزە کانی بکەوین، بۆیە ئەم کارەش بوو تە سوننە تی خەلیفە بە ریزە کانی^(۵۱).

❁ بیدعه دوو جوړه:

* بیدعه یەك كوفرەو ھەر كەسێك بیکات لە دین پێی دەردەچێت.

* بیدعه یەك تاوان و سەرپێچیه ئەگەر كەسێك بیکات لە دین پێی دەرناییت^(۵۲).

❁ باسی دووهم: مەرجە کانی گیرابوون و قەبول بوونی کردەو چاکە کان:

موسوڵمانی خۆشەویست ھەر کردەو یەکی خێرو چاکە ئەگەر دەتەوێت لە خوای پەرورەدگار نزیکت بکاتەو، بزائە لێت وەرناگیریت و قەبول نابێت ئیلا دەبیئت ئەو کردەو چاکە یە دوو مەرجی تێدا بیئت تا لای خوای پەرورەدگار وەر بگیریت:

^(۵۰) بېروانە: صحيح البخاري، كتاب صلاة التراويح، باب فضل من قام رمضان، ۳۰۹/۲، برقم ۲۰۱۲.

^(۵۱) بېروانە: جامع العلوم والحكم ۱۲۹/۲.

^(۵۲) بېروانە: الإعتصام للشاطي ۵۱۶/۲.

مهرجی یه کهم: ده بیّت نه و کرده وهیه ته نها بۆ خوائ پهره رډگار بیّت و هیچ ریاو به شی هه و او ئاره زوو نه فسی تیدا نه بیّت، له بهر فهرموده که ی پیغه مبه ر (عَلَيْهِ السَّلَام) که ده فهرمویت: ((إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ، وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى))^(۵۳).

واته: وه رگیرانی کرده وه کهان به پیی نیه ته کهان، وه هه رکه سیّک کاتیّک کرده وهیه کی چاکه ده کات وه رگیران و قه بول بوونی به پیی نه و نیه ته به که هیه تی.

مهرجی دووهم: شوین که وتنی پیغه مبه ر (عَلَيْهِ السَّلَام) له کردنی نه و کاره دا، له بهر فهرموده که ی پیغه مبه ر (عَلَيْهِ السَّلَام) که ده فهرمویت: ((مَنْ عَمِلَ عَمَلًا لَيْسَ عَلَيْهِ أَمْرُنَا فَهُوَ رَدٌّ))^(۵۴).

واته: هه رکه سیّک کارێک بکات و فهرمانی ئیمه ی له سه ر نه بیّت به کردنی، نه وه به سه ریدا ده درێته وه و لێی وه رناگیریت.

بۆیه هه ر موسولمانێک کاتیّک کرده وهیه کی چاکه ده کات نه گه ر ته نها بۆ خوائ پهره رډگاری بیّت و له سه ر فهرمان و سوننه تی پیغه مبه ر (عَلَيْهِ السَّلَام) بیّت نه وه کرده وه که ی وه رگیراوه (إِنْ شَاءَ اللَّهُ)، وه هه رکه سیّک کاتیّک کرده وهیه کی چاکه ده کات نه گه ر دلّسوژی و إخلاصی تیدا نه بیّت یان به فهرمان و له سه ر سوننه تی پیغه مبه ر (عَلَيْهِ السَّلَام) نه بیّت، یان یه کێک له و دوو مهرجه ی تیدا نه بیّت نه وه ده که ویت به ر نه و نایه ته ی خوائ پهره رډگار که ده فهرمویت: ﴿وَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى النَّاسِ إِذْ أَخْرَجَهُمْ مِنْ ظُلُمَاتٍ إِلَى نُورٍ﴾^(۵۵) (الفراق: ۲۳).

واته: کاتیّک ته ماشای نه و کرده وانه مان کرد که نه نجامیان دابوو، به ربامانداو کردمان به ته پوو توژیکی په رش و بلاو (هیچ سوودی نییه بۆیان).

^(۵۳) متفق علیه: البخاري، كتاب بدء الوحي، باب كيف كان بدء الوحي إلى رسول الله ﷺ، ۹/۱، برقم ۱، ومسلم، كتاب الإمارة، باب قوله ﷺ: "إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ"، ۱۵۱۵/۲، برقم ۱۹۰۷.

^(۵۴) مسلم، كتاب الأضغية، باب نفخ الأحكام الباطلة، ورد محدثات الأمور، ۱۳۴۴/۳، برقم ۱۷۱۸، ونفخ البخاري ومسلم "من أحدث في أمرنا هذا ما ليس منه فهو رد" البخاري برقم ۲۶۹۷، ومسلم برقم ۱۷۱۸.

وه هرکه سیك هه ردوو مه رجه كه ی گیرابوونی کرده وه چاکه کانی تیذا بیئت
ئه وه ده که ویته بهر ئه و نایه ته ی که خوای پهروه ردگار ده فهرمویت:

﴿وَمَنْ أَحْسَنُ دِينًا مِّمَّنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ﴾ (النساء: ۱۲۵)

واته: کئ هیه له و که سه ئایینی جوانتر و پیکتر و باشتر بیئت که پووی
کردۆته خوای پهروه ردگار و ته و او خۆی داوه ته دهست ئه و و زۆر چاکه کاریشه،
بئ گومان هیچ کهس له و باشتر نییه.

وه ههروه ها ده که ویته بهر فهرمووده ی خوای پهروه ردگار که ده فهرمویت:

﴿بَلَىٰ مَنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَلَهُ أَجْرُهُ عِنْدَ رَبِّهِ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ
يَحْزَنُونَ﴾ (البقرة: ۱۱۲)

واته: نه خیر وانییه (په رچدانه وه یه بۆ جوله که و گاواره کان که ده یان ووت:
هه رگیز هیچ کهس ناچیت به هه شته وه ته نها جوله که و گاواره نه بیئت) به لکو
هرکه سیك به ته وای و به راستی خۆی بداته دهست خوای پهروه ردگار و له
همان کاتدا موسولمان و چاکه کار بیئت، ئه وه به راستی پاداشتی لای خوای
پهروه ردگار هیه و نه ترسیان هیه و نه غم و په ژاره دایان ده گریت^(۵۵).

وه ئه و فهرمووده یه ی که ئیمامی عومەر (رضی الله عنه) گپراویتییه وه: ((إِنَّمَا الْأَعْمَالُ
بِالنِّيَّاتِ)) ترازوو پیوه ریکه بۆ هه موو کرده وه کانی ناو دل (نهینیه کان)، وه ئه و
فهرمووده یه ی که دایکی ئیمانداران خاتوو عائیشه (رضی الله عنها) گپراویتییه وه: ((مَنْ
عَمِلَ عَمَلًا لَيْسَ عَلَيْهِ أَمْرُنَا فَهُوَ رَدٌّ)) ترازوو پیوه ریکه بۆ هه موو کرده وه کانی لاشه
(ناشکراکان)، نه م دوو فهرمووده گه وره یه هه موو دینی له ژیردا جئ ده بیته وه:
هه موو بنچینه و بهش و نهینئ و شاراو ده کان و هه موو قسه و کرده وه کان.

^(۵۵) بهوانه: بحجة قلوب الأبرار ورقة عیون الأخیار، للسعدی، ص ۱۰.

وہ ئیمامی النَّوَوِی (رحمہتی خوائ لیبتت) بہ پاستی ووتہ کی زور جوانی کردوہ لہ سہر فرمودہ کہی دایکی ئیمانداران خاتوو عائشہ (رضی اللہ عنہا)، کہ گیزاویتہ وہ لہ پیغہ مہرہ وہ (ﷺ) فرمویہ تی: ((مَنْ أَحَدَّثَ فِي أَمْرِنَا هَذَا مَا لَيْسَ مِنْهُ فَهُوَ رَدٌّ)) وہ لہ گیزانہ وہ یہ کی تردا کہ فرمویہ تی: ((مَنْ عَمِلَ عَمَلًا لَيْسَ عَلَيْهِ أَمْرُنَا فَهُوَ رَدٌّ))، شارہ زایانی زمانی عہرہ بی فرمویانہ: وشہی (الرَّدُّ هُنَا يَعْنِي الْمَرْدُود) واتہ: کردہ وہ کہی بہ سہر دا دہ گیزدیریتہ وہو لئی وەرناگیری و کردہ وہ کہی (دَلَّسُوْنِي تَيِّدًا نَهْ بَوُوهُ بَوَّ خَوَا يَانَ بَهْ بَيِّ فَرْمَانِي پَيَغْه مَبْهَر (ﷺ) کردویہ تی) لہ شہر عدا ہیچ گرنگی بَو دانا نریت، بویہ ئہم فرمودہ پیروژہ بنہ مایہ کی زور گہورہ یہ لہ بنہ ماکانی ئیسلام، وہ یہ کیکہ لہو فرمودانہ کی کہ گشتگیری قسہ کانی پیغہ مہر (ﷺ) دہر دہ خات، فرمودہ یہ کی پوون و ناشکرایہ لہ سہر رہت کردنہ وہو نادروستیتی ہموو بیدعہ و تازہ داینراوئیک لہ دیندا، وہ لہ پیوایہ تہ کہی دووہ مدا کہ زیاتری تیدایہ ئویش ئوہ یہ ہر کردہ وہ یہ ک دہ کہیت ئہ گہر بیدعہ بیٹ شہرعی نییہ و نادروستہ، جا خوت یہ کہم کہس بیت ئو بیدعہ یات داینا بیٹ یان ہر کہ سیکی تر بیت، بویہ جاری واہیہ کہ سیٹ کاتیک بیدعہ یہ ک دہ کات فرمودہ کہی یہ کہم دہ کزیتہ بہ لگہ بہ سہر یہ وہ لہ سہر نادروستیتی بیدعہ ((مَنْ أَحَدَّثَ فِي أَمْرِنَا هَذَا مَا لَيْسَ مِنْهُ فَهُوَ رَدٌّ)) کہسی بیدعہ چیبہ کہ دہ لیت: خو من یہ کہم کہس نیم ئہم کارہم داینا بیت، لہو کاتہ دا فرمودہ کہی دووہم: ((مَنْ عَمِلَ عَمَلًا لَيْسَ عَلَيْهِ أَمْرُنَا فَهُوَ رَدٌّ)) دہ کزیتہ بہ لگہ بہ سہر یہ وہ لہ سہر نادروستیتی بیدعہ، بہ لکو فرمودہ یہ کی پوون و ناشکرایہ بَو رہت کردنہ وہو ناشہر عیتی ہموو کارہ تازہ داینراوہ کان جا ئو کہ سہ خوی یہ کہم کہس بیت ئو کارہی داینا بیٹ یان پیشتر کہسانیک کردیبتیان ئویش بیکات و بہر دہ وام بیت لہ سہری^(۵۶).

❖ باسی سی یه م: سه رزه نشت کردن و خراپه ی بیدعه له دیندا

یه که م: سه رزه نشت کردن و خراپه ی بیدعه له دیندا

چه ندین نایه تی قورئانی پیروز و فرموده ی پیغمبر (ﷺ) هاتون سه باره ت به سه رزه نشت کردن و خراپه ی بیدعه له دیندا، وه هاوه لانی به پیزی پیغمبر (ﷺ) و شوین که وتوانیان به چاکی نیمه یان ناگادار کردوته وه له خراپه و ترسناکی بیدعه، له و فرمودانه ی که هاتون به شیوه یه کی کورت و پوخت:

۱ - خوای په روه ردگار فرمویه تی: ﴿هُوَ الَّذِي أَنزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مِنْهُ آيَاتٌ تُخَكِّمُ هُنَّ أُمُّ الْكِتَابِ وَأُخَرُ مُتَشَبِهَاتٌ فَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَبَهَ مِنْهُ ابْتِغَاءَ الْفِتْنَةِ وَابْتِغَاءَ تَأْوِيلِهِ وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلَّا اللَّهُ ۖ﴾ (آل عمران: ۷)

واته: خوای په روه ردگار شه و خوا به یه که قورئانی پیروزی دابه زاندووه بوسه رتو شه ی پیغمبر (ﷺ) هه ندیک له نایه ته کانی شه و قورئانه دامه زراووه پوون و ناشکران و بناغو و بنجینه ی قورئانه که ن، وه هه ندیک له نایه ته کانی ماناو و اتای جوړاو جوړ هه لده گرن و به ئاسانی مانا که ی نازانریت، جا شه و که سانه ی که له دلایندا لاری و لادان هه یه، حه ز له حق و راستی ناکه ن و به لکو شوینی شه و نایه تانه ده که ون که ماناو و اتای جوړاو جوړو فراوانیان هه یه بؤ شه و یه فیتنه و ناکوکی و دوو به ره کی دروست بکه ن یان بؤ شه و یه لیکنده وه ی هه له و نادرستی بؤ هه لبه ستن، له کاتیکدا لیکنده وه و زانینی ماناو و اتا که ی که س نایزانیت ته نها خوای په روه ردگار نه بیت.

نیمامی (الشاطی) (په حقه تی خوای لیبیت) چه ندین و ته ی زانایانی پیشوی هیناوه که به لگن له سه ر شه و یه شه نایه ته شه و که سانه ده گریته وه که ده مه

دهمی و موثاقه شه ده‌کن له نایه‌ته‌کانی قورئانی پیروژ و کومه‌لی خه‌واریج و شوینکه‌وتوان هاو شیوه‌کانیان ده‌گریته‌وه^(۵۷).

۲ - ﴿وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ ذَٰلِكُمْ وَصَّكُم بِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ﴾ (الأنعام: ۱۵۳) .

واته: ئه‌وه‌ی که باسکرا ﴿له‌ دوو نایه‌تی پیشودا ، ۱۵۱-۱۵۲ که خوای په‌روه‌ردگار فرمانی ده‌کات به نه‌نجامدانی چەند چاکه‌یه‌ک و دورکه‌وتنه‌وه له چەند خراپه‌یه‌ک﴾ مه‌نه‌ج و پێبازی حەق و راستی منه ، شوینی بکه‌ون و ئه‌و پێگا راسته بکه‌نه مه‌نه‌ج و پێبازی خۆتان و لێی لامه‌ده‌ن و شوینی پێچکه‌ پێگاو پێگا تازه‌ داهینراوه‌کان مه‌که‌ون ، چونکه نه‌گەر شوینی پێچکه‌ پێگاگان و پێگا تازه‌ داهینراوه‌کان بکه‌ون پارچه‌ پارچه‌یی و جیاوازی و ناکوکی ده‌خاته ناوتانه‌وه ، ئا ئه‌وه‌یه و به‌و شیوه‌یه خوای په‌روه‌ردگارتان فرمانتان پێ ده‌کات تا ئیوه‌ خواناس و پاپیزگار بن.

پێگای راست ئه‌و پێگایه‌یه که پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) بانگه‌وازی بو کردووه ئه‌ویش بریتی یه له شوین که‌وتنی سوننه‌ت ، وه پێچکه‌ پێگاگان و پێگا تازه‌ داهینراوه‌کان بریتین له پێگا پارچه‌ پارچه‌و جیاوازه‌کانی که‌سانی را جیاوازو ئه‌وانه‌ی که لایانداده له پێگای راست که ئه‌وانیش که‌سانی بیدعه‌چین (أهل البدع)^(۵۸) ، ئه‌م نایه‌ته‌ پیروژه نه‌هی ده‌کات و پێگری ده‌کات له شوین که‌وتنی هه‌موو رێگا‌کانی ئه‌هلی بیده^(۵۹).

۲ - ﴿وَعَلَى اللَّهِ قَصْدُ السَّبِيلِ وَمِنْهَا جَايزٌ وَلَوْ شَاءَ لَهَدَاكُمْ أَجْمَعِينَ﴾ (النحل: ۹) .

^(۵۷) بروه‌نه: الاعتصام للشاطبي ، ۷۰/۱-۷۶.

^(۵۸) بروه‌نه: الاعتصام للشاطبي ، ۷۶/۱.

^(۵۹) بروه‌نه: هه‌مان سه‌رچاوه ، ۷۸/۱.

واته: پوون کردنه وهی مهنه ج و پیبازی حه ق و پاست له لای خوای پهروه ردگار (که بۆی پوون کردونه ته وه تا شوینی بکه ون) ناگادار بن هندی ریگای چهوت و ناپاست هه ن (بۆی پوون کردونه ته وه تا شوینی نه که ون) خو نه کهر خوای پهروه ردگار ویستی لیبوايه نه وه هه مووتانی هیدایه ت ده دا بۆ سه ر نه و ریگا پاسته، به لام خوای پهروه ردگار سه ر پیشکی کردوون تا به ویستی خوتان شوینی ریگای پاست بکه ون و له ریگای چهوت و ناپاست دوور بکه ونه وه.

﴿قَصْدُ السَّبِيلِ﴾ بریتیه له ریگای پاست و مهنه ج و پیبازی حه ق، وه جگه له و ریگایه داهینان و شوین که وتنی هه ر ریگایه کی تر لادانه له و ریگا پاسته، که نه ویش ریگا کانی که سانی بیدعه چی و سه رلیشبوآوه کانه^(۱).

۴ - ﴿إِنَّ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيعًا لَسْتَ مِنْهُمْ فِي شَيْءٍ إِنَّمَا أَمْرُهُمْ إِلَى اللَّهِ ثُمَّ يُنَبِّئُهُم بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ﴾ (الأنعام: ۱۵۹).

واته: به پاستی نه وانه ی که ئاینه که یان پارچه پارچه کردو بوونه به ش به ش تو ﴿ئە ی پیغه مبه ر﴾^(۲) به هیچ جوریک له وان نیت و شوینیان ناکه ویت به لکو لییان به ریت، به پاستی نه وانه کارو باریان بۆلای خوای پهروه ردگار و تۆله ی لادانیان لیده ستینیته وه، وه له مه ودا خوای پهروه ردگار هه والی هه موو نه و کرده وانه یان پیده دا که نه نجامی ده دن.

نه وانه ی که ئاینه که یان پارچه پارچه کردو بوونه ته به ش به ش که سانی شوین که وتوانی هه واو ئاره زو و بیدعه چی و سه رلیشبوآوه کانه له م ئومه ته^(۳).

۴ - ﴿وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُشْرِكِينَ﴾ (۳۱) ﴿مِنَ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيعًا كُلٌّ جَزَبٌ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرَخُون﴾ (۳۲) ﴿(الروم: ۳۱-۳۲)﴾.

^(۱) بیروانه: هه مان سه رچاوه، ۷۸/۱.

^(۲) بیروانه: الاعتصام للشاطی، ۱۷۹/۱.

واته: مەبن لەو کەسانەی کە هاوێڵ بپارێدەن بۆ خوای پەروەردگار، ئەوانەیی کە ئاینەکیان پارچە پارچە کردبوو ببوون بە بەش بەش، هەریەک لەو کۆمەڵ و پارچە پارچانە دڵخۆشن بەو مەنەج و پێبازو بەرنامەیی کە خۆیان دایان پشتوو (وا دەزانن باشتەری و چاکترین ڕێگایان گرتۆتە بەر).

٥ - ﴿فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

﴿١٣﴾ (النور: ٦٣) .

واته: با ئاگادار بن و بترسن ئەو کەسانەیی کە سەرپێچی فەرمانی پێغه مەبەر (ﷺ) دەکەن کە تووشی فیتنە ببن (کە تاوان و فیتنەی شیرکە) یان تووشی سزای زۆر بە ئێش ببن ﴿بە هۆی سەرپێچی کردنی فەرمانەکانی پێغه مەبەر (ﷺ)﴾.

٦ - ﴿قُلْ هُوَ الْقَادِرُ عَلَى أَنْ يَبْعَثَ عَلَيْكُمْ عَذَابًا مِّنْ فَوْقِكُمْ أَوْ مِنْ تَحْتِ أَرْجُلِكُمْ أَوْ

يَلْسِكُمْ سُحُبًا وَيُغْثِكُمْ بَعْضُكُم بَعْضًا ۖ إِنَّكُمْ لَعِنَاءٌ ۖ﴾ (الأنعام: ٦٥) .

واته: ئەو پێغه مەبەر (ﷺ) پێیان بۆی: خوای پەروەردگار ئەو خواوەیه، بە توانایە و دەتوانێت سزای سەختان لە سەر و تانەوه بۆ بنێرێت یان لە ژێر پێتانەوه یان بتانکاتە کۆمەڵ کۆمەڵ و پارچە پارچە، وە تالابی توندو تیژی هەندیکتان بکات بە گەرووی هەندیکتاندا (واته: بەردەوام ناکۆکی و دووبەرەکیان تێدا بێت).

٧ - ﴿وَلَا يَزَالُونَ مُخْلِفِينَ﴾ (١١٨) ﴿إِلَّا مَن رَّحِمَ رَبُّكَ﴾ (١١٩) (هود: ١١٨-١١٩) .

واته: بەردەوام ئەو خەلکە جیاوازن لە ناویە کتریدا لە ئایین و بەرنامە و بۆچوندا، تەنھا کەسانێک نەبێت کە خوای پەروەردگار پەحمی پێ کردوون، کە ناکۆک و پارچە پارچە نین^(٦٢).

❁ دووهوم: سه رزمشت کردن و خراپه ی بیدعه له روانگهی

فهرموده کانی پیغه مبهری خواوه (ﷺ)

چه ندین فهرموده له پیغه مبهری خواوه (ﷺ) گێڤدراوه ته وه سه باره ت به خراپه ی بیدعه و ترسان و وریا بوون لی، له و فهرمودانه:

١ - دایکی نیمانداران خاتوو عائیشه (رضی الله عنها) له پیغه مبهره وه (ﷺ) بۆمانی گێڤدراوه ته وه، که فهرمویه تی: ((من أحدث في أمرنا هذا ما ليس منه فهو رد)) (١٣).

واته: هه رکه سیکی شتیکی تازه دابهینیت و زیادهیه ک بکات له م دینه دا له کاتیکیدا فهرمانی ئیمه ی له سه ر نییه (وه بنچینه یه کی شه رع ی نییه تا نه و کاره ی بۆ سه ر بگێڤدیریته وه) نه وه نه و کاره ی قه بول نییه و لی و ه رناگیریت، با چه ندی نیه تیشی باش بی و بلیت ته نها بۆ خوای په روه ردگار نه م کاره ده که م.

٢ - وه جابری کوپی عبد الله (ﷺ) له پیغه مبهره وه (ﷺ) بۆمانی گێڤدراوه ته وه، که پیغه مبه ر (ﷺ) له سه ره تای ده ست پیکردنی ووتاره کانیدا ده یفه رمو: ((أما بعد: فإن خير الحديث كتاب الله، وخير الهدي هدي محمد (ﷺ)، وشر الأمور محدثاتنا، وكل بدعة ضلالة)) (١٤).

واته: پاش نه مه: بی گومان باشتترین و چاکترین فهرمووده قورئانی پیروزی خوایه، وه باشتترین و چاکترین پێبازو مه نه هج، پێباز و مه نه هجی پیغه مبه ری خوایه (ﷺ)، وه خراپترینی کاره کان بیدعه و کاره تازه داهینراوه کانه، وه هه موو بیدعه و کاریکی تازه داهینراو له دیندا گومپایی و سه رلیشتیواویه.

٢ - وه له پێوایه تیکی تر دا که ئیمامی التّسائي بۆمانی گێڤدراوه ته وه، پیغه مبه ر (ﷺ) له سه ره تای ده ست پیکردنی ووتاره کانیدا (پاش نه وه ی

(١٣) متفق علیه: البخاري، برقم ٢٦٩٧، ومسلم برقم ١٧١٨.

(١٤) مسلم، كتاب الجمعة، باب تخفيف الصلاة والخطبة، ٥٩٢/١، برقم ٨٦٧.

سوپاس و ستایشی خوای دهکرد بهو شیوهیهی که شایسته‌یه بهو سوپاس و ستایشه) دهیفرمو: ((من يَهْدِه الله فلا مضل له، ومن يَضِلله فلا هادي له، إن أصدق الحديث كتاب الله، وأحسن الهدي هدي محمد، وشر الأمور محدثاتها، وكل محدثة بدعة، وكل بدعة ضلالة، وكل ضلالة في النار))^(١٥).

واته: هه‌رکه‌سیک خوای په‌روه‌ردگار پښتوونی بکات و هیدایه‌تی بدات نه‌وه به هیچ شیوهیه‌ک گومړاو سه‌رلیش‌تیاو نابیت، هه‌رکه‌سیک خوای په‌روه‌ردگار سه‌ری لی‌بش‌تیاوینیت (به هوئی خرابه‌ی خو‌یه‌وه) نه‌وه به هیچ شیوهیه‌ک پښتوونی که‌رو هیدایه‌ت ده‌ری نییه، بئ گومان پاسترین و باشت‌ترین فه‌رموده قورنانی پی‌روزی خوایه، وه باشت‌ترین و چاک‌ترین پی‌باز مه‌نه‌ج و پښتوونی، پی‌باز و مه‌نه‌ج و پښتوونی پی‌غه‌مبه‌ری خوایه (ﷺ)، وه خراب‌ترینی کاره‌کان بیدعه و کاره تازه داهین‌راوه‌کانت، وه هه‌موو بیدعه و کاریکی تازه داهین‌راو له دیندا گومړایی و سه‌رلیش‌تیاوویه، وه هه‌موو گومړایی و سه‌رلیش‌تیاوویه‌ک له ناگری دۆزه‌خدايه.

٤ - وه أبوهریره (رضی الله عنه) له پی‌غه‌مبه‌ری خواوه (ﷺ) بۆمانی گنړاوه‌ته‌وه، که فه‌رمویه‌تی: ((مَنْ دَعَا إِلَى هُدًى كَانَ لَهُ مِنَ الْأَجْرِ مِثْلُ أُجُورٍ مَنْ تَبِعَهُ، لَا يَنْقُصُ ذَلِكَ مِنْ أُجُورِهِمْ شَيْئًا، وَمَنْ دَعَا إِلَى ضَلَالَةٍ كَانَ عَلَيْهِ مِنَ الْإِثْمِ مِثْلُ آثَامٍ مَنْ تَبِعَهُ، لَا يَنْقُصُ ذَلِكَ مِنْ آثَامِهِمْ شَيْئًا))^(١٦).

واته: هه‌رکه‌سیک ده‌عوه و بانگ‌واز بکات بۆ پښتوونی پاست و پښتوونی چاک و جوان، نه‌وه خیرو چاکه‌ی بۆ هه‌یه به وینه‌ی خیرو پاداشتی نه‌وه که‌سانه‌ی که شوینتی ده‌که‌ون، بئ نه‌وه‌ی هیچ له خیرو پاداشتی نه‌وه که‌سانه‌ی که شوینتی

^(١٥) أصله في صحيح مسلم في الحديث السابق، وأخرجه النسائي بلفظه، في كتاب صلاة العيدين، باب كيف الخطبة، ١٨٨/٣، رقم ١٥٧٨.

^(١٦) رواد مسلم، كتاب العلم، باب من سن سنة حسنة أو سيئة، ومن دعا إلى هدى أو ضلالة، ٢٠٦٠/٤، رقم ٢٦٧٤.

دهکهون کهم بیته وه، وه هرکه سیك دهعه و بانگه واز بکات بۆ پښگای خراپه و تاوانکاری و سه رلیشیاوای نه وه خراپه و تاوانی بۆ ده نوسریت به وینه ی خراپه و تاوانی نه و که سانه ی که شوینی دهکهون، بی نه وه ی هیچ له خراپه و تاوانی نه و که سانه ی که شوینی دهکهون کهم بیته وه.

ده ی که سی بیدعه چی کاتیك بیدعه دهکات و خه لکیش فیری بیدعه دهکات با ناگادار بیت و باش بزانییت که هر بیدعه یه ک خه لکی لیوه ی فیر ده بن و ده یکن هه موو تاوانه که ی بۆ ده نوسریت بی نه وه ی هیچ له خراپه و تاوانی نه و که سانه ی که شوینی دهکهون کهم بکات.

۵ - جَریری کوری عَبْدَ اللَّهِ (رضی الله عنه) ده فهرمویت: پیغه مبه ری خوا (عَلَيْهِ السَّلَامُ) فهرمویه تی: ((مَنْ سَنَّ فِي الْإِسْلَامِ سَنَةً حَسَنَةً فَلَهُ أَجْرُهَا وَأَجْرُ مَنْ عَمِلَ بِهَا بَعْدَهُ، مِنْ غَيْرِ أَنْ يَنْقُصَ مِنْ أَجْرِهِمْ شَيْءٌ، وَمَنْ سَنَّ فِي الْإِسْلَامِ سَنَةً سَيِّئَةً كَانَ عَلَيْهِ وِزْرُهَا وَوِزْرُ مَنْ عَمِلَ بِهَا مِنْ بَعْدِهِ مِنْ غَيْرِ أَنْ يَنْقُصَ مِنْ أَوْزَارِهِمْ شَيْءٌ)) (۶۷).

واته: هرکه سیك پښگایه کی چاک و جوان دابنیت له ئیسلامدا یان زیندووی بکاته وه (له کاتیكدا نه و پښگا باشه بنچینه یه کی شهرعی هه بیت له دیندا نه ک که سیك بیت و به بۆچونی خۆی کاریك به باش بزانییت و موسلمانانی بۆ هان بدات، چونکه هیچ پښگو کاریك به بیرو بۆ چونی مروفه کان به باش نازانییت مه گهر شرع به باشی زانیبیت، وه نه م فهرموده یه به هیچ شیوه یه ک نابیت به لگه له سه ر دروستیتی کردنی بیدعه به لگو هه موو بیدعه و تازه داهینراویك له دیندا په ت دهکاته وه) نه وه خیرو پاداشتی ته وای نه و چاکه یه ی بۆ ده نوسریت، وه خیرو پاداشتی هه موو نه و که سانه ی بۆ ده نوسریت که له سه ر نه و پښگا پاست و چاکه ن، بی نه وه ی هیچ له خیرو پاداشت و چاکه کانی نه و که سانه ی که شوینی

دهكهون كه م ببيتته وه، وه ههركه سيك پنگايه كي خراپ و تاوانكاري له ئيسلامدا دابنييت شه وه تاواني شه و كارهي بو ده نوسريت، وه تاوان و خراپه كاري شه و كه سانه ي شويني دهكهون و كار به و خراپه يه دهكهون له پاش خوي، بي شه وه ي هيج له خراپه و تاوانه كاني شه و كه سانه ي كه شويني دهكهون كه م ببيتته وه.

٦ - عرباضي كوپي سارية (عليه السلام) ده فهرمويت: ((وَعَظَّمَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ) مَوْعِظَةً بَلِيغَةً وَجَلَّتْ مِنْهَا الْقُلُوبُ، وَذَرَفَتْ مِنْهَا الْعُيُونُ، فَقُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، كَأَنَّهُمَا مَوْعِظَةٌ مُودِعٌ فَأَوْصِنَا، قَالَ: أَوْصِيكُمْ بِتَقْوَى اللَّهِ، وَالسَّمْعِ وَالطَّاعَةِ وَإِنْ تَأَمَّرَ عَلَيْكُمْ عَبْدٌ حَبَشِيٌّ، وَإِنَّهُ مِنْ بَعْشٍ مِنْكُمْ فَاسْتَرِىَ إِحْتِلَافًا كَثِيرًا، فَعَلَيْكُمْ بِسُنَّتِي وَسُنَّةِ الْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِينَ الْمُهَدِّينَ عَضُّوا عَلَيْهَا بِالتَّوَاجِدِ، وَإِيَّاكُمْ وَمُحَدَّثَاتِ الْأُمُورِ؛ فَإِنْ كَلَّ بَدْعَةٌ ضَالَّةٌ)) (٦٨).

واته: پيغه مبهري خوا (عليه السلام) ناموزگاري كردين، ناموزگاريه ك بوو ده كه كان پي دههاتنه له رزه، وه چاوه كان فرميسكي پيدا دههاته خواره وه، ووتمان: نه ي پيغه مبهري خوا (عليه السلام) پي ده چيت شه مه كوتا ناموزگاري و ناموزگاري مال تاوايي بيت؟ ناموزگاري خيتمان بكه، پيغه مبهري (عليه السلام) فه رموي: ناموزگاري تان دهكه م به وه ي كه ته قواي خواي په روه ردگار بكن و لي ي بترسن، وه گوئ گرو گوپرايه ل بن بو شه ميو كار به ده ستان تان (له موسلمانان) شه گهر به نده يه كيش بكرينه گه وره و كار به ده ستان (هيج كاتيك كويله نا كرينه شه ميو گه وره و كار به ده ستان موسلمانان، به لام مه به ستی پيغه مبهري (عليه السلام) نمونه هينانه وه يه بو زياتر گوپرايه ل بوون بو شه ميو گه وره و كار به ده ستان موسلمانان)، چونكه شه ي

(٦٨) رواد أبو داود، كتاب السنة، باب في لزوم السنة، ٢٠١/٤، برقم ٤٧٠٧، والترمذي، كتاب العلم، باب ما جاء في الأخذ بالسنة واجتناب البدع، ٤٤/٥، برقم ٢٦٧٦، وقال: هذا حديث حسن صحيح، وابن ماجه في المقدمة، باب اتباع سنة الخلفاء الراشدين المهديين، ١٦٠-١٥١، برقم ٤٢، ٤٣، ٤٤، وأحمد ٤٦/٤-٤٧، وصححه العلامة الألباني في صحيح سنن ماجه، ٢٠٠/٤، برقم ٤٦٠٧.

ہا وہ لائے ہر یہ کیلک لہ نیوہ تہ مہنی لہ من دریز تر بیت و دوی من بریت تہ وہ
 ناکوکی و دو بہرہ کیہ کی یہ کجار زور دہ بینیت (لہ ناو موسلماناندا)، بویہ
 ہر کاتیک تہ و ناکوکی و دو بہرہ کیہ تان بینی دہست بگرن بہ سونہتہ کانی من
 و مہ نہج و پیازی خلیفہ پییشاندہرو ہدایہت دراوہ کانم، سوور بن لہ سہر
 دہست گرتن پیانہ وہ و ہکو چوں بہ کاکیلہ کانتان شتیک دہ گرن بہ تووندی، وہ
 نامور گاریتان دہ کیم و دہ تان ترستیم لہ مہ موو بیدعہ و کارہ تازہ دہینراوہ کان
 لہ دیندا، چونکہ مہ موو بیدعہ و تازہ دہینراویک لہ یندا گومرایی و
 سہر لیشیواویہ۔

۷۔ حذیفہ (رضی اللہ عنہ) دہ فرمویت: ((كَانَ النَّاسُ يَسْأَلُونَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَنِ
 الْخَيْرِ، وَكُنْتُ أَسْأَلُهُ عَنِ الشَّرِّ مَخَافَةَ أَنْ يُدْرِكَنِي، فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّا كُنَّا فِي
 جَاهِلِيَّةٍ وَشَرٍّ، فَجَاءَنَا اللَّهُ بِهَذَا الْخَيْرِ، فَهَلْ بَعْدَ هَذَا الْخَيْرِ مِنْ شَرٍّ قَالَ «نَعَمْ» قُلْتُ
 وَهَلْ بَعْدَ ذَلِكَ الشَّرِّ مِنْ خَيْرٍ قَالَ «نَعَمْ، وَفِيهِ دَخْنٌ» قُلْتُ وَمَا دَخْنُهُ قَالَ «قَوْمٌ
 يَهْلُكُونَ بِغَيْرِ هُدًى يَعْرِفُ مِنْهُمْ وَتُكْرَهُ» قُلْتُ فَهَلْ بَعْدَ ذَلِكَ الْخَيْرِ مِنْ شَرٍّ قَالَ «نَعَمْ
 دُعَاةٌ إِلَى أَبْوَابِ جَهَنَّمَ، مَنْ أَجَابَهُمْ إِلَيْهَا قَذَفُوهُ فِيهَا» قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ صِفْهُمْ لَنَا
 فَقَالَ «هُمْ مِنْ جِلْدَتِنَا، وَيَتَكَلَّمُونَ بِأَلْسِنَتِنَا» قُلْتُ فَمَا تَأْمُرُنِي إِنْ أَدْرَكَنِي ذَلِكَ قَالَ
 «تَلْزِمُ جَمَاعَةَ الْمُسْلِمِينَ وَإِمَامَهُمْ». قُلْتُ فَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُمْ جَمَاعَةٌ وَلَا إِمَامٌ قَالَ
 «فَاعْتَزِلْ تِلْكَ الْفِرْقَ كُلَّهَا، وَلَوْ أَنْ تَعْصِ بِأَصْلِ شَجَرَةٍ حَتَّى يُدْرِكَكَ الْمَوْتُ وَأَنْتَ
 عَلَى ذَلِكَ»^(۱۶۱)۔

^(۱۶۱) متفق علیہ: البخاری، کتاب الفتن، باب کیف الأمر إذا لم تكن جماعة، ۱۱۹/۸، برقم ۷۰۸۴،
 ومسلم، کتاب الإمامة، باب وجوب ملازمة جماعة المسلمين عند ظهور الفتن وفي كل حال، وتحريم الخروج
 على الطاعة، ومفارقة الجماعة، ۱۴۷۵/۳، برقم ۱۸۴۷۔

واته: خه لکی پرسپاریان له پیغه مبه‌ر (ﷺ) ده‌کرد ده‌رباره‌ی خیر (کام کاره خیره) به‌لام من پرسپارم لئی ده‌کرد نایا کام کاره خراپه و شه‌په له ترسی نه‌وه‌ی که توشم نه‌بیّت؟

بوئه ووتم: نه‌ی پیغه مبه‌ر (ﷺ) نیمه کاتی خوی (پیش ئیسلامه تیمان) له نه‌قامی و خراپه‌کاریدا بووین، نه‌جا خوای په‌روه‌ردگار نه‌م خیره‌ی بۆ هتاین (واته ئیسلام)، نایا دوا‌ی خیره خراپه‌کاری دیته‌وه؟

فرمو‌ی: به‌لئی، ووتم: نه‌ی پیغه مبه‌ر (ﷺ) نایا دوا‌ی نه‌و خراپه‌یه جاریکی تر خیر ده‌گه‌ریته‌وه؟

فرمو‌ی: به‌لئی، به‌لام پاک و خاوین نابیّت به‌لکو لیلی و ئالوزی تیدایه و ده‌کان ناکۆکن و پق و کینه‌یان تیدایه.

ووتم: نه‌ی پیغه مبه‌ر (ﷺ) لیلی و ئالوزیه‌کی چۆنه‌و له چیدایه؟
فرمو‌ی: که سانیك مه‌نه‌ج و پێیازیك ده‌گرنه‌ به‌ر که دووره له سوننه‌تی من، وه خه‌لکی بانگ ده‌کن و پێنمونیان ده‌کن به‌ پێگه‌یه‌ك که پێگا و مه‌نه‌ج و پێیازی من نییه.

ووتم: نه‌ی پیغه مبه‌ر (ﷺ) نایا دوا‌ی نه‌م ئیسلام و خیره شه‌پو خراپه هه‌یه؟

فرمو‌ی: به‌لئی، کۆمه‌له بانگه‌واز کاریك خه‌لکی بانگ ده‌کن بۆ گومپایی و سه‌رلێشیواوی، وه پێگریان لی ده‌کن و له خیره‌وه بۆ خراپه‌و له سوننه‌ته‌وه بۆ بیدعه‌یان ده‌بن، وه ستاون له‌سه‌ر لیواری دۆزه‌خ هه‌رکه‌سیك وه‌لامیان بداته‌وه و شوپنیا‌ن بکه‌وێت به‌ره‌و ناو ئاگری دۆزه‌خی ده‌بن (واته: که سانیك به‌ ناو دینه‌وه بانگه‌واز ده‌کن بۆ کردنی کۆمه‌له کاریك که هه‌رکه‌سیك نه‌و کارانه بکات شایسته‌ی چونه‌ ناو ئاگری دۆزه‌خ ده‌بیّت، وه نه‌و که‌سانه‌ی که بانگه‌واز ده‌کن

(به ناوی دیندارییه وه) بۆ کردنی ئه و کارانه وه کو که سانیك وان که له سه ر لیواری دۆزه خ وه ستا بن، هه رکه سیك وه لāmیان بداته وه به ره و دۆزه خ پرایده کیشتن).

ووت: ئه ی پیغه مبه ری خوا (ﷺ) وه سفیان بکه و باسیان بکه بۆمان.

فه رموی: به ئی: که سانیك له ره گه زو میله تی خۆمان و به زمانی ئیمه ش قسه ده که ن (موسلمانان بانگه واز بۆ دینداری ده که ن).

حذیفة (رضی اللہ عنہ) ده فه رمویت: ووت ئه ی پیغه مبه ر (ﷺ) فه رمانم به چی پی

ده که یت نه گه ر تووشی نه وانه بووم؟

فه رموی: ده ست بگه به کۆمه لی موسلمانان و نیمام و پیشه واکه یانه وه

(واته: گوپرایه لی پیشه وای موسلمانان بکه و له گه ل کۆمه لی موسلماناندا به).

ووت: ئه ی پیغه مبه ر (ﷺ) نه گه ر له و کاته دا نه پیشه واوله کۆمه لی

موسلمانان هه بوو چی بکه م؟ (یه ک پیشه واوله ک کۆمه لی راسته قینه ی له سه ر

حه ق نه بوو) فه رموی: خۆت به دوور بگه ره له وه هه موو پارچه پارچه یی و

دوو به ره کییه، نه گه ر قه پت کردووه به ره گی دره ختی کدا هه تا ده مریت به و

حاله وه، وه به و شیوه یه بمیته وه، واته: نه وه باشتره وه که له گه ل ئه وه هه موو

پارچه پارچه یی و دوو به ره کییه دا بیت، یان له گه ل یه کیکیاندا بیت.

٨ - وه له فه رموده یه کدا که زیدی کوپی أرقم (رضی اللہ عنہ) له پیغه مبه ری خوا وه

(ﷺ) بۆمان ده گپرتته وه، که فه رمویه تی: ((أَمَّا بَعْدُ: أَلَا أَيُّهَا النَّاسُ فَإِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ

يُوشِكُ أَنْ يَأْتِيَ رَسُولُ رَبِّي فَأَجِبَ وَأَنَا تَارِكٌ فِیْكُمْ ثَقَلَيْنِ أَوَّلُهُمَا كِتَابُ اللَّهِ فِيهِ الْهُدَى

وَالنُّورُ [هُوَ حَبْلُ اللَّهِ الْمَتِينِ مَنْ أَتْبَعَهُ كَانَ عَلَى الْهُدَى، وَمَنْ تَرَكَهُ كَانَ عَلَى الضَّلَالَةِ]

فَخُذُوا بِكِتَابِ اللَّهِ وَاسْتَمْسِكُوا بِهِ» فَحَثَّ عَلَى كِتَابِ اللَّهِ وَرَغَبَ فِيهِ))^(٧٠).

واته: پاش ئه مه، ئاگادارین ئه ی خه لکینه (موسلمانان) منیش مرووفیکم

وه کو ئیوه پێده چیت رۆژیک نێرداوی خوی په ره ر دگار بیت و (فریشته ی گیان

کیشان) منیش وه لّامی بدهمه وه (بمرم) به لّام پاش مردنی خوّم دوو شستان بۆ جی ده هیلم نه گهر ده ستیان پیوه بگرن هه رگیز گومراو سه رلیشیواو نابن: کیتابی خوای په روه ردگار که قورنانی پیروژه، نه و قورنانه ی که ریتمونی و پوناکی تیدایه، په تی به هیزی خوای په روه ردگار که نه گهر هه ر که سیك شوینی بکه ویت نه وه بی گومان له سه ره دایه و ریتمونییه، وه هه ر که سیك وازی لبینیت و پشت گوئی بخت نه وه به راستی له گومرای و سه رلیشیواویدایه، ناگادارتان ده که مه وه که ده ست بگرن به قورنانی پیروزی خوای په روه ردگار وه، وه په یوه ست بن پییه وه، پیغه مبه ر (ﷺ) هانی موسلمانانی ده دا تا ده ست بگرن به قورنانی پیروژه وه.

٩ - وه أبو هریره (رضی الله عنه) ده فهرمویت: پیغه مبه ر (ﷺ) فهرمویه تی: ((يَكُونُ فِي آخِرِ الزَّمَانِ دَجَالُونَ كَذَابُونَ يَأْتُونَكُمْ مِنَ الْأَحَادِيثِ بِمَا لَمْ تَسْمَعُوا أُنْثُمْ وَلَا آبَاؤُكُمْ فَيَأْيَاكُمْ وَإِيَّاهُمْ لَا يُضِلُّونَكُمْ وَلَا يَفْتَنُونَكُمْ))^(٧١)

واته: له کۆتایی دونیادا که سانیکی زۆر درۆزن و ته له که باز په یدا ده بن، فهرمووده ی واتان بۆ ده گێڕنه وه که نه ئیوه و نه باوو باپیرانیشتان گویتان له شتی وانه بووه، بۆیه ناگادارتان ده که مه وه نه له گه لیاندا بن و نه نزیکیان بکه ونه وه، بۆ نه وه ی تووشی فیتنه و گومرای و سه رلیشیواویتان نه که ن.

(٧١) رواد مسلم، في المقدمة، باب النهي عن الرواية عن الضعفاء والاحتياط في تحملها، ١/١٢، برقم ٦، ٧،

وابن وضاح في ما جاء في البدع، ص ٦٧، برقم ٦٥.

سُیْهَمْ: له وته کانی هاوه لانی به ریزی پیغه مبهَر (عَیْهَ)

سه بارهت به بیدعه

۱ - نیمامی اُبُوبَکر (رضی) فرمویه تی: (تهی خه لکینه وریابن من تنها شوین که وتووی پیغه مبهَر (عَیْهَ) بیدعه چی نیمم و شتی تازه دانا هیتم له م دینه دا، بویه هر کاریکم کرد نه گر راست و دروست بوو ئیوه ش یارمینی دهرم بن، وه هر کاریکم کرد لامداو هله بوو ئیوه راستم بکه نه وه) (۷۲).

۲ - نیمامی عُمَر (رضی) فرمویه تی: (ناگادارتان ده که مه وه ده تان ترسیتم له هه لَس و کهوت کردن له گه ل که سانی شوین که وتووی هه واو ناره زوی خویان، چونکه نه و که سانه دوزمنی سوننه تی پیغه مبهَر (عَیْهَ)، نه وانه به بُوچونی خویان قسه ده که ن (له دیندا) بویه که سانیکی سه رلیشیواون و سه ر له خه لکیش ده شیوینن و گومپایان ده که ن) (۷۳).

۳ - عبدالله کُورپی مسعود (رضی) ده فرمویه تی: (شوین که وتووی قورئانی پیروژ و سوننه تی پیغه مبهَر (عَیْهَ) بن، شتی تازه دامه هیتم له م دینه دا و بیدعه چی مه بن، چونکه قورئانی پیروژ و سوننه تی پیغه مبهَر تان (عَیْهَ) به سه تا شوینی بکه ون، وه هه موو بیدعه و تازه داهینراویک له م دینه دا گومپایی و سه رلیشیواویی) (۷۴).

(۷۲) بیروانه: الطبقات الکبری، ۱۳۶/۳.

(۷۳) أخرجه اللالكائي، في شرح أصول اعتقاد أهل السنة والجماعة، ۱/۱۳۹، برقم ۲۰۱، والدارمي في سننه، ۱/۴۷، برقم ۱۲۱، وابن عبد البر في جامع بيان العلم وفضله، ۲/۱۰۴۱، برقم ۲۰۰۱، ورقم ۲۰۰۳، ورقم ۲۰۰۵.

(۷۴) أخرجه ابن وضاح في ما جاء في البدع، ص ۴۳، برقم ۱۴، ۱۲، والطبراني في المعجم الكبير، ۹/۱۵۴، برقم ۸۷۷، وقال الخيشي في مجمع الزوائد: ۱/۱۸۱: "ورجاله رجال الصحيح"، وأخرجه اللالكائي في شرح أصول اعتقاد أهل السنة والجماعة، ۱/۹۶، برقم ۱۰۲، وانظر: آثاراً أخرى عن عبد الله بن مسعود (رضی) في ما جاء في البدع لابن وضاح ص ۴۵، ومجمع الزوائد، ۱/۱۸۱.

﴿ چوارم: له ووتەکانی تابعیه به‌ریزەکان و شوین کە وتوانیان

سەبارەت بە بیدعە

١ - عومەری کورپی عەبدولعەزیز (رەحمەتی خوای لیبیت) جاریکیان کیتابیکی نووسی بۆ پیاویک تیایدا ووتبوی: (أما بعد، أوصيك بتقوى الله، والاقتصاد في أمره: واتباع سنة نبيه ﷺ، وترك ما أحدث المحدثون بعد ما جرت به سنة) (٧٥).

واتە: ئامۆزگاریت دەکەم بە تەقوای خوای پەروەردگار (بپەرستیت و لایە بترسیت)، وە ئامۆزگاریت دەکەم بە جێبەجێ کردنی فەرمانەکانی خوای پەروەردگار بە شیوەیەکی مام ناوەند کە نەزۆر زیاده رەوی تیدا بکەیت و نە کەم تەرخەم بیت تیدا، وە ئامۆزگاریت دەکەم بە جێبەجێ کردن و شوین کە وتنی سوننەتی پیغمبەر (ﷺ)، وە ئامۆزگاریت دەکەم بە دور کەوتنە وە واز هێنان لە ووتە و کارانەی کە کەسانی بیدعەچی دایان هێناوە پاش ئەوەی سوننەتی پیغمبەر (ﷺ) وابوو و بەو شیوەیە بریاری لەسەرداوە.

٢ - ئیمامی حەسەنی بەصری (رەحمەتی خوای لیبیت) دەفەرمویت: (لا يصح القول إلا بعمل، ولا يصح قول وعمل إلا بنية، ولا يصح قول وعمل ونية إلا بالسنّة) (٧٦).

واتە: هیچ ووتەیەک راست و تەواو نییە بە کار پیکردنی نەبیت، وە هیچ ووتە و کردەوێک راست و تەواو نییە بە بێ نیتە باش، وە هیچ ووتە و کردەوێک نیتێک راست و تەواو نییە بە بێ شوین کە وتنی سوننەتی پیغمبەر (ﷺ).
بۆیە هیچ ووتە و کردەوێک نیتێک وەرگیراوە نییە لای خوای پەروەردگار نەگەر پێچەوانەی مەنھەج و پێباز و سوننەتی پیغمبەر (ﷺ) بێت.

(٧٥) سنن أبي داود، كتاب السنّة، باب لزوم السنّة، ٢٠٣/٤، برقم ٤٦١٢، وانظر: صحيح سنن أبي داود، للألباني، ٨٧٣/٣.

(٧٦) أخرجه الألباني، في شرح أصول اعتقاد أهل السنّة والجماعة، ٦٣/١، برقم ١٨.

۳ - نیمامی شافعی (رحمتهی خوی لیبیت) دهفه رمویت: (حُکمی فی أصحاب الکلام أن یضربوا بالجريد، ویعملوا علی الإبل ویطاف بهم فی العشائر والقبائل، ویقال: هذا جزء من ترک الكتاب والسنة وأخذ فی الکلام)^(۷۷).

واته: قسهو حوکمی من نهویه که به په لکی دار خورما لهو که سانه بدریت که شوین (عِلْمُ الْکَلَام) که وتوون (وازیان له قورنانی پیروز و سوننه هیناوه)، وه سواری و شتر بکریڼ و به ناو عه شیرعت و هوزه کاندای بگریږدین و بووتریت: نه مه سزای نهو که سانهیه که پشت له قورنانی پیروز و سوننه ده که ن و شوینی (عِلْمُ الْکَلَام) ده که ون.

۴ - نیمامی مالک (رحمتهی خوی لیبیت) دهفه رمویت: (من ابتدع فی الإسلام بدعة یراها حسنة فقد زعم أن محمداً ﷺ خان الرسالة، لأن الله یقول: **لَمْ يَلَمْ يَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ** (انسانده)، فما لم یکن یومئذ دیناً، فلا یكون الیوم دیناً)^(۷۸).

واته: هر که سیک بیدعه و زیادهیه که له نیسلامدا دابهینیت و گومانی و ابیت کاریکی باشه و بیدعهیه کی حه سانهیه نهوه نهو که سه گومانی وایه که پیغه مبه (ﷺ) خیانه تی کردوه له که یاندنی نه م دینه، چونکه خوای په روه ردگار دهفه رمویت: نه مرو دینم بۆ ته و او کامل کردون (به هیچ شیوهیه که نابیت لیتی زیاد بکریت هر وه که چون نابیت لیتی که م بکریت) بویه هر و ته و کاریک له و پوره دا دین نه بووبیت نهوه به هیچ شیوهیه که نه مرو نابیت به دین.

۵ - نیمامی أحمد (رحمتهی خوی لیبیت) دهفه رمویت: (أصول السنة عندنا التمسك بما كان علیه أصحاب رسول الله ﷺ، والإقتداء وترك البدع، وكل بدعة

^(۷۷) أخرجه أبو نعيم في الحلية، ۱۱۶/۹.

^(۷۸) بیرواته: الإعتصام، للإمام الشافعي، ۶۵/۱.

ضلالة، وترك الخصومات، والجلوس مع أصحاب الأهواء، وترك المراء والجدال والخصومات في الدين^(۷۹).

واته: بنچینه کانی سوننه لای نئمه بریتیه له: دهست گرتن به ووتو کارانهی که هاوه لانی پیغه مبه ر (علیه السلام) له سهری بوونه، وه شوین که ووتنیان و واز هیئان له بیدعه، چونکه هه موو بیدعه یه ک سه رلیشیاوویه، وه واز هیئان له دوو به ره کی ناکوکی، وه دوور که ووتنه وه و دانه نیشتن له گه ل که سانی شوین که ووتووی هه واو ناره زو و بیدعه چی، وه دوور که ووتنه وه له موناقه شه و ده مه ده می کردن و دوو به ره کی و ناکوکی له دیندا.

❁ پینجه م: بیدعه سه رزه نشت کراوه له چه ند پوویه که وه:

- ۱ - نه وهی زانراوه و سه لمینراوه به تاقی کردنه وه نه وهیه: عه قل ناتوانیت هه موو خپرو چاکه و به رزه وه ندییه کانی خو ی دیاری بکات به بی شوین که ووتنی قورثانی پیروز و سوننه تی پیغه مبه ر (علیه السلام)، بویه بیدعه پیچه وانه ی شوین که ووتنی قورثان و سوننه ته.
- ۲ - شه ریه تی نیسلام کامل و ته واره له هه موو پوویه که وه، بویه به هیچ شیوه یه ک نه زیاده و (بیدعه) نه که م و کوپی وه رناگریت.
- ۳ - که سی بیدعه چی شوین که ووتووی هه واو ناره زووی خو یه تی، دژایه تی شهر ده کات و له شهرع لایداوه.
- ۴ - بیدعه چی شوینی هه واو ناره زوی خو ی که ووتووه، بؤ؟ له به ر نه وهی عه قل هه رکاتی ک شوینی شهرع نه که ویت نه وه بی گومان شوینی هه واو ناره زو و که ووتووه.

^(۷۹) بپوانه: شرح أصول اعتقاد أهل السنة والجماعة، لللالکائی، ۱/ ۱۷۶.

۵ - بیدعه چی خوی خستوته ناستی شهرع دانه ر که خوای په روه ردگار و پیغه مبه ره (ﷺ)، له بهر نه وهی خوای په روه ردگار و پیغه مبه ره (ﷺ) شهرعیان داناهو و فرمانیان به مروف و جنوکه کان کردوو تا له سهری پرون لی لانه دن، به لام که سی بیدعه چی فرمان ده کات به خه لکی به پیچه وانه ی فرمانی خواو پیغه مبه ره (ﷺ).

❁ باسی چوارم: هوکاره کانی بیدعه کردن

چه ندین هوکاره یه که سهر ده کیشیت بق بیدعه کردن، له و هوکارانه ی که ده بیته مایه ی نه جامدانی بیدعه نه مانه: ^(۱)

۱ - نه زانی و نه شارمزایی، به راستی دهر دیکي زور کوشنده و ترسناکه، خوای په روه ردگار ده فهرمویت: ﴿وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا﴾ (الاسراء: ۳۶).

واته: نه ی نینسان قسه له شتیک مه که و شوینی شتیک مه که وه که عیلم و زانیاریت دهر باره ی نییه، چونکه به راستی نه دنامه کانی بیستن و بینین و تیگه یشتن (دل) هه موویان بهر پرسیارن به رامبه ر نه ووت و کرده وانه ی که به بی زانست و زانیاری ده وتریت یان ده کریت.

وه هه روه ها خوای په روه ردگار ده فهرمویت: ﴿قُلْ إِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّيَ الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ وَالْإِثْمَ وَالْبَغْيَ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَأَنْ تُشْرِكُوا بِاللَّهِ مَا لَمْ يُزَلْ بِهِ سُلْطَانًا وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا نَعْمُونَ﴾ (الأعراف: ۳۳).

واته: نه ی پیغه مبه ره (ﷺ) پینان بلای: به راستی په روه ردگاری من هه رچی گوناو خرابه کاریه کی نه یی و ناشکرا هه یه حهرامی کردوو، وه هه موو گوناو ده ست دریزییه کی به ناحه قی حهرام کردوو، وه حهرامی کردوو له سهرتان که

(۱) بق شاره زابون له زقریه ی نه م هوکارانه، بروانه: الاعتصام للشايعي، ۲۸۷/۱ - ۳۶۵.

شَتِّكَ بَكَنَ بَه هَاوَهْلَ وَ شَهْرِيكِي خَوَاي پَه روهردگار له كَاتِيكدا خَوَاي پَه روهردگار هِيچ دَه سَه لَاتِي پِيْنَه دَاوَهو هِيچ بَه لَكِه يَه كِيَشِي دَانَه بَه زَانْدُووه له سَه رُوَسْتِيْتِي نَهو تَاوَانَه كِه وَرَه يَه، وَه هَه رُوَه هَا خَوَاي پَه روهردگار حَه رَامِي كِرْدُووه له سَه رَتَان كِه له خَوَتَانَه وَه بَه نَاوِي خَاوَه دُوور له هَه مَوو زَانِيَارِي وَ زَانَسْتِيكَ قَسَه بَكَن وَ شَت بَلِيْن.

عبداللهی کوپی عَمِرُو كُوپی العاص دَه فَه رَمُویت: گویم له پَتَغَه مَبَه رِي خَوَا بُوو (صَلِّ) دَه يَفَه رَمُوو: ((إِنَّ اللَّهَ لَا يَتَرَعُ الْعِلْمَ مِنَ النَّاسِ اثْرَاعًا وَلَكِنْ يَقْبِضُ الْعُلَمَاءَ فَيَرْفَعُ الْعِلْمَ مَعَهُمْ وَيُتْقِي فِي النَّاسِ رُغُوسًا جُهْلًا لَا يُفْتَوْنَهُمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ فَيَضِلُّونَ وَيُضِلُّونَ))^(٨٠).

واته: خَوَاي پَه روهردگار عيلم و زانيارى به يه ك جارى له نِيَوَان مَوْسَلْمَانَاندا هَه لَنَا كَرِيْتَه وَه، بَه لَام به مَرْدَنِي زَانَايَان عيلم و زانيارى له نَاو مَوْسَلْمَانَاندا بَه رَز دَه كَاتَه وَه، به مَرْدَنِيَان زَانِيَارِي له كِه لِيَاندا دَه پَوَات وَ نَامِيْنِيْت، بَوِيَه له نَاو مَوْسَلْمَانَاندا كِه سَانِيَكِي زَوْد نَه زَان وَ نَه فَام دَه مِيْتَنَه وَه، فَه تَوَا بَو مَوْسَلْمَانَان دَه دَه نَ بَه بِي عيلم و زانيارى، بَوِيَه خَوِيَان سَه رِلِيْشِيَوَاوَن وَ سَه رِيْش له مَوْسَلْمَانَان دَه شِيَوِيْتَن (گومرَان وَ خَه لَكِيْش گومرَا دَه كَه ن).

٢ - شَوِيْن كِه وَتَنِي هَه وَاو نَارَمَزُوو: يَه كِيَك لهو هَوْكَاره تَرَسَنَاكَانَه ي كِه مَوْسَلْمَان بَه هَوِيَه وَه تَوُوْشِي بِيْدَعَه دَه بِيْت بَرِيْتَه له شَوِيْن كِه وَتَنِي هَه وَاو نَارَه زُوو، خَوَاي پَه روهردگار دَه فَه رَمُویت: ﴿يَدَاوُدُ إِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ

^(٨٠) متفق عليه: البخاري، كتاب الاعتصام بالكتاب والسنة، باب ما يذكر من ذم الرأي وتكلف القياس،

١٨٧/٨، برقم ٧٣٠٧، ومسلم، كتاب العلم، باب رفع العلم وقبضه وظهور الجهل والفتن آخر الزمان،

فَأَحْكَمَ بَيْنَ النَّاسِ بِالْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعِ الْهَوَىٰ فَيُضِلَّكَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّ الَّذِينَ يَضِلُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ بِمَا نَسُوا يَوْمَ الْحِسَابِ ﴿٦٦﴾ (ص: ۲۶) .

واته: نهی داود (علیه السلام) به پاستی نئمه تومان کردوته جینشین له م وولاته دا، فرمانبره وایی له نیتوان خه لکدا بکه له سه ر بنجینهی حه ق و پاستی، هه رگیز شوینی هه واو ناره زو مه که وه، چونکه ده بیته هوی گومر ابوون و لادانت له پئنگای خوای په روه ردگار، چونکه به پاستی نه وانهی که لایان داوه له پئبازی خوا، سزای به نیش و پر به نازاریان بو هه یه، به هوی پشت گوی خستنی لئیرسینه وهی پوژی نوایی .

وه هه روه ها ده فه رمویت: ﴿وَلَا تُطِيعْ مَنْ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُ عَنْ ذِكْرِنَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ وَكَانَ أَمْرُهُ فُرُطًا﴾ (الکھف: ۲۸) .

واته: نهی پیغه مبه ر (علیه السلام) گوپرایه لی که سیك مه که و شوینی که سیك مه که وه که نئمه دلیمان بن ناگا کردوه له زیکرو یادی خومان (به هوی دنیا ویستیه وه) وه نه و که سه شوینی هه واو ناره زوی خوی که وتووه و هه موو کاره کانی بن سه رو به ره یه و له سنور ده رچووه .

وه هه روه ها ده فه رمویت: ﴿أَفَرَأَيْتَ مَنْ اتَّخَذَ إِلَهُهُ هَوَاهُ وَأَصْلَهُ اللَّهُ عَلَىٰ عِلْمٍ وَخَتَمَ عَلَىٰ سَمْعِهِ وَقَلْبِهِ وَجَعَلَ عَلَىٰ بَصَرِهِ غِشَاوَةً فَمَنْ يَهْدِيهِ مِنْ بَعْدِ اللَّهِ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ﴾ (الجناتیه) .

واته: نایا نابینی نه و که سه ی که شوینی هه واو ناره زوی خوی که وتووه و کردوویه تی به خوای خوی، خوای په روه ردگاریش به هوی نه و کاره یه وه گومرای کردوه (زانپویتی که شایسته ی نه وه یه) وه خوای په روه ردگار موری داوه به سه ر گوی و دل و ده روئیدا، وه په رده ی هیناوه به سه ر چاویدا، جا نیتر کن هه یه پئتمونی بکات و هیدایه تی بدات جگه له خوای په روه ردگار، نایا بو بیر ناکه نه وه و ناموزگاری وه رناگرن .

وه هـ روهها ده فـ رمویّت: ﴿وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنْ اتَّبَعَ هَوَاهُ يَغْيِرْ هُدًى مِّنَ اللَّهِ ۖ﴾ (التقصیر: ۵۰) .

واته: کئی هیه لهو کهسه گومراو سه رلیشیاو تر بیت که شوینی
ناره زووه کانی خوی که تووه و دووره له هیدایهت و پینمونی خوی په روه ردگار.
وه هـ روهها ده فـ رمویّت: ﴿إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَمَا تَهْوَى الْأَنْفُسُ وَلَقَدْ
جَاءَهُمْ مِّنْ رَبِّهِمُ الْهُدًى﴾ (النجم: ۲۳) .

واته: موشریکان ته نها شوینی هـ او ناره زوو ده روونه نه خوښه کانیان
ده که ون، له کاتیکدا به پاستی له لایه ن خوی په روه ردگاریانه وه پینمونی
هیدایه تیان پی که یشتبوو (به لام شوینی نه ده که وتن).

۲ - شوین که وتن و دل په یووست بوون به شوبه کان: که سانی بیدع چی
که سانیکن شوینی شوبه ده که ون، هر بویه ده که ونه بیدع وه، خوی
په روه ردگار ده فـ رمویّت: ﴿هُوَ الَّذِي أَنزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مِنْهُ آيَاتٌ تُخَكِّمُ هُنَّ أُمَّ
الْكِتَابِ وَأُخْرُ مُتَشَبِهَاتٌ فَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ زَيْجٌ فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَبَّهَ مِنْهُ ابْتِغَاءَ الْفِتْنَةِ وَابْتِغَاءَ
تَأْوِيلِهِ وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلَّا اللَّهُ وَالرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ يَقُولُونَ ءَمَّا يَذُكَّرُ مِنْ عِنْدِ رَبِّنَا وَمَا
يَذْكُرُ إِلَّا أَهْلُ الْأَنْبِيَاءِ﴾ (آل عمران: ۷) .

واته: خوی په روه ردگار نهو خوایه یه که قورثانی پیروزی بوسه رتو
"پیغه مبهـر" (عبداللہ) دابه زاندووه، هـ ندیک له نایه ته کانی دامه زراوو پوون و
ناشکران، که بنچینه و بناغی قورثانی پیروژن، وه هـ ندیک له نایه ته کانی ماناو
واتای جوړاو جوړ هـ لده گرن، جا نهو که سانه ی که لاری و لادان له دلیاندا هیه
حه ز له حق و پاستی ناکه ن به لکو شوینی نهو نایه تانه ده که ون که ماناو واتای
جوړاو جوړ هـ لده گرن بؤ نه وه ی فیتنه و ناشوب و ناکوکی و دووبه ره کی دروست
بکه ن، یان بؤ نه وه ی ماناو واتاکه ی به هـ لده لیک بده نه، له کاتیکدا لیکدانه وه ی

مانای شه و نایه تانه تنها خوی په روه ردگار به ته وای دهیان زانیت، بویه که سانی خاوهن عیلم و زانیاری زور شاره زو پو له زانستدا ده لیتن: ئیغه باوه پی ته و او و دامه زراومان هیه به هه موو شه و نایه تانه ی که له لایه ن په روه ردگار مانه و هیه و فره مایشتی نه وه، بویه جگه له که سانی خاوهن بیرو هوشه کان یاده و هری و هرنه گرن و بیر ناکه نه وه له م قورئانه.

۲ - پشت به ستن ته نها به عه قل: هه که سیك ته نها پشت به عه قلی خوی بیه ستیت و واز له قورئانی پیروز و سوننه ت به یتیت نه وه بن گومان که سیکی گومراو سه رلیشیواو بیدعه چی ده یتیت، خوی په روه ردگار ده فره مویت: ﴿وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ﴾ (٧) ﴿الحشر﴾. واته: نه ی موسلمانان نه وه ی که پیغه مبه ر (ﷺ) بوی هیناون (له قورئانی پیروز و سوننه ت) و هری بگرن و هه فره مانیکی پیکردن به گوئی بکن، و ه هه شتیکی لی قه ده غه کردن و نه می لی کردن به کسه ر لیتی دور بکه ونه وه و مه بکن، چونکه به راستی خوی په روه ردگار زور به توندی تو له ده ستیتیت له که سانیك که سه رپیچی فره مانه کانی پیغه مبه ر (ﷺ) ده کن.

و ه هه روه ها خوی په روه ردگار ده فره مویت: ﴿وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُمْمِنَةٍ إِذَا قَضَىٰ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَنْ يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا مُّبِينًا﴾ (٣٦) ﴿الأحزاب﴾.

واته: بۆ هیه پیاوو نافرده تیکی ئیماندار شیاو نییه و دروست نییه، کاتیک خوی په روه ردگار و پیغه مبه ره که ی (ﷺ) بریاری شتیك بدهن، نه وان سه ر پشک بن (یان خویان به سه ر پشک بزنان) له نه نجامدانی شه و کاره دا، چونکه هه رکه سیك سه رپیچی فره مانه کانی خواو پیغه مبه ره که ی (ﷺ) بکات، نه وه بن گومان که سیکی گومراو سه رلیشیواو به ناشکرا.

۴ - شوین که وتنی کویرانه و دهمارگیری: زوربه ی بیدعه چیه کان به هوی شوین که وتنی کویرانه بۆ باوو باپیران و گهره کانیان و دهمارگیری نادرستانه و بی زانیاریانه بۆ پیشه و او ماموستا کانیان تووشی بیدعه کردن بوونه، خوی په روه ردگار ده فرمویت: ﴿وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا مَا أَنزَلَ اللَّهُ قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ مَا أَلْفَيْنَا عَلَيْهِ ءَابَاءَنَا ۖ﴾ (البقرة: ۱۷۰).

واته: نه گهر به و خه لکه بوتريت: شوینی نه و بهرنامه و مه نهج و پيمازه بکون که خوی په روه ردگار داييه زاندووه، نه وان ده لين: نه خير نيمه ته نها شوینی نه وه ده که وين که باوو باپیرانمان له سهری بوونه و کردویانه.

بویه نه هلی بیدعه که سانی ده رچو له ريگای پاستی قورثانی پيرؤ و سوننه تی پیغه مبر (صلوات) کرده وه خراب و زیاده کانیان (بیدعه کانیان) بۆ پازینراوه ته وه، هه روه که خوی په روه ردگار ده فرمویت: ﴿أَفَمَنْ زُيِّنَ لَهُ سُوءُ عَمَلِهِ فَرَآهُ حَسَنًا فَإِنَّ اللَّهَ يُضِلُّ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ فَلَا تَذْهَبْ نَفْسُكَ عَلَيْهِمْ حَسْرَتٍ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا يَصْنَعُونَ﴾ (فاطر: ۸).

واته: ئایا نه و که سه ی که کرده وه ناشیرین و خراپه کانی (بیدعه کانی) بۆ پازینراوه ته وه و به چاک و جوانی ده زانیت؟! (وه که نه و که سه وایه که پیوه ری خوایی پییه بۆ چاکه و خراپه)، به پاستی خوی په روه ردگار بییه ویت هه رکه سیك سه رلیشیتو او بکات به هوی خراپه کانی وه نه وه سه رلیشیتو او بییه ویت هه رکه سیك هیادیات بدات نه وه هیادیاتی ددهات و پینمونی ددهات، بویه نه ی پیغه مبر (صلوات) تو خوت مه فو تیته به خه فته خواردن لییان (کاتیك ئیمان ناهینن و کرده وه ی چاکه ناکه ن)، چونکه خوی گهره زور زانیه و به ناگایه به و کارانه ی که نه وان نه نجامی نه دهن.

وه هره ها خوی په روه ردگار حالی که سانی بی باوه پو بیدعه چی و شوین
که وتوانی هه او و ناره زومان بو پوون ده کاته وه و ده فره رمویت: ﴿يَوْمَ تُقَلَّبُ
وُجُوهُهُمْ فِي النَّارِ يَقُولُونَ يَلَيْتَنَّا أَطَعْنَا اللَّهَ وَأَطَعْنَا الرَّسُولَ﴾ (١٦) وَقَالُوا رَبَّنَا إِنَّا أَطَعْنَا
سَادَتَنَا وَكُبَرَاءَنَا فَأَضَلُّنَا السَّبِيلَ﴾ (١٧) ﴿(الأحزاب: ٦٦-٦٧).

واته: له و پوژدها (که پوژنی قیامته) دهم و چاوو پوخساریان هم دیوونه و
دیوی پیده کریت له ناو ناگری دوزه خدا (تا چاک سزا بکیشن و بسوتین) له و
کاته دا به دهم ناله و هاواره وه ده لئین: نای خوزگه شوینی فرمانه کانی خوی
په روه ردگار و پیغه مبر (ﷺ) بکه وتینایه و شوینی هیچ پچه پئی و منهج و
پنیاژیک نه که وتینایه، وه ده لئین: نهی په روه ردگارمان به پاستی نیمه مل که چ و
گوپراهی لی گوره و ده سه لاتدارو ناغاگانمان بووین، بویه هر نه وان پیگو و پنیازی
حق و راستیان لیشتیواندین و سرگردانیان کردین (بویه گیروده ی ناگرن و له
ناو دوزه خدا سزای توند و به نیش ده درین).

ه - دانیشتن و تیکه لاو بوون له گه ل که سانی خراب و بیدعه چیدا: یه کیک له و
هوکارانه ی که موسلمان به هوپه وه تووشی بیدعه ده بیت و بیدعه و خراپه ی پئی
بلاو ده بیت وه بریتیه له: دانیشتن و تیکه لاو بوون له گه ل که سانی خراب و
بیدعه چیدا، بویه خوی په روه ردگار نه وه ی بومان پوون کردوته وه که دانیشتن و
تیکه لاو بوون له گه ل که سانی خرابدا په شیمانی دواپوژنی له دواپه، هه روه ک
ده فره رمویت: ﴿وَيَوْمَ يَعْصِي الْأَطْلَالُ عَلَى يَدَيْهِ يَقُولُ يَلَيْتَنِي أَخَذْتُ مَعَ الرَّسُولِ سَيِّئًا
يُنَادِي لَيْتَنِي لَمْ أَخَذْ فَلَانَا خَلِيلًا﴾ (١٨) لَقَدْ أَضَلَّنِي عَنِ الذِّكْرِ بَعْدَ إِذْ جَاءَنِي

وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِلْإِنْسَانِ خَذُولًا﴾ (١٩) ﴿(الفرقان: ٢٧-٢٩).

واته: پوژنیک دیت (که پوژنی قیامته) ستم کارو بی باوه پ قه پ ده کات
به هر دوو دهستی خویداو گاز له هه ردو دهستی خوی ده گریت له په شیمانیدا،

ده لیت: خۆزگه له گه‌ڵ پیغه مبه‌ردا (ﷺ) پینگه و پێبازی ئیمان و ئیسلامه‌ تێم بگرتایه‌ ته‌ به‌ر. هاوارو پۆپۆ بۆ خۆم خۆزگه‌ له‌ دونیادا فلانه‌ که‌سم نه‌ کردایه‌ ته‌ هاوه‌ڵ و دۆستی خۆم، چونکه‌ به‌ پاستی سه‌ری لێشێواندم و گومرای کردم. به‌ پاستی گومراو سه‌ر لێشێواوی کردم له‌ به‌رنامه‌ و پێبازی خوا، دواي نه‌وه‌ی که‌ مه‌نه‌ج و پێبازو به‌رنامه‌ی خواو پیغه مبه‌رم (ﷺ) پینگه‌ یشتبوو، شه‌یتان مه‌موو کاتیگ هانی مروّف ده‌دات بۆ بێ باوه‌ری و خراپه‌ کاری، وه‌ له‌ دوايشدا پشستی لێ هه‌له‌ ده‌کات.

وه‌ مه‌روه‌ها خوای په‌روه‌ردگار ده‌فه‌رمویت: ﴿وَإِذَا رَأَيْتَ الَّذِينَ يَخُوضُونَ فِي آيَاتِنَا فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ حَتَّى يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ ۚ وَإِمَّا يُنسِيَنَّكَ الشَّيْطَانُ فَلَا تَقْعُدْ بَعْدَ الذِّكْرَىٰ مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ﴾ (الأنعام: ٦٨).

واته‌: ئه‌ی پیغه مبه‌ر (ﷺ) کاتیگ ئه‌وانه‌ت بینێ که‌ ده‌م ده‌خه‌نه‌ نایه‌ ته‌ کانی ئیمه‌ و گالته‌ جاری پێده‌که‌ن، له‌ و کاته‌دا تو پشتیان تێ بکه‌ و کۆپو دانیشتاگه‌کیان به‌ جێ بهێله‌ هه‌تا ئه‌و کاته‌ی ده‌چنه‌ ناو باسیکی تروه‌و (باسی نایه‌ ته‌ کانی ئیمه‌ ناکه‌ن به‌ گالته‌ جارییه‌وه‌) وه‌ ئه‌گه‌ر شه‌یتان له‌ بیرى بر دیته‌ وه‌ (که‌ دوور بکه‌ویت وه‌ لێیان) پاش به‌ بیر هاتنه‌ وه‌ت دامه‌ نیشه‌ و کۆپ مه‌ به‌سته‌ له‌ گه‌ڵ که‌سانی بێ باوه‌رو سه‌ته‌ مکاردا.

وه‌ مه‌روه‌ها ده‌فه‌رمویت: ﴿وَقَدْ نَزَّلَ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ أَنْ إِذَا سَمِعْتُمْ آيَاتَ اللَّهِ يُكْفَرُ بِهَا وَيُسْتَهْزَأُ بِهَا فَلَا تَقْعُدُوا مَعَهُمْ حَتَّى يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ ۚ إِنَّكُمْ إِذَا مِثْلَهُمْ إِنَّ اللَّهَ جَامِعُ الْمُنَافِقِينَ وَالْكَافِرِينَ فِي جَهَنَّمَ جَمِيعًا﴾ (النساء: ١٤٠).

واته‌: به‌ پاستی خوای په‌روه‌ردگار له‌ قورئانی پیرۆزدا بۆی دابه‌ زاندوون و فه‌رمانی پێ کردوون: که‌ هه‌ر کاتیگ له‌ جێیه‌ کدا گویتان لێ بوو کوفرو بێ باوه‌ری و گالته‌ جاری به‌ نایه‌ ته‌ کانی خوا ده‌کرا، نه‌وه‌ ئه‌ی (موسلمانان) دامه‌ نیشن له‌ گه‌ڵ

ئه وانه دا هتا باسه که یان نه گۆن، بۆیه ئه گهر ئیوه دابنیشن و گوئی نه دهن به
 فره مانى خوا، ئه وه بئى گومان ئیوه ش له و کاته دا وه کو ئه وانن، به راستى خواى
 په روهر دگار هه موو دوو پوهه کان و بئى باوه په کان له ناو دۆزه خدا کۆده کاته وه و
 سزایان ده دات.

وه پێغه مبه ر (ﷺ) ده فره مویت: ((مَثَلُ الْجَلِيسِ الصَّالِحِ وَالْجَلِيسِ السَّوِّءِ؛
 كَحَامِلِ الْمِسْكِ، وَنَافِخِ الْكَبْرِ؛ فَحَامِلُ الْمِسْكِ إِمَّا أَنْ يُحْذِيكَ، وَإِمَّا أَنْ تَبْتَاعَ مِنْهُ،
 وَإِمَّا أَنْ تَجِدَ مِنْهُ رِيحًا طَيِّبَةً، وَنَافِخِ الْكَبْرِ إِمَّا أَنْ يُحْرِقَ ثِيَابَكَ، وَإِمَّا أَنْ تَجِدَ رِيحًا
 خَبِيثَةً))^(۸۱).

واته: نمونه ی کۆپو دابنیشن له گه ل که سی چاکدا، وه هاوپییه تی کردن و
 دابنیشن له گه ل که سی خراپدا، وه کو: هه لگری بۆنى میسک (بۆن فروش) و
 فوکه ر به کوره دا (ناسنگه ر) وایه، بۆیه هاوپییه تی کردنی که سی یه که م وه کو بۆن
 فروشیك وایه یان ئه وه تا بۆنى خوشی لی ده کپیت، یان بۆنى خوشت
 بیده به خشیت، یان بۆنى خوشی لی ده بینیت و بۆنى ده کهیت، به لام
 ناسنگه ره که یان پریشکی کوره که ی جله کانت ده سوتینیت، یان بۆنى ناخوش
 ده بینیت و هه لیده مژیت.

٦ - بنی دهنگ بوونی زانا یان به رامبه ر بیدعه و شاردنه وه ی عیلم: بنی دهنگ بوونی
 زانا یان به رامبه ر کردنی بیدعه و شاردنه وه ی ئه و عیلم و زانارییه ی که لایانه
 یه کیکه له هۆکاره گانی سه ره لدانى بیدعه و خراپه کاری له ناو خه لکید، خواى
 په روهر دگار ده فره مویت: ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَىٰ مِنْ بَعْدِ مَا

^(۸۱) متفق عليه من حديث أبي موسى الأشعري (ﷺ): البخاري، كتاب الذبائح والصيد، باب السمك، ٢٨٧/٦، رقم ٥٥٣٤، ومسلم، في كتاب البر والصلة، باب استحباب مجالسة الصالحين، ومجانبة فناء
 السوء، ٢٠٢٦/٤، رقم ٢٦٢٨.

بَيِّنْكَهٗ لِلنَّاسِ فِي الْكِتَابِ ۚ أُولَٰئِكَ يَلْعَنُهُمُ اللَّهُ وَيَلْعَنُهُمُ اللَّعْنُونَ ﴿١٥٩﴾ إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا

وَأَصْلَحُوا وَبَيَّنَّا فَاُولَٰئِكَ أَتُوبُ عَلَيْهِمْ وَأَنَا التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿١٦٠﴾ (البقرة: ١٥٩-١٦٠).

واته: به پرستی نه و که سانه ی که به رنامه و رینمونی به کانی ناشکرای نیمه ده شارنه وه که نار دوومانه، دوا ی نه وه ی که بۆ خه لکیمان پوون کردوته وه له قورثانی پیوژدا، ئا نه وانه خوا ی په روه ردگار له په حم و به زهیی خۆی دوریان ده خاته وه و به نه فره تیان ده کات، وه فریشته کان و هه موو خه لکیش به نه فره تیان ده کهن، جگه له وانه ی که ته و به یان کردووه و نه و حقیقت و راستیانه یان پوون کردوته وه که جاران شار دبو یانه وه، ئا نه وانه ته و به یه که پانه وه یان لی و ه رده گرم، وه به پرستی ته نها من زۆر ته و به و ه رده گرم و وه زۆر به به زهیی و به په حم.

وه هه روه ها ده فه رمو یت: ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنزَلَ اللَّهُ مِنْ الْكِتَابِ وَشَرُّوا بِهِ ثُمَّ قَلِيلًا أُولَٰئِكَ مَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ إِلَّا النَّارَ وَلَا يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ (البقرة: ١٧٤).

واته: به پرستی نه وانه ی که وه حی (سروش) خوا ی په روه ردگار ده شارنه وه که له کتیبه کاندایه به زاندووه (ته ورات و ئینجیل و قورثان) به و شار دنه وه یه نرخیک ی که م به ده ست دینن (ئایه ته کانی خوا ی په روه ردگار ده فروشن به نرخیک ی زۆر که می دنیا له بهر به رژه وه ندی خویان، نه و که سانه نه گه هه موو دنیا شیان ده ست بکه ویت هیشتا هه ر که مه به رام بهر نه و کاره یان) ئا نه وانه ته نها شا گر ده خوون و سک یانی لی پر ده کهن، وه له پۆزی قیامه تدا خوا ی په روه ردگار قسه ی به زهیی و به په حمیان له گه لدا ناکات، وه پاک یان ناکاته وه له تاوان و خرا په کاری به ی که کرد بو یان له دنیا دا (تا سزایان نه دات نه گه ر که سانیک ی بی باوه ر نه بن، خو نه گه ر بی باوه ر بین به و کاره نه وه به هیچ

شیوه یه ک له و تاوانه پاک نابنه وه و له دژه خیشدا ده رناچن و ده سزای نذر توندوو به ئیشیان بۆ هیه .

وه ههروه ها ده فه رمویت: ﴿وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ لَتُبَيِّنُنَّهُ لِلنَّاسِ وَلَا تَكْتُمُونَهُ، فَنَبَذُوهُ وَرَاءَ ظُهُورِهِمْ وَأَشْرَوْا بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا فَبُئْسَ مَا يَشْتَرُونَ﴾ (آل عمران: ۱۸۷) .

واته: خوای پهروه ردار په یمانی له و که سانه وه رگرتوو که کیتابی بۆ دابه زاندوون تا په وونی بکه نه بۆ خه لکی و مه به سته کانی باس بکه ن و نه یشارته وه، به لام گوئیان پینه داو خستیانه پشتیان و به نرخیکی هه رزان فروشتیان، ئای چهن کاریکی خراپیان کردوه؟ نایه ته کانی خوای پهروه رداریان فروشتوو به مالتیکی که می دنیا .

بۆیه خوای پهروه ردار به واجب و پیویستی داناوه له سه ر کۆمه لیک له موسلمانان که بانگه واز بکه ن و فرمان بکه ن به چاکه و پنگری بکه ن له خراپه، ههروه ک خوای پهروه ردار ده فه رمویت: ﴿وَلَتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ (آل عمران: ۱۰۴) .

واته: پیویسته له سه ر ئیوه ی موسلمان که کۆمه لیکتان تیا بیئت بانگه واز بکه ن بۆ خیرو چاکه، فرمان بکه ن به کردنی هه موو خیرو چاکه یه ک، وه پنگری بکه ن له هه موو تاوان و خراپه یه ک، به راستی نا نه وانه سه رکه وتوو و سه رفرازن .

أبو سعید الخدری (رضی الله عنه) له پیغه مبه ری خواوه (علیه السلام) فره موده یه کمان بۆ ده گێرپه ته وه، که فره موویه تی: ((مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فِلِسَانَهُ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ، وَذَلِكَ أَضْعَفُ الْإِيمَانِ)) (۸۲) .

(۸۲) رواد مسلم، کتاب الإيمان، باب بیان کون النهی عن المنکر من الإيمان وأن الإيمان یزید ویقص وأن الأمر بالمعروف والنهي عن المنکر واجب، ۱/ ۶۹، برقم ۴۹ .

واٲه: هر ٲه كٲك له نٲوه نهٲى موػلمانان خراٲه و تاوانكارٲه كى بٲنٲى با بٲگورٲٲ به هٲزو دهػه لائٲى، نه گهر نهٲى موػلمانان نهٲى تاوانى نهٲى تاوان و خراٲه ٲه به دهػه كانى بگورٲٲ نهٲى با به دهػى بٲگورٲٲ (به ناموركارى، ٲان به تورٲه بوون)، خو نه گهر نهٲى تاوانى به زمانٲش نهٲى تاوان و خراٲه ٲه بگورٲٲ نهٲى با به دلّ بٲگورٲٲ (به دلّ ٲٲى ناخوػ بٲٲ) نهٲى ش نٲشانٲى بوونى لاوازترٲن ئٲمانان له و كهػه دا.

نهٲى فهرمووده ٲٲروزه نهٲى هٲمان بو ٲوون ده كائٲه وه كه بانگه واز كردن بو كردنٲى كارى چاكه و ٲٲگرى كردن له تاوان و كارى خراٲه ٲٲوٲسته له ػهر هه موو موػلمانٲك به ٲٲى تاوانا و زانٲاربٲه كهٲى.

عبدالله كورٲى مسعود (رحمه الله) ده فهرموٲٲ: ٲٲغه مٲهر (عليه السلام) فهرموٲه تٲى: ((مَا مِنْ نَبِيٍّ بَعَثَهُ اللَّهُ فِي أُمَّتِهِ قَبْلِي إِلَّا كَانَ لَهُ مِنْ أُمَّتِهِ حَوَارِيُونَ وَأَصْحَابٌ يَأْخُذُونَ بِسُنَّتِهِ وَيَقْتَدُونَ بِأَمْرِهِ. ثُمَّ إِنِّهَا تَخْلُفُ مِنْ بَعْدِهِمْ خُلُوفٌ يَقُولُونَ مَا لَا يَفْعَلُونَ، وَيَفْعَلُونَ مَا لَا يُؤْمَرُونَ. فَمَنْ جَاهَدَهُمْ بَيِّدَهُ فَهُوَ مُؤْمِنٌ. وَمَنْ جَاهَدَهُمْ بِلِسَانِهِ فَهُوَ مُؤْمِنٌ. وَمَنْ جَاهَدَهُمْ بِقَلْبِهِ فَهُوَ مُؤْمِنٌ. لَيْسَ وَرَاءَ ذَلِكَ مِنَ الْإِيمَانِ حَبَّةٌ خَرْدَلٍ)) (٨٢).

واٲه: هٲٲ ٲٲغه مٲهرٲك (عليه السلام) نه بووه كه خوٲى ٲهروه ردگار ٲٲٲش من نار دٲٲٲى ئٲٲلا كوٲه لٲى هاوهل و دوػت و ػهرخهرى هه بووه، نه وانه شوٲٲى ػوننه ته كانى ده كه وٲن و به فهرمانى كارٲان ده كرد، به لام دواى نه وان كوٲه لٲك هاتن نه وهٲى كه ده ٲٲٲن خوٲان ناٲكه ن، وه چهن كارٲك ده كه ن كه فهرمانٲان ٲٲى نه كراوه بٲكه ن، بوٲه ههر كه ػٲك به دهػٲى جٲهادٲان بكات نه وه ئٲمانداره، وه ههر كه ػٲك به زمانى جٲهادٲان بكات نه وه ئٲمانداره، وه ههر كه ػٲك به دلى جٲهادٲان بكات نه وه ئٲمانداره، وه له دواى نهٲى ػوٲاغوه به نه ندازهٲى ده نكه خهر ته له ٲه كه ئٲمان نٲٲه.

أبو هريرة (رضي الله عنه) ده فهرمویت: پیغه مبر (عليه السلام) فهرمویه تی: ((مَنْ سُلَّ عَنْ عِلْمٍ يَعْلَمُهُ فَكُتِبَ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِلِحَامٍ مِنْ نَارٍ))^(۸۱).

واته: هه رکه سیکی پرسیری ده رباره ی زانستیکی شه رع ی لی بکریت له کاتیکیدا ده یزانیته به لام شار دیوه و بوی پوون نه کرده وه، نه وه له پوژی قیامه تدا لغاو ده کریت به لغاوی ناگرین.

۷ - خو شوبه اندن به بن باوه پان و لاسایی کردنه وه یان: گه وره ترین هوکار بو کردن و بلاو بوونه وه ی بیدعه له نیتوان موسلماناندا بریتیه له خو شوبه اندن به بن باوه پان و لاسایی کردنه وه یان، نه وه ی به لکه بیت له سه ر نه م خاله نه وه فهرموده یه یه که ابي واقد اللیثی (رضي الله عنه) له پیغه مبر وه (عليه السلام) ده یگیژیته وه، که ده فهرمویت: ((خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ إِلَى حُبَيْنَ، وَنَحْنُ حَدِيثُ عَهْدٍ بِكُفْرِ، وَكَانُوا أَسْلَمُوا يَوْمَ الْفَتْحِ، قَالَ: فَمَرَرْنَا بِشَجَرَةٍ فَقُلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، اجْعَلْ لَنَا ذَاتَ أَنْوَاطٍ كَمَا لَهُمْ ذَاتُ أَنْوَاطٍ؟ وَكَانَ لِلْكَفَّارِ سِدْرَةٌ يَعْكُفُونَ حَوْلَهَا، وَيُعَلِّقُونَ بِهَا أَسْلِحَتَهُمْ يَدْعُوْنَ ذَاتَ أَنْوَاطٍ، فَلَمَّا قُلْنَا ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ ﷺ قَالَ: اللَّهُ أَكْبَرُ، قُلْتُمْ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ كَمَا قَالَتْ بَنُو إِسْرَائِيلَ لِمُوسَى: اجْعَلْ لَنَا إِلَهًا كَمَا لَهُمْ آلِهَةٌ قَالَ إِنَّكُمْ قَوْمٌ يَجْهَلُونَ))^(۸۲).

(أبو واقد) ده فهرمویت: له گه ل پیغه مبر ی خوادا (عليه السلام) ده رچوین بو غه زای حونه ین، له کاتیکیده که نیتمه نزیک بووین له بن باوه پیه وه، چونکه

^(۸۱) الترمذی، فی کتاب العلم، باب ما جاء فی کتمان العلم، ۲۹/۵، برقم ۲۶۴۹، و أبو داود، فی العلم، باب کراهیه منع العلم، ۳۲۱/۳، برقم ۳۶۵۸، و ابن ماجه، فی المقدمة، باب من سل عن علم فکتبه، ۹۸/۱، برقم ۲۶۶، و مسند أحمد، ۲/۲۶۳، ۳۰۵، و صححه الألبانی فی صحیح سنن الترمذی، ۲/۳۲۶، و صحیح سنن ابن ماجه، ۱/۴۹.

^(۸۲) أخرجه بلفظه، أبو عاصم فی کتاب السنة، ۱/۳۷، برقم ۷۶، و حسن إسناده الألبانی فی ظلال الجنة فی تخريج السنة، المطبوع مع کتاب السنة، ۱/۳۷، و أخرجه الترمذی بنحوه، فی کتاب الفتن، باب ما جاء لتركبن سنن من كان قبلكم، ۴/۴۷۵، برقم ۲۱۸۰، و قال: هذا حديث حسن صحيح، و انظر: النهج السديد فی تخريج أحاديث تيسر

هه نديکمان تازە موسلمان بيووين پيش فەتحي شاري مەککە، ئەبى واقد دەفەر موویت: تپە پیتین بە تەنیش داریکدا ووتمان: ئەبى پیغەمبەر (ﷺ) تۆش داریکمان بۆ دیاری بکە تا شمشیرۆ تیرو پمە کانمانی پی هەلواسین هەروەک چۆن هاوێل بریار دەران داریکیان داناوە شمشیرۆ تیرو پمە کانمانی پیو هەلەدەواسن باوەریان وایە پیروژە و سەریان دەخات (هاوێلانی بە پیزی پیغەمبەر (ﷺ) هەندیکیان وایان ووت باوەریان وابوو ئەگەر ئەو کارە بکە ئەو سەر دەکەون)، موشریکەکان داریکیان هەبوو لە دەوری دەمانەووە بە دەوریدا دەسوپانەووە و شمشیرۆ تیرو پمە کانمانی پیو هەلەدەواسی پیتان دەوت: (ذات أنواط)، ئبى واقد دەفەر موویت: کاتیک ئەو شتەمان بە پیغەمبەر (ﷺ) ووت، زۆر توپە بوو و فەر مووی: "الله أكبر" واتە: خوا لە هەموو کەس و شتیک گەورەترە، سویند بەو خواوەی کە گیانی منى بە دەستە شتیکتان ووت، هەر چۆن (بنو إسرائيل) شوین کە وتوانی پیغەمبەر موسی (ﷺ) بە موسایان (ﷺ) ووت: ﴿أَجْعَلْ لَنَا إِلَهًا كَمَا لَهُمْ آلِهَةٌ قَالَ إِنَّكُمْ قَوْمٌ يَجْهَلُونَ﴾ ئەبى موسی (ﷺ) پەرستراویکمان بۆ دابنێ هەرچۆن ئەوان (موشریکان) پەرستراویان هەیه، موسی (ﷺ) فەر مووی: بە پاستی ئیو هەلیکی نەزانن، پیغەمبەر (ﷺ) فەر مووی: بە پاستی ئیو هەلیکی مەنەج و پیتازی پيش خۆتان دەکەون (واتە: شوینی گاورو جوله کە دەکەون).

ئەم فەر موودەیه بەلگەیهکی پوون و ناشکرایە لەسەر ئەوێ کە خۆ لیکچواندن و شوین کە وێنى موشریکان وای لە گەلەکەى پیغەمبەر موسی (ﷺ) کرد تا داوای ئەو کارە خراپەى لى بکەن، وە هەر ئەوێش بوو وای لە هاوێلانی بە پیزی پیغەمبەر (ﷺ) کرد تا داوای لى بکەن داریکیان بۆ دابنیت و ئەوانیش بە پیروژە گەورەى بزائن جگە لە خواى پەرورەدگار، کە زۆر بە داخەو زۆر بەی موسلمانانی ئەمڕۆ بەو شیوێهەن کە شوینی کافران کەتوون و لاساییان

دہکے نہ وہ لہ زور بہی کارہ بیدہ و تازہ دھینراو شیرکیہ کاندہ و ہکو: جہ ژنہ کانی لہ دایک بوون و بیدہ و تازہ دھینراوہ کانی مردوو، وہ خانوو دروست کردن لہ سہر گورہ کان، موسلمانن خوشہ ویست ئہ وہی کہ گومانی تیا نیہ شوین کہ و تنی پنگاو مہ نہ جی گاورو جولہ کہ و بی باوہ پان دہر گایہ کہ لہ دہر گاکانی ہہ و او تارہ زوو^(۸۶).

ئہ وہی زیاتر ئہ م باسہ مان بۆ پوون بکاتہ وہ ئہ و فہرمودہ یہ کہ أبو سعید الخدری بۆمان دہگیریتہ وہ لہ پیغہ مہری خواوہ (ﷺ) کہ فہرمویہ تی: ((لَتَبْعَنَّ سَنَنْ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ: شِرّاً بَشِيراً، وَذَرِاعاً بِذَرِاعٍ، حَتَّىٰ لَوْ دَخَلُوا فِي حَجَرٍ ضَبٍّ لَا تَبْعَمُوهُمْ، قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، الْيَهُودُ وَالنَّصَارَىٰ؟ قَالَ: فَمَنْ))^(۸۷).

واتہ: ئیوہ ئہی موسلمانان شوینن گہ لانی پیش خوتان دہکے ون: بست بہ بست و بال بہ بال، ہہ تا ئہ وان بچنہ ناو کونی بز ن مژوکہ وہ ئیوہ ش دہچنہ ناویہ وہو شوینیان دہکے ون، و تمان: ئہی پیغہ مہری خوا (ﷺ) مہ بہ ستست گاورو جولہ کہ یہ کہ ئیمہ شوینیان دہکے ون، فہرموی: بہ لئی ئہی کیئی تر ہہ یہ. زانای پایہ بہر ز ئیمامی التروی (رہمہ تی خوائی لیبیت) دہ فہرمویت: السَّنَّ: پنگایہ، مہ بہ ست بہ: (الشِّرِّ، وَالذَّرَاعِ، وَحَجَرِ الضَّبِّ): نمونہ ہینانہ وہ یہ بہ وہی کہ موسلمانان زور بہ خیرایی شوینیان دہکے ون لہ سہر پیچی و تاواندا، نہ ک لہ بی باوہ پیدہ، بہ راستی لہ م فہرمودہ یہ دا موعجزہ یہ کی پوون و ناشکرای

^(۸۶) پروانہ: تنبیہ اولی الأَبصار إلى کمال الدین وما فی البدع من أخطار، للدکور صالح السحیمی، ص ۱۴۷، و رسائل و دراسات فی الأهواء والافتراق والبدع وموقف السلف منها، للدکور ناصر العقل، ۱۷۰/۲، و کتاب التوحید، للدکور العلامة صالح الفوزان ص ۸۷.

^(۸۷) متفق علیہ: البخاری، کتاب الاعتصام بالکتاب والسنة، باب قول النبی ﷺ: ”لَتَبْعَنَّ سَنَنْ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ“، ۱۹۱/۸، برقم ۷۳۲۰، و مسلم، کتاب العلم، باب اتباع سنن اليهود والنصارى، ۲۰۵۴/۴، برقم

تدایه سه بارهت به وهی که پیغمبر (ﷺ) هوالی پیداه که به پاستی له ناو
موسلماناندا رویداه.

له مه وه بۆمان ده رده که ویت که بست به بست و بالّ به بالّ، هه تا ئه وان
بچه ناو کونی بزن مژکه وه ئیوهش ده چنه ناویه وه شوینیان ده که ون،
هینانه وهی نمونه کی به رچاوه له سه ره وهی که موسلمانان هندیکیان شوینی
گاوه جو له که ده که ون له هه مو ئه و کارانه ی که نه هیان لیّ کراوه، بویه
پیغمبر (ﷺ) ناگاداری کردینه ته وه له وهی که خۆمان لیّک نه چوینین به
که سانی جگه له موسلمانان، هه روه که ده ره رمویت: ((بُعِثْتُ بِالسَّيْفِ بَيْنَ يَدَيَّ
السَّاعَةِ حَتَّى يُعْبَدَ اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَجُعِلَ رِزْقِي تَحْتَ ظِلِّ رُمْحِي. وَجُعِلَ
الدِّلَّةُ وَالصَّغَارُ عَلَى مَنْ خَالَفَ أَمْرِي. وَمَنْ تَشَبَّهَ بِقَوْمٍ فَهُوَ مِنْهُمْ))^(٨٨).

واته: من نیردراوم وه کو پیغمبریک (ﷺ) له بهر دهستی قیامه تدا به
شمشیر (جیهاد بکه م له گه لّ بێ باوه پاندا) هه تا خوی په روه ردار به تا که و ته نها
په رستریّت و به هیچ شیوه یه که هاوه لی بۆ بریار نه دریّت (واته: تیبکوشم له گه لّ
موشریکاندا تا واز له دارو به رد ویت په رستی بهینن و ته نها خوی په روه ردار به
تا که و ته نها په رستن)، وه پزقم له ژیر سیبهری په که مدایه (واته: کاتی غه زا
ده که م ئه و ماله ی بێ باوه پان ده که ویته ژیر دهستم جه لاله بۆم)، وه سه رشوپی و
بجوکی بۆ ئه و که سه یه که به پیچه وانه ی فرمانه کانی من ده جولیته وه، وه هه ر
موسلمانیک خوی لیّک بجوینیت به گه لیّک جگه له موسلمانان ئه وه وه کو ئه وان
وايه و له واته.

٨ - پشت به ستن به فهرمووده لاواز هه لبه ستراوه کان: یه کیّک له و مژکارانه ی
که سه ر ده کیشتیت بۆ کردنی بیدعه و بلاو بوونه وهی پشت به ستن به فهرمووده

^(٨٨) أحمد في المسند، ٥٠/٢، ٩٢، وصحح إسناده أحمد محمد شاكر في شرحه للمسند برقم ٥١١٤،

٥١١٥، ٥٦٦٧، من حديث ابن عمر (رضي الله عنهما).

لاوازو هه لّبه ستراوه کان، زۆربه ی هه ره زۆری که سانی بیدعه چی پشت ده به ستن به و فرموده لاوازو بی هیزو درۆیانه ی که هه لّبه ستراون به دهم پیغه مبهری خواو (عليه السلام)، نه و فرمودانه ی که زانیانی فرموده ناس و شاره زاله بواری گیرانه وه ی فرموده دا پشتیان پی نابه ستن، به لّام نه هلی بیدعه نه و فرموده راست و دروست و سه حیانه رّه ت ده که نه وه و وهری ناگرن نه که ر پیچه وانه ی نه و بیرو بۆ چوون و بیدعه یه بیت که له سه رین، هه ر بۆیه به و هۆیه وه به هیلک چوون و خه ساره و مه ند بوون، ولا حول ولا قوه الا بالله.

٩ - زیاده پوهی کردن له پله و پایه ی پیغه مبه ران (عليهم الصلاة والسلام) و پیاوچاگاندا: به راستی که وره ترين هۆکاره بۆ ده رکه وتن و په ره سه ندنی بیدعه، به راستی هۆکاری شه ریک بریاردان بۆ خوی په روه ردگار هه مووی له م پښگایه وه بووه، چونکه خه لکی له دوی پیغه مبه ر ئاده م (عليه السلام) تا ده سه ده له سه ر بیرو باوه رپکی پاک و خوا به ته نها په رستی بوون، به لّام دوی نه و ماوه یه خه لکی دلّیان په یوه ست کرد به پیاوچاگانه وه (له پوهی هاوار بۆ کردن، باوه ر بوون به وه ی که پیاوچاگان دوی مردنیان سودو زیانیان به ده سه ته وه ده توانن شیقای نه خووش بدن....)، وه زیاده په ویان تیا کردن تا وای لی هات په رستیانیان جگه له خوی په روه ردگار .

بۆیه خوی په روه ردگار پیغه مبه ر نوحی (عليه السلام) نارد تا خه لکی بانگ بکات بۆ په رستی خوی په روه ردگار به تاک و ته نها واز هیئان له په رستی پیغه مبه ران (عليهم الصلاة والسلام) و پیاوچاگان و دارو به رده کان، بۆیه پیغه مبه رانیش (عليهم الصلاة والسلام) کاتی که خوی په روه ردگار ناردیانی به هه مان شیوه نه و بانگه وازه یان کرد^(٨٩)، وه زیاده پوهی کردن له پیاوچاگان جاری

^(٨٩) بیروانه: البداية والنهاية، لابن کثیر، ١٠٦/١.

واهیه ده بیته شیرک وه کو: زیاد ریژ گرتن له پی شه و او پیاوچا کان و بهر ز کردنه وه یان زیاد له پله و پایه ی خویان تا وای لیدیّت له کوتاییدا ده په رسترین، وه زیاده پرهوی جاری واهیه له دیندا ده کریت: نه ویش به زیاده پرهوی کردن له و شه رعی که خوی په روه ردگار دایناوه، یان ژور توند بوون له جی به جی کردنی شه رعدا، یان کافر کردنی موسلمانیک به ناحق، زیاده پرهوی له پاستیدا بریتیه له: ده رچوون و به زاندنی سنور له بیرو باوه رو کرده وه کاند، نه ویش به ده برپینی سوپاسیکی زیاد بو شتیک، یان ژور سه رزه نشت کردنی شتیک به و پییه ی که شایسته یه تی^(۸۰)، بویه خوی په روه ردگار ناگاداری کرپینه ته وه که زیاده پرهوی نه که ین هتا له عبادت و په رستنیشدا، هه روه که په روه ردگار به نه هلی کیتابی فرمووه: ﴿يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ﴾ (النساء: ۱۷۱).

واته: نه ی نه هلی کیتاب (مه به ست پتیا ن گا وره کانن) زیاده پرهوی مه که ن له دینه که تاندا (ووته یه ک، کرده وه یه ک زیاد مه که ن له دینه که تاندا که خوی په روه ردگار فرمانی پی نه کردوون تا بیکه ن).

وه هه روه ها پیغه مبه ر (ﷺ) ناگاداری کرپینه ته وه که زیاده پرهوی نه که ین، هه روه ک ابن عباس (رضی الله عنهما) له پیغه مبه ر وه (ﷺ) بومان ده گپریته وه که فرمویه تی: ((إِيَّاكُمْ وَالْغُلُوَّ فِي الدِّينِ فَإِنَّمَا أَهْلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ السُّعْلُو فِي الدِّينِ))^(۸۱).

^(۸۰) بهروانه: إقتضاء الصراط المستقیم، لابن تیمیة، ۲۸۹/۱.

^(۸۱) النسائي، كتاب المناسك، باب التقاط الحصى ۲۶۸/۵، وابن ماجه، كتاب المناسك، باب قدر حصي الرمي ۱۰۰۸/۲، وأحمد ۳۴۷/۱، وصحح إسناده شيخ الإسلام ابن تيمية في إقتضاء الصراط المستقیم ۲۸۹/۱.

واته: ناگادارتان نه که مه وه و نه تان ترسینم له زیاده پرهوی کردن و پوچون له دیندا به شیوهیه کی ناشه رعی، چونکه قه ومانی پیش ئیوه له ناو چوون به زیاده پرهوی کردن و پوچون له دیندا به شیوهیه کی ناشه رعی و نادرست.

له م فهرموده یه دا نه وه مان بۆ دهرده که ویت که زیاده پرهوی کردن له دیندا گهره ترین هوکاره بۆ شهریک بریاردان بۆ خوی پهروه ردگار و کردنی بیدعه و شوین که وتنی هه واو ئاره زوو^(۹۲)، هه ره له بهر ترسناکی زیاده پرهوی کردنه له دیندا که پیغه مبهه (پیغمبر ﷺ) ناگاداری کردینه ته وه تا زیاد له سنور دهرنه چین و زیاده پرهو نه بین له پیا به لدان به پله و پاییه هیج که سیکدا، هه روه که فهرمویه تی: ((لَا تُظْرُونِي كَمَا أَطْرَتِ النَّصَارَى ابْنُ مَرْيَمَ، فَإِنَّمَا أَنَا عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ))^(۹۳).

واته: زیاد به شان و شهو که تمدا هه لمه دن و له سنوری به ندایه تیه وه دهرم مه که ن بۆ سنوری خویه تی و په رستراویتی، هه روه که چوون گاوه ره کان زیاده پرهویان کرد له (عیسای کوری مریم) (علیها السلام) هه ندیکیان نه وه ندنه زیاده پرهویان کرد تیایدا ووتیان خویه، هه ندیکیان نه ئین کوری خویه وه بۆچونی تریشیان هیه تییدا، بۆیه پیغه مبهه (پیغمبر ﷺ) فهرمویه تی: من ته نها به ندیه خوام، بۆیه دهریاره ی من بلین و باوه رتان وابیت که به ندیه و پیغه مبهه ری خوام (پیغمبر ﷺ).

^(۹۲) بروهانه: إقتضاء الصراط المستقیم، لابن تیمیة، ۲/۲۸۹، والاعتصام للنشاطی، ۱/۳۲۹-۳۳۱، ورسائل ودراسات فی الأهواء والبدع وموقف السلف منها، للدكتور ناصر العقل، ۱/۱۷۱، ۱۸۳، والغلو فی الدین فی حياة المسلمين المعاصرة، للدكتور عبد الرحمن ابن معلا اللوینق، ص ۷۷-۸۱، والحكمة فی الدعوة إلى الله عز وجل، لیسعید بن علی [الکاتب]، ص ۳۷۹.

^(۹۳) البخاری، کتاب الأنبیاء، باب قول الله تعالى: {واذكر فی الكتاب مریم...}، ۱/۱۷۱، برقم ۳۴۴۵.

موسلمانى خوشه ويست پیغمبرى خوا (ﷺ) به رامبر به خوى
 په روه دگار ته نها به نده و مرقّیکه وه کو سرجه مرقّه کانی تر، به لام به رامبر
 به نیمه پیغمبریکى (ﷺ) ره وانه کراوه له لاین خوى په روه دگار وه که
 باوه پ پیبون و شوینکه وتن و گوپراه لى کردنى و پیش خستنى فرمانه کانی
 به سر فرمانى مرقّه کاند پ پیوست و واجبه و نیشانه ی باوه پردارى و گوپراه لى
 کردنته بوى، وه باوه پ پینه بون و شوین نه که وتن و گوپراه لى نه کردن و پیش
 خستنى فرمانى مرقّه کانی تر به سریدا نیشانه ی بى باوه پرى و نیمان لاوازیبه،
 بویه خوشه ويستى پیغمبر (ﷺ) به دهم نابیت به لکو به زیندو و کردنه و هی
 سوننت و ریایزه که یه تی .

❁ باسی پینجه م: به شه کانی بیدعه

بیدعه چنډ به شیکى جوراو جورى هیه، فرموو تّو پوون کردنه و هی نه و
 به شانه به شیوه یه کی کورت و پوخت:

به شى یه که م: بیدعه ی حقیقى و بنه رقتى و بیدعه ی زیاد کراو:

۱ - بیدعه ی حقیقى و بنه رقتى (البدعة الحقیقیة والأصلية): نه ویش بریتیه له و
 بیدعه یه که نه له قورئانی پیروژ و نه له سوننتی پیغمبرو (ﷺ) نه له
 ووتی یه کده نگى زانا یاندا به لگى له سر نییه، نه به شیوه یه کی گشتى وه نه
 به شیوه یه کی تفصیلی، هر بویه نه م کاره ناو نراوه بیدعه له بهر نه و هی
 شتیکی تازه داهیتراوه له دیندا بى نه و هی له پیشدا بوونى هه بوو بیت^(۱۴).

نمونه له سر نه م جورّه بیدعه یه، وه کو: عبادت کردن و نزیک بوونه و
 له خوى په روه دگار به دور که وتن وه له خه لک و (موسلمانان) چوونه ناو
 نه شک توو شاخه کان و وازهیتان له هه موو خوشیه کانی دنیا به گومانى نه و هی

ئەم کارانە نزیک بوونەوهیە لە خوای پەروەردگار، ئەوانە ی ئەم کارانە دەکەن پەرستن و عبادەتییکیان داهێناوە لە لایەن خۆیانەوه، وە خۆیان پێوه پەيوەست کردووە بێئەوهی خوای پەروەردگار سەرمانی پێگەردیبێت^(۹۶)، وە هەرۆهە نمونەیهکی تر لە سەر ئەم جوۆرە بیدعهیه، وەکو: حەرام کردنی ئەو شتانە ی که خوای پەروەردگار حەلآلی کردووە گوايه وازیان لیبهیتنریت عبادەت و پەرستنه بۆ خوای پەروەردگار^(۹۷)، وە جگە لەم نمونانەش، بۆ زیاتر شارزابوون پڕوانە^(۹۸).

۲ - بیدعهی زیاد کراو (البدعة الإضافة) : ئەم بیدعه و زیاده کراوه دوو پڕوویان

دوو بەشی هەیه :

یه کەم: کردنی ئەم بیدعهیه بەلگە ی لەسەرە بۆیه لەم پڕووه وه نابێتە بیدعه .
 دووهم: کردنی ئەم بیدعهیه هیچ پەيوەندی نییه بە بەلگە که وه (بەلکو وه کو بیدعه ی حەقیقی و بنه پەرتی) وایه، واتە: لە پڕوویه که وه سوننه ته له بهر ئەوه ی بەلگە ی لەسەرە، بەلام لە پڕوویه کی تره وه ده بێتە بیدعه له بهر ئەوه ی وه ستاوه ~~بە شوبهه نە ک بەلگە~~، وه جیاوازی نیتوانیان لە پڕووی واتاوه ئەوه یه: یه کەم لە بنه پەرتا بهلگە ی لەسەرە، بەلام لە پڕووی چۆنیەتی و حاله ته کانیه وه بهلگە ی لەسەر نییه (له کاتی کدا پتویستی به بهلگە هه یه بۆ ئەوه ی بکریت) ئەم بیدعهیه زیاتر له عبادەت و پەرسته کاندای پڕووه دات نە ک له عادات و داب و نه ریتە کاندای^(۹۸)

^(۹۶) پڕوانه: الإعتصام للشاطبي ۳۷۰/۱، وتفسير القرآن العظيم، لابن كثير، ۳۱۶/۴، وتيسير الكريم الرحمن

في تفسير كلام المنان، للسعدي، ص ۷۸۲.

^(۹۷) پڕوانه: الإعتصام للشاطبي، ۴۱۷/۱.

^(۹۸) پڕوانه: هه مان سه رچاوه، ۳۷۰/۱-۴۴۵.

^(۹۹) پڕوانه: هه مان سه رچاوه، ۳۷۰/۱-۴۴۵.

نمونه له سەر ئەم جوړه بیدعهیه: زیکره کانی دواى نوێژه فه رزه کان، یان کردنى زیکر له هه ر کاتیڤدا به شیوه ی کۆپو کۆبونه وه، یان نیام به دهنگی بهرز دوعا بکات و نوێژ خوینانیش بلّین: آمین، زیکر و یادکردنى خواى په روه رده گار کارىکى سوننه ت و زۆر خێره، به لام کردنى به و شیوه یه خێر نییه، به لکو بیدعهیه و پێچه وانه ی سوننه تی پێغه مبه ره (صوابه) ^(٩٩)، وه له و بیدعانه تایبه ت کردنى پانزه ی مانگی شعبان به گرتنی پۆژوو، وه تایبه ت کردنى شه وه که ی به شه و نوێژ کردن، وه کردنى نوێژى (الرغائب) له جومعه ی یه که مى مانگى رزه جه بدا، ئەم کارانه بیدعه یه کی خراپن، وه بیدعه یه کی زیادکراون، له بهر شه وه ی نوێژ کردن و پۆژوو گرتن بته رته تیا یاندا شه رعییه و کارىکى زۆر زۆر چاک و خێره، به لام نه نجامدان و تایبه ت کردنى به کاتیکی دیارى کراو، یان تایبه ت کردنى به شوینىکی دیارى کراو، یان تایبه ت کردنى به شیوه یه کی دیارى کراو ده بیته بیدعه، چونکه نه به لگه ی قورئانى پیرۆزو نه سوننه تی پێغه مبه رى (صلی) له سەر نییه، بۆیه ئەم کارانه له بته رته ت و خودی خۆیاندا کارىکى شه رعی و خێرن، به لام بیدعه ن به و پێیه ی که به و شیوه یه ده کریت ^(١٠٠).

^(٩٩) بېروانه: الاعتصام للشاطي ٤٥٢/١، وتبیه أولی الأبصار إلى کمال الدین وما فی البدع من أخطار، للدککور صالح السحيمي، ص ٩٦.

^(١٠٠) بېروانه: أصول فی البدع والسنن، للشیخ العدوي، ص ٣٠، وتبیه أولی الأبصار إلى کمال الدین وما فی البدع من أخطار، للسحيمي، ص ٩٦.

☉ به شی دووم: بیدعه له رووی کردن و واز لی هیئانه وه

١ - بیدعه له رووی کردنه وه: ده چیته ژیر پیناسه ی بیدعه وه که بریتیه له: (البدعة: طریقه فی الدین مُخْتَرَعَة، تُضَاهِي الشَّرْعِيَّةَ، يُقْصَدُ بِالسُّلُوكِ عَلَيْهَا الْمُبَالَغَةُ فِي التَّعَبُّدِ لِلَّهِ سُبْحَانَهُ) ^(١٠١).

واته: بیدعه: نه و پښگا تازه داهینراوه یه که نه گهر ببینیت و سهیری بکهیت له کاریکی دروست و شرعی ده چیت (که له بنه پره تیشدا وانییه) مه به ست به کردن و نه نجامدانی نه و کاره زیاد عیبادهت کردنه بو خوی په روه ردگار.

نمونه له سر نه م جوړه: زیاد کرنی ووته یه ک یان کاریک که خوی له شرعی خوی په روه ردگاردا نه بیټ، وه کو: که سیک پکاتیک زیاد بکات له نویژدا، یان شتیک بینیته ناو دینه وه که خوی نه و شته ی تیدا نه بیټ، یان عیبادهتیک بکات به پیغه وانه ی سوننه ت و هه لس و که وت و په وشتی پیغه مبه ر (سید) بیټ، یان کاتیک تاییه ت بکات به عیبادهتیک شرعی له کاتیکدا خوی په روه ردگار و پیغه مبه ر (سید) تاییه تیان نه کردوه، وه ک تاییه ت کردنی پانزه ی مانگی شعبان به گرتنی پوژوو وه تاییه ت کردنی شه وه که ی به شه و نویژ کردن.

٢ - بیدعه ی نه کردن و واز لی هیئان (البدعة التركیة): نه م جوړه ش ده چیته ژیر گشتی پیناسه ی بیدعه له و پوه وه ی که (طریقه فی الدین مُخْتَرَعَة) پښگایه کی تازه ی داهینراوه له دیندا، جاری واهیه واز هیئان و نه کردنی کاریک ده بیته بیدعه جا نه و کاره ی که وازی لی هیئراوه حرام بیټ یان نا، بو نمونه: جاری واهیه کاریک حلاله و دروسته بکریټ له شرعدا، به لام که سیک له سر خوی حرامی ده کات، یان به مه به سستیک وازی لیدینیت، نه و واز لی هیئانه یان نه وه تا له شرعدا بایه خی پیدراوه، یان نا، نه گهر نه و کاره له شرعدا بایه خی پیدراو بوو نه وه واز لی هیئانی هیچی تیدا نییه، له به ر نه وه ی واز هیئان له کاریک که

دروسته نه کړیت یان داوا کړاوه که نه کړیت، نه وه نه کړدن و واز لى هینانی هیچی
تیدا نییه، وه کو که سیک خوار دنی که سیک ناخوات له بهر نه وهی زیانی هیه بؤ
لاشه ی یان عه قلی یان دینه که ی، یان هر شتیکی تر، بویه لیږه دا هیچ ږنگړیک
نییه له واز هینان له و شته حه لالانه، نه م واز هینانه ده که ږیته وه بؤ خو پاراستن
له و شتانه ی که زیانیان تیدایه.

بنچینه ی نه م کاره ده که ږیته وه بؤ فەر مووده که ی پیغه مبر (ﷺ) که
فەر مویه تی: ((يَا مَعْشَرَ الشَّبَابِ مَنِ اسْتَطَاعَ مِنْكُمُ الْبَاءَةَ فَلْيَتَزَوَّجْ، فَإِنَّهُ أَغْضُ لِلْبَصَرِ،
وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَعَلَيْهِ بِالصَّوْمِ، فَإِنَّهُ لَهُ وَجَاءٌ))^(۱۰۳).

واته: نه ی کومه لی که نجان هر یه کیک له نیوه توانای هیه ژن بیښت
(توانای لاشه یی و مالی) با ژن بیښت، چونکه ژن هینان پاراستنی چاو و داوینى
تیدایه، وه هر که سیک توانای نییه ژن بیښت با به پوڅو بیټ چونکه پوڅو
گرتن قه لغان و پاریزه ره بوی له تاوان.

وه دروسته که سیک واز له هندی شت بهیښت که له شرعدا هیچی تیانییه
له ترسی نه وهی نه که ویته کاریکه وه که شتی تیایه، نه م وه کو واز هینانه له و
کارانه ی که شوبه یان تیایه له ترسی که وتنه ناو حه رانه وه، وه پاک پاگرتن و
دود بوونی دین و نه فسیان له شوبه کان.

به لام نه گه که سیک واز له و شتانه بیښت که له دیندا حه لالان، نه گه
نه کړدن و واز لى هینانه که ی وه کو پیشاندانی دینداری بیټ، نه وه دروست نییه و
ده بیته بیدعه، جا نه و شته ی که نایکات حه لال بیټ یان فەرمان پی کړاویټ،
وه یان نه و شته له په رستن یان کړین و فروشتن یان داب و نه ږیته کاندایټ، جا

^(۱۰۳) متفق علیه من حدیث عبد الله بن مسعود رضی الله عنه: البخاري، کتاب الصوم، باب الصوم لمن خاف على نفسه العزبة، ۲/ ۲۸۰، برقم ۱۹۰۵، ومسلم، کتاب النکاح، باب استحباب النکاح لمن تافت نفسه إليه ووجد مؤتة، ۲/ ۱۰۱۸، برقم ۱۴۰۰.

نه و نه کردنه به ووته یان به کرده وه یان به بیروباوه ر بیت، نه و که سه ی که نه م
شتانه ناکات نه گه ر باوه پی و ابیت به واز هینان و نه کردنی نه و کارانه له خوی
به روه ردگار نزیك ده بیت وه نه وه که سیکی بیدعه چیه به واز هینانی له و کارانه .

به لکه شمان له سه ر نه وه ی که واز هینان و نه کردنی نه و شتانه وه کو دین
ده بیت بیدعه، به سه ر هاتی نه و سی که سه یه که هاتن بو یه کیك له ماله کانی
پیغه مبهرو (علیه السلام) پرساریان له یه کیك له خیزانه کانی کرد سه باره ت به
عباده تی پیغه مبهرو (علیه السلام) ((فَلَمَّا أَخْبَرُوا بِهَا كَانَهُمْ تَقَالُوهَا، فَقَالُوا: أَيْنَ نَحْنُ مِنَ
النَّبِيِّ ﷺ، وَقَدْ غَفَرَ اللَّهُ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَمَا تَأَخَّرَ؟ فَقَالَ أَحَدُهُمْ: أَمَا أَنَا فَأَصْلِي
اللَّيْلَ أَبَدًا، وَقَالَ الْآخَرُ: أَنَا أَصُومُ الذَّهْرَ فَلَا أَفْطِرُ، وَقَالَ الْآخَرُ: أَنَا أَعْتَزِلُ النِّسَاءَ وَلَا
أَتَزَوَّجُ أَبَدًا، فَجَاءَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، فَقَالَ: أَأَنْتُمْ الَّذِينَ قُلْتُمْ كَذَا وَكَذَا، أَمَا وَاللَّهِ إِنِّي
لَأَخْشَاكُمْ لِلَّهِ وَأَتَقَاكُمْ لَهُ، لَكِنِّي أَصُومُ وَأَفْطِرُ، وَأُصَلِّي وَأَرْقُدُ، وَأُتَزَوَّجُ، فَمَنْ رَغِبَ
عَنْ سُنَّتِي فَلَيْسَ مِنِّي)) (۱۰۳).

واته: کاتیک هه والیان پیدرا ده رباره ی عیباده تی پیغه مبهرو (علیه السلام) به
که میان زانی، نه وه بوو و بیان: نیمه له کوئی و پیغه مبهری خوا (علیه السلام) له کوئی؟
خوای به روه ردگار له هه موو تاوانه کانی سه ره تاو کوئی پیغه مبهرو (علیه السلام) خوش
بووه، بویه یه کیکیان ووتی: من به رده وام شه وانه شه و نوئیژ ده که م و هه رگیز
ناخه و م، دووه میان ووتی: من سال دوانزه ی مانگ به پوژوو ده بم هه رگیز پوژوکی
نابیت به پوژوو نه بم، سی یه میان ووتی: من دوور ده که و مه وه له ژن و هه رگیز ژن
ناهینم، کاتیک پیغه مبهرو (علیه السلام) هاته وه و خیزانه کانی نه و کاره یان بو باس کرد
چوو ه سه ر مینه رو فهرموی: ئیوه ن نه و که سانه ی که ئاوها و ئاوه اتان ووتبوو؟

۱۰۳ متفق علیه من حدیث أنس بن مالك (رحمه الله): البخاري، كتاب النكاح، باب الترغيب في النكاح،

۱۴۲/۶، برقم ۵۰۶۳، ومسلم، كتاب النكاح، باب استحباب النكاح لمن تافت نفسه إليه، ۱۰۲۰/۲،

ئاگادار بن و باش بزانن سویند به خوای په‌روه‌ردگار من له هه‌موتان زیاتر له خوای په‌روه‌ردگار ده‌ترسم له هه‌موشتان زیاتر عیباده‌تی بۆ ده‌که‌م و خۆم له سزای ده‌پاریزم، به‌لام من به پۆڅوو ده‌بم وه پۆڅی واش هه‌یه به پۆڅوو نابم (پۆڅووی سوننه‌ت نه‌ک فهرز)، وه شه‌وان شه‌ونوێژ ده‌که‌م و ده‌ش خه‌وم، وه ژنیش دینم، بۆیه ئاگادارین ئه‌ی موسلمانان هه‌ر که‌سیک واز له سوننه‌تی من بپێتیت و چه‌زی لی نه‌کات ئه‌وه له من نییه (له‌و کاره‌دا).

مه‌به‌ست به (سُنَّی) پێگه‌و پێبازی من، جگه له فه‌رزه‌کان، وه (مَنْ رَغِبَ عَنْ سُنَّی) مه‌به‌ست پێی: پشت هه‌لکردنه له سوننه‌تی من و پووکردنه شتی تر، بۆیه مه‌به‌ست به فه‌رموده‌که‌ی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) ئه‌وه‌یه: هه‌ر که‌سیک واز له مه‌نه‌ج و پێبازی من به‌پێتیت و جگه له مه‌نه‌ج و پێبازی من بگرتیه‌به‌ر ئه‌وه له من نییه (له پێگه‌و پێبازی من لایداوه) ^(١٠٤).

موسلمانێ خۆشه‌ویست و سوننه‌ت له دلا شیرین ئه‌وه‌ی که‌باسکرا ئه‌وه‌مان بۆ پوون بووه‌وه، بیدعه دوو به‌شه: بیدعه‌یه‌ک له پووی زیاد کردنه‌وه، بیدعه‌یه‌ک له پووی واز لی هی‌تان و نه‌کردنه‌وه، هه‌روه‌ک بۆمان پوون ده‌بێته‌وه که سوننه‌تبیش دوو به‌شه: سوننه‌ت له پووی کردنی کارێکه‌وه، سوننه‌تیک له پووی واز لی هی‌تان و نه‌کردنه‌وه، سوننه‌تی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) هه‌رچۆن به کردنی کارێکی سوننه‌ت ده‌بێت، به‌هه‌مان شیوه نه‌کردن و وازلی هی‌تانی هه‌ندی کار خۆی له خۆیدا سوننه‌ته، بۆیه خوای په‌روه‌ردگار چۆن به پێویستی داناوه له‌سه‌رمان که شوینی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) بکه‌وین له‌و کارانه‌ی که‌ نزیکمان ده‌کاته‌وه له خوای په‌روه‌ردگار "ئه‌گه‌ر له‌و کارانه نه‌بێت که ته‌نها تایبه‌ته به پیغه‌مبه‌ر (ﷺ)" به هه‌مان شیوه خوای په‌روه‌ردگار فه‌رمانی پێی کردوین و له‌سه‌ری پێویست کردوین که شوینی بکه‌وین، ئه‌ویش به واز هی‌تان و نه‌کردنی هه‌ندی کار، بۆیه

واز هیئان و نه کردنی هندی کار خوئی له خویدا ده بیته سوننهت، وه کردنی هندی کار ده بیته سوننهت، بۆیه موسلمانن خوشه ویست باش بزانه و ئاگاداریه چۆن ئیمه ناتوانین له خوای پهروهردگار نزیک ببینه وه به واز هیئان و نه کردنی نه و کاره چاکانهی که پیغه مبه (ﷺ) کردویانیتی، به هه مان شیوه ناتوانین له خوای پهروهردگار نزیک ببینه وه به کردنی نه و کارانهی که پیغه مبه (ﷺ) نه یانی کردوه (کردنی بیدعه)، بۆیه نه و موسلمانن که شتیك دهکات و پیغه مبه (ﷺ) نهی کردوه، وهکو نه و موسلمانن وایه که واز له و شتانه دینیت که پیغه مبه (ﷺ) کردویانیتی، یه کسانن بئ هیچ جیاوازییه ک^(١٠٥).

❁ بهشی سێیه م: بیدعهی ووتهی بیروباوهری، وه بیدعهی کرداری

- ١ - بیدعهی ووتهی بیروباوهری: وهکو ووته و بیروباوهری جهمیة و معتزلة و رافضة و سه رجهم گروپه گومراو سه رلیشیواوهکان، وه بیدعهی گروپه تازه ده رکه و تووه کانی وهک (القادیانیة، والبهائیه)، وه سه رجهم گروپه بیروباوهر خراپه کانی وهکو: (إسماعیلیة، والنصیریة، والبروز، والرافضة) وه جگه له وانیش.
- ٢ - بیدعهی کرداری، نه ویش چه ند جور و کاره:

- ١ - بیدعه کردن له بنه رتهی په رستندا، وهکو داهینانی په رستنیك که هیچ بنه رتهیکی نییه له شه ردا، وهکو داهینانی نو یژیك که شه رعی نییه، یان پۆروو گر تنيك که هیچ بنه رتهیکی نییه له شه ردا، وه داهینانی بۆنه و جه رتنيك که له

^(١٠٥) بروهان: الإعتصام للشاطبي، ١/٥٧-٦٠، و ٤٧٩، ٤٨٥، ٤٩٨، والأمر بالإتباع والنهي عن الإبتداع = لجلال الدين السيوطي، ص ٢٠٥، وأصول في البدع، للشيخ محمد أحمد العدوي، ص ٧٠، وحقيقة البدعة وأحكامها، لسعيد بن ناصر الغامدي، ٢/٣٧-٥٨، وتبيين أولي الأبصار إلى كمال الدين وما في البدع من أخطار، للدكتور صالح السحيمي ص ٩٧، وعلم أصول البدع للشيخ علي بن حسن الأثري، ص ١٠٧، وتحذير المسلمين عن الإبتداع والبدع في الدين، للشيخ أحمد بن حجر آل بوظامي، ص ٨٣.

ئیسلامدا نه بیّت، وه کردنی یادی له دایک بوون که له بنه پهدا شه رعى نییه به لکو داب و نه ریتی گا وره کانه.

٢ - زیاده کردن له عیبادەتییکی شه رعیدا، وه کو زیاد کردنی پکاتیک له نوێژی نیوه پۆ یان عه سردا.

٢ - بیدعه و زیاد کردن له شیوازی نه نجامدانی عیبادەتییکی شه رعیدا، وه کو کردنی عیبادەتیک به شیوازیکی ناشه رعى، یان وه کو کردنی زیکره کانی دواى نوێزه فره زه کان به دهنگی به رزو به جه ماعهت، یان قورس کردنی عیبادەت له سه ر خۆت به پاده یه ک که له سوننه تی پیغه مبه ر (ﷺ) ده ربجیت.

٤ - تاییهت کردنی کاتیک به کردنی عیبادەتیک که شه رع دیاری نه کردووه ده بیته بیدعه، وه کو تاییهت کردنی نیوه ی مانگی شَعْبَان به گرتنی پۆژوو، یان تاییهت کردنی شه وه که ی به کردنی شه و نوێژ، هه ر چه نده پۆژوو گرتن و شه و نوێژ کردن دوو عیبادەتی زۆر خێرن، به لام تاییهت کردنیان به کاتیک که شه رع دیاری نه کردووه ده بیته بیدعه و پیویستی به به لکه هه یه^(١٠٧).

^(١٠٧) بپوانه: مجموع فتاوى شيخ الإسلام ابن تيمية، ٣٤٦/١٨، ٣٥-٤١٤، وكتاب التوحيد للعلامة الدكتور صالح الفوزان، ص ٨١-٨٢، ومجلة الدعوة، العدد ١١٣٩، ٩ رمضان، ١٤٠٨، مقال الدكتور صالح الفوزان في أنواع البدع، وتبنيه أولى الأبصار إلى كمال الدين وما في البدع من أخطار، للدكتور صالح السحيمي، ص ١٠٠.

❁ باسی شه شه م: حوکی بیدعه له دیندا

موسلمانان خۆشه ویست نه وهی که گومانان تیدا نییه نه وهیه که هه موو بیدعه و تازه داهینراویک له دیندا هه راهه و سه رلیشیواوییه، له بهر هه رموده که ی پیغه مبه ر (ﷺ) که هه رموویه تی: ((وَيَاكُمْ وَمُحَدَّثَاتِ الْأُمُورِ، فَإِنَّ كُلَّ مُحَدَّثَةٍ بِدْعَةٍ، وَكُلُّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ))^(۱۰۷).

واته: ناگادارتان ده که مه وه له کاره تازه داهینراوه کان (له دیندا)، بی گومان هه موو تازه داهینراویک بیدعهیه، وه هه موو بیدعه و تازه و داهینراویک له دیندا گومپایی و سه رلیشیواوییه.

هه روه ها پیغه مبه ر (ﷺ) هه رموویه تی: ((مَنْ أَحْدَثَ فِي أَمْرِنَا هَذَا مَا لَيْسَ مِنْهُ فَهُوَ رَدٌّ))^(۱۰۸).

واته: هه رکه سیك کاریک دابهینیت و هه رمانی نییه ی له سه ر نه بیته به زیاد کردنی نه و کاره نه وه به سه ریدا ده دریته وه و لئی وه رناگیریت. وه له گیرانه وه یه کی تر دا که نیامی مسلم گیراویتییه وه، پیغه مبه ر (ﷺ) هه رموویه تی: ((مَنْ عَمِلَ عَمَلًا لَيْسَ عَلَيْهِ أَمْرُنَا فَهُوَ رَدٌّ))^(۱۰۹).

واته: هه رکه سیك کاریک بکات (عیباده تیک) هه رمانی نییه ی له سه ر نه بیته یو کردنی، نه وه نه و کاره کاریکه وه رناگیریت به لکو ده دریته وه به سه ر خاوه نه که یدا.

موسلمانان خۆشه ویست نه م دوو هه رموده پیروزه ی پیغه مبه ر (ﷺ) به لگن له سه ر نه وهی که شتیکی تازه داهینراو له م دینه دا ده بیته بیدعه، وه هه موو

^(۱۰۷) أبو داود، ۲۰۱/۴، برقم ۴۶۰۷، والترمذي، ۴۴/۵، برقم ۲۶۷۶، وصححه العلامة الألباني في "صحيح الجامع الصغير" ۲۵۴۹.

^(۱۰۸) رواد البخاري ۲۲۲/۳، برقم ۲۶۹۷، ومسلم، ۳/۳۴۴، برقم ۱۷۱۸.

^(۱۰۹) متفق عليه: البخاري، ۲۲۲/۳، برقم ۲۶۹۷، ومسلم، ۳/۱۳۴۳، برقم ۱۷۱۸.

بيدعه و کاریکي تازه داهینراو حرامه و سه رلیشیواوییه و وهرنه گپراوه، بویه هموو کاریک که پیی بووتریت بیدعه له عیاده ته کانداهرامه، به لام حرامیش پله یه یه له پووی تاوانه وه، نه ویش به پیی نه و بیدعه یه یه که ده کریت:

* بیدعه ی واهیه کوفره، وه کو: سورانه وه به ده وری گوره کانداه به مه به سستی نزیک بوونه وه لییان، یان سه ربپین و نه زر کردن بویان، یان پارانه وه له مردووه کان و داوی کومه ک و یارمه تی کردن لییان، یان وه کو: بیدعه ی جهیمه و معتزله و رافضة) کان.

* بیدعه ی واهیه هوکاره و سه ر ده کیشیت بۆ کوفر، وه کو: دروست کردنی خانوو به سه ر گوره کانه وه، وه نویژ کردن و پارانه وه له سه ریان.

* بیدعه ی واهیه له جوړی تاوانه کانه، وه کو: بیدعه ی ژن نه هیتان و مانه وه به گهنجی، یان پوژوو گرتن و وهستان له بهر خوړ گوايه تا ماندوو بیت خیری زیاتره، یان خو خه ساندن به مه به سستی نه مانی شه هوت، وه جگه له مانه ش^(۱۱۰).

نیمامی الشاطی (پهحه تی خوی لیبت) باسی نه وه ی کردوو که تاوانی نه و که سانه ی بیدعه ده که ن له یه ک ناستداین، به لکو به چند پله یه کی جیاوازه، جیاوازی نه و تاوانه ش له چند پوویه که وهیه، به م شیوه یه ی لای خواره وه:

۱ - له و پووه وه ی که بیدعه چیه که بانگه شه ی ئیجتیهاد ده کات یان که سیکی شوین که وتوو.

۲ - له و پووه وه ی که بیدعه که له شته پتویستییه کانداه کریت وه کو: دین، نه فس، عقل، مال، وه جگه له مانه ش.

۲ - له و پووه وه ی که بیدعه چیه که ئایا به شاراویه ی ده کات یان به ناشکرا ده یکات؟

۴ - له و پوهه‌وه‌ی که بیدعه‌چییه‌که ده‌عوه‌ی بۆ ده‌کات و خه‌لکی بۆ لا بانگ ده‌کات، یان نا؟

۵ - له و پوهه‌وه‌ی ئایا بیدعه‌چییه‌که ده‌رچوه‌ له نه‌هلی سوننه یان نا؟

۶ - له و پوهه‌وه‌ی بیدعه‌که حه‌قیقه یان زیاد کراوه.

۷ - له و پوهه‌وه‌ی ئایا بیدعه‌که پوون و ئاشکرایه یان ئالۆزه؟

۸ - له و پوهه‌وه‌ی ئایا کردنی ئه‌و بیدعه‌یه کوفره یان نا؟

۹ - له و پوهه‌وه‌ی ئایا بیدعه‌چییه‌که سوره له‌سه‌ر کردنی ئه‌و بیدعه‌یه به

به‌رده‌وامی، یان به‌رده‌وام نییه به‌لکو له به‌ر هۆیه‌ک ده‌یکات و دوا‌یی وازی لیدینیت؟

ئیمامی الشاطی (رحمته‌ی خ‌وای لیبت) ئه‌وه‌ی پوون کردۆته‌وه که بیدعه له یه‌ک ئاستدا نین له پووی تاوانه‌وه به‌لکو جیاوازه‌و به‌پێی بیدعه‌که حوکم ده‌دریت به‌سه‌ریدا^(۱۱۱)، وه ئه‌وه‌شی پوون کردۆته‌وه که بیدعه چه‌ند پله‌یه‌کی هه‌یه، هه‌یانه حه‌رامه‌و هه‌یانه مکروه^(۱۱۲)، به‌لام وه‌سف کردنی بیدعه به‌سه‌رلێش‌واوی هه‌موو جۆره‌کانی ده‌گریته‌وه^(۱۱۳).

بۆیه بیدعه به‌ پێی جیاوازی تاوانیان دابه‌ش ده‌بیت بۆ سێ به‌ش:

۱ - بیدعه‌ی واهیه کوفری پوون و ئاشکرایه^(۱۱۴).

۲ - بیدعه‌ی واهیه له پیزی تاوانه گه‌وره‌کانه^(۱۱۵).

^(۱۱۱) بیروانه: الاعتصام للشاطی، ۲/۲۱۶ - ۲۲۴، و ۲/۵۱۵ - ۵۵۹.

^(۱۱۲) ئه‌م دابه‌ش کردنه، دابه‌ش کردنیکی هه‌له‌یه، چونکه هه‌یج بیدعه‌یه‌کی (مکروه) نییه له‌ شه‌ردا به‌و مانایه‌ی که نه‌گه‌ر نه‌یکه‌یت خیرت بگات و نه‌گه‌ر بیکه‌یت تاوانت ناگات، به‌لکو بیدعه هه‌مووی گومراییه (وکل بدعة ضلالة).

^(۱۱۳) بیروانه: الاعتصام للشاطی، ۲/۵۳۰.

^(۱۱۴) بیروانه: هه‌مان سه‌رچاوه، ۲/۵۱۶.

^(۱۱۵) بیروانه: هه‌مان سه‌رچاوه، ۲/۵۱۷ و ۲/۵۴۳ - ۵۵۰.

- ۲ - بیدعی واهیه تاوانیکه له تاوانه بچوکه کان^(۱۱۶)، وه بیدعی بچوک چەند مەرجیکى ههیه بۆ ئهوهی له جۆری تاوانه بچوکه کان بیت، که ئه مانەن:
- ۱ - نابیت بەردەوام بیت لەسەرکردنی، ئەگەر بەردەوام بیت لەسەرکردنی ئهوه دەبیتە تاوانی گەوره.
- ۲ - دەعوەو بانگەوازی بۆ نهکات، ئەگەر دەعوەى بۆ بکات دەبیتە بیدعو تاوانی گەوره، چونکه خەلکی دهیکەن و زۆرکاری پێی دهکریّت.
- ۳ - له ناو کۆمەڵ و قەڵەباغی موسلماناندا نهیکات، وه له وشوینانەدا نهیکات که سوننه تی تیدا دهکریّت.
- ۴ - ئه و بیدعیه به بچوک و بێ پرێز سهیر نهکات، چونکه ئهوه سوکایه تی کردنه پێی، وه سوکایه تی کردن به تاوان گەوره تره له تاوان^(۱۱۷).
- ناوی سه رلیشیواوی به سه ر هه رسی به شه که دا داده بریّت، له بهر ئه وه ی پیغه مبه ر (ﷺ) هه موو جۆره بیدعیه کی به سه ر لیشیواوی ناو بر دووه، ئه ویش بیدعی پێی له دین ده رچوون و بیدعی پێی تاوان بار بوون ده گریته وه جا تاوانه که گه وره بیت یان بچوک^(۱۱۸).
- هه ندیک له زاناکان بیدعه دابه ش ده که ن به سه ر پینج حوکه شه رعیه که دا، بۆیه ده لێن: بیدعه هه یه کردنی واجبه، بیدعه هه یه کردنی حه رامه، بیدعی واهیه کردنی سوننه ته، هه یانه کردنی مکروه، هه یانه مباح.
- ئهم دابه ش کردنه پیچه وانه ی فه رمووده که ی پیغه مبه ره (ﷺ) که ده فه رموویّت: ((فإن كل محدثة بدعة وكل بدعة ضلالة))^(۱۱۹).

^(۱۱۶) بیوانه: الاعتصام للشاطي، ۵۱۷/۲ و ۵۲۹/۲، ۵۴۳ - ۵۵۰.

^(۱۱۷) بۆ زیاتر شارەزا بوون له شه رخی ئهم مه رجانە، بیوانه: الاعتصام للشاطي، ۵۵۱/۲ - ۵۵۹.

^(۱۱۸) بیوانه: الاعتصام للشاطي، ۵۱۶/۲.

^(۱۱۹) رواد أبو داود، ۲۰۱/۴، برقم ۴۶۰۷، والترمذي، ۴۴/۵، برقم ۲۶۷۶.

وه ئیمامی الشاطی (رهجمه تی خوی لیبیت) پاش ئه وه ی باسی ئه م دابه ش کردنه و خاوه نه کانیان ده کات و بهر په رچیان ده داته وه، ده فهرمویت:

(وه لام بۆ ئه م بوجوونه ئه وه یه: ئه م دابه ش کردنه کاریکی داهینراوه و هیچ به لگه یه کی شهرعی له سهر نییه، به لکو هر خوی له خۆیدا په تکراره یه، له بهر ئه وه ی بیدعه له بنه رته دا به لگه ی له سهر نییه: نه له ده قه کانی قورئانی پیروژ و نه له سوننه ت و نه له بنه ماکانیان، چونکه نه گهر به لگه له سهر واجبیتی یان سوننه تیتی یان حالیتی کاریک هه بیته ئه وه نابیته بیدعه، به لکو کردنی ئه و کاره نه چیته ئه و ژیر کارانه ی که فهرمانی پی کراوه یان تیایدا سهر پشکی بۆ کردنی، بۆیه کۆ کردنه وه ی ئه و کارانه بیتجی بیدعه یه له کاتیکدا به لگه له سهر واجبیتی یان سوننه ته تیتی یان حالیتی هه بیته کۆ کردنه وه ی دوو شتی زۆر دژ به یه کن^(۱۲۰).)

❁ **باسی جه وته م: جوړه کانی نه و بیدعانه ی که له سهر گۆره کان ده کرین:**

جوړی یه که م: که سانیک سهر دانی گۆره کان ده که ن بۆ داوا کردنی پیوستیه کانیان له مردووه کان، ئه و کاره هاوشیوه ی کاری بت په رسته کانه، هه روه ک خوی په روه ردگار ده فهرمویت: ﴿قُلْ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُونِهِ فَلَا يَمْلِكُونَ كَشْفَ الضَّرِّ عَنْكُمْ وَلَا تَحْوِيلًا﴾ (۵۶) **أُولَئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَى رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُ إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ كَانَ مَحْذُورًا** ﴿۵۷﴾

(الإسراء: ۵۶-۵۷).

واته: ئه ی پیغه مبه ر (ﷺ) به و موشریکانه بلئ: که جگه له خوی په روه ردگار نه په رستن و گومانتان وایه جگه له خوی په روه ردگار وه لامتان نه داته وه بی گومان بن که به هیچ شیوه یه ک ئه و په رستراوانه ناتوانن ناخوشتی و

نارچه تیتان له سهر لابه رن و بیده ن به سهر که سانیکى تردا، دهى که واته ته نها
خوای په روه ردگار توانای به سهر هه موو کاریکدا هه یه .

﴿أُولَٰئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُ
وَيَحْذَرُونَ عَذَابَهُ إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ كَانَ مَحْذُورًا﴾ (الإسراء: ۵۷)

واته: ئەى هاوێل بریار دهران نه وانهى که ئیوه جگه له خوای په روه ردگار
لییان ده پاریته وه و ئیان په رستن، نه وان خوایان باوه پریان هیناوه و خوایان به
بهنده و بئ ده سولات ده زانن به رامبه ر به خوای په روه ردگار، وه نه یانه ویت له
خوای په روه ردگار نزیک ببنه وه به باوه په ئیان و کردنى کرده وهى چاکه، وه
ئومیدیان به په رحم و به زه یی خوای په روه ردگار هه یه و له سزاشی نه ترسن، ئەى
پیتغه مبه ر (ﷺ) به پراستی سزای په روه ردگار مه ترسی لیکراوه .

بۆیه هه رکه سیك بپاریته وه و داوا بکات له پیتغه مبه ریک (ﷺ) یان پیاو
چاکیک، یان جوړیک له ده سولاتی خوا به تیان تیدا بگيریت، ئەوه ئەم ئایه ته
ده یگریته وه، ئایه تیکى گشتی یه بۆ هه موو ئەو که سانه ی که له جگه له خوای
په روه ردگار ده پاریته وه، له کاتیکدا ئەو هاوار بۆکراوانه خوایان سه رقالی پازی
کردنى خوای په روه ردگارن، وه ئومیدیان به په حمى خوای په روه ردگار وه له
سزاشی ده ترسن، بۆیه هه رکه سیك بپاریته وه و داوا بکات له مردوویه ک یان
که سیکی نادیارى، وهك: پیتغه مبه ران (عليهم الصلاة والسلام) و پیاو چاکان، جا ئەو
داوا کردنه به دهم (وهك بلیت: ئەى پیتغه مبه ر (ﷺ) یان فلان که س به هانامه وه
وه ره و فریام بکه وه، یان جگه له مانه ...) ئەوه گه و ره ترین تاوانی کردووه،
نه ویش ئەو شیرکه یه که به هیچ شیوه یه ک خوای په روه ردگار لیتی خوش نابیت
مه گه ر به ته و به کردن، هه رکه سیك زیاده په وى بکات له پیتغه مبه ریک (ﷺ)، یان
پیاو چاکیک، وه جوړیک له جوړه کانی عیباده تیان تیدا بگيریت، بۆ نمونه بلیت:

نه ی سهدم نه ی گوره م شیخ سهرم که وینه، یان یارمه تیم بده، یان هیژوو توانام بده، یان به هانامه وه بییت، یان بلیت پرزم بده، یان بلیت: من له ژیرسایه و چاودیژی تودام، وه جگه له م وتانه ش که هه موویان شیرک و سه رلیشیاوین، نه و که سه ی دهیکات داوای لی ده کریت ته وبه بکات، نه گهر ته وبه ی کرد نه وه وازی لیده هیتریت، نه گهر ته وبه ی نه کرد ده کوژریت له لایه ن کاربه ده سستی موسلمانانه وه، له بهر نه وه ی خوای په روه ردگار پیغه مبه رانی (علیهم الصلاة والسلام) نارووه و کتیه کانی دابه زاندوه، بو نه وه ی به ته نها په رستریت و هیچ شتیک نه کریت به هاوه لی.

جوړی دووه م: که سیک کاتیک زیاره ت و سهردانی گوره کان نه کات مه به سستی پی پی پارانه وه یه له خوای گوره به مردوه کان، نه م کاره بیدعه یه و داهیتراوه له نیسلامدا، به لام وه کو خالی پیشو نییه تا بگاته راده ی شیرکی گوره، زوره ی نه وانه ی ته وه سول ده که ن به پیغه مبه ران (علیهم الصلاة والسلام) و پیاو چاکان ده لئین: نریک ده بعه وه له تو نه ی خوای په روه ردگار به پیغه مبه رکه ت (ﷺ) یان پیغه مبه رانت (علیهم الصلاة والسلام) یان فریشته کانت یان به نده پیاو چاکه کانت، یان به حقه ی فلانه شیخ، یان ده لئین: خوابه لیت نریک ده بعه وه به حورمه ت و پیزی فلانه شیخ، یان خوابه لیت نریک ده بعه وه به قه له م و (لوح المحفوظ)، یان جگه له و شتانه که له پارانه وه کانیا ندا ده یلئین، که هر هه مووی بیدعه یه و کاریکی تازه داهیتراوی خراپه، به لام نه وه ی که له سوننه تدا هاتوو نریک بوونه وه له خوای په روه ردگار به ناوو سیفاته جوانه کانی ده بییت، یان به کردنی کرده وه چاکه کان ده بییت، هه روه که له صه حیجی بوخاری و موسلیما به سهر هاتی نه و سئ که سه ی که چوونه نه شکوته که وه هاتوو، وه هه روه ها موسلمان ده توانیت به دوعای موسلمانیک زیندووی حازر ته وه سول بکات و له خوای په روه ردگار نریک بیته وه.

جَوْرِي سَيِّئِهِمْ: ههركه سيّك گومانی وایت پارانیه وه له لای گۆرهكان گيرايه وه لّام دراويه، يان بليت پارانیه وه له لای گۆرهكان باشته وهك پارانیه وه له مزگوتهكاندا، نهو كار به يهكدهنگی زانايان كاريك و گومانیکي خراپه به بی بوونی خيلاف له نيوانياندا كه كاريكي بيدعو خراپه، كاريكه نه خواي پهروهردگار به شهرعی داناوه، وه نه پيغه مبه ره كه شی (ﷺ)، وه هيچ يه كيك له هاوه لّانی پيغه مبه ر (ﷺ)، وه شوين كه وتوانيان وه زانايان و پيشه وای دين ئهم كارهيان نه كردوه، بي گومان هاوه لّانی پيغه مبه ر (ﷺ) چه ندين جار تووشی ووشكه سالی و ناخوشی و ناره حه تی ده بوون هيچ كاتيک نه ده چوونه سه ر گۆره كه ی و بپارينه وه، به لكو نيمامی عومه ر (ﷺ) داوای له نيمامی عباسی (ﷺ) مامی پيغه مبه ر (ﷺ) ده كرد تا دوعای باران بارينيان بۆ بكات، هه ر بۆيه سه له ف و بپاو چاكانی پيشين نه می و پيگريان كردوه له پارانیه وه له لای گۆرهكان، هه روهك جاريكيان علي كورپی حسين (رضي الله عنهم) پياوینکی بينی له كوئيگه وه ده چوو له لای گۆره كه ی پيغه مبه ر (ﷺ) ده پاريه وه، نه ویش فره موی: نایا فره موده يه كت پي بليّم كه له باوكمه وه (نيمامی علي) بيستومه و نه ویش له پيغه مبه ری خواوه (ﷺ) بيستويه تی كه فره مويه تی: ((لَا تَجْعَلُوا قَبْرِي عِيْدًا، وَلَا تَجْعَلُوا يَوْمَكُمْ قُبُورًا، وَصَلُّوا عَلَيَّ وَسَلِّمُوا، حَيْثُمَا كُنْتُمْ فَسَتَبْلَغُنِي سَلَامُكُمْ وَصَلَاتُكُمْ))^(۱۳).

واته: گۆره كه م مه كن به جه نگا، وه ماله كافتان مه كن به گۆرستان (كردي ماله كان به گۆر نه وه يه: قورئانی تيّدا نه خویندريّت و نويزه سوننه ته كانی تيّدا نه كريّت) وه سه لاواتم له سه ر بليّن چونكه سه لاواته كافتان پيّم نه گات له هه ر كوئيه ك بن، چونكه خواي پهروهردگار كۆمه له مه لانيكه يه كي هه يه به رده وام

^(۱۳) رواد إسماعيل القاضي في كتاب فضل الصلاة على النبي ﷺ، ص ۳۴، وصححه الألباني في نفس المرجع

وله طرق وروايات ذكرها في كتابه تحذير الساجد من اتخاذ القبور مساجد، ص ۱۴۰.

ئه‌سورپینه‌وه سه‌لآت و سه‌لامی ئه‌و که‌سانه‌م پی ئه‌گه‌یه‌نن له ئوممه‌ته‌که‌م که سه‌لام لێ ئه‌که‌ن.

موسلمانان خۆشه‌ویست ئه‌وه‌ی به‌لگه‌ بیته‌ له‌م فهرموده‌یه‌دا ئه‌وه‌یه: ئه‌گه‌ر گۆپی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) که‌ پیروزیترین گۆره‌ له‌سه‌ر پووی زه‌ویدا نه‌هی و پیگری لی‌کراییت که‌ نه‌کریته‌ جه‌ژنگا، ئه‌وه‌ گۆپی که‌سانی تر "هه‌ر که‌سانیک بن" زۆر له‌ پیش‌تره‌ تا پیگری لی‌بکریت و نه‌کریته‌ جه‌ژنگا (واته: زۆر پوویان تی‌بکریت و زۆر سه‌ردانیان بکریت) (۱۲۲).

وه‌ أبو هريرة (رضی‌الله‌تعالیه‌ عنیه) ده‌فه‌رموویت: پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمویه‌تی: ((لَا تَجْعَلُوا بُيُوتَكُمْ قُبُورًا، وَلَا تَجْعَلُوا قَبْرِي عِيْدًا، وَصَلُّوا عَلَيَّ فَإِنْ صَلَاتِكُمْ تَبْلُغُنِي حَيْثُ كُنْتُ)) (۱۲۳).

واته: ماله‌كانتان مه‌که‌ن به‌ گۆپستان (کردنی ماله‌كان به‌ گۆپ ئه‌وه‌یه: قورئانی تیدا نه‌خوینریت و نوێژه سوننه‌ته‌کانی تیدا نه‌کریت) وه‌ گۆپه‌که‌م مه‌که‌ن به‌ جه‌ژنگا، وه‌ سه‌لاواتم له‌سه‌ر بلێن چونکه‌ سه‌لاواته‌كانتان پێم ئه‌گات له‌هه‌ر کوێیه‌ك بن.

(۱۲۲) بیروانه: الدرر السنية في الأحوبة النجدية لعبد الرحمن بن قاسم ۱۶۵/۶-۱۷۴.

(۱۲۳) أبو داود، كتاب المناسك، باب زيارة القبور، ۲/۲۱۸ بإسناد حسن، وأحمد ۲/۳۵۷، وه‌ بیروانه:

صحيح سنن أبي داود ۱/۳۸۳.

باسی هه شتهه: بیدعه باوو بلاوه کانی نهه سهردهمه:

بیدعه باوو بلاوه کانی سهردهمه زۆر زۆن که ناتوانریت هه موویان بژمیردریت ، به لām بۆ نموونه هینانه وه نهک وه کو دیاری کردنیان نه مانه یان باس ده که یان:

یه کهم: بیدعهی ئاههنگ گێڕان به بۆنه ی له دایک بوونی پیغه مبهه (ﷺ):

ئاههنگ گێڕان به بۆنه ی له دایک بوونی پیغه مبهه (ﷺ) بیدعه و کاریکی خراپه، یه کهم کهس که ئه و بیدعه یه ی داهینا (العبدیون) بوون له سه ده ی چواری کۆچیدا بوو، بۆیه زانایانی خه م خۆری ئیسلام هه ر له کۆنه وه تا ئیستا پوچه لی و نادرستیته ی نه م کاره یان پوون کردۆته وه، وه په ده ی نه و که سانه یان داوه ته وه که دایان هینا وه و کاری پێ ده کهن، بۆیه دروست نییه ئاههنگ گێڕان به بۆنه ی له دایک بوونی پیغه مبهه (ﷺ)، له بهر چه ندين به لگه ی پوون و ئاشکرا، له وانه:

۱ - ئاههنگ گێڕان به بۆنه ی له دایک بوونی پیغه مبهه (ﷺ) یه کینکه له و بیدعه تازه داهینراوانه ی که خوای پهروهردگار به لگه یه کی له سه ر کردن و دروستیته ی دانه به زاندووه، وه له بهر ئه وه ی پیغه مبهه (ﷺ) نه به و ته و نه به کرده وه و نه به یی دهنگ بوونی له سه ری به شه رعی نه گێراوه، له کاتیکدا ته نها ئه و پێشه واو ئیمامانه، خوای پهروهردگار ده فره مویت: ﴿وَمَا آتَاکُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاکُمْ عَنْهُ فَأَنْهَوْا﴾ (الحشر: ۷) .

واته: ئه وه ی که پیغه مبهه (ﷺ) بۆی هیناون (له قورئانی پیروژ و سوننهت) وه ربیگرن و هه ر فره مانیه کی پیکردن به گوئی بکهن، وه هه ر شتیکی لی قه دهغه کردن و نه ی لی کردن لی یه کسه ر لی ی دوور بکه ونه وه و مه یکهن، چونکه به راستی خوای پهروهردگار سزای زۆر به توندی ده ستینیت له که سانی که که سه رپیچی فره مانه کانی پیغه مبهه (ﷺ) ده کهن.

وه هه ره ها ده فره مویت: ﴿لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا

واته: به پراستی له پیغه مبهری خوادا (ﷺ) جوانترین و چاکترین نمونه هیه تا چاوی لی بکن و شوینی بکهون، به تاییه تی بو که سانیك که په زامه ندی خویان مه بهسته، وه سه رفرازی دوا پوژ ئاواتیانه، هه میشه و بهرده وام یادی خوا به زوری ده کهن و زمانیان پاراوه به یادی ئه و.

ههروه ها پیغه مبهر (ﷺ) فه رمویه تی: ((مَنْ أَحْدَثَ فِي أَمْرِنَا هَذَا مَا لَيْسَ مِنْهُ فَهُوَ رَدٌّ)) (۱۲۴).

واته: هه رکه سیك کاریک بکات و فه رمانی ئیمه ی له سه ر نه بیته به کردنی ئه وه به سه ریدا ده دریتته وه و لی و هه ر ناگیریت.

۲ - خلیفه به پیزه کانی پیغه مبهر (ﷺ) و هاوه لانی به پیزی هیجیان ئاهه نگیان نه گیراوه به بۆنه ی له دایک بوونی پیغه مبهر وه (ﷺ)، وه موسلمانانیشیان بانگه واز نه کردوه بو ئاههنگ گیران به بۆنه ی له دایک بوونی پیغه مبهر وه (ﷺ)، له کاتی کدا نه وان له دوا ی پیغه مبهر (ﷺ) باشترین و چاکترین ئه م ئومه ته نه، ههروه ک پیغه مبهر (ﷺ) سه باره ت به خلیفه به پیزه کانی ده فه رمویت: ((عَلَيْكُمْ بِسُنَّةِ الْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِينَ الْمُهْتَدِينَ مِنْ بَعْدِي، عَضُوا عَلَيْهَا بِالنَّوَاجِدِ، وَإِيَّاكُمْ وَالْمُحَدَّثَاتِ، فَإِنَّ كُلَّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ)) (۱۲۵).

واته: ئاموژگاریتان ده کهم و فه رانتان پی ده کهم هه رکاتی ک نا کوکی و دووبه ره کیتان بینى له ناو موسلماناندا ده ست بگرن به سوننه ته کانی من و مه نه ج و پێبازی خلیفه پێپیشانده رو هیدایه تدراره کانم له دوا ی مردنی من، سووربین له سه ر ده ست گرتن پێیانه وه ههروه کو چوون به کاکيله کانتان شتیك

(۱۲۴) متفق علیه: البخاري، برقم ۲۶۹۷، ومسلم، برقم ۱۷۱۸.

(۱۲۵) أبو داود، كتاب السنة، باب في لزوم السنة، ۲۰۱/۴، برقم ۴۷۰۷، والترمذي، كتاب العلم، باب ما جاء في الأخذ بالسنة واجتناب البدع، ۴۴/۵ برقم ۲۶۷۶، وقال: هذا حديث حسن صحيح، وابن ماجه في المقدمة، باب اتباع سنة الخلفاء الراشدين المهتدين، ۱/۱۵-۱۶، برقم ۴۲، ۴۳، ۴۴، وأحمد ۴۶/۴-۴۷.

دهگرن، وه ئامۆزگاريتان دهكهم و دهتان ترسینم له هه موو بیدعه و كاره تازه داهینراوهكان له دیندا، چونكه هه موو بیدعه و تازه داهینراویك له دیندا گومرایي و سه رلیشتیواوییه.

۲ - ئاههنگ گێران به بۆنه ی له دایك بوونی پێغه مبه ر (ﷺ) له داهینراو پێگای كه سانی سه رلیشتیواو و دل لاچوو له سه ر حه قه، چونكه یه كه م كه س كه ئه و بیدعه یه ی داهینا (الفاطمیون العبدیون) بوون له سه ده ی چواری كۆچیدا بوو، خۆیان دابوه پال (فاطمه) ی كچی پێغه مبه ر (ﷺ)، به فیل و ته له كه و درۆ، كه له راستیدا جوله كه بوون، وه دهوتریت: ئاگر په رست بوونه، وه دهوتریت له بنه رته دا له بئ باوه ره كان بوونه^(۱۲۶)، یه كه م كه سیان (المعز لدين الله العبيدي) مه غریبی بوو كه له مانگی (شوال) ی سالی ۲۶۱ كۆچی مه غریبی به جیهیشت و به ره و ولاتی مصر كه وه رێ له مانگی په مه زانی سالی ۲۶۲ كۆچی گه یشته مصر^(۱۲۷)، ئایا پاش ئه مه بۆ هه یج موسلمانێكي عاقل و ژیر هه یه كه ته قلیدی رافضة (شیعه) بكات و شوینی مه نه هج و پێبازی پوچه لیان بكه ویت و پێچه وانه ی مه نه هج و پێبازی پێغه مبه ر (ﷺ) بكات؟

۴ - خوای په ره ر دگار دینی ته واو كردووه هه یج پێویستی به زیاده نییه، هه ره كه ده فه رمویت: ﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ

^(۱۲۶) بهوانه: الإبداع في مضار الابتداع، للشيخ علي محفوظ، ص ۲۵۱، بهوانه: التبرك: أنواعه وأحكامه، للدكتور ناصر بن عبد الرحمن الجديع، ص ۳۵۹-۳۷۳، بهوانه: تنبيه أولي الأبصار إلى كمال الدين وما في البدع من أخطار، للدكتور صالح السحيمي، ص ۲۳۲.

^(۱۲۷) بهوانه: البداية والنهاية: لابن كثير، ۱/۲۷۲-۲۷۳، ۳/۴۵، ۱۲/۲۶۷-۲۶۸، و ۶/۲۳۲، ۱۲/۶۳، ۱۱/۱۶۱، ۱۲/۱۳، ۱۲/۲۶۶، بهوانه: سر أعلام النبلاء للذهبي، ۱۵/۱۵۹-۲۱۵، وذكر أن آخر ملوك العبيدية: العاضد لدين الله، قتله صلاح الدين الأيوبي سنة ۵۶۴هـ، قال: "تلاشى أمر العاضد مع صلاح الدين إلى أن خلعه وخطب لبني العباس واستأصل شأفة بني عبيد وبحق دولة الرفض، وكانوا أربعة عشر متخلفاً لا خليفة، والعاضد في اللغة: القاطع، فكان هذا عاضداً لدولة أهل بيته، ۱۵/۲۱۲.

إِلَّا سَلَّمَ دِيْنَا ۞ (المائدة: ۳)

واته: ئه مړو دينم بؤ ته واو كړدن و نيعمه تى خوم پژاندووه به سهرتاندا وه پازيم لیتان (ئهی موسولمانان) كه ئيسلام ئاينتان بئت و هيچ مهنه ج و پيياز و ئاينيكى تر نه كه نه ئاينى خوتان.

زانای پایه به رز این كثير (په حمه تى خواى ليبيت) له ته فسیرى ئه م ئايه ته دا فرمويه تى: (ئهم نيعمه ت و به خششه ی خواى په روه ردگار گه وره ترين نيعمه ت و به خششه به سهر ئه م نوممه ته وه له كاتيكدا ئاينه كى بؤ ته واو كړدوون، پيويستيان به هيچ ئاينيك نيه جگه له ئاينى پيروي ئيسلام، وه پيويستيان به هيچ پيغمبريك (ﷺ) نيه جگه له پيغمبرى خويان (ﷺ)، بويه خواى په روه ردگار پيغمبرى (ﷺ) گيړاوه به دواين پيغمبر (ﷺ)، وه په وانه ی كړدووه بؤ هه موو مړوؤ و جنوكه كان، هيچ حه لايك نيه مه گره نه و حه لاي كړديت، وه هيچ حه راميك نيه مه گره نه و حه رامى كړديت، وه هيچ مهنه ج و پيياز و ئاينيك حه ق و راست نيه مه گره نه و ئاينه ی كه پيغمبر (ﷺ) به دينى زانبييت، وه هه ر شتيك نه و هه والى پيدا ييت حه ق و راسته هيچ دروؤ دواكه و تنى تيدا نيه) (۱۲۸).

﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ﴾ هه م دين له هه موو پويه كه وه ته واوه و پيويستى به زيادو كه م نيه وه هه م خواى په روه ردگار ته واو نيعمه تى خوى رشتووه به سهر موسولماناندا.

وه پيغمبر (ﷺ) دينى پوون كړدو ته وه بؤ موسلمانان به جوانترين شيوه، هيچ پيگه و كاريك كه گه يه نه ر بيت به ره و به هه شت ئيلا پوونى كړدو ته وه، وه هيچ پيگه و كاريك كه گه يه نه ر نزيك خه ره وه بيت له دوزه خ ئيلا بؤ

نوممه ته که ی پوون کردۆته وه و ترساندویانیتتی لیتی، وه نه وه ی که زانراوه و گومانی تیدا نییه نه وه یه که پیغه مبه ر (ﷺ) به پیزترینی ناو هه موو پیغه مبه رانه (علیهم الصلاة والسلام)، وه کۆتایی هه موویانه، وه به ته واوترین شیوه دینی که یاندوه، وه دلسۆزترین که س بووه بۆ موسلمانان، بۆیه نه گهر ئاهه نگ گێران به بۆنه ی له دایک بوونییه وه له دین بوایه و کاریکێ خیر بوایه و خوای پهروهردگار پیتی پازی بوایه، نه وه پوونی ده کرده وه بۆ نوممه ته که ی، یان تا له ژيانا مابوو خۆی ده یکرد.

پیغه مبه ر (ﷺ) فرمویه تی: ((إِنَّهُ لَمْ يَكُنْ نَبِيًّا قَبْلِي إِلَّا كَانَ حَقًّا عَلَيْهِ أَنْ يَدُلَّ أُمَّتُهُ عَلَى خَيْرٍ مَّا يَعْلَمُهُ لَهُمْ، وَيُنْذِرَهُمْ شَرَّ مَّا يَعْلَمُهُ لَهُمْ)) (١٣٩).

واته: خوای پهروهردگار هیچ پیغه مبه ریکێ (ﷺ) نه نارده وه ئیلا پتویست بووه له سه ری که نوممه ته که ی پینمونی بکات بۆ هه موو خیرو چاکه یه ک، که زانیبیتتی کردنی نه و کاره خیرو چاکه ی تیدایه بۆیان، وه پتوست بووه له سه ری که نوممه ته که ی ناگادار بکاته وه له هه موو شه رو خراپه یه ک، که زانیبیتتی کردنی نه و کاره زیان و خراپه ی تیدایه بۆیان.

ه - داهینانی هاوشیوه ی نه م جوۆره یادوو بۆنه و بیدعه و تازه داهینراوانه، وای لی تیده گهیت که خوای پهروهردگار دینی بۆ نه م نوممه ته ته واو نه کردوه، بۆیه ده بیت شه رعیک دابنریت تا دینی پی ته واو ببیت، وه داهینانی نه م جوۆره بیدعه و تازه داهینراوانه نه وه ی لی تیده گهیت که پیغه مبه ر (ﷺ) شه رعی به ته واوی پوون نه کردۆته وه که پتویسته پوون بکریت وه بۆ نه م نوممه ته، هه تا نه و بیدعه چییانه هاتن کۆمه له بیدعه یه کیان داهینا له دیندا که خوای پهروهردگار به هیچ شیوه یه ک به لگه ی له سه ر دروستیتتی دانه به زاندوه، به گومانی خۆیان نه و کاره نزیکیان ده کاته وه له خوای پهروهردگار، گومانی تیدا

نییه که ئەمه کاریکی زۆر ترسناکه، وه پشت هه لکردنه له فرمانه کانی خوای پهروهردگار و پیغه مبه ره که ی (ﷺ)، به راستی خوای پهروهردگار دینی ته واو کردوه و نیعمه تی ته واوی خۆی پزاندوه به سه ره بنده کانیدا.

۶ - زانایان به پوون و ناشکرای ئینکاریان کردوه له بیدعه ی ئاههنگ گیران به بۆنه ی له دایک بوونی پیغه مبه ره (ﷺ)، وه موسلمانانیا ن له خراپیتی ئەم کاره ترساندوه و ئاگاداریان کردونه ته وه، ئەویش کار کردنه به دهقه کانی قورئانی پیروژ و سوننه ته کانی پیغه مبه ره (ﷺ)، که ده مان ترسینن له بیدعه کردن له دیندا، وه فرمانان پێ ده که ن به شوین که وتنی پیغه مبه ره (ﷺ)، ترساندنمان له پیچه وانه کردنی فرمانه کانی له ووته و کرده وه و بیرو باوه پردا.

۷ - ئاههنگ گیران به بۆنه ی له دایک بوونی پیغه مبه ره (ﷺ) خوشه ویستی پیغه مبه ری (ﷺ) پێ نایاته دی، به لکو خوشه ویستی پیغه مبه ره (ﷺ) به شوین که وتن و جێ به جێ کردنی سوننه ته کانی و گوێزایه لی کردنی دیته دی، ههروهک خوای پهروهردگار ده فره مویت: ﴿قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ (آل عمران: ۳۱)

واته: ئەو پیغه مبه ره (ﷺ) به موسلمانان بلێ: ئەگه ر ئێوه خوای پهروهردگار تان خوش ده ویت ئەوه شوینی من بکه ون (به جێ به جێ کردنی سوننه ته کانی و گوێزایه لی کردنی)، ئەو کاته ئەگه ر به ته واوی شوینی فرمانه کانی من که وتن خوای پهروهردگار خوشتانی ده ویت و له تاوانه کانت خوش ده ویت، وه خوای پهروهردگار زۆر لیخۆش بوو و به به زه ییه.

۸ - ئاههنگ گیران به بۆنه ی له دایک بوونی پیغه مبه ره (ﷺ) و کردنی ئەو یاده به جه ژنگا (سالانه دووباره بکریته وه) خۆ شوبهاندنه به گاورو جوله که، له کاتی که دا خوای پهروهردگار و پیغه مبه ره که ی (ﷺ) نه هیان لی کردوین که خۆمان لێک بجوینن پێیان یا ن شوینیا ن بکه وین.

۹ - موسلمانى ژيرو عاقل له خوئى بايى نابيئت به ژورى ئه و كه سانه ي كه
 ئاههنگ دهگيپن به بونه ي له دايك بوونى پيغه مبه ر (ﷺ) له ژوربه ي شوينه كاندا،
 چونكه حه ق به ژورى ئه و كه سانه ناناسريته وه كه ئه و كار ه ده كن، به لكو حه ق
 به به لگه ي شه رعى ده ناسريته وه، هه روه ك خوا ي په روه ردگار ده فهرمويت: ﴿وَإِنْ
 تَطَعَ أَكْثَرُ مَنْ فِي الْأَرْضِ يُضِلُّوكَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ﴾ (الأنعام: ۱۱۶) .

واته: ئه ي پيغه مبه ر (ﷺ) نه گه ر تو مل كه چى و گوپرايه لى ژوربه ي كه سانى
 سه ر زه وى بكه يت ئه وه له پيبارى خوات لاده بن و سه رليشيووت ده كن.
 وه هه روه ها ده فهرمويت: ﴿وَمَا أَكْثَرُ النَّاسِ وَلَوْ حَرَصْتَ بِمُؤْمِنِينَ﴾ (يوسف).

واته: دلتيابه كه ژوربه ي خه لكى باوه ردار نين، هه ر چه نده تو ش به په روش
 بيت و هه ول بده يت (تا ئيمان بينن).

وه هه روه ها ده فهرمويت: ﴿وَقَلِيلٌ مِّنْ عِبَادِيَ الشَّكُورُ﴾ (سبا: ۱۳).
 واته: كه م له به نده كانى من سوپاسگوزان.

۱۰ - بنه مايه كى شه رعيما ن هه يه كه ئه مه ده قه كه يه تى: ﴿دُ مَا تَنَازَعَ فِيهِ
 النَّاسُ إِلَى كِتَابِ اللَّهِ تَعَالَى وَسُنَّةِ رَسُولِهِ ﷺ﴾ .

واته: گيپرا نه وه ي هه موو ئه و كارانه ي كه موسلمانان خيلافيان تييدا هه يه
 ده بيت بو لاي قورئانى پيرو ز و سوننه ته كانى پيغه مبه رى خوا (ﷺ) بيت.

وه خوا ي په روه ردگار ده فهرمويت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ
 وَأُولِيَ الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ
 ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا﴾ (النساء: ۵۹)

ئه ي ئيمانداران گوپرايه لى خوا و پيغه مبه رو (ﷺ) فه رمان په واکان بكن (كه
 له موسلمانان له بيروباوه رو پابه ندبووندا)، خو ئه گه ر له شتيكدا كي شه كه وت

نیوانتان دهر باره ی حوکی خویی، ئه وه ئه و کیشیه بگپرنه وه بۆلای خوای په روه ردگار و پیغه مبه ره که ی (ﷺ) (که قورئانی پیروز و سوننه ته کانی پیغه مبه ری (ﷺ) مه به سته) نه گه ر ئیوه باوه پی ته واوتان به خواو به پۆزی دواپی هیه، (په فتارکردنتان) به و شیوه یه چاکترین و باشترین سه رچاوه یه بۆ چاره سه ری کیشه کانتان.

وه هه روه ها ده فه رمویتی: ﴿وَمَا أَخْلَقْتُ فِيهِ مِنْ شَيْءٍ فُحْكُمُهُ إِلَى اللَّهِ﴾ (الشوری: ۱۰)

واته: ئه ی موسلمانان نه گه ر له هه ر شتی کدا کیشه و راجیایتان هه بوو، ئه وه سه رنه نجامی بریاره که هه ر بۆلای خوای په روه ردگار ده گه پیتیه وه (گپرنه وه ی کیشه کان ته نها بۆ قورئانی پیروزه له گه ل سوننه تدا).

وه ئه وه ی که گومانی تیدا نییه ئه وه یه: نه گه ر هه ر که سیك ئاههنگ گپران به بۆنه ی له دایک بوونی پیغه مبه ره وه (ﷺ) بگپریته وه بۆلای خواو پیغه مبه ره که ی (ﷺ)، ئه وه نه بینیت خوای په روه ردگار فه رمانان پی ده کات به شوین که وتنی پیغه مبه ر (ﷺ)، هه روه ک خوای په روه ردگار ده فه رمویتی: ﴿وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا﴾ (الحشر: ۷)

واته: ئه وه ی که پیغه مبه ر (ﷺ) بۆی هیئان (له قورئانی پیروز و سوننه ت) وه ربیگرن و هه ر فه رمانیکی پیکردن به گوئی بکه ن، وه هه ر شتیکی لی قه دهغه کردن و نه هی لی کردن به کسه ر لیتی دوور بکه ونه وه و مه یکه ن، چونکه به راستی خوای په روه ردگار سزای زۆر به توندی ده ستینیت له که سانیک که سه رپیچی فه رمانه کانی پیغه مبه ر (ﷺ) ده که ن.

وه خوای په روه ردگار نه وه مان بۆ پوون ده کاته وه که دینی ته واو کردووه و نیعمه تی ته واوی خوئی به سه ر ئیمانداراندا پشتووه، وه ئه و موسلمانان ده بینیت پیغه مبه ر (ﷺ) فه رمانی نه کردووه به ئاههنگ گپران به بۆنه ی له دایک بونییه وه،

نه خوى و نه هاوه لانيشى ئم كارهيان نه كردهوه، بويه له مه وه بومان دهرده كه وييت كه ئاههنگ گيړان به بونهى له دايك بوونى پيغه مبه ره وه (ﷺ) به هيچ شيو هيهك له ديندا نيبه، به لكو له بيدعه تازه داهيتراوه كانه.

١١ - موسلمانى خوشه ويست نه وهى كه شهرعى بيت بو تو بريته له: به پوژوو بوونى پوژانى دووشه ممه نه گهر پيغه مبه رى خوات (ﷺ) خوش ده وييت، له بهر نه وهى كاتيك پرسياريان له پيغه مبه ر (ﷺ) كرد دهر باره رى گرتنى پوژوو له پوژى دووشه ممه دا، ئه ويش فهرمووى: ((ذَلِكَ يَوْمٌ وَلِدْتُ فِيهِ ، وَبُعِثْتُ فِيهِ ، وَأُنْزِلَ عَلَيَّ فِيهِ)) (١٣٠).

واته: ئه و پوژه پوژيكيه تيايدا له دايك بوومه، وه له و پوژدها بووم به پيغه مبه ر (ﷺ)، وه ههر له و پوژدها قورئانى پيرۆزم بو سهر دابه زيوه. موسلمانى خوشه ويست نه وهى شهرعى بيت ليكردها نه وهيه: شوينى پيغه مبه ر (ﷺ) بكه وين به به پوژوو بوونى پوژانى دووشه م، نهك به ئاههنگ گيړان به بونهى له دايك بوونى پيغه مبه ره وه (ﷺ).

١٢ - گيړانى جه رنى له دايك بوونى پيغه مبه ر (ﷺ) به دهر نيبه له چه ندين خراپه و تاوانكارى، به لكو پره له تاوان و سه رپيچى، ئه مهش كه سيك هه ستى پى دهكات كه ئه و ئاههنگانه به چاوى خوى ببينيت، ئه و خراپه و تاوانكارىانه، و هك نمونه نهك وهكو ديارى كردنى هه موويان:

١ - زۆربه رى ئه و سروودو پيا به لدانانه رى كه له و بونهيه دا دهوتريت به دهر نيبه له به كارهيئانى ووشه رى شيركى، وه نه وهى دهوتريت زۆر زياده ره وه رى تيدايه، له كاتيكدا پيغه مبه ر (ﷺ) نه رى لى كرديون له زياد پيا به لدان كه له سنورى

(١٣٠) صحيح مسلم عن أبي قتادة ؓ، كتاب الصيام، باب استحباب صيام ثلاثة أيام من كل شهر، وصوم

خویان ده ریان بکهین، ههروهک ده فرموویت: ((لَا تُظْرُونِي كَمَا أَطْرَتِ النَّصَارَى ابْنِ مَرْيَمَ، فَإِنَّمَا أَنَا عَبْدُهُ، فَقُولُوا عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ))^(۱۳).

واته: زیاد به شان و شه و که تمدا هه لمه دن و له سنوری به ندایه تیه وه ده رم مه کن بۆ سنوری خوا به تی و په رستراویتی، ههروهک چۆن گا وره کان زیاده په ویان کرد له (عیسای کوپی مریم) (علیها السلام) هه ندیکیان نه ونه ندیه زیاده په ویان کرد تیایدا ووتیان خوا به، هه ندیکیان نه لێن کوپی خوا به وه بۆچونی تریشیان هه به تییدا (په نای ده گرین به خوای په روه ردگار)، بۆیه پیغه مبه ر (ﷺ) فرموویه تی: من ته نها به نده ی خوام، بۆیه ده رباره ی من بلێن و باوه رتان واییت که به نده و پیغه مبه ری خوام (ﷺ).

موسلمانان خۆشه و یست پیغه مبه ری خوا (ﷺ) به رامبه ر به خوای په روه ردگار ته نها به نده و مروفیکه وه کو سه رجه م مروفه کانی تر، به لام به رامبه ر به ئیمه پیغه مبه ریکی (ﷺ) په وانه کراوه له لای خوای په روه ردگا ره وه که باوه ر پییوون و شوینکه وتن و گوپراهی کردنی و پیش خستنی فرمانه کانی به سه ر فرمانی مروفه کاندای پیویست و واجبه و نیشانه ی باوه رپداری و گوپراهی کردنه بۆی، وه باوه ر پینه بوون و شوین نه که وتن و گوپراهی نه کردن و پیش خستنی فرمانی مروفه کانی تر به سه ریدا نیشانه ی بی باوه رپی و ئیمان لاوازییه، بۆیه خۆشه و یستی پیغه مبه ر (ﷺ) به ده م نابیت به لکو به زیندوو کردنه وه ی سوننه ت و ریبازه که به تی.

۲ - وه له و بۆنانه دا چه ندین حه رامی تر پووده دات، وه کو: تیکه ل بوونی پیاوان و ئافره تان، وه ووتنی گورانی و به کاره ی نانی ته پل و موسیقا، وه کیشانی مادده بی هۆش که ره کان (له هه ندی له وولاته کان)، وه جاری واهیه شیرکی

(۱۳) البخاری مع الفتح بلفظه، کتاب الأنبياء، باب قوله تعالى: ﴿وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ مَرْيَمَ...﴾، ۶/۴۷۸،

گه وره‌ی تیدا بووده دات، وه‌کو پارانه وه‌ی داوای کومه‌ک و یارمه‌تی کردن له پیغه‌مبهری خوا (ع)، وه‌ پارانه وه‌ی داوای کومه‌ک و یارمه‌تی کردن له پیاوچاکان، وه‌ سوکایه‌تی ده‌کریّت به‌ قورنانی پیروز، له‌ کاتیکدا جگه‌ره ده‌کیشریّت له‌و شوینه‌ی که‌ قورنانی پیروزی تیدا ده‌خوینریّت، وه‌ گپران‌ی نه‌و ئاه‌نگه‌ مال و پاره‌یه‌کی زوری تیدا سهرف ده‌کریّت، وه‌ تیدا کۆری به‌ کومه‌لی زیکر ده‌به‌ستریّت له‌ گه‌ل چه‌پله‌ لیدان و ده‌نگ هه‌لپرینیکی زور له‌ لایه‌ن گه‌وره‌ی زیکر که‌ره‌کانه‌وه‌، وه‌ جگه‌ له‌م کارانه‌ش که‌ ناشه‌رعین و دروست نین به‌یه‌ک ده‌نگی زانایانی له‌سهرحق (۱۲۲).

کردنی چه‌ندین کاری نادرست و ناشیاو له‌و ئاه‌نگه‌دا، بۆ نمونه هه‌ندیک له‌ ئاماده‌بووانی ئاه‌نگه‌که‌ به‌ پیوه‌ پاده‌وه‌ستن له‌ کاتی باس کردنی له‌ دایک بوونی پیغه‌مبهردا (ع) به‌ریزو گه‌وره‌یه‌وه‌، باوه‌ریان وایه‌ پیغه‌مبهر (ع) له‌و شوینه‌ی که‌ نه‌و ئاه‌نگه‌ی لی ده‌گپردریّت ئاماده‌ ده‌بیّت، بۆیه‌ هه‌ندیکیان به‌ پیوه‌ پاده‌وه‌ستن پیشوازی لی ده‌که‌ن و به‌خیر هاتنی ده‌که‌ن، به‌لام نه‌و که‌سه‌ نه‌زان و نه‌فامانه‌ نازانم به‌چی بیرو هۆشیک نه‌و گومانه‌ ده‌بن، ئایا نازانن که‌ پیغه‌مبهر (ع) له‌ناو گۆره‌که‌یدایه‌ و هه‌تا پۆژی قیامت ده‌رناچیت، وه‌ به‌یوه‌ندی ناکات به‌ هیچ که‌سیکه‌وه‌ و ئاماده‌ی هیچ کۆر و کۆبونه‌وه‌یه‌کیان نابیت، به‌لگه‌ له‌ناو گۆره‌که‌یدایه‌ تا پۆژی دوا‌یی، به‌لام پوچه‌که‌ی له‌ شوینه‌یه‌ره‌ به‌رزه‌کانی به‌هه‌شته‌ لای خوا‌ی په‌روه‌ردگار له‌ شوینی ریزو که‌رامه‌تدا (به‌هه‌شت) (۱۲۳)،

هه‌روه‌ک خوا‌ی په‌روه‌ردگار فره‌مویه‌تی: ﴿ثُمَّ إِنَّكُمْ بَعْدَ ذَلِكَ لَمَعْنُونَ﴾ (۱۵)

ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ لَمَعْنُونَ ﴿۱۶﴾ (المؤمنون: ۱۵-۱۶)

(۱۲۲) بیوانه: الإبداع في مضار الابتداع، للشيخ علي محفوظ، ص ۲۵۱-۲۵۷.

(۱۲۳) بیوانه: التحذير من البدع، لسماحة العلامة الإمام عبد العزيز بن عبد الله ابن باز، ص ۱۳.

واته: بئگومان سهرنه نجام ئیوه هه ر ده بیئت بمرن (له تویی خاکدا ده بیئت مه نزل بگرن)، پاشان ده بیئت له پۆژی قیامه تدا زیندوو بکرتنه وه (بو پاداشت ولی پرسینه وه). وه پیغه مبه ر (ﷺ) ده فره مویت: ((أَنَا سَيِّدُ وَلَدِ آدَمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَأَوَّلُ مَنْ يَنْشَقُّ عَنْهُ الْقَبْرَ، وَأَوَّلُ شَافِعٍ وَأَوَّلُ مُشْفِعٍ)) (۱۳۴).

واته: من گه وره ی کورانی پیغه مبه ر ئاده م (ﷺ)، وه یه که م که سم که له گۆره که م ده رده چم، وه یه که م که سم تکا ده که م و تکام وه رگراوه .
ئه م ئایه ته و فره موده پیروژه که ی پیغه مبه رو (ﷺ) وه ئه و ئایه ت و فره مودانه ی له م شیویه هاتوون، هه موویان به لگن له سه ر ئه وه ی که پیغه مبه ر (ﷺ) و هه موو مردوو ده کانی تریش له دوا پۆژدا له گۆره کانیا ن ده رده چن.
زانای پایه به رز عبدالعزیز بن عبدالله ابن باز (رهحمته ی خوی لیبیت) فره مویه تی: (ئه مه کاریکه زانایان یه که ده نگن له سه ری (واته: مردوو هه تا پۆژی دوا یی له ناو گۆره که یدایه و ده رناچیت) هه یچ کیشه و راجیاییه ک نییه له سه ری له نئوانیاندا) (۱۳۵).

دووهم: بیدعه ی ئاهه نگ گێران به هاتنی یه که م شه وی جومه له مانگی ره جه ب:
ئاهه نگ گێران به هاتنی یه که م شه وی جومه له مانگی ره جه ب بیدعه یه کی خراپه و ئینکاری لیکراوه، هه روه ک ئیمامی أبو بکر الطرطوشي (رهحمته ی خوی لیبیت) باسی ئه وه ی کردوو ه.

ئیمامی أبو محمد المقدسي (رهحمته ی خوی لیبیت) فره مویه تی: نوێژی مانگی ره جه ب لای ئیمه نه کراوه و پووی نه داوه له (بیت المقدس) مه گه ر له سالی ۴۸۰

(۱۳۴) رواد مسلم، کتاب الفضائل، باب تفضیل نبینا محمد (ﷺ) علی جمیع الخلائق، ۱۷۸۲/۴، برقم ۲۲۷۸.

(۱۳۵) بېروانه: التحذیر من البدع، ص ۱۴، و ص ۷-۱۴، وه بېروانه: الإبداع في مضار الابتداع للشيخ علي محفوظ ص ۲۵۰-۲۵۸، وه بېروانه: التبرک: أنواعه وأحكامه، للدكتور ناصر بن عبد الرحمن الجذيع، ص ۳۵۸-۳۷۳، وه بېروانه: تنبيه أولي الأنصار إلى كمال الدين وما في البدع من أخطار، ص ۲۲۸-۲۵۰.

کۆچیدا نه بئیت (واته: له سهردهمی پێغه مبهردا (ﷺ) نه بووه و نه کراوه) وه ئیمه نه ئه نوێژه مان بینووه و نه بیستوشمانه له پێشدا^(۱۳۶).

وه ئیمامی أبو الشامة (پهحمهتی خوی لیبیت) دهفه رمویت: کردنی نوێژی (الرغائب) نه وهی که نه مۆ له ناو خه لکیدا باوه نه نوێژهیه که له نیوان نوێژی مه غریب و عیشادا ده کریت له شهوی یه که می جومعهی مانگی رهجه بدا^(۱۳۷).

وه زانای پایه بهرز ئیمامی ابن رجب (پهحمهتی خوی لیبیت) دهفه رمویت: کردنی نوێژی (الرغائب)، هیچ فهرمودهیهکی راست نه هاتووه سه بارهت به کردنی نوێژیکی تاییهت تا له مانگی رهجه بدا بکریت، وه نه فهرمودانهی که گێرداونه ته وه سه بارهت به نوێژی (الرغائب) له یه که م شهوی جومعه له مانگی رهجه بدا هه مویان درۆن و پوچه ئن و سه حیح نین، وه کردنی نه نوێژه بیدعهیه لای تۆریه ی زانایان^(۱۳۸).

وه زانای پایه بهرز ابن حجر (پهحمهتی خوی لیبیت) فهرمویه تی: هیچ فهرمودهیهکی راست و دروست نه هاتووه که ببێته به لگه له سه رگه و دهیی مانگی رهجه ب، وه له سه ر به پۆژوو بوون، وه تاییهت کردنی شه و یکی بۆ کردنی شه و نوێژ^(۱۳۹).

وه ئه م ئیمامه به پێژه نه وهی پوون کردۆته وه نه فهرمودانهی سه بارهت به فه زل و گه و دهیی مانگی رهجه ب یان گرتنی پۆژووی مانگه که یان چه ند پۆژیکی هاتوون، دوو به شن، هه ندیکیان فهرموده ی لاوازن وه هه ندیکیان هه لبه ستراون (کلها ضعيفة أو موضوعة)^(۱۴۰).

^(۱۳۶) بیروانه: الحوادث والبدع، لأبي بكر الطرطوشي، ص ۲۶۷، برقم ۲۳۸.

^(۱۳۷) بیروانه: الباعث على إنكار البدع والحوادث، للإمام أبي شامة، ص ۱۳۸.

^(۱۳۸) بیروانه: لطائف المعارف فيما لمواسم العام من الوظائف، ص ۲۲۸.

^(۱۳۹) بیروانه: تبیین العجب، بما ورد في شهر رجب، ص ۲۳.

^(۱۴۰) بیروانه: تبیین العجب، بما ورد في شهر رجب، ص ۲۳.

پاشان باسی ئه و فهرموده یه ی کردوه که له سه ر نوژی (الرغائب) هاتوه، که تیایدا هاتوه: ده بیته پوژی پینج شه می یه که می مانگی ره جبه به پوژو بیته، وه شه وه که ی که شه وی جومعه یه دوانزه رکات نوژ بکریته له نیوان نوژی مه غریب و عیشادا له هه موو رکاتی کدا سوره تی فاتحه ده خویندریته، وه سی جار سوره تی ﴿إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ﴾ (القدر: ۱)، وه دوانزه جار سوره تی ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ (الإخلاص: ۱) ده خویندریته، وه له نیوان هه ردوو رکاتی کدا سه لام ده دریته وه، پاشان ئه م ئیمامه به پیزه به دوو و دریته باسی چونیته تی (سبحان الله و استغفر الله) و سوجه بردن و چونیته تی سلاوات دانی له سه ر پیغه مبه ر (سوره)، وه ئه وه ی پوون کردوته وه که فهرموده ی کردنی نوژی (الرغائب) هاتوه، فهرموده یه کی درو وه لبه ستراره به ده م پیغه مبه ری خواوه (سوره)، وه ئه وه ی پوون کردوته وه هه ر که سی که بیه ویت ئه و نوژ به کات ئه وه ده بیته پوژی پینج شه ممه به پوژو بیته، هه ر چهنده ئه و پوژو زور گهرمیش بیته، وه ئه گهر ئه و پوژو به پوژو بوو ئه وه نابیته نان بخوات هه تا نوژی مه غریب نه کات، پاشان ده که ویته نوژ کردن و خویندنی (سبحان الله) یه کی زورو بردنی سوجه ی دوو و دریته، که زور پی بی تاقه ت و ماندوو ده بیته، وه ئه و نوژ خوینه ده لیته: ﴿مَنْ حَوَمَ رَادِيْنَم بُوْ گرتنی پوژووی مانگی ره مه زان و کردنی نوژی ته راویح، به لکو ئه م نوژ به له لای که سانی ساده و نه شاره زا زور گهره ترو خیرتره له نوژی جه ماعه ت، ئه وه نده خه لک ئاماده ده بن بُو کردنی که بُو نوژی جه ماعه ت ئه وه نده خه لک ئاماده نابن﴾ (۱۴۱).

ئیمامی ابن الصلاح (په مته خوی لیته) ده باره ی نوژی (الرغائب) فهرمویه تی :
 : ئه و فهرموده یه ی که ده باره ی خیر و گهره یی نوژی (الرغائب) هاتوه،

فهرموده‌یه‌کی درو و هه‌لبه‌ستراوه به‌دهم پیغه‌مبه‌ری خواوه (ﷺ) کردنی ئەم نوێژه بیدعه‌یه‌که که له ساله‌کانی دوا‌ی چوارسه‌دی کۆچی داهینراوه (۱۴۲).

وه ئیمامی العز بن عبدالسلام (رحمته‌ی خوی لیبت) له سالی ۶۲۷ کۆچیدا فه‌توای داوه که نوێژی (الرغائب) ئەو فهرموده‌یه‌ی که ده‌رباره‌ی خێرو گه‌وره‌یی نوێژی الرغائب هاتوو، فهرموده‌یه‌کی درو و هه‌لبه‌ستراوه به‌دهم پیغه‌مبه‌ری خواوه (ﷺ) (۱۴۳).

بۆیه موسلمانانی خوشه‌ویست منیش کۆتایی ئەم باسه‌ت بۆ پوخت ده‌که‌م به‌ وته‌ی زانایان که زانای پایه‌ به‌رز ابن الشامة (رحمته‌ی خوی لیبت) هیناویتی ده‌رباره‌ی به‌تالی و خراپی کردنی ئەم نوێژه، که ده‌فه‌رمویتی:

۱ - ئەوه‌ی که به‌لگه‌ بیئت له‌سه‌ر ئەوه‌ی کردنی ئەم نوێژه بیدعه‌یه‌ ئەوه‌یه: که زانایانی ناودارو پیشه‌وایانی دین و موسلمانان: له‌ هاوه‌لانی به‌پیزی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) و شوین که‌وتوانیان و شوین که‌وتوی ئەوانیش، وه‌ جگه‌ له‌وانیش که‌ چه‌ندین کتابیان نویسه‌وه‌ له‌ شه‌ریعه‌دا، له‌گه‌ڵ ئەوه‌ی که‌ زۆر سور بوونه‌ تا موسلمانان فی‌ری هه‌موو فهرزو سوننه‌ته‌کان بکه‌ن، له‌ هیچ یه‌کی‌ک له‌و زانایانه‌وه‌ نه‌گێڕدراوه‌ته‌وه‌ که‌ باسی ئەم نوێژه‌یان کردیبت، وه‌ هیچ یه‌کی‌ک له‌و زانایانه‌ نه‌ کیتاب و نه‌ له‌ دانیشه‌نه‌کانیاندا باسی ئەو نوێژه‌یان نه‌کردوو، وه‌ شتیکی نه‌گونجاویشه‌ که‌ ئەو نوێژه‌ سوننه‌ت بیئت و شاراووه‌ بیئت له‌و زانا‌ شاره‌زاو تیگه‌یشتوانه‌ له‌ شه‌ر.

۲ - ئەم نوێژه‌ پیچه‌وانه‌ی شه‌رعه‌ له‌ سی‌ پوه‌وه‌وه‌:

یه‌که‌م: کردنی ئەم نوێژه‌ پیچه‌وانه‌ی ئەو فهرموده‌یه‌یه‌ که‌ أبوه‌ریره‌ له‌ پیغه‌مبه‌ری خواوه (ﷺ) بۆمان ده‌گێڕیته‌وه‌، که‌ فهرمویه‌تی: ((لَا تَخْصُرُوا لَيْلَةَ

(۱۴۲) به‌پوه‌نه: کتاب الباعث علی إنکار البدع والحوادث، للإمام أبي شامة، ص ۱۴۵.

(۱۴۳) به‌پوه‌نه: کتاب الباعث علی إنکار البدع والحوادث، للإمام أبي شامة، ص ۱۴۹.

الْجُمُعَةِ بَقِيَامٍ مِّنْ بَيْنِ اللَّيَالِي، وَلَا تَخْصُوا يَوْمَ الْجُمُعَةِ بِصِيَامٍ مِنْ بَيْنِ الْأَيَّامِ، إِلَّا أَنْ يَكُونَ فِي صَوْمٍ يَصُومُهُ أَحَدُكُمْ^(۱۴۴).

واته: شهوی جومعه تاییه مه که ن به کردنی شه و نویژ له ناو شه وه کانداه، وه پۆژی جومعه تاییه مه که ن به گرتنی پۆژوو له ناو پۆژه کانداه، مه گهر شه و پۆژه پۆژیک بیت که عاده تی بیت بیگریت.

بۆیه دروست نییه شهوی جومعه تاییه بکریت به کردنی نویژی زیاتر له شهوانی تر له بهر شه فەرموده یه^(۱۴۵)، شه فەرموده یه گشتی یه و یه که م شهوی جومعه ی مانگی ره جەب و جگه له ویش ده گریته وه.

دووه: کردنی نویژی (الرَّغَائِب) له مانگی ره جەب و شه عیان هه ردوکیان بیدعهن، چونکه هه ردوکیان به درۆ هه لبه ستراون به دهم پیغه مبهری خواوه (ﷺ)، شه ویش به هه لبه ستنی چهند فەرموده یه که فەرموده ی پیغه مبهری (ﷺ) نین، وه درۆ هه لبه ستنه بۆ خوی پهروه ردگار له کاتی که شه نوێژه یان داناوه و پاداشتی که گهره یان له سهرداناوه، به لام خوی پهروه ردگار هیچ به لگه یه کی له سهردانه به زاندووه، بۆیه خه مخوری بۆ دینی خوی پهروه ردگار و پیغه مبهری که ی (ﷺ) شه ویه ئینکاری له و فەرمودانه بکریت که به درۆ هه لبه ستراوه به دهم پیغه مبهری خواوه (ﷺ)، وه پشت گوی بخریت و به خراپ بزانریت و خه لکی لی دور بخریته وه، چونکه پازی بوون و کردنی شه و نوێژه چهندین خراپه ی لی ده که ویتته وه، له واته:

خراپه ی یه که م: پشت به ستنی زۆریه ی که سانی ساده و نه زان به و فەرمودانه ی که له سهردانو گهره یی شه و نوێژه هاتوون، بۆیه زۆریه یان به ره و

^(۱۴۴) متفق علیه: البخاري، كتاب الصوم، باب صوم يوم الجمعة، ۳۰۳/۲، برقم ۱۹۸۵، ومسلم، كتاب الصيام،

باب كراهة صوم يوم الجمعة منفرداً، ۸۰۱/۲، برقم ۱۱۴۴.

^(۱۴۵) بپوانه: كتاب الباعث على إنكار البدع، لأبي شامة، ص ۱۵۶.

دوو شت ده پۆن:

- ١ - پشت گوێ خستن و کهم تهرخه می کردن له کردنی نوێژه فهرزه کاندای.
- ٢ - پۆ چوون له کردنی تاواندا، پاشان چاوه پێی هاتنی ئه و شه وه ده کهن، ئه و نوێژه ده کهن، وا ده بینن ئه و نوێژه هه موو کهم و کوپییه کیان بۆ پر ده کاته وه و هه رچی تاوانێک که کردویانه ده یسپێته وه، بۆیه ئه وه ی که فهرمووده ی نوێژی (الرّغائب) داناوه وای لێ ده کات که زۆر عیبادت بکات، له هه مان کاتیشدا هانی ده دات بۆ زیاتر کردنی تاوان و خراپه کاری، چونکه گومانی وایه کردنی ئه و نوێژه ده بیته مایه ی سپینه وه ی تاوانه کانی.

خراپه ی دووهم: کردنی بیدعه زیاتر بیدعه چی فریو ده دات بۆ سه رلێشیواندنی موسلمانان، هه رکاتێک ده بینن بیدعه که یان په واجی هه یه و خه لکی زۆر ده یکه ن و پۆچوونه تیایدا، ئه وه که سانی بیدعه چی له کردنی بیدعه یه که وه ده یان گوازنه وه بۆ کردنی بیدعه یه کی تر، به لām ئه گه ر واز له بیدعه به یتریت و نه کریت ئه وه ده بیته سه رزه نشت کردن بۆ که سانی بیدعه چی و ئه و که سانه ی که بیدعه داده هیئن.

خراپه ی سێیه م: کاتێک که سیکی زانا (به ناو زانا) ئه و نوێژه ده کات و خه لک ده یبینن وا ده زانن کردنی ئه و نوێژه سوخته ته، بۆیه ئه و زانایه به زمانی حالّی درۆ هه لده به ستیت به زمانی پێغه مبه ره وه (ﷺ)، وه زمانی حالّ جاری وا هه یه شوینی ووتنی زمان ده گریته وه، بۆیه زۆریه ی هه ره زۆری موسلمانان که تووشی بیدعه بوونه به هۆی ئه م هۆکاره وه یه ^(١٤٦).

^(١٤٦) به لّی به پاستی پاست ده که یت ئه ی زانای پایه بهرز، به پاستی زۆریه ی موسلمانانی ئه مپۆ به هۆی بیدعه و نه زانی که سانی به ناو زانا و شاره زا گومرا و سه رلێشیواو بوونه و که وتوونه ته ناو چه ندین کاری حه رام و بیدعه وه، کاتێک ده و تریت ئه ی موسلمانانی خۆشه یست ئه و کاره ی که تۆ ده یکه یت حه رامه، تاوانه، بیدعه یه، لادانه له سوخته ته، له وه لāmدا پێت ده لّیت: ئه ی ئه وه نییه فلان مامۆستا و

خراپه ی چواره؛ کاتیک که سیکی به ناو زانا شه و نویژه بیدعه یه دهکات
هۆکاره بۆ شه وه ی که خه لک درۆ به دهم پیغه مبه ری خواوه (ﷺ) هه لبه ستن،
ده لێن شه م نویژه سوننه تیکه له سوننه ته کانی پیغه مبه ر (ﷺ).

۲ - کردنی شه م نویژه بیدعه یه چه ندین پیچه وانه ی تیا به بۆ سوننه ته کانی
ناو نویژ، له وانه:

۱ - شه و نویژه پیچه وانه یه بۆ سوننه تی پیغه مبه ر (ﷺ) له نویژدا، به هۆی
ژماره ی شه و سوجه و (سبحان الله) یانه و ژماره ی خویندنی سوره تی ﴿إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ
فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ﴾ (القدر: ۱)، وه دوانزه جار سوره تی ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ
﴿۱﴾﴾ (الإخلاص: ۱) له هه موو پکاتیکدا.

۲ - پیچه وانه یه بۆ سوننه تی خشوعی ناو دل و به ئاگا بوونی له نویژه که یی
وته نها دل په یوه ست کردن به خوای په روهر دگاره وه له ناو نویژه که یدا، وه
وهستان له سه ر ئایه ته کانی قورئانی پیروژ و تیگه یشتن لیان.

۳ - پیچه وانه یه بۆ سوننه تی نویژه سوننه ته کان له ماله وه، چونکه کردنی
نویژه سوننه ته کان له ماله وه خیرترو باشتره وه ک کردنیان له مزگه وت (مه گه ر
نویژیک کردنی له مزگه وتدا باشتر بیّت وه کو: نویژی ته راویح)، وه کردنی
نویژه سوننه ته کان به ته نها باشتره وه ک به کۆمه ل، جگه له نویژی ته راویح که
کردنی له مزگه وت و به جه ماعت باشتره.

۴ - شه و که سه ی شه و نویژه بیدعه یه ی داهیناوه له ته واهه تی نویژه که
شه وه یه (لای شه و بیدعه چی و له خوا نه ترسه) شه و که سه ی شه و نویژه دهکات

زانا ده یکن ئایا تو له وان زیره کترو شاره زاتری؟ کرده وه ی به ناو زاناو شاره زایانت بۆ دهکاته به لکه
و وازی له چه ندین فه رمووده ی خوای په روهر دگار و پیغه مبه ر (ﷺ) هیناوه، شه م موسلمانان داماو
نه شاره زایه نازانیت که حق و راستی به کرده وه ی پیاوان نانا سرتته وه، به لکو شاره زابوونی حق
کرده وه ی شه وانی پێ دنا سرتته وه.

ده بیّت پوژی پینج شهمه به پوژوو بیّت، که ثم مەرجه دوو سوننه تی پیغه مبه ری (ﷺ) له ناو بردووه: سوننه تی زوو پوژوو شکاندن و سوننه تی دلّ یه ک لاکردنه وه بو خوای په روه ردگار (خوّت له برسیتی و تونیتی پزگار بکهیت تا دلّت ته نها لای نویژه که بیّت، به لام نهو بیدعه چیه و دانه ری نهو نویژه به مەرجهی گرتووه که ده بیّت دواى نویژی مه غریب پوژوو که بشکینریت نه ک پیش مه غریب).

ه - له دواى ته واو بوونی نهو نویژه دوو سوجده ده بردریت، له کاتیکدا بردنی نهو دوو سوجده یه هیچ هویه کی نییه^(۱۴۷).

موسلمانى خوښه ویست له و به لگانه ی که له پیشدا باسکران، وه ووتی زانایان، وه به تالینى نهو نویژه و خراپیتی نهو نویژه له چهند پویه که وه، بو که سیکی خاوه ن بیرو هوش پوون ده بیته وه که نویژی (الرغائب) نویژیکی داهینراوه و بیدعه یه کی خراپ، له نیسلما دانییه به لکو داهینراوه.

❁ سنیه م: بیدعه ی ناههنگ گیران به بونه ی شهوی (الأسراء والمعراج)

شهوی (الأسراء والمعراج) واته: شه وړه وی پیغه مبه ر (ﷺ) بوئاسمانه کان یه کیکه له نیشانه گه وړه کانی خوای په روه ردگار له سهر پاستگویی و گه وړه یی وپله و پایه ی پیغه مبه ر (ﷺ)، وه یه کیکه له به لگه گه وړه کان بو پیشاندانی گه وړه یی ده سه لاتى خوای په روه ردگار، وه نیشانه یه که له سهر گه وړه یی و به رزی خوای په روه ردگار به سهر هه موو به نده کانیه وه.

خوای په روه ردگار ده فهرموویت: ﴿سُبْحَنَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ، لَيْلًا مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَا الَّذِي بَنَيْنَا حَوْلَهُ، لَنُرِيَهُ، مِنْ مَّأْنَيْنَا إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾ (١)

(الأسراء).

^(۱۴۷) بېروانه: کتاب الباعث على إنكار البدع والحوادث، لأبي شامة، ص ۱۵۳-۱۹۶، وهذا المفسد: وأوجه البطلان تشمل صلاة الرغائب في أول جمعة من رجب، وليلة النصف من شعبان، كما صرح بذلك أبو شامة في كتابه الباعث على إنكار البدع والحوادث، ص ۱۷۴.

واته: پاکی و بی گهردی و ستایش بۆ ئو خواجهی که شه و په وی کرد
(له به شیکی که می شه ودا) به به ندهی خوی پیغه مبه ر (ﷺ) له مزگه وتی (حرام:
که عبهی پیروزه وه) بۆ مزگه وتی (الأقصى) له (بيت المقدس) که ده ورو به ریمان
پیروزو پر به ره که ت کردوو: تابه هۆی ئو شه و په ویه وه هه ندیک نیشانه و به لگه و
ده سه لاتداری و توانای خۆمانی نیشان بده دین، به راستی ئه وخوایه بیسه رو
بینایه.

وه له پیغه مبه ره وه (ﷺ) چه ندین فهرموده ی راست و دروست
گیردراوه ته وه: که شه و په وی به پیغه مبه ر (ﷺ) کراو به رز کرایه وه بۆ
ناسمانه کان و ده رگاکانی بۆ کرایه وه، ئه وه نده به رز کرایه وه تا گه یشته سه رووی
حه وت ناسمانه کانه وه، وه خوای په ره ردگار قسه ی له گه لدا کرد هه ره وک خۆی
ویستی لیبوو، وه خوای په ره ردگار پینچ نویژی له سه ر فهرز کرد، خوای
په ره ردگار له سه ره تادا په نجا نویژی له سه ر فهرز کرد، به لام پیغه مبه ری
خۆشه ویست (ﷺ) به رده وام ده چه وه وه خزمه ت خوای په ره ردگار و داوی لی
ده کرد تا له سه ری سوک بکات، ئه وه بوو خوای په ره ردگار کردی به پینچ فهرز
له شه وو پۆژیکدا به لام له خیره و پاداشته دا خیره و پاداشتی په نجا نویژی هه یه،
له به ر ئه وه ی چاکه یه ک به ده یه، سوپاس بۆ ئو خواجهی ئه وه نده نیعمه تی زۆره
که له ژماره نایات^(۱۴۸).

بۆیه ئه و شه وه ی که شه و په وی تیدا کرا، به هیه شیه وه یه ک ئاهه نگی تیدا
ناگیردیت و تاییه ت نا کریت به جۆرێک له جۆره کانی عیباده ت، که ناشه رعی
بیت، له به ر چه ند هۆیه ک:

۱ - ئه و شه وه ی که (الإسراء والمعراج) تیا پویدا هیه به لگه یه کی راست و
دروست نه هاتوو ه گوایه ئه و شه وه له مانگی په جه بدا بووه یان نا، به لکو زاناکان

بۆ چونیان جیاوازه له دیاری کردنی ئەو شەو:

هەندیکیان دەلێن: ئەو شەو دواى بوونی پێغەمبەر (ﷺ) بە پێغەمبەر (ﷺ) به پانزە مانگ پوویدا، و هەندیکیان دەلێن: شەو پەڕەوییه‌کەى له شەوی بیست و هەوتى مانگی پێیعی دووهم سالتیک پێش کۆچکردنی بۆ مەدینه پوویدا، و هەندیکیان دەلێن: ئەو شەو دواى بوونی پێغەمبەر (ﷺ) به پێغەمبەر (ﷺ) به پینج سال پوویدا^(۱۴۹)، و هەندیکیان دەلێن: شەو پەڕەوییه‌کەى له شەوی بیست و هەوتى مانگی پێیعی یەكەمدا بوو^(۱۵۰).

زانای پایه بەرز أبو الشّامة (پەحمەتى خۆای لیبیت) دەفەرمویت: (دەگێردرێتەو هەندیک له چیرۆک گێڕەوه‌کان گوايه شەو پەڕەوییه‌کەى پێغەمبەر (ﷺ) له مانگی پەجەبدا بووه، ئەم قسەیه لای زانایانی فەرمووده‌ناس خۆى بۆ خۆى درۆیه‌کى پوون و ئاشکرایه^(۱۵۱).

زانای پایه بەرز ابن القیم (پەحمەتى خۆای لیبیت) دەفەرمویت: (شەو پەڕەوییه‌کەى پێغەمبەر (ﷺ) نازانریت له چى شەویکدا بووه)^(۱۵۲).

و هەروەها زانای پایه بەرز عبد العزیز بن عبد الله ابن باز (پەحمەتى خۆای لیبیت) دەفەرمویت: (ئەو شەوێى که شەو پەڕەوییه‌کەى پێغەمبەرى (ﷺ) تێدا بوو هیچ فەرمووده‌یه‌کى راست و دروست نه‌هاتوو هەتاهووه که دیاری بکات نه‌له مانگی پەجەب و نه‌له هیچ مانگیکی تردا، بەلکو ئەو فەرموودانه‌ی که ئەو شەو هەیان دیاری کردوو هەچیان صحیح نین له پێغەمبەرى خواوه (ﷺ) لای زانایانی

^(۱۴۹) بیوانه: شرح النووي على صحيح مسلم، ۲/ ۲۶۷-۲۶۸.

^(۱۵۰) بیوانه: كتاب الحوادث والبدع، لأبي شامة، ص ۲۳۲.

^(۱۵۱) بیوانه: كتاب الحوادث والبدع، لأبي شامة، ص ۲۳۲، وە بیوانه: تبیین العجب بما ورد فی شهر رجب، لابن حجر، ص ۹، ۱۹، ۵۲، ۶۴، ۶۵.

^(۱۵۲) بیوانه: زاد المعاد فی هدی خیر العباد، لابن القیم، ۱/ ۵۸.

فرموده ناس، وه خواى پهروهردگار، وه خواى پهروهردگار زور داناو كار به جییه كاتيك ديارى كردنى نه وشه وهى له بیر خه لكى بر دوته وه، وه نه گهر نه وشه وه دياريش بكریت نه وه دروست نییه تاییه ت بكریت به جوریک له جوره كانى عبادت به بی بوونی به لگى شهرعى^(۱۰۳).

۲ - نه زانراوه له هیچ یه كيك له موسلمانانى خاوهن زانست و باوهر كه نه وشه وهى به پیورتر و گه و ره تر زانیبیت له شه وه كانى تر، وه له بهر نه وهى نه پیغه مبر (ﷺ) و نه هاوه لانی و نه شوین كه وتوان وه شوین كه وتوى نه وانیش، ئاهه نگیان نه گتپاوه له وشه وه دا وه تاییه تیان نه كردوه به جوریک له جوره كانى په رستن، بویه نه گهر ئاهه نگ گتپان له وشه وه دا كارىكى شهرعى بوايه نه وه پیغه مبر (ﷺ) بۆ موسلمانانى پوون ده كردوه جا به قسه بیت یان به كردوه، وه نه گهر پویدایه له سهرده مى نه واندا نه وشه وه ده زانراو ده ناسرا، وه هاوه لانی به ریزی پیغه مبر (ﷺ) بۆ نیمه یان ده گتپاوه^(۱۰۴).

۳ - خواى پهروهردگار ئاینى بۆ نه م ئوممه ته كامل و ته واو كردوه، وه نیعمه تى خوى به سهردا پژاندوون، هه روهك ده فره مویت: ﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا﴾ (المائدة: ۳).

واته: نه مۆ دینم بۆ ته واو كردن و نیعمه تى خۆم پژاندووه به سهرتاندا وه پازیم لیتان (ئهی موسولمانان) كه ئیسلام ئاینتان بیت و هیچ مه نه هج و پیتاز و ئاینیکى تر نه كه نه ئاینى خۆتان.

زانای پایه به رز این کثیر (پهحه تى خواى لیتیت) له ته فسیری نه م ئایه ته دا فره مویه تى: (نه م نیعمه ت و به خششه ی خواى پهروهردگار گه و ره ترین نیعمه ت و

^(۱۰۳) بیوانه: التحذیر من البدع، ص ۱۷.

^(۱۰۴) بیوانه: زاد المعاد لابن القيم، ۵۸/۱، والتحذیر من البدع، للعلامة ابن باز، ص ۱۷.

به خششه به سهر ئهم ئوممه ته وه له کاتیکدا ئاینه که ی بۆ ته واو کردوون، پێویستیان به هیچ ئاینیک نییه جگه له ئاینی پیرۆزی ئیسلام، وه پێویستیان به هیچ پێغه مبه ریک (ﷺ) نییه جگه له پێغه مبه ری خویان (ﷺ)، بۆیه خوای په روه ردگار پێغه مبه ری (ﷺ) گیراوه به دواين پێغه مبه ر (ﷺ)، وه په وانه ی کردووه بۆ هه موو مڕۆڤ و جنۆکه کان، هیچ حه لالیک نییه مه گه ر نه و حه لالی کردبیت، وه هیچ حه رامیک نییه مه گه ر نه و حه رامی کردبیت، وه هیچ مه نه هج و پێباز و ئاینیک حه ق و راست نییه مه گه ر نه و ئاینه ی که پێغه مبه ر (ﷺ) به دینی زانیبیت، وه هه ر شتیک نه و هه وائی پێدایبیت حه ق و راسته هیچ درۆو دواکه وتنی تیدا نییه^(۱۰۰).

﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ﴾ هه م دین له هه موو پویه که وه ته واوه و پێویستی به زیاده که م نییه وه هه م خوای په روه ردگار ته واو نیعمه تی خۆی رشتوو به سهر موسولماناندا .

وه هه روه ها ده فه رمویت: ﴿أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ سَرَعُوا لَهُمْ مِنَ الدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَنْ بِهِ اللَّهُ وَلَوْلَا كَلِمَةُ الْفَصْلِ لَفُضِيَ بَيْنَهُمْ وَإِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ (الشوری: ۲۱) .

واته: (ئایا نه و بێ باوه پانه پازین به به رنامه ی خوا؟) یان شوینی نه و هاوه ل په یدا که رانه که وتوون که به ناوی دینه وه به رنامه یان بۆ داده نین و په یره وی ده که ن، بێ نه وه ی خوای په روه ردگار مۆله تی دایبیت و پێی پازی بیت (حه رام و حه لالیان بۆ دیاری ده که ن)، خو نه گه ر بریاری پێشترمان نه بوایه تا کاتی دیاری کراو، نه وه فه رمانمان ده دا به له ناو بردنیان، بێ گومان بۆ بێ باوه پان و سته مکاران سزای زۆر توندو به ئیش هه یه .

^(۱۰۰) به وانه: تفسیر القرآن العظیم للأمام ابن کثیر (رحمه الله تعالى) ۳/ ۲۶ .

۴ - پیغمبره ری خوا (ﷺ) موسلمانانی ناگادار کردوته وه له خراپی و ترساکی بیدعه، وه به پوون و ناشکرا فرمویه تی: هه موو تازه داهینراویک له م دینه دا گومرایی و سه رلیشیواوییه، وه هه ر کاریک بیدعه بیئت و بکریئت نه وه به سه ر خاوه نه کهیدا ده دریتته وه، هه روه ک ئیمامی بوخاری و موسلیم (په حمه تی خوایان لیبیئت) له دایکی ئیماندارانه وه بۆمان ده گپینه وه، که پیغمبر (ﷺ) فرمویه تی: ((مَنْ أَحْدَثَ فِي أَمْرِنَا هَذَا مَا لَيْسَ مِنْهُ فَهُوَ رَدٌّ))^(۱۵۶).

واته: هه رکه سیك کاریک دابهینیت له دیندا و فرمانی ئیمه ی له سه ر نه بیئت به زیادکردنی نه و کاره نه وه به سه ریدا ده دریتته وه و لئی وه رناگیریت. وه له گپراوه یه کی تردا که ئیمامی موسلیم گپراویتیته وه، پیغمبر (ﷺ) فرمویه تی: ((مَنْ عَمِلَ عَمَلًا لَيْسَ عَلَيْهِ أَمْرُنَا فَهُوَ رَدٌّ))^(۱۵۷).

واته: هه رکه سیك کاریک بکات (عیباده تیک) فرمانی ئیمه ی له سه ر نه بیئت بۆ کردنی، نه وه نه و کاره کاریکه وه رناگیریت به لکو ده دریتته وه به سه ر خاوه نه کهیدا.

وه زانایانی پیشینی نه م نومه ته موسلمانانیا ن ناگادار کردوته وه له خراپی و ترساکی بیدعه، چونکه بیدعه زیادکردنه له دین و شه رعیکه خوی په روه ردگار فرمانی پی نه کردوه و پښه دوه و پښه دوه، وه پیغمبر (ﷺ) پښه دوه، وه له سه ر نه وه ی خو شو بهاندنه به دوژمنانی دین وه کو: گا ورو جوله که، که بیدعه وشتی زیاده یان خسته ناو دینه که یانه وه^(۱۵۸).

^(۱۵۶) رواد البخاري ۲۲۲/۳، برقم ۲۶۹۷، و مسلم، ۳/۳۴۴، برقم ۱۷۱۸.

^(۱۵۷) رواد مسلم، ۳/۱۳۴۳، برقم ۱۷۱۸.

^(۱۵۸) بپوانه: التحذیر من البدع، لابن باز، ص ۱۹.

﴿جوارهم: ناههنگ به بونهی هاتنی شهوی پانزهی مانگی شهعبان:

ثیمامی پایه بهرز محمدی کوری وضاح القرطبی له عبدالرحمن کوری زبیدی کوری
أسلم دهگیریتته وه که فهرمویهتی: نه م بیستوه له هیج یهکیک له زاناو
شاره زایانمان که گرنگی بدهن به شهوی پانزهی مانگی شهعبان، وه نه م
بیستوه له هیج یهکیکیان فهرموده کی ثیمامی مکحول باس بکن^(۹۹)، وه
هیج یهکیکیان فهرزلی نه شهوه بیان نه داوه به سهر شهوه کانی تردا^(۱۰۰).

ثیمامی أبو بکر الطرطوشي (پهحمتهی خوی لیبیت) ده فهرمویت: أبو محمد
المقدسي (پهحمتهی خوی لیبیت) بوی گیرامه وه، فهرموی: (لای ئیمه به هیج
شیوه یهک نویرزی (الرغائب) نه بوو، نه نویرزهی که له مانگی پهجهب و شهعباندا
دهکریت، یه که م جار نه م نویرزه لای ئیمه داهینرا له سالی ۴۴۸ کوجیدا بوو،
نه وه بوو جارکیان پیاویک که (ابن أبي الحمراء) پی دهوترا خه لکی (نابلس) بوو
هات بولامان له (بیت المقدس)، دهنگی زور خوش بوو بو قورئان خویندن،
هه ستاو له ناو مزگوتی (الأقصى) دا له شهوی پانزهی مانگی شهعباندا که وه
نویرز کردن، پیاویک له پشسته وه وهستا پاشان دووان و پاشان سیان و چوار،

^(۱۰۱) یعنی بتحدیث مکحول ما أخرجه ابن أبي عاصم في السنة برقم ۵۱۲، وابن حبان برقم ۵۶۶۵
[۴۸۱/۱۲]، والطبراني في الكبير ۱۰۹/۲۰، برقم ۲۱۵، وأبو نعيم في الحلية، ۱۹۱/۵، والبيهقي في شعب
الإيمان، ۲۷۲/۵ برقم ۶۶۳۸، عن معاذ بن جبل رضي الله عنه يرفعه: "يطلع الله إلى خلقه في ليلة النصف من شعبان
فيغفر لجميع خلقه إلا لمشرك أو مشاحن"، قال الألباني في سلسلة الأحاديث الصحيحة: حديث صحيح روي
عن جماعة من الصحابة من طرق مختلفة يشد بعضها بعضاً، وهم: معاذ بن جبل، وأبو ثعلبة الخشني، وعبد
الله بن عمرو، وأبي موسى الأشعري، وأبي هريرة، وأبي بكر الصديق، وعوف بن مالك، وعائشة رضي الله
عنهم، ثم خرج هذه الطرق الثمانية، وتكلم على رجالها في أربع صفحات.

قلت: فإن صح هذا الحديث في فضل ليلة النصف من شعبان كما يقول الألباني حفظه الله فليس فيه ما
يدل على تخصيص ليلتها بقيام ولا يومها بصيام، إلا ما كان يعتاده المسلم من العبادات المشروعة في أيام
السنة، لأن العبادات توقفية.

^(۱۰۲) برواته: كتاب فيه ما جاء في البدع، للإمام ابن وضاح، المتوفى سنة ۲۸۷هـ ص ۱۰۰، برقم ۱۱۹.

نویژه که ی ته و او نه کرد تا کومه لئیکی زور له پشتیه وه نویژیان ده کرد، پاشان سالی دواي هاته وه خه لکئیکی زور له پشتیه وه نویژیان ده کرد، وه له سالی دواتر هاته وه به هه مان شیوه کومه لئیکی زورتر نویژیان له پشتیه وه کرد و له ناو مزگه وندا بلاو بووه وه، هه بویه له و پۆژه وه تایبه ت کردنی نویژ له و شه وه دا بلاو بووه وه و په ره ی سه ند له مزگه وتی (الأقصى) و ناو ماله کان، وه جیگیر بوو وه کو نویژیکی سوننه ت هه تا پۆژگاری نه مرؤمان^(١٦١).

وه ثیمامی ابن وضاح له ابن أبي مليكة وه ده یگیریتته وه، به ابن أبي مليكة ووترا: زیاد النمری ده لئیت: شهوی پانزه ی مانگی شه عبان خیره پاداشتی به وینه ی خیره پاداشتی شهوی قه دره (ليلة القدر)، ابن أبي مليكة فهرموی: نه گهر گویم له خوی بویه که وا ده لئیت، له و کاته دا داریکم به دهسته وه بویه، لییم ده دا به و داره، له و کاته دا زیاد النمری قازیش بوو^(١٦٢).

زانای پایه به رز أبو الشَّامة (په حمه تی خوی لیبت) که شافیعی مه زه به ده فهرموویت: (صلاة الألفية، نه و نویژه یه که له شهوی پانزه ی مانگی شه عباندا ده کریت، به م نویژه ده وتریته هه زارییه له بهر نه وه ی هه زار جار ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ (الإخلاص: ١) تیدا ده خویندریت، چونکه سه د پکاته و له هه ر پکاتیکه یه کجار سورته ی فاتحه و ده جار سورته ی ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ (١) ده خویندریت، نویژیکی زور دریزو زور قورس و گرانه، له کاتیکه دا هیچ فهرمووده یه کی سه حیجی له سه ر نییه، به لکو نه و فهرموودانه ی که له سه ری هاتوون هه مویان لاوازن یان هه لبه ستراون، هه ر بویه به هوی به رده وام بوون

^(١٦١) بهروانه: کتاب الحوادث والبدع، للطرطوشي، المتوفى سنة ٤٧٤هـ، ص ٢٦٦، برقم ٢٣٨.

^(١٦٢) بهروانه: کتاب فيه ما جاء في البدع، لابن وضاح، ص ١٠١، برقم ١٢٠، ورواد الطرطوشي في کتاب

الحوادث والبدع ع: ابن وضاح، ص ٢٦٣، برقم ٢٣٥.

له سر کردنی نه و نویژه زیاتر پهره ی سه ندووه له ناو زۆربه ی مزگه وته کانی ولاتدا، که نه و نویژه ی تیا ده کریت و نه و شه وه تا به یانی به رده وام ده بن، وه چه ندین خراپه و تاوانکاری تیا دا ده کریت، وه پیاوان و ئافره تان تیکه ل ده بن، وه نه و نه ده خراپه ی تری تیا ده کریت له بهر دیاری و ئاشکرایان پیویست به باس کردن ناکات، وه زۆربه ی نه زان و نه شاره زایان باوه پیک ی پته ویان هیه به م نویژه، وه شه یقان بۆی پازاندونه ته وه و کردوویه تی به بنچینه یه کی گه وره ی دین^(۱۶۳).

وه زانای پایه به رز این رجب (په حمه تی خوی لیبت) پاش ووته یه کی به نرخ فرمویه تی: (شه وی پانزه ی مانگی شه عبان هه ندیک له تابعینی وه کو: خالیدی کوری معدان، و مکحول، و لقمان کوری عامرو جگه له وانیش، به گه وره و پر له خیریان ده زانی و عیباده تی زۆریان تیا ده کرد، تا خه لکی فه زل و گه وره یی نه و شه وه یان لیان ه وه و هرگرت، ده ووتریت: هه ندی بۆچوون و شوینه واری ئیسرائیلیان پی گه یشتبوو بۆ به گه وره زانینی نه و شه وه، کاتیک نه وه ئاشکرا بوو له ناو ولاتدا جیاوازی که وته نئوانیان؟ ئایا نه و شه وه به گه وره و پر له خیر بزانیت یان نا؟ نه وه بوو کۆمه لیک له خواپه رستانی به صره و جگه له وانیش پازی بوون پی و به گه وره یان زانی، به لام زۆربه ی زاناو شاره زایانی حجاز وه کو: عطاء، و ابن ابي ملیکه ئینکاریان لی کرد، هه روه ک عبد الرحمن کوری زید کوری أسلم له زاناو تیگه یشتوانی مه دینه گێراویتی ه وه، وه نه مه ووته ی هاوه لانی ئیمامی مالک و جگه له وانیشه، وه هه موویان فرموویانه زیندوو کردنه وه ی نه و شه وه به عیباده تیکی تایبه ت و جیاواز و خویندنی نه و هه موو زیکرو ویردانه بیدعه یه و کاریکی تازه داهیتراوه).

^(۱۶۳) بپروانه: کتاب الباعث علی إنکار البدع والحوادث، لعبد الرحمن بن إسماعیل، المعروف بأبي شامة،

زانایانی شام بۆچونیان جیاوازه سه بارهت به زیندوو کرئه وهی نه و شه وه، له سه ره

دوو بۆچون:

یه گه م: زیندوو کرئه وهی نه و شه وه سوننه ته به جه ماعت له مزگه وته کانداه، هر بۆیه خالدي کورپی معدان و لقمانی کورپی عامرو جگه له وانیش، له و شه وه دا جوانترین جلیان له بهر ده کردوو بۆنی خۆشیان له خۆیان ده دا و کلیان له چاویان ده کرد، نه و شه وه تا به یانی له مزگه وته دا ده مانه وه و نوێژیان ده کرد، وه ئیمامی إسحاق بن راهویه هه مان بۆچونی هه بووه، وه ده یووت: کردنی له مزگه وت بیدعه نییه، هه روه ک ئیمامی حَرْب الکرماني لیتی گێپراوه ته وه.

دوو هه م: باش نییه و دروست نییه کۆبونه وه له مزگه وته کانداه بۆ نوێژ کردن و پارانه وه و چیرۆک گێپراوه وه، به لام هه چی تیدا نییه نه گه ر که سیک ته نها بۆ خۆی نوێژ بکات، نه مه بۆچوونی ئیمامی الأوزاعي به، که ئیمام و پیشه و او زانای شام بووه، نه م بۆچوونه نزیک تره له جه قه وه (إن شاء الله)، پاشان فه رمویه تی: بۆچوونی ئیمامی أحمد نه زانراوه ده رباره ی شه وی پانزه ی مانگی شه عبان، به لام سه باره ت به سوننه تیتی شه و نوێژ کردن له و شه وه دا دوو رپویه تی لیوه گێپدراوه ته وه، یه ک له و رپویه تانه ی که لیتی گێپدراوه ته وه سه باره ت به شه و نوێژ کردن له شه وی جه ژندا، له رپویه تیکدا شه و نوێژ کردن به جه ماعت تیایدا به سوننه تی نه زانیوه، له به ره وه ی له پێغه مبه ری خواوه (ﷺ) نه هاتوو هه گێپدراوه ته وه، به لام له رپویه تیکدا به سوننه تی زانیوه له به ره وه ی عبد الرحمن کورپی زییدی کورپی الأسود که یه کیکه له تابعین نه و شه وه ی زیندوو کردۆته وه به شه و نوێژ کردن، به هه مان شیوه تاییه ت کردنی شه وی پانزه ی مانگی شه عبان به شه و نوێژ هه یچ فه رموده یه کی صحیح له پێغه مبه ر (ﷺ) و هاوه لانیه وه نه هاتوو هه، به لکو نه وه ی هاتبیت ته نها له لایه ن کۆمه لّی تابعینی شاره زایانی شامه وه هاتوو هه (١٦٤).

زانای پایه به رز این باز (په‌حمەتی خوای لیبت) فەرمویەتی: (ئەو بۆچونە ی که ئیمامی الأوزاعی به په‌سەندی زانیوه گوايه شه‌وی پانزه‌ی مانگی شه‌عبان به شه‌و نوێژ زیندوو بکریته‌وه به تەنها، وه په‌سەند کردنی ئەو بۆچونە له لایەن این رجبە‌وه شتیکی زۆر سەیره و بۆچونیکی لاوازه، له‌به‌ر ئەوه‌ی هەر کاریک ئە‌گەر دروستی و شه‌رعیتی به به‌لگە‌ی شه‌رعی دانە‌مه‌زیت ئە‌وه بۆ هیچ موسولمانێک دروست نییه بیهێنیتە ناو دینه‌وه، جا به تەنها بیکات یان به جماعت، به نهێنی بیکات یان به ناشکرا، له‌به‌ر گشتی فەرموده‌که‌ی پیغه‌مبەر (ﷺ) که فەرمویەتی: ((مَنْ عَمِلَ عَمَلًا لَيْسَ عَلَيْهِ أَمْرُنَا فَهُوَ رَدٌّ))^(۱۶۵) واتە: هەرکە‌سیک کاریک بکات (عیباده‌تێک) فەرمانی ئیمە‌ی له‌سه‌ر نه‌ییت بۆ کردنی، ئە‌وه ئە‌و کاره کاریکە وه‌رناگیریت، به‌لکو ده‌دریته‌وه به‌سه‌ر خاوه‌نه‌که‌یدا، وه جگه له‌م به‌لگانه‌ش که به‌لگە‌ن له‌سه‌ر نکۆلی کردنی بیدعه‌و ترسان لێی^(۱۶۶).

موسلمانێ خۆشه‌ویست ئە‌وه‌ی که له پێشدا باس کرا له‌ ووتە به‌ نرخه‌کانی زانا به‌‌پێژه‌کانی وه‌کو: ابن‌ وضاح، والإمام الطرطوشي، والإمام عبد الرحمن بن إسماعيل المعروف بأبي شامة، والحافظ ابن رجب (په‌حمەتی خوایان لیبت)، وه ئیمامی ئە‌م سە‌ده‌یه عبد‌‌العزيز ابن‌ باز (په‌حمەتی خوای لیبت)، به‌‌په‌وون و ناشکراییی بۆمان ده‌رکه‌وت که تاییه‌ت کردنی شه‌وی پانزه‌ی مانگی شه‌عبان به شه‌و نوێژ یان هەر عیباده‌تێکی تر دروست نییه، به‌لکو بیدعه‌یه‌و هیچ به‌لگه‌یه‌کی قورئانی پێ‌وێژو سوننه‌تی پیغه‌مبە‌ری (ﷺ) له‌سه‌ر نییه، وه هیچ یه‌کێک له‌ هاوه‌لانی به‌‌پێژی پیغه‌مبەر (ﷺ) نه‌یان کردوه.

^(۱۶۵) رواد مسلم، ۱/۳، ۱۳۴۳، برقم ۱۷۱۸.

^(۱۶۶) به‌‌وانه: التحذير من البدع، ص ۲۶.

﴿ پینجه‌م: التبرک ﴾

التَّبَرُّكُ: واته: داواکردنی خَیْرو به‌ره‌که‌ت، وَالتَّبَرُّكُ بِالشَّيْءِ: واته: داوای خَیْرو به‌ره‌که‌ت کردن به هۆی شتیکه‌وه^(۱۶۷).

ئه‌وه‌ی که گومانی تیا نییه ئه‌وه‌یه که خَیْرو به‌خشش هه‌مووی به ده‌ست خوای په‌روه‌ردگار، خوای په‌روه‌ردگار هه‌ندیك له دروستکاره‌کانی خۆی تاییه‌ت کردووه به پڕ خَیْرو به‌ره‌که‌ت، ووشه‌ی البرکة: له بنه‌په‌تدا به مانای جیگیر به‌رده‌وام دیت، وه به مانای زیادکردن و گه‌شه‌کردنیش دیت، ده‌وتریت: بَرَكَ علیه، واته: دوعای خَیْرو به‌ره‌که‌تی بۆ کرد، وه ده‌وتریت: بَارَكَ اللهُ الشَّيْءَ وَبَارَكَ فِيهِ أَوْ بَارَكَ عَلَيْهِ: واته: خوای په‌روه‌ردگار پڕ خَیْرو به‌ره‌که‌تی بکات، بۆیه ووشه‌ی (تَبَارَكَ: خاوه‌نی زۆر خَیْرو به‌ره‌که‌ت) هه‌یج که‌سیکی پێ وه‌سف ناکریت جگه له خوای په‌روه‌ردگار، بۆیه ناوتریت: تَبَارَكَ فُلَان، له‌به‌ر ئه‌وه‌ی واته‌ی: زۆرو گه‌وره ده‌گه‌یه‌نیت، بۆیه وه‌سفیکه بۆ هه‌یج که‌س به‌کار نایات جگه له خوای په‌روه‌ردگار، وه ووشه‌ی (الْیَمْنُ) به مانای: پڕ خَیْرو به‌ره‌که‌ت دیت.

ووشه‌ی (البركة) له قورئانی پیرۆزدا به‌چهند مانایه‌ك هاتووه، له‌وانه:

۱ - جیگیر بوون و به‌رده‌وام بوونی خَیْرو به‌ره‌که‌ت.

۲ - زۆری و زیاد بوون و به‌رده‌وام خَیْرو به‌ره‌که‌تی شت له دوا‌ی شت.

۳ - ووشه‌ی (تَبَارَكَ) هه‌یج که‌سیکی پێ وه‌سف ناکریت جگه له خوای په‌روه‌ردگار، وه نادریته پال هه‌یج که‌س جگه له‌و، زانای پایه به‌رز إِبْن الْقَسِّم (په‌حمه‌تی خوای لَیْبِیْت) ده‌فه‌رمویت: (گه‌وره‌یی و زۆری خَیْرو به‌ره‌که‌تی خوای په‌روه‌ردگار له‌وه‌دایه که: به‌خشنده‌یی به‌رده‌وامه، خَیْرو به‌ره‌که‌تی زۆره، خاوه‌ن پێ‌زو به‌رز به‌رده‌وامه، وه خاوه‌نی گه‌وره‌یی‌و دووره له هه‌موو که‌م و

^(۱۶۷) بپروانه: النهاية في غريب الحديث، لابن الأثير، باب الباء مع الراء، مادة "برك"، ۱/۱۲۰، وه بپروانه:

التبرك: أنواعه وأحكامه، للدكتور ناصر الجديع، ص ۳۰.

به لگه په له سر پاستگوښه کي (ﷺ).

۴ - بوونی خيرو بهرکته له خودي پيغه مبر (ﷺ) و شوينه واره ه ستيپکراوه کاني، نه و خيرو بهرکته په که خوي په روهردگار گيړاوي تي له خودي پيغه مبردا (ﷺ)، هر بويه هاوه لاني به پيږي پيغه مبر (ﷺ)، پيغه مبريان (ﷺ) به پيړوزو پر له خيرو بهرکته ده زاني تا له ژياندا بوو، وه پاش مردني نه و شتانه ي که له لاشي به جي مابوو به پيړوزو پر له خيرو بهرکته تيان ده زاني.

بويه هيچ که سيک له دروست کراوه کاني خوي په روهردگار پيوانه ناکري ته سر پيغه مبر (ﷺ) تا به پيړوزو پر له خيرو بهرکته بزانريت، له بهر نه وه ي خوي په روهردگار نه و ه موو پيړوزو خيرو بهرکته ي گيړاوه له خودي پيغه مبردا (ﷺ)، وه گومان له وه دا نيه که خوي په روهردگار پيغه مبران (عليه السلام) و فريشته کان و پياوچا کاني پيړوزو پر خيرو بهرکته تدار کردووه، به لام موسولمان نابيت داوي بهرکته تيان لي بکات، له بهر نه وه ي هيچ به لگه په کي شهرعي له سر نيه، وه ه روه ها چه ندين شوين ه په که خوي په روهردگار پيړوزو پر خيرو بهرکته تداري کردوون؛ وه کو: مزگه وتي حرام (که عبه ي پيړوز) و مزگه وتي مه دينه (مزگه وتي پيغه مبر (ﷺ) و مزگه وتي الأقصى (بيت المقدس)، وه ه روه ها چه ند کاتيکي پيړوزو پر خيرو بهرکته تدار کردووه، وه کو: مانگي په مه زان و شهوي قه درو ده پوڅي په که مي مانگي ذو الحجة وه (أشهر الحرام" مانگي: رجب، ذو القعدة، وذو الحجة، والحرم") وه پوڅاني دووشه ممه و پيښج شه ممه و هيني، وه کاتي دابه زيني خوي په روهردگار له سي يه کي شه ودا بو ناسماني دونيا، وه جگه له م شوينه پيړوزانه، که نابيت موسولمان ته به پړوکیان پي بکات و داوي بهرکته تيان لي بکات، به لکو داوي خيرو بهرکته ه ر له

خواى په‌روه‌ردگار ده‌کړیت ته‌ویش به‌کړنى کړده‌وه شه‌رعيه چاکه‌کان ده‌بیټ^(۱۶۹).

۵ - هه‌ندى شت هه‌یه که پېرؤو پړ خېرو به‌ره‌که‌تن، وه‌کو: ناوى زه‌مزهم و باران، له به‌ر ته‌وه‌ی له به‌ره‌که‌ت و خېرى ته‌مانه ته‌وه‌یه: خه‌لکى و ناژه‌لان لېى ده‌خونه‌وه، دارو دره‌خت و گزوگياى پى سه‌وز ده‌بیټ، وه داری زه‌یتون پېرؤو پړ خېرو به‌ره‌که‌ته، وه شېرو ته‌سپ و مه‌پو دارخورما پېرؤو پړ خېرو به‌ره‌که‌تن^(۱۷۰).

❁ به‌ده‌ست هیټان و داوا کړنى خېرو به‌ره‌که‌ت

به‌رېگه‌یه‌کى شه‌رعى به‌م چه‌ند کاره‌ ده‌بیټ:

۱ - به‌ده‌ست هیټان و داوا کړنى خېرو به‌ره‌که‌ت به‌ زیکرو یادى خواى په‌روه‌ردگار و خویندنى قورټانى پېرؤو به‌ده‌ست دیت، ته‌ویش داواى به‌ره‌که‌ت کړنه له خواى په‌روه‌ردگار به‌ زیکرى دلّ و زمان، وه کار کړنه به‌ قورټانى پېرؤو و سوننه‌ت به‌ شیوه‌یه‌کى شه‌رعى، له‌به‌ر ته‌وه‌ی به‌ره‌که‌تیاں له‌م شتانه‌دایه: دلّ پټیاں نارام ده‌بیټ، دلّ به‌هیز ده‌که‌ن بؤ زیاد عیبادت کړن، وه شیفای هه‌موو ده‌ردو به‌لایه‌کیان تېدایه، وه به‌خته‌وه‌رى دونیاو دواپوژیاں تېدایه، لیخوش بوونى تاوانه‌کانى تېدایه، به‌ هوپانه‌وه هیمنى داده‌به‌زیت، وه قورټانى پېرؤو ده‌بیټه تکاکار بؤ خاوه‌نه‌که‌ی له پوژى دواپییدا، به‌لام ته‌به‌پړوک به‌ قورټان ناکړیت وه‌ک دانانى له ناو مالّ و ناو سه‌یاره و دانانى له پشت سه‌رى ټافره‌تى زه‌یستان، به‌لکو به‌ده‌ست هیټان و داوا کړنى خېرو به‌ره‌که‌تى قورټانى پېرؤو به‌ خویندنه‌وه و کار پى کړنى ته‌بیټ.

^(۱۶۹) پړوانه: التبرک: أنواعه وأحكامه، للدكتور ناصر الجديع، ص ۷۰-۱۸۲.

^(۱۷۰) پړوانه: هه‌مان سه‌رچاوه، ص ۱۸۳-۱۹۷.

۲ - به دهست هینان و داوا کردنی خیرو به ره که ت به خودی پیغه مبه ر (ﷺ) تا له زیاندا بووه، له بهر نه وه ی پیغه مبه ر (ﷺ) پیروزو پر خیرو به ره که ت بووه له خودی خوی و نهو شتانه ی که پیوه ی بووه، هه ریویه هاوه لانی به پیزی پیغه مبه ر (ﷺ) ته به پړوکیان ده کرد به خودی پیغه مبه ر (ﷺ) خوی، هه روه ک أبو حنیفه (رضی الله عنه) ده فرمویت: ((جاریکیان پیغه مبه ر (ﷺ) له گه رمای نیوه پدا چوو بؤ البطحاء (شویتیکه له نیتوان مه ککه و مئی) له ویی دهست نویژی گرت و نویژی نیوه پۆ و عه سری به (قهر و جمع کرد، دوو پکات، دوو پکات) پاشان موسولمانان هه ستان و دهستی پیغه مبه ریان (ﷺ) به دهم و چاویاندا ده هینا (وه کو داوا کردنی خیرو به ره که ت)، منیفی دهستی پیغه مبه ر (ﷺ) گرت و به سه ر دهم و چاومدا هینام، دهسته کانی وه که به فر ساردو فینک بوون، وه بۆنی له میسک خوشت ر بوو)) (۱۷۱).

وه انس ی کوپی مالک (رضی الله عنه) ده فرمویت: ((پیغه مبه ر (ﷺ) چوو ه مئی و به رد هاویشتنی (الحمة العقبه) ی کردو چوو ه ناو (خیمه یان نهو که پره ی که هه لی دابوو) وه حیوانی سه ریپی، پاشان به سه رتاشیکی فره موو: وه ره سه رم بتاشه، تاماژه ی بۆلای راستی کردو پاشان بۆ لای چه پی، پاشان پیغه مبه ر (ﷺ) مووی سه ری دا به هاوه له به پیزیه کانی))، له پړوایه تیکی تر دا: ((پیغه مبه ر (ﷺ) بانگی أبو طلحه نی کردو مووه کانی لای راستی سه ری داپیتی، پاشان پیغه مبه ر (ﷺ) به سه رتاشه که ی فره موو: لای چه پی سه رم بتاشه، نه وه بوو موه کانی سه ری دا به أبو طلحه و پیتی فره موو: دابه شی بکه له نیتوان موسولماناندا "سه ریگردنی به چاوی پیزی پر خیرو به ره که ته وه" (۱۷۲).

(۱۷۱) البخاری: کتاب المناقب، باب صفة النبي ﷺ، ۴/۲۰۰، برقم ۳۵۵۳.

(۱۷۲) رواد مسلم، کتاب الحج، باب بیان أن السنة يوم النحر أن یرمی، ثم ینحر، ثم یحلق، والابتداء فی الحلق

بالجنب الأيمن من رأس المخلوق، ۲/۹۴۷، برقم ۱۳۰۵.

بویه هاوه لانی به پریزی پیغمبر (ﷺ) ته به پپوکیان ده کرد به جل و
 بهرگه کی و شوینی دهستی و ناوی دهست نویزو بهرماوهی ناو خواردنه وه کی
 و زور شتی تر^(۱۷۳)، وه ته به پپوکیان ده کرد به و شتانه ی له لاشی پیغمبر
 (ﷺ) بووه ته وه، وه کو: مووه کانی، وه شو شتانه ی که پیغمبر (ﷺ) به کاری
 میتاوه و پاش خوی مابووه وه، وه کو: جل و بهرگ و قاپ و قاچاغ و نه عله کانی،
 وه جگه له م شتانه ش^(۱۷۴).

موسولمانی خوشه ویست لیژده دا ده بیّت ناگاداری نه وه بین که هیچ که سیّک
 قیاس ناکریته سهر پیغمبر (ﷺ) له پوی پیریزی و پرخیزو بهرگه تیه وه،
 چونکه پیغمبر (ﷺ) فرمانی نه کردوه که هیچ یه کیّک له هاوه لانی به چای
 بهرگه ته وه سهر بکریت، وه نه گپ دراوه ته وه له هیچ یه کیّک له هاوه لانی به پریزی
 پیغمبر (ﷺ) نه و کاره یان کرد بیّت له گه ل که سانی جگه له پیغمبر دا (ﷺ)
 جا له ژیانیدا بیّت یان دوی مردنی، وه ته به پپوکیان نه کردوه به هیچ یه کیّک له
 خلیفه به پریزو صهابه کانی پشتیوانان و کزچکردوان و نه وانه ی که موژده ی
 به هشتیان پی درابو (خوای گوره له هه موویان پازی بیّت).

زانای پایه بهرژ نیمامی الشاطی (به حمه تی خوای لیبت) ده فهرمویت: (پاش
 مردنی پیغمبر (ﷺ) هاوه لانی به پریزی، هیچ کاریک پوی نه داوه لییان
 ده باره ی ته به پپوک کردن به که سانی جگه له و، له کاتی که پیغمبر (ﷺ) خوا (ﷺ)
 له دوی خوی هیچ که سیکی به جی نه هیشتووه له نیمامی أبوبکر الصّدیق (رضی الله عنه)
 به پریز تر بیّت و خلیفه شی بیّت، له ناو هاوه له به پریزه کانیدا هیچ یه کیّکان
 نه وه یان نه کرد به رامبری، وه نیمامی عَمَر (رضی الله عنه) که دوی أبوبکر الصّدیق (رضی الله عنه)
 له و به پریز تر نه بووه، پاشان نیمامی عثمان (رضی الله عنه) و نیمامی علی (رضی الله عنه) و سه رجهم

^(۱۷۳) بپوانه: التبرک، أنواعه وأحكامه، للذکور الجدید، ص ۲۴۸-۲۵۰.

^(۱۷۴) بپوانه: هه مان سه رجاوه، ص ۲۵۲-۲۶۰.

صه حابه کان که له ناو ئوممه ته دا له وان چاکترو به پیز تری تیا ته بووه لای خوای په روه ردگار، به هیچ شیوه یه ک بۆمان نه گێژدراوه ته وه که خاوه ن خێرو به رهکت بوو بیتن و خه لکیان خێردارو به ره که تدار کرد بیتن^(۱۷۵).

گومانی تیدانییه که سوود وه رگرتن له عیلم و زانیاری زانایان، گوئی گرتن له نامۆژگارییه کانیان، پارانه وه کانیان بۆ موسولمانان، دهست که وتنی فه زلی دانیشتگا کانیان به دانیشتن له گه لێاندا پره له خێرو به ره که ت سودی زۆر، به لام ته به پرۆک ناکریت به خودی خۆیان، به لکو به دهست هێنان و داوا کردنی خێرو به ره که ت به وه ده بیت که کرده وه ی چاکه بکهین به عیلم و زانیاریه که یان، وه شوینی زانایانی نه هلی سوننه و جه ماعه بکهوین^(۱۷۶).

۲- به دهست هێنانی خێرو به ره که ت به خواردنه وه ی ئاوی زه مزه م، چونکه ئاوی زه مزه م پیروژترین ئاوی سه ر زه ویه، به خواردنه وه ی تینویتی ده شکیت و شوینی خواردنیش ده گریت، وه خواردنه وه ی به نییه تیکی باش شیفای تیدایه، له بهر نه وه ی بۆ هه ر مه به سستیک بخوریت ته وه دیته دی، پیغه مبه ر (ﷺ) ده رباره ی ئاوی زه مزه م ده فه رموویت: ((إِنَّهَا مُبَارَكَةٌ، إِنَّهَا طَعَامٌ طَعِمَ [وَشَفَاءُ سَقِيمٍ]))^(۱۷۷) واته: به پاستی ئاوی زمزم ئاویکی پیروژ و پر به ره که ته، ئاویکه شوینی خواردن ده گریت ته وه، وه شیفای نه خووشی تیدایه.

جابری کوپی عبدالله فه رموده یه کمان بۆ ده گێژیت ته وه له پیغه مبه ره وه (ﷺ) که فه رموویت: ((ماء زمزم لما شرب له))^(۱۷۸).

^(۱۷۵) بیروانه: الاعتصام للشاشي، ۸/۲، ۹، وه بیروانه: التبرک: أنواعه وأحكامه، للدكتور الجديع، ص ۲۶۱-۲۶۶.

^(۱۷۶) بیروانه: التبرک: أنواعه وأحكامه، للدكتور الجديع، ص ۲۶۹-۲۷۸.

^(۱۷۷) أخرجه مسلم، كتاب فضائل الصحابة، باب من فضائل أبي ذر رضى الله عنه، ۴/۱۹۲۲، برقم ۲۴۷۳، وما بين المعكوفين عند البزار، والبيهقي، والطبراني، قال الميثمي في مجمع الزوائد: "رجاله ثقات"، ۳/۲۸۶.

^(۱۷۸) أخرجه ابن ماجه، كتاب المناسك، باب الشرب من زمزم، ۲/۱۰۱۸، برقم ۳۰۶۲، وصححه الألباني

في صحيح سنن ابن ماجه، ۲/۱۸۳، وإرواء الغلیل، ۴/۳۲۰.

واته: ئاوی زه مزه م بۆ هر مه به ستیک بخوریته وه دیته دی.

وه گێڤدراوه ته وه که پیغه مبه ر (ﷺ) ئاوی زه مزه می ده کرده ناو کوپه و دۆلکه وه دهیدا به نه خۆشه کان و دهیگرد به سه ریاندا^(۱۷۹) (روومه تیانی پی ته پ ده کرد).

۴ - به ده ست هیئانی خێرو به ره که ت به ئاوی باران، گومانی تیدا نییه که ئاوی باران پیڤۆز و پیر به ره که ته، چونکه خوای پهروه رڤگار به ره که تی تی کردوو: خه لکی لیی ده خۆنه وه، وه هه موو گیان له به ران و پوهه ک و درهخت و به رو بوومه کان پیی گه ش ده بنه وه، وه خوای پهروه رڤگار هه موو شتیکی پیی زیندوو ده کاته وه.

أنس کوری مالک (رضی الله عنه) ده فره موویت: جارێکیان له گه ل پیغه مبه ردا (ﷺ) بووین بارانمان به سه ردا باری پیغه مبه ر (ﷺ) هه ندی له جله کانی هه لدایه وه تا باران لاشه ی ته پ کرد، ووتمان ته ی پیغه مبه ری خوا (ﷺ) بۆ وات کرد، فره مووی: ((لأنّه حدیث عهد برّه))^(۱۸۰).

زانای پایه به رز ئیمامی النروي (پهحمه تی خوای لیبیت) ده فره موویت: واته: باران بارین پهحمه تی خوای پهروه رڤگار وه تازه دروستی کردوو (تازه باراندوویه تی) بۆیه ته به پپوکی پی ده کریت.

^(۱۷۹) الترمذی بنحوه، عن عائشة رضي الله عنها، كتاب الحج، باب: حدثنا أبو كريب، ۲۸۶/۳، برقم ۹۶۳، والبيهقي، ۲۰۲/۵، وصححه الألباني في صحيح سنن الترمذی، ۲۸۴/۱، والأحاديث الصحيحة، ۵۷۲/۲.

^(۱۸۰) أخرجه مسلم، كتاب صلاة الاستسقاء، باب الدعاء في الاستسقاء، ۶۱۵/۲، برقم ۸۹۸.

❁ به دهست هینان و داوا کردنی خیره بهر کهت

به شیوهیه کی ناشهری و نادرست بهم شیوانه ی لای خوارموهیه :

یه کهم: ته به پرک کردن به پیغمبره ی خوا (ﷺ) دوی مردنی دروست نیه و ناشهریه، به لام له دوو شتدا دروسته :

۱ - باوه ر پی بوون و گویرایه لی کردن و شوین که وتنی، هر که سیك باوه ری پی بینیت و گویرایه لی بکات و شوینی بکه ویت، نه وه بی گومان خیره بهر کهت و پاداشتی زووه به خته وهری دونیاو دواوژ به دهست دینیت.

۲ - ته به پرک کردن بهو شتانه ی که به لاشه ی پیغمبره وه (ﷺ) بووه، یان هی نه و بووه، وه کو: موی لاشه ی، جل و بهرگی، قاپ و قاچاغه کانی.

به لام جگه له شتانه دروست نیه ته به پرک بکریت به هیچ شتیکی، بویه شهره ی نییه ته به پرک بکریت به گوره که ی، وه خو ناماده کردن مه بهستی زیاره تی گوره که ی دروست نیه (واته: شَدُّ الرَّحَالِ) نابیت، به لکو خو ناماده کردن و سازدانی زیارهت ته نها بۆ نه م سنی مزگوته ده بیت (المسجد الحرام) (که عبه ی پیروز)، والمسجد الأقصى (قودسی پیروز)، والمسجد النبوی مزگوته ی مه دینه)، بویه سوننه ته کاتیک که موسولمانیک زیاره تی گوره که ی پیغمبر (ﷺ) بکات نه گهر له مه دینه دا بیت، یان زیاره تی مزگوته که ی کرد بیت پاشان زیاره تی گوره که ی بکات، وه زیاره تی گوره که ی بهم شیوهیه ده بیت: کاتیک ده چیت ناو مزگوته که ی پیغمبره وه (ﷺ) دوو رکات سوننه تی سلوی مزگوت ده که ی (تخیه السجد)، پاشان ده چیت بۆ لای گوره که ی و پوو ده که یته نه و هوده یه ی که پیغمبره ی (ﷺ) تیدا نیژراوه به له سه ر خوئی و نه رموو نیانی و به دهنگیکی نزم ده لیت: السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، واته: سه لامی خوات له سه ر بیت نه ی پیغمبره ی خوا (ﷺ)، عبدالله کوپی نیمامی عمر (خوایان لی پازی بیت) له مه زیاتری نه دهوت، به لام نه گهر له مه زیاتر بلیت: ((السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، یا

خیرة الله من خلقه، أشهد أنّك رسول الله حقّاً، وأنّك قد بلّغت الرّسالة، وأدّيت الأمانة، وجاهدت في الله حقّ جهاده، ونصحت الأمّة)).

واته: سه لامی خوات له سهر بیّت نهی پیغمبری خوا (ﷺ)، نهی باشتین دروست کراوی خوا، شایه تی نه دم که تو پیغمبری خوایت (ﷺ)، به راستی په مامی خوات گه یاند، به راستی نهو نه مانه نهی له سهر شانت بوو گه یاندت، به راستی تیکو شایت له پیناو خوای په روه ردگارد باشتین تیکو شان، وه به راستی به جوانترین شیوه ناموزگاری نوممه ته کت کرد. نه گهر نه م زیاده به بلّیت هیچی تید نییه چونکه نه مانه هه مووی سیفاتی پیغمبرن (ﷺ) (۱۸۱).

به لام نابیت لای گوره که ی بیارپیته وه بو نه وهی گومانت وان نه بیّت که پارانه وه لای گوره که ی وه لام ده دریته وه، وه به هیچ شیوه یه ک داوای شه فاعه تی لی ناکهیت، وه نابیت ده ست و لاشه ت بهیئت به سهر گوره که یدا وه نابیت نه گوره که ی و نه دارو به ردو دیواره که ی ماچ بکهیت، وه نابیت ته به پرپوک بکهیت به و شویتانه ی که پیغمبر (ﷺ) دانیشته وه له سهری یان نویژی له سهر کردوه، وه نابیت ته به پرپوک بکهیت به و پیگایانه ی که به سهر یدا پویشته وه، وه نهو شویتانه ی که تییدا وه حی بو سهر دابه زیوه، وه نابیت ته به پرپوک بکهیت به و شویتانه ی که تییدا له دایک بووه یان شه وی له دایک بوونی یان نهو شه وه ی که شه و په وییه که ی تیدا پویدا، وه ته به پرپوک ناکریت به پوژی کوچ گردنه که ی، وه جگه له مانه ش که نه خواو نه پیغمبر ی خوا (ﷺ) به شهرعیان دانه ناوه (۱۸۲).

دووهم: لهو ته به پرپوکانه ی که ناشه رعیه و دروست نییه: بریتیه له ته به پرپوک کردن به پیاوچاکان، موسلمان ی ته نها خوا په رست ناگاداریه که ته به پرپوک به خودی پیاوچاکان و شویتنه واره کانیان و شوینی عیاده ته کانیان و شوینی

(۱۸۱) بپوانه: مجموع فتاوی ابن باز فی الحج والعمرة، ۲۸۹/۵.

(۱۸۲) بپوانه: التبرک: أنواعه وأحكامه، للدكتور الجذیع، ص ۳۱۵-۳۸۰.

دانیشتن و گۆره کانیان ناکریت و دروست نییه، وه خۆئاماده کردن و گشت کردن و نوێژ کردن لای گۆره کانیان نابیت و دروست نییه، وه داوای پتیوستی ناکریت لای گۆره کانیان، وه دهست و لاشه هیتان به سه ر گۆره کانیان و مانه وه ته به پرۆک کردن به له دایک بوونیان و جگه له مانهش هیچیان دروست نین به لکو ناشه رعین، بۆیه هه ر که سیك ئه و کارانه بکات و مه بهستی نزیک بوونه وه بیت لییان ئه وه به پاستی هاوه لئ گه و دهی بۆ خوای پهروه ردگار بریارداوه (الشرك الأكبر) واته: باوه رت و ابیت که پیاوچاکان زه ره رو زیان و سودیان به دهسته، یان به خشین و پیگری لی کردنیان به دهسته، به لام نه گه ر که سیك ئه و کارانه بکات به ئومیدی به دهست هیتانی خێرو به ره که ت له لایه ن خوای پهروه ردگاره ئه وه به پاستی بیدعه یه ک و کاریکی زۆر خراپی کردوه ^(١٨٢).

سێیه م: له ته به پرۆکه ناشه رعیه کان: ته به پرۆک کردن به شاخ و کێو و شوینه کان، له بهر ئه وهی ته به پرۆک کردن به م شوینانه پیچه وانهی مه نه هج و پتیازی پیغه مبه ره (﴿﴾، چونکه ته به پرۆک کردن پتیان هۆکاره بۆ به گه و ره زانینی ئه و شوینانه، وه دروست نییه ئه و شوینانه قیاس بکریته سه ره به رده په شه که (الحجر الأسود) و ته و اف کردن به ده وری که عبه دا، چونکه ماچ کردن سوپانه وه به ده وری که عبه دا عیباده تن و به به لگهی قورئانی پیروژ و سوننه ت ئه و کارانه ده کریت، وه جگه له دهست هیتان به (الحجر الأسود والركن الیمانی من الکعبه) دروست نییه دهست به هیچ شوینیکدا به یتریت له پووی به ره که ت و پیروژییه وه، چونکه به یه کده نگی زانایان پیغه مبه ره (﴿﴾ ته نها سه لامی له هه ردوو پوکنی الیمانی کردوه ^(١٨٤).

^(١٨٢) بروهانه: التبرک: أنواعه وأحكامه، للدكتور الجدید، ص ٣٨١-٤١٨.

^(١٨٤) بروهانه: إقتضاء الصراط المستقیم، لابن تیمیة (رحمه الله تعالی)، ٧٩٩/٢.

زنانای پایه بهرز ابن القیم (رحمتهی خوی لیبیت) دهفه رمویّت: (لهسه رپوی زهویدا هیچ شوینیک نییه (پارچه زهوییهک) دروست بیّت ماچ بکریّت و سهلامی لی بکریّت و تاوانی تیدا بوهریّت تنها بهرده رهشهکه و پوکنی الیمانی نهبیّت (الحجر الأسود والركن الیمانی من الکعبة)^(۱۸۵).

وه سه بارهت به تاییهت مهندی مهککای پیروز دهفه رمویّت: (لهسه رپوی زهویدا هیچ شوینیک نییه که پیویست بیّت لهسه ره موو موسولمانانیکی به توانا بپوات بۆ نهوی (بۆ حه ج کردن) وه به دهویدا بسوپیتته وه جگه له که عبهی پیروز).

وه زنانای پایه بهرز ابن تیمیّه (رحمتهی خوی لیبیت) سه بارهت به سورانه وه به دهوری جگه له که عبهی پیروزدا دهفه رمویّت: (وه سورانه وه به و شیوهیه (به دهوری ههرشتیک جگه له که عبهی پیروز) یه کیکه له گهرهترین بیده حهرامهکان، بۆیه ههر که سیک سورانه وه (الطواف) به دهوری ههرشتیک جگه له که عبهی پیروز به دین بزانیّت داوای تهوبهی لی دهکریّت، نهگه تهوبهی کرد نه وه باشه، نهگه تهوبهی نه کرد نه وه دهبیّت بکوژریّت)^(۱۸۶).

وه دهست و لاشه هیتان و ماچ کردنی (مقامی إبراهیم) و دارو بهردی مزگهوتی حرام (که عبهی پیروز) دروست نییه (به نییهتی ته به پوک)، وه دروست نییه زیارهت کردن و سهرکهوتن بۆ کیوی (الحراء) به مه بهستی نویژکردن و به دهست هیتانی خیرو به ره کهت، وه کیوه کانی (ثور، عرفة، أبي قیس، ثیر) یش به هه مان شیوه دروست نییه زیارهت یان بکریّت و نییهتی خیرو به ره کهتت پتیاان هه بیّت، وه دروست نییه زیارهتی کیوی (الطور) بکریّت و خو ئاماده کردن و

^(۱۸۵) بپوانه: زاد المعاد في هدي خير العباد، ۴۸/۱.

^(۱۸۶) بپوانه: مجموع فتاوی ابن تیمیّه، ۱۲۱/۲۶.

گەشتى بۆ لا ساز بىكرىت، بە نىيەتى بەدەست ھىتئانى خىرو بەرەكەت، ۋە نابىت ھىچ يەككە لە دارو بەردەكان بە تەبەپروك بزانرىت^(۱۸۷).

ھۆكارەكانى تەبەپروك كىردنى نادروست و ناشەرى چىن؟

۱ - نەزانى و نەشارەزايى لە دىن.

۲ - زىادەپەوى كىردن لە پىاۋچاكاندا.

۳ - خۆلىكچواندن بە ھاۋەل پىياردەران و بىباۋەپان.

۴ - بە گەورە زانىنى شوپنەۋارەكان ۋەكو (گۆر و دارو بەردو خۆل و ۰۰۰).

شوپنەۋارە خراپەكانى تەبەپروك كىردنى نادروست و ناشەرى زۆر زۆر لەۋانە:

۱ - پىياردانى شىركى گەورە، كە ئەمەش يەككە لە گەورەترىن و

ترسناكترىن شوپنەۋارە خراپەكانى تەبەپروك كىردنى نادروست و ناشەرى،

ئەگەر خودى ئەو كارە شىركى گەورە بىت، يان تەبەپروك كىردنى نادروست

ھۆكارە بۆ پىياردانى شىركى گەورە.

۲ - پىياردانى بىدعە.

۳ - كىردنى جۆرەھا تاۋان و خراپەكارى.

۴ - كەۋتنە ناو جۆرەھا درۆ.

۵ - گۆپىنى دەقەكانى قورئانى پىرۆز و فەرمودەكانى پىغەمبەر (ﷺ)، ۋە

لىكدانەۋەيان بە شىۋازىكى ناشايستە و نەۋىستراۋ.

۶ - فەۋتانى سوننەتەكانى پىغەمبەر (ﷺ).

۷ - سەرلىشىۋان بە ھۆى كارى نەزانانەۋە.

۸ - لەناو چوونى نەۋەكان.

موسولمانانى خۆشەۋىست ھەموو ئەم كارانە لە شوپنەۋارە ھەرام و

خراپەكانى تەبەپروك كىردنى نادروست و ناشەرىيىن.

هۆکاره‌کانی به‌رگری کردن له ته‌به‌پرووک کردنى نادروست و ناشهرعى:

۱ - گه‌یاندن و بلّو کردنه‌وه‌ی عیلم و زانیارییه‌کى به‌ سوود.

۲ - بانگه‌واز کردن بۆ مه‌نه‌ج و پێیازی حه‌ق و پاست.

۳ - لا‌بردن و نه‌هێشتنى هه‌موو هۆکاره‌کانى زیاده‌په‌وى کردن و نه‌و شوینه‌وارانه‌ی که به‌ پیرۆز و گه‌وره ده‌زانرێن.

۴ - تێک شکاندنى هه‌موو هۆکارێک له‌و هۆکارانه‌ی که خه‌لکى به‌ ته‌به‌پروکیان ده‌زانیت^(۱۸۸).

زانای پایه به‌رز شیخ الناصر السّعدی (په‌حمه‌تى خوائ لیبیت) له‌ شه‌رحی (کتابُ التّوحید) له‌ باسی (مَنْ تَبَرَّكَ بِشَجَرَةٍ أَوْ حَجَرَةٍ أَوْ نَحْوِهِمَا) ده‌فه‌رمویت: (واته: نه‌و کاره‌ شیرکه‌ یان له‌ کرده‌وه‌ی موشریکه‌کانه، زانایان یه‌کده‌نگن له‌سه‌ر نه‌وه‌ی که دروست نییه به‌ چاوی خیرو به‌ره‌کەت بیوانرێته هه‌چ دارو به‌ردو مه‌زرگاو شوینه‌واره‌کان، چونکه نه‌و کاره‌ زیاده‌په‌وى کردنه‌ تیا‌یاند، وه‌ نه‌م کاره‌ ورده‌ ورده‌ سه‌ر ده‌کیشیت بۆ پارانه‌وه‌ لییان و په‌رستنیان که نه‌ویش شیرکی گه‌وره‌یه، وه‌ نه‌مه‌ش گشتیه‌ی بۆ هه‌موو شتێک هه‌تا (مقامی إبراهیم) (حجره‌که‌ی پێغه‌مبه‌ر ﷺ) و به‌ردی (بیت المقدس) وه‌ جگه‌ له‌م شوینه‌ پیرۆزانه‌ش).

به‌لام سه‌لام کردن و ماچ کردنى به‌رده‌ په‌شه‌که و (الرّکن الیمانی) نه‌مانه به‌ندایه‌تى کردنه بۆ خوائ په‌روه‌ردگار، وه‌ به‌ گه‌وره‌ زانین و مل که‌چ بوونه بۆی، که نه‌مه‌ش ناوه‌پۆکی عیباده‌ته، نه‌م کاره به‌گه‌وره‌ زانینی خوائ په‌روه‌ردگاره و په‌رستنه بۆی، به‌لام ته‌به‌پرووک کردن به‌و شتانه به‌ گه‌وره‌ زانینی دروست کراوه‌کانه و په‌رستنه بۆیان، وه‌ جیاوازی نیتوان نه‌م دوو کاره، وه‌کو: جیاوازی

^(۱۸۸) بپوانه: التبرک: أنواعه وأحكامه، للدكتور الجديع، ص ۴۸۳-۵۰۶، وه‌ بپوانه: اقتضاء الصراط المستقیم، لابن تیمیة، ص ۷۹۵-۸۰۲، وه‌ بپوانه: کتاب التوحید، للعلامة الدكتور صالح الفوزان، ص ۹۳.

نیوان پارانه وه له خوی په روه ردگار که ئیخلاص و خوا به تـهـنـا په رستیه، وه پارانه وه له دروست کراوه کان که شیرک و هاوـلـ بریاردان وایه^(۱۸۹).

❁ باسی هه شته م: بیدعه باوو بلاوه کانی نه م سهرده مه

بیدعه خراپ و باوه کانی نه م سهرده مه زۆر زۆر، له و بیدعانه به نموته:

۱ - نییه ت هیتان به زمان و ووتنی به دهنگی به روز: وه ک موسولمانیک بلیت: نییه تمه نه م نوێزه نه وه نده پکاته ده کم بۆ خوی په روه ردگار، یان بلیت: نییه تم وایه نه م بۆ به پۆژوو نه بم بۆ خوی په روه ردگار (فه رز بیت یان سوننه ت)، یان بلیت: نییه تم وایه ده ست نوێزه ده گرم یان غوسلی خۆم ده رده کم، یان جگه له مانه، موسولمانانی خۆشه ویست نییه ت هیتان به زمان بیدعه یه، له بهر نه وه ی نییه ت هیتان به م شیوه یه پیچه وانه ی رینمونی پیغه مبه ره (ﷺ)، وه له بهر نه وه ی خوی په روه ردگار ده فه رموویت: ﴿قُلْ اَتَعْلَمُوْنَ اَنَّ اللّٰهَ يَدِيْنُكُمْ وَاللّٰهُ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ وَاللّٰهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيْمٌ﴾ (الحجرات).

واته: نه ی پیغه مبه ر (ﷺ) بلای: ئایا ئیوه خوی په روه ردگار له ئاینی خوتان ئاگادار ده کن و پئی پاده گه یهن، له کاتی کدا خوی په روه ردگار زاناو شاره زایه به هه رچی شتیک که له ئاسمانه کان و زه ویدایه، به راستی خوی په روه ردگار به هه موو شتیک زاناو به ئاگایه.

موسولمانی خۆشه ویست نییه ت شوینی ناو دل، وه کاریکه په یوه سته به دل وه نه ک به لاشه وه، هه ژوه زانای پایه به رز ابن رجب (په حمه تی خوی لیبت) ده فه رموویت: (نییه ت: بریتیه له مه به سستی ناو دل کان، بۆیه نه و نییه تانه ی که له ناو دلدان واجب نییه به زمان بوتريت له هیچ جوړیک له عیبادته کاند) (۱۹۰).

^(۱۸۹) بېوانه: القول السديد في مقاصد التوحيد، ص ۵۱.

^(۱۹۰) بېوانه: جامع العلوم والحكم، ۹۲/۱.

۲ - ووتنى زىكره كانى دواى نوڤژه فهره كان به جهامى و به دهنگى بهرز :
موسولمانى خوښه ويست ئه وهى كه شهرعيه ئه وهيه هه موسولمانيك
ئه گهر زىكرىك له سوننه تدا هاتوو به تنها و به دهنگى نزم بيخوينيت، هه وهك
پيغه مبهه (ﷺ) بهو شيوهيه زىكره كانى دواى نوڤژه فهره كانى كردوو،
وه هاوه لانى به پيژيشى بهو شيوهيه كرديانه، له كاتيكدانسان سوننه ته كانى
پيغه مبهريان (ﷺ) بهو شيوهيه جى به جى كردوو، وه ئه وهى كه گومانى تيدا
نيه ووتنى زىكره كان به جهامى و به دهنگى بهرز بيدعويه و پيچه وانى پييازى
پيغه مبهرى خوايه (ﷺ).

۳ - خويندن سوره تى (الفاخه) بو گيانى مردوووه كان، يان خويندن دواى
پارانه وه بو مردوووه كان، يان خويندن له كاتى ماره بريندا، هه موو ئه مانه
بيدعويه كى خراپن، چونكه له سه رده مى پيغه مبهردا (ﷺ) نه بووه، وه له
هاوه لانى به پيژيشه وه ئه م كاره نه هاتوو، له كاتيكدانسان شاره زاترين كه س
بوونه به حالى پيغه مبهه (ﷺ)، دهى كه وابوو كاتيك له وان وه ئه م كاره
نه گيردراوه ته وه و ئه وان نه يان كردوو ده ر ده كه وييت كه كاريكى بيدعويه .

۴ - گيترانى ماته ميني له سه ر مردوووه كان و خواردن دروست كردن بو ئه و
خه لكانهى كه دين بو سه رخوشى كردن له كه س و كارى مردوووه كه، وه به كرى
گرتنى قورئان خوڤنه كان بو قورئان خويندن له سه ر مردوو، گومانيان وايه ئه م
كاره سه رخوشى كردنه له كه سانى خاوه ن مردوو، وه گومانيان وايه ئه م قورئان
خويندنه سوود به مردوووه كه ده گيه نييت، هه موو ئه م كارانه بيدعويه و خواى
په روه رديگار هيچ به لگه يه كى له سه ر دروستيى دانه به زاندوو.

۵ - كردنى ويرده سوڤيه كان به هه موو جوړه كانيسه وه كه پيچه وانى
پييازى پيغه مبهرى خوايه (ﷺ)، جا ئه و پيچه وانى كردنه له پوى ووتنى
ويرده كه وه بيت، يان شيوهى، يان كاته كهى بيت، پيغه مبهه (ﷺ) ده فرموييت:

((مَنْ عَمِلَ عَمَلًا لَيْسَ عَلَيْهِ أَمْرُنَا فَهُوَ رَدٌّ))^(۱۹۱).

واته: هر که سیک کاریک (عباده تیک) فرمانی نیمه ی له سر نه بیت بق کردنی، نه وه نه و کاره کاریکه و درناگیریت، به لکو ده دریتته وه به سر خاوه نه که یدا. وه جگه له م به لگانه ش که به لگن له سر نکولی کردنی بیدعه و ترسان لئی^(۱۹۲).

۵ - خانوو دروست کردن به سر گۆره کانه وه، وه کردنیان به مزگه وت، یان دروست کردنی مزگه وت به سر گۆره کانه وه و مردوو ناشتن تیایاندا، وه نویژ کردن پوو به پووی گۆره کان، وه زیارت کردنیان به نییته ی به دست هیئانی خیرو به ره که ت، وه ته وه سول کردن به مردوو کان، وه نویژ کردن له لای گۆره کان به مه به سستی خیرو به ره که ت، وه زیارت کردنی ثافره تان بق گۆرستان، وه رازاندنه وه و کردنی گۆره کان به چراخان، هه موو نه م کارانه بیدعه یه و کاریکی خراپن^(۱۹۳).

^(۱۹۱) رواد مسلم، ۱۳۴۳/۳، برقم ۱۷۱۸.

^(۱۹۲) بیروانه: التحذیر من البدع، ص ۲۶.

^(۱۹۳) بیروانه: کتاب التوحید، للعلامة الدكتور صالح الفوزان، ص ۹۴.

❁ باسی نۆیه‌م: ته‌وبه‌ کردنی که‌سی بیدعه‌چی

موسولمانی خۆشه‌ویست باش بزانه و گومان له‌وه‌دا نییه‌ که‌ بیدعه‌کردن ترسناک‌تره‌ له‌ تاوان کردن، هه‌ر کاتی‌ک تاوان له‌ به‌نده‌یه‌ک‌دا کۆبییته‌وه‌ و نه‌وه‌ که‌سه‌ سوور بی‌ت له‌سه‌ری نه‌وه‌ له‌ناوی ده‌بات، وه‌بیدعه‌ کردن زیاتر له‌ ناوی ده‌بات، هه‌روه‌ک سَفِیانی الثَّوَرِي (په‌حه‌متی خ‌وای لَبِیْت) ده‌فه‌رمو‌یت: (الْبِدْعَةُ أَحَبُّ إِلَى إِبْلِيسَ مِنَ الْمَعْصِيَةِ؛ فَإِنَّ الْمَعْصِيَةَ يُتَابُ مِنْهَا وَالْبِدْعَةُ لَا يُتَابُ مِنْهَا) (۱۹۶).
واته‌: بیدعه‌کردن خۆشه‌ویست‌تره‌ لای شه‌یتان (إِبْلِيسَ) له‌ تاوان کردن، چونکه‌ تاوان ته‌وبه‌ی لای ده‌کریت به‌لام بیدعه‌ ته‌وبه‌ی لای نا‌کریت.

زانای پایه‌ به‌رز ابن تیمیّه (په‌حه‌متی خ‌وای لَبِیْت) ده‌فه‌رمو‌یت: (واتای (وَالْبِدْعَةُ لَا يُتَابُ مِنْهَا) نه‌وه‌یه‌: که‌سی بیدعه‌چی کاتی‌ک دینیکی تازه‌ی داهیناوه‌ که‌ نه‌ خ‌وای په‌روه‌ردگار و نه‌ پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) به‌ دینیان دانه‌ناوه‌، نه‌وه‌ کاره‌ خ‌راپه‌ی بۆ پازینراوه‌ته‌وه‌ و به‌ کاریکی چاک و باشی ده‌زانیت، بۆیه‌ هه‌تا نه‌وه‌ بیدعه‌یه‌ به‌ باش بزانیته‌ نه‌وه‌ هه‌رگیز ته‌وبه‌ی لای نا‌کات، له‌به‌ر نه‌وه‌ی سه‌ره‌تای ته‌وبه‌ بریتییه‌ له‌وه‌ی که‌ مرو‌ف ده‌بیته‌ بزانیته‌ کاریکی خ‌راپه‌ی کردووه‌ تا ته‌وبه‌ی لای بکات، یان ده‌بیته‌ عیلمی هه‌بیته‌ و بزانیته‌ که‌ کاریکی فه‌رزیان سوننه‌تی فه‌وتاندووه‌ تا ته‌وبه‌ی لای بکات، بۆیه‌ هه‌تا نه‌وه‌ بیدعه‌چییه‌ نه‌وه‌ کاره‌ بیدعه‌یه‌ی لا باش بیته‌ نه‌وه‌ هه‌رگیز ته‌وبه‌ی لای نا‌کات) (۱۹۷).

پاشان فه‌رمو‌ویه‌تی: (به‌لام ده‌شیت که‌سی بیدعه‌چی ته‌وبه‌ بکات و ته‌وبه‌ی لای ده‌وه‌شیت‌ه‌وه‌، نه‌ویش به‌وه‌ی که‌ خ‌وای په‌روه‌ردگار هیدایه‌تی بدات و پێنمونی بکات تا حق و راستی بۆ پوون ده‌بیته‌وه‌، هه‌روه‌ک خ‌وای په‌روه‌ردگار

(۱۹۶) به‌روانه‌: شرح السنّة، للبه‌غوي، ۲/۱۶۱.

(۱۹۷) به‌روانه‌: مجموع فتاوی‌ شیخ الإسلام ابن تیمیّه، ۹/۱۰.

هیدایه تی چه ندین بی باوه و مونا فیک و کومه لانی نه هلی بیده ع و سه رلیشیواوانی داوه^(۱۶۶).

وه فرموویه تی: (نه وهی ده لیت: به هیچ شیوه یه ک تهویه کی سی بیدعه چی گیرا نییه، نه وه به راستی هه له یه کی گه وره ی کردوه)^(۱۶۷).

وه هه روه ها له شهر چی نه و فرموده یه ی که ده فرموویت: په رده دراوه ته نیتوان ته وبه و که سی بیدعه چی، هه روه ک أنسی کوپی مالک (ﷺ) له پیغه مبه ره وه (ﷺ) بومان ده گپرتته وه، که فرموویه تی: ((إِنَّ اللَّهَ حَبَبَ التُّرْبَةِ عَنْ صَاحِبِ كُلِّ بِدْعَةٍ))^(۱۶۸).

واته: خوی په روه ردگار بهری ته وبه ی گرتوه له نیتوان هه موو که سیکی بیدعه چی.

واتای نه فرموده یه له ووته که ی پیتشوی ابن تیمیه زور به جوانی پوون بووه وه.

موسولمانی خو شه ویست به راستی ده قه کانی قورئانی پیروژ و سوننهٔ هه ندیکیان هه ندیکیان پوون ده که نه وه، وه خوی په روه ردگار پوونی کردوته وه بق به نده کانی که ته وبه ی ته وبه کاران وهرده گریټ نه گه راز له تاوانه کانیان بینن و سوور بن له سه ر نه وهی که جاریکی تر نه گه پینه وه سه ری، وه مافی خه لکی بگپرنه وه نه گه ر له سهریان بوو، خوی په روه ردگار پاش نه وهی باسی هاوه ل بریارده ران و بکوژان و زیناکه ران ده کات و په یمانی پتیاان داوه که له دوا پوژدا

^(۱۶۶) بپوانه: هه مان سه رچاوه، ۱۰-۹/۱۰.

^(۱۶۷) بپوانه: هه مان سه رچاوه، ۶۸۵/۱۱.

^(۱۶۸) أخرجه الطبراني في المعجم الأوسط، ۶۲/۸، برقم ۴۷۱۳ [مجمع البحرين في زوائد المعجمين. وقال الهيثمي في مجمع الزوائد: ورجاله رجال الصحيح، غير هارون بن موسى الفروي وهو ثقة، ۱۸۹/۱۰، وصحح إسناده الألباني في سلسلة الأحاديث الصحيحة ۱۵۴/۴، برقم ۱۶۲۰، وذكر طرقه الأخرى.

سه‌رشوړيان بکات، فهرموويه‌تی: ﴿إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا فَأُولَئِكَ يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا﴾ (الفرقان).

واته: مه‌گه‌ر که‌سانیک که ته‌ویه ده‌که‌ن (پاش نه‌نجام دانی نه‌و تاوانانه) وه باوه‌ړی ته‌واو دینن و کرده‌وه‌ی چاکه ده‌که‌ن، نا نه‌و که‌سانه خوای په‌روه‌ردگار کرده‌وه خراپه‌کانیان ده‌گوړی بو کرده‌وه‌ی چاکه، وه خوای په‌روه‌ردگار زور لى خوش بوو زور به‌به‌زه‌ییه^(۱۹۹).

وه ه‌روه‌ها ده‌فهرمویت: ﴿وَإِنِّي لَغَفَّارٌ لِمَن تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا ثُمَّ اهْتَدَى﴾ (طه: ۸۲).

واته: دلنیا بن به‌پاستی من زور لیخوش بووم له‌و که‌سه‌ی که ته‌ویه ده‌کات و باوه‌ړ ده‌هینیت و کرده‌وه‌ی چاکه ده‌کات، له‌وه‌و دوا (تا دوا ه‌ناسه‌ی ژيانی) به‌رده‌وام ده‌بیت له‌سه‌ر نه‌و مه‌نه‌ج و پیبازه.

ه‌روه‌ها خوای په‌روه‌ردگار فهرمویه‌تی: ﴿قُلْ يٰعِبَادِیَ الَّذِیْنَ اَسْرَفُوْا عَلٰی اَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوْا مِنْ رَّحْمَةِ اللّٰهِ اِنَّ اللّٰهَ یَغْفِرُ الذُّنُوْبَ جَمِیْعًا اِنَّهٗ هُوَ الْغَفُوْرُ الرَّحِیْمُ﴾ (الزمر: ۵۳).

واته: نه‌ی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) به‌به‌نده‌کانم بللی: خوای په‌روه‌ردگار ده‌فهرمویت: نه‌ی به‌نده‌کانم نه‌وانه‌ی که خویان تووشی تاوان کړېوه و خراپه‌یان زوره، نا نومید مه‌بن له‌په‌حمی خوای په‌روه‌ردگار، چونکه به‌پاستی نه‌گه‌ر نیوه ته‌ویه‌ی پاست و دروست بکه‌ن، خوای په‌روه‌ردگار له‌ه‌موو‌گونا‌مو تاوانه‌کانتان خوش ده‌بیت، چونکه بی‌گومان نه‌و خواپه زور لیخوش‌بوو و لیبوره‌دیه وه زور به‌په‌حم و به‌به‌زه‌ییه.

^(۱۹۹) بېوانه: تفسیر القرآن العظیم لابن کثیر (رحمه‌الله)، ۶/۱۲۴.

وه مه‌روه‌ها ده‌له‌رمویت: ﴿وَمَنْ يَمَلِّ سَوْءًا أَوْ يَطْلُبْ نَفْسَهُ ثُمَّ يَسْتَغْفِرِ اللَّهَ

يَجِدِ اللَّهَ عَفُوًّا رَحِيمًا ۝﴾ (النساء).

واته: هه‌ر که سینگ خراپه‌یه‌ک بکات (به‌رامبه‌ر به‌ خه‌لکی) یان سته‌م له
نه‌فسی خۆی بکات (له‌م‌وه‌ها به‌ خۆیدا بچیتنه‌وه) و دلوای لیخۆش بوون له‌ خوا
بکات نه‌وه ده‌بینیت که خۆای په‌روه‌رنگار دقد لیخۆش بوو و به‌ به‌زه‌بیه.

ئه‌م نه‌ویه‌کرنه‌ گه‌نجی به‌ و هه‌ر که سینگ له‌ کافران و موشریکان و بیده‌چییان
و جگ له‌وانه‌ش له‌ که‌سانی تاوانبار نه‌ویه‌ بکه‌ن، نه‌گه‌ر مه‌رجه‌کانی نه‌ویه‌ یان
تیه‌ا بێت، خۆای په‌روه‌رنگار نه‌ویه‌ یان لی وهرده‌گریت، والله الحمد.

بش

بش

بش

بش

بش

بش

بش

بش

بش

بش

بش

بش

بش

بش

بش

بش

بش

بش

بش

بش

بش

❁ باسی دهیه م: زیان و شوینه واره خراپه کانی بیدعه:

بیدعه چه ندین شوینه وار و سهر نه نجامی خراپ و ترسناک و زیانی له ناو

به ری هیه، له و زیانانه:

له و شوینه واره خراپه کانی بیدعه:

۱- بیدعه سهرده کیشیت بۆ کوفر (بیرد الکفر):

أبو هريرة (رضي الله عنه) له پیغه مبهری خواوه (ﷺ) بۆمان ده گپرتیه وه، که
فرمویه تی: ((لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تَأْخُذَ أُمِّي بِأَخَذِ الْقُرُونِ قَلْبَهَا شِيراً بِشِيرٍ، وَذِرَاعاً
بِذِرَاعٍ فَقِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، كَفَّارِسَ وَالرُّومِ؟ فَقَالَ: "وَمَنْ النَّاسُ إِلَّا أُولَئِكَ"))

واته: قیامت نایات هه تا ئوممه ته که م (هه ندیك له ئوممه ته که ی شوینی

ریگو و پێبازی پێش خۆیان ده که ون، بست به بست و بال به بال، ووتنه

پیتغه مبه ر (ﷺ) شوینی ریگو و پێبازی قه ومانی فارس و روم ده که ون، فرموی:

ثایا کهسانی تر هیه جگه له وان؟ (له و کات و سهرده مه دا فارس و روم نیارترین

و که و ده ترین هیز بوونه).

وه أبو سعید الخدری (رضي الله عنه) له پیغه مبهری خواوه (ﷺ) بۆمان ده گپرتیه وه، که

فرمویه تی: ((لَتَبْعَنَّ سَنَنَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ: شِيراً بِشِيرٍ، وَذِرَاعاً بِذِرَاعٍ، حَتَّى لَوْ دَخَلُوا

فِي جَحْرِ ضَبٍّ لَاتَّبَعْتُمُوهُمْ" قلنا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، الْيَهُودُ وَالنَّصَارَى؟ قَالَ: فَمَنْ))

واته: ئێوه نه ی موسلمانان شوینی که لانی پێش خۆتان ده که ون: بست به

بست و بال به بال، هه تا نه وان بچه ناو کونی بزن مژکه وه ئێوه ش ده چنه

ناویه و شوینیان ده که ون، ووتمان: نه ی پیغه مبه ری خوا (ﷺ) مه به سنت گاورد

جوله که یه که ئێمه شوینیان ده که وین، فرموی: به لئ نه ی کئی تر هیه.

(١٠٠) أخرجه البخاري، كتاب الاعتصام بالكتاب والسنة، باب قول النبي ﷺ: "لتبعن سنن من كان

قبلكم"، ١٩١/٨، برقم ٧٣١٩.

(١٠١) متفق عليه: البخاري، كتاب الاعتصام بالكتاب والسنة، باب قول النبي ﷺ: "لتبعن سنن من كان قبلكم"،

١٩١/٨، برقم ٧٣٢٠، ومسلم، كتاب العلم، باب اتباع سنن اليهود والنصارى، ٢٠٥٤/٤، برقم ٢٦٦٩.

۲ - بیدعه کردن واته: درو هه لبه ستن بو خوی په روه ردگار به بی عیلم و زانیاری، موسلمانن خۆشه ویست کاتیک ده پوانیته سیره ی که سانی بیدعه چی ده بیان بینیت له هه موو که س زیاتر درو بو خوی په روه ردگار و پیغه مبه ر (ﷺ) هه لده به ستن، بویه خوی په روه ردگار ناگاداری کردینه ته وه که قسه یه ک نه که یه که خوی گه وره نه یه رموو بیته، هه روه ک ده فه رمویت: ﴿وَلَوْ نَقُولُ عَلَيْنَا بَعْضُ

الْأَقَابِلِ ۝۱۱ لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ ۝۱۲ ثُمَّ لَقَطْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ ۝۱۳﴾ (الحاقة: ۴۴-۴۶).

واته: نه گه ر پیغه مبه ر محمد (ﷺ) هه ندی قسه و گوفتاری بو ئیمه هه لبه ستایه، نه وه به هیزو ده سه لاتن خۆمان ده مان گرت، پاشان په گی دلیمان ده پچراندوو ده مان مراند.

وه پیغه مبه ر (ﷺ) ناگاداری کردینه ته وه که دروی به ده مه وه هه لده به ستین، بویه هه ر که سیك نه و کاره بکات نه وه هه په شبی لی کردوه به سزای زۆر به ئیش و تووند، هه روه ک ده فه رمویت: ((مَنْ تَعَمَّدَ عَلَيَّ كَذِبًا فَلْيَبْشُرْ أَمَقْعَدُهُ مِنَ النَّارِ))^(۱).

واته: هه ر که سیك به ده ستی نه نه قسه ست درو به ده م منه وه هه لبه ستیت نه وه با شویتیک له ناو ناگری دۆزه خدا بو خوی دیاری بکات.

۳ - که سانی بیدعه چی رقیان له سوننه ت و که سانی هه لگرتی، نه مه ش به لگه یه له سه ر ترسناکی بیدعه، زانای پایه به رز اسماعیل بن عبد الرحمن الصّابوني (په حمه تی خوی لیبت) ده فه رموویت: (نیشانه کانی که سانی بیدعه چی پوون و ناشکراو دیاره به سه ر خاوه نه کانیانه وه، له پوونتین و دیارترین نیشانه یان نه وه یه که زۆر رقیان له سوننه ت و هه لگرانی ده بیته وه وه به که میان

(۱) متفق علیه من حدیث أنس رضی الله عنه البخاری، کتاب العلم، باب إثم من كذب على النبي ﷺ، ۴۱/۱،

برقم ۱۰۸، و مسلم في المقدمة، باب تغليظ الكذب على رسول الله ﷺ، ۷/۱، برقم ۲.

٤ - بیدعهچی ئەو کردەوێ چاكانەى كە بە بیدعه دەیان كات پەت دەكرێتەوێ و وەرناگیرێت، لەبەر فەرمودەكەى پێغەمبەر (ﷺ) كە فەرموێتە: ((مَنْ أَحْدَثَ فِي أَمْرِنَا هَذَا مَا لَيْسَ مِنْهُ فَهُوَ رَدٌّ))^(٢٠٤).

واتە: هەرکەسێك کارێك دابهێنێت و فەرمانى ئێمەى لەسەر نەبێت بە زیادکردنى ئەو کارە ئەو بەسەریدا دەدرێتەوێ و لێى وەرناگیرێت.

وێ لە گێڕانەوێهێكى تردا كە ئىمامى موسلىم گێڕاویتیەوێ، پێغەمبەر (ﷺ) فەرموێتە: ((مَنْ عَمِلَ عَمَلًا لَيْسَ عَلَيْهِ أَمْرُنَا فَهُوَ رَدٌّ))^(٢٠٥).

واتە: هەرکەسێك کارێك بكات (عیبادەتێك) فەرمانى ئێمەى لەسەر نەبێت بۆ كردنى، ئەو ئەو کارە کارێكە وەرناگیرێت بەلكو دەدرێتەوێ بەسەر خاوەنەكەیدا.

٥ - كەسانى بیدعهچی زۆرێهێ جار كۆتایی ژيانیان بە خراپە دەبێت (سوء العاقبة)، لەبەر ئەوێ شەیتان دەیهوێت مۆفەكان لەیهكێك لەم كۆسپانەوێ لە خشتە دەر بكات، كۆسپى یەكەم: دەیهوێت تاوانى شیركى پێى ئەنجام بدات، ئەگەر ئەو بەندەیهێ لەم كۆسپە پرزگاری بوو ئەوێ لە كۆسپى بیدعه كردنەوێ بۆى دیت و پێگای پاستى لێ دەشیوێنێت، ئەمەش ئەوێ دەگەیهنێت كە بیدعه زۆر ترسناكترە لە تاوان كردن^(٢٠٦)، هەر وەك سفیانی الثوري (پەحمەتى خۆای لیبێت) دەفەرموێت: (الْبِدْعَةُ أَحَبُّ إِلَى إِبْلِيسَ مِنَ الْمَعْصِيَةِ؛ فَإِنَّ الْمَعْصِيَةَ يُتَابُ مِنْهَا

^(٢٠٣) بیروانە: عقيدة أهل السنة وأصحاب الحديث، ص ٢٩٩.

^(٢٠٤) رواد البخاري ٢٢٢/٣، برقم ٢٦٩٧، ومسلم، ٣/٣٤٤، برقم ١٧١٨.

^(٢٠٥) رواد مسلم، ٣/١٣٤٣، برقم ١٧١٨.

^(٢٠٦) موسلمانى خۆشهویست بۆ زیاتر شارەزا بوون لە كۆسپەكانى تر، بیروانە: مدارج السالكين، لإسن

وَالْبِدْعَةُ لَا يُتَابُ مِنْهَا^(۲۰۷).

واته: بیدعه کردن خۆشه ویستتره لای شه یقان (إبلیس) له تاوان کردن، چونکه تاوان ته وبه ی لی ده کریت به لام بیدعه ته وبه ی لی نا کریت.

٦ - بیدعه چی به پیچه وانه وه له قورئانی پیروژ و سوننه تیده گات، چونکه چاکه به خراپه ده بینیت، خراپه به چاکه ده بینیت، سوننه ت به بیدعه ده بینیت، وه بیدعه به سوننه ت ده بینیت، ههروهک حذیفة الیمانی (رضی الله عنه) ده فهرمویت: (وَاللّٰهُ لَتَفْشُوْنَ الْبِدْعَ حَتّٰی اِذَا تُرِكَ مِنْهَا شَيْءٌ قَالُوْا: تُرِكَتِ السُّنَّةُ)^(۲۰۸).

واته: سویند بیت به خوای پهروهردگار بیدعه زۆر بلاو ده بیته وه ده کریت، هه کاتی که واز له بیدعه یه که هینراو نه کرا ده لئین: سوننه ت نا کریت و وازی لی هینراوه.

٧ - شایه تی و گێڕانه وه ی بیدعه چی وه رناگیریت، زانایانی شاره زا (له فهرموده ناسان و شاره زایانی شه ریعت و بنه ماکانی ئایین) یه کده نگن له سه ر به وه ی نه گه ر که سی بیدعه چی به هۆی بیدعه که یه وه بی باوه پ ده بوو نه وه به هیچ شیوه یه که گێڕانه وه ی (فه رمووده ی) لی وه رناگیریت، به لام نه وه بیدعه چی یه که به هۆی بیدعه که یه وه بی باوه پ ناییت (به لکو تاوانباره) زانایان پایان جیاوازه، ئایا گێڕانه وه ی وه رده گیریت یان نا؟ زانای پایه به رز ئیمامی التّووی (په حمه تی خوای لیبیت) نه وه بۆچونه په سه ند ده کات که گێڕانه وه ی بیدعه چی وه رده گیریت نه گه ر بانگه واز نه کات بۆ بیدعه که ی، به لام نه گه ر بانگه وازی ده کرد بۆ کردنی بیدعه نه وه گێڕانه وه ی فه رمووده ی لی وه رناگیریت^(۲۰۹).

^(۲۰۷) بیوانه: شرح السنة، للبغوي، ۲/۱۶.

^(۲۰۸) أخرجه الإمام محمد بن وضاح، في كتاب فيه ما جاء في البدع، ص ۱۲۴، رقم ۱۶۲، وانظر: آثاراً في

ذلك لابن وضاح في كتابه هذا ص ۱۲۴-۱۵۶.

^(۲۰۹) بیوانه: شرح النووي على صحيح مسلم ۱/۱۷۶.

۸ - که سانی بیدعه چى له هه موو که س زیاتر ده که ونه ناو فیتنه و ناشوبه وه، خوای په روه ردگار ناگاداری کردینه ته وه تا نه که وینه ناو فیتنه وه، هه روه که ده فه رموویت: ﴿وَأَتَّقُوا فِتْنَةً لَا تُصِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْكُمْ خَاصَّةً وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ﴾ (الأنفال: ۲۵).

واته: نه ی نیمانداران خۆتان بپارێزن له تاقی کردنه وه به لایه که به تایبه تی تووشی نه وانه تان نابیت که تاوان و سته میان کردوه، به لکو هه مووان ده گریته وه، وه باش بزنان که خوای په روه ردگار سزاو تۆله ی زۆر توونده.

وه هه روه ها ده فه رموویت: ﴿فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ (النور: ۶۳).

واته: با باش بزنان و بترسن نه و که سانه ی که سه رپیچی فه رمانه کانی پیغه مبه ر (ﷺ) ده که ن له وه ی که تووشی فیتنه یه کی زۆر سه خت بین (تووشی شیرک و کوفر و دوپی و بیدعه بین)^(۳۱۰)، یان با بترسن له وه ی که تووشی سزایه کی زۆر به نیش بین.

موسلمانان خۆشه و بیست نایا هیچ فیتنه یه که هیه له وه ترسناکتر بیت که پیچه وانه ی سوننه ت و فه رمانه کانی پیغه مبه ری خوا (ﷺ) بکریت.

هه ر بۆیه پیغه مبه ر (ﷺ) هانی موسلمانانی داوه که کرده وه ی چاکه بکه ن پیش هاتن و پوودانی فیتنه به گشتی و به زۆری، هه روه که ده فه رموویت: ((بَادِرُوا بِالْأَعْمَالِ فِتْنًا كَقِطْعِ اللَّيْلِ الْمُظْلِمِ. يُصْبِحُ الرَّجُلُ مُؤْمِنًا وَيُمْسِي كَافِرًا، أَوْ يُمْسِي مُؤْمِنًا وَيُصْبِحُ كَافِرًا يَبِيعُ دِينَهُ بِعَرَضٍ مِنَ الدُّنْيَا))^(۳۱۱).

^(۳۱۰) بپروانه: تفسیر القرآن العظیم للإمام ابن کثیر (رحمه الله) ۹۰/۶.

^(۳۱۱) رواد مسلم عن أبي هريرة رضي الله عنه، كتاب الإيمان، باب الحث على المبادرة بالأعمال قبل تظاھر الفتن،

واته: ئه‌ی موسلمانان ده‌ست پیش خه‌ری بکه‌ن له‌ کردنی کرده‌وه چاکه‌کاندا پیش ئه‌وه‌ی که فیتنه‌یه‌کی یه‌کجار زۆر پوتان تی بکات به‌ وینه‌ی شه‌ویکی تاریک (چۆن تاریکی شه‌وه‌موو شویتیک ده‌گریته‌وه به‌ هه‌مان شیوه فیتنه‌ش هه‌موو خه‌لکی ده‌گریته‌وه)، پیاوی وا هه‌یه به‌یانی ئیمانداره کاتیک ئیواره‌ی به‌سه‌ردا دیت بی باوه‌ر ده‌بیت، پیاوی وا هه‌یه ئیواره ئیمانداره کاتیک به‌یانی به‌سه‌ردا دیت بی باوه‌ر ده‌بیت، نه‌ینه‌یه‌کی له‌وه‌دایه که: دینه‌که‌ی ده‌فرۆشیت به‌ به‌شیکی که‌می دنیا.

٩ - که‌سی بیدعه‌چی هه‌ستی به‌ که‌م و کورپی شه‌ریعت کردوه (په‌نا به‌ خوای په‌روه‌ردگار) نه‌گه‌ر به‌ زمانیش وا نه‌لێت، چونکه به‌ کردنی ئه‌و بیدعه‌یه‌ی خۆی گێراوه به‌ شه‌رع دانهره‌ ته‌واوکه‌ری دین، ئه‌م بیدعه‌چیه‌ واده‌کات! خوای په‌روه‌ردگاریش دینی ته‌واو کردوه و نیعمه‌تی ته‌واوی پێژاندوه به‌سه‌ر ئیمانداراندا، هه‌روه‌ک خوای گه‌وره‌ فهرمویه‌تی: ﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ

وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا﴾ (المائدة: ٣).

واته: ئه‌ی موسلمانان ئه‌مڕۆ دینم بۆ ته‌واوکردن و نیعمه‌تی خۆم پێژاندوه به‌سه‌رتاندا وه‌پازیم لێتان (ئه‌ی موسلمانان) که ئیسلام ئایینتان بێت و هه‌یج مه‌نه‌ج و پێیاز و ئایینیکی تر نه‌که‌نه ئایینی خۆتان.

زانای پایه‌ به‌رز ابن کثیر (ره‌حمه‌تی خوای لێبێت) له‌ ته‌فسیری ئه‌م ئایه‌ته‌دا فهرمویه‌تی: (ئه‌م نیعمه‌ت و به‌خششه‌ی خوای په‌روه‌ردگار گه‌وره‌ترین نیعمه‌ت و به‌خششه‌ به‌سه‌ر ئه‌م ئومه‌ته‌وه له‌ کاتیکدا ئاینه‌که‌ی بۆ ته‌واوکردون، پێویستیان به‌ هه‌یج ئایینیک نییه‌ جگه‌ له‌ ئایینی پێرۆزی ئیسلام، وه‌ پێویستیان به‌ هه‌یج پێغه‌مبه‌ریک (ﷺ) نییه‌ جگه‌ له‌ پێغه‌مبه‌ری خۆیان (ﷺ)، بۆیه خوای په‌روه‌ردگار پێغه‌مبه‌ری (ﷺ) گێراوه به‌ دواين پێغه‌مبه‌ر (ﷺ)، وه‌ په‌وانه‌ی

کردووه بۆ هه موو مرقوف و جنۆكه كان، ههچ حه لالايك نيهه مه گه ر ئه و حه لالاي
 كردبيت، وه ههچ حه راميك نيهه مه گه ر ئه و حه رامى كردبيت، وه ههچ مه نه هج و
 پيياز و ئاينيك حه ق و راست نيهه مه گه ر ئه و ئاينه ي كه پيغه مبه ر (صبيح) به
 دينى زانبييت، وه هه ر شتيك ئه و هه والي پيدا بييت حه ق و راسته ههچ دروو
 دواكه و تنى تيدا نيهه (۲۱۲).

وه خواي په روه ردگار هه موو شتيكي له قورئاني پيروзда پوون كردوته وه،
 هه روه ك فه رمويه تي: ﴿وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ بَيِّنَاتٍ لِّكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً
 وَبُشْرَىٰ لِّلْمُسْلِمِينَ﴾ (النحل: ۸۹).

واته: ئه ي پيغه مبه ر (ﷺ) ئيمه قورئاني پيروزمان بۆ سه ر تو دابه زاندووه
 كه پوون كه ره وه ي هه موو شتيكه، وه مايه ي پيئموني و په حمه ت و مرگيني به
 بۆ مو سلمانان.

۱۰ - كه سي بيده چي حه ق و راستي لى گورپاوه به هو ي كا ره
 خراپه كانيه وه، له به ر ئه وه ي عيلم و زانباري پووناكين و خواي په روه ردگار به
 هو يانه وه ئه و به ندانه هيدا يه ت ده دات كه خو ي ويستي لاييه تي، به لام كه سي
 بيده چي ئه و ته قوايه ي له ده ست داوه كه به هو يه وه خاوه نه كه ي ده توانييت
 حه ق و راستي بدوزيته وه، خواي په روه ردگار ده فه رموييت: ﴿يَأَيُّهَا الَّذِينَ
 ءَامَنُوا إِن تَتَّقُوا اللَّهَ يَجْعَلْ لَكُمْ فُرْقَانًا وَيُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ ذُو
 الْفَضْلِ الْعَظِيمِ﴾ (الأنفال: ۲۹).

واته: ئه ي ئيمانداران ئه گه ر ئيوه ته قواي خواي په روه ردگار به كن
 پاريزگاري له سنوره كاني به كن، ئه وه خواي په روه ردگار به رچاو روشنيان پي
 ده به خشييت (تا به هو يه وه بتوان به ئاساني حه ق و راستي له ناحه ق جيا

بکه نه وه، وه خوای په روهر دگار هله و تاوانه کانتان داده پوښت و لیتان خوش ده بیت، چونکه خوای په روهر دگار خاوه نی فه زل و پیزی گه وده و بی سنوړه.

۱۱ - که سی بیدعه چی ده بیت تاوانی خوای و نه و که سانه ی که شوینی بیدعه کی ده که ون هه لېگریټ، أبو هريرة (رضی الله عنه) له پیغه مبهري خواوه (سورۃ) بؤمانی گپاوه ته وه، که فرمویه تی: ((مَنْ دَعَا إِلَى هُدًى كَانَ لَهُ مِنَ الْأَجْرِ مِثْلُ أُجُورِ مَنْ تَبِعَهُ، لَا يَنْقُصُ ذَلِكَ مِنْ أُجُورِهِمْ شَيْئًا وَمَنْ دَعَا إِلَى ضَلَالَةٍ كَانَ عَلَيْهِ مِنَ الْإِثْمِ مِثْلُ آثَامِ مَنْ تَبِعَهُ، لَا يَنْقُصُ ذَلِكَ مِنْ آثَامِهِمْ شَيْئًا))^(۱۱۳).

واته: هر که سیځ ده عوه و بانگه واز بکات بؤ پړنگای پاست و پښمونی چاک و جوان، نه وه خپرو چاکه ی بؤ هیه به وینه ی خپرو پاداشتی نه و که سانه ی که شوینی ده که ون، بی نه وه ی هیچ له خپرو پاداشتی نه و که سانه ی که شوینی ده که ون که م بیته وه، وه هر که سیځ ده عوه و بانگه واز بکات بؤ پړنگای خرابه و تاوانکاری و سرلیشیاوای نه وه خرابه و تاوانی بؤ دنوسریت به وینه ی خرابه و تاوانی نه و که سانه ی که شوینی ده که ون، بی نه وه ی هیچ له خرابه و تاوانی نه و که سانه ی که شوینی ده که ون که م بیته وه.

(ده ی که سی بیدعه چی کاتیک بیدعه ده کات و خه لکیش فیتری بیدعه ده کات با ناگادار بیت و باش بزانتیت که هر بیدعه یه ک خه لکی لیوه ی فیتر ده بن و ده یکن هه موو تاوانه کی بؤ دنوسریت بی نه وه ی هیچ له خرابه و تاوانی نه و که سی که شوینی ده که ویت که م بکات).

۱۲ - که سی بیدعه چی به هوی کردنی بیدعه وه خوی توشی نه فرهت (لعنة) کردوه، أنسی کوپی مالک (رضی الله عنه) له پیغه مبهري وه (سورۃ) بؤمان ده گپړته وه، ده رباره ی نه و که سانه ی له مه دینه دا شتیکی تازه و خراب دادینن ده فرمویت:

^(۱۱۳) مسلم، کتاب العلم، باب من سن سنة حسنة أو سيئة، ومن دعا إلى هدى أو ضلالة، ۴/۲۰۶.

((مَنْ أَحَدَّثَ فِيهَا حَدَّثًا أَوْ آوَى مُحَدِّثًا فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللَّهِ، وَالْمَلَائِكَةِ، وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ، لَا يَقْبَلُ اللَّهُ مِنْهُ صَرْفًا وَلَا عَدْلًا))^(٢١٤).

واته: ههركه سيك له ناو شاری مه دینه دا کاریکی تازه و خراب دابهینیت نه وه نه فره تی خوای په روه ردگار و فريشته كان و موسلمانانی لی بیت، وه فره رزو سوننه تی لی وه رناگیریت (واته: به ته واوه تی لی وه رناگیریت).

زانای پایه به رز نیمامی الشّاطي (په حمه تی خوای لی بیت) ده فره رمویت: (ثم فرموده به گشتی به و هه مو تازه داهینراویک ده گریته وه که پیچه وانه ی شهره، وه بیدعه به کیکه له خرابترین کاره تازه داهینراوه کان)^(٢١٥).

١٢ - که سی بیدعه چی له پوژی دوايیدا پښگای لی ده گریته و ناهیلریت بجیته سره حوزی پیغمبر (ﷺ) بو خوارنه وه ی ناوی سازگاری (کوثر)، سهل کوری سعد (رضی الله عنه) له پیغمبره ی خواوه (ﷺ) بومانی گیراوه ته وه، که فره رمویه تی: ((أَنَا فَرَطُكُمْ عَلَى الْحَوْضِ مَنْ وَرِدَ شَرِبَ، وَمَنْ شَرِبَ لَمْ يَظْمَأْ أَبَدًا، وَلَئِنْ دَنَّ عَلَيَّ أَقْوَامٌ أَعْرِفُهُمْ وَيَعْرِفُونِي، ثُمَّ يُحَالُ بَيْنِي وَبَيْنَهُمْ))^(٢١٦).

واته: من پښستان ده که وم بوسه حوزی (کوثر) و چاوه پښی نه و موسلمانانه ده که م که دین بو نه وه ی له ناوی سازگاری (کوثر) بخونه وه، ناویکه هه ر موسلمانیک لی بخواته وه هه تا هه تايه تینوی نابیت، کومه له موسلمانیک دین

^(٢١٤) متفق علیه: البخاري، كتاب الاعتصام، باب إثم من آوى محدثاً، ١٨٧/٨، برقم ٧٣٠٦، ومسلم، كتاب الحج، باب فضل المدينة، ودعاء النبي ﷺ فيها بالبركة، ٩٩٤/٢، برقم ١٣٦٦.

موسلمان خو شه ويست بو زیاتر شاره زا بوون له واتی ته وای ثم فره رموده به پروانه: عمدة القاري شرح صحيح البخاري (٤٠٨/٣٥)، وه شرح النووي على صحيح مسلم (٣١/٥)، وه عون المعبود (٣٠٧/٩)، وه تحفة الأحوذی (٤١٠/٥)، وه فيض القدير (٢٥/٦).

^(٢١٥) پروانه: الاعتصام للشّاطي، ٩٦/١.

^(٢١٦) متفق علیه: البخاري، كتاب الرقاق، باب في حوض النبي ﷺ، ٢٦٤/٧، ومسلم، كتاب الفضائل، باب إثبات حوض نبينا ﷺ وصفاته، ١٧٩٣/٤، برقم ٢٢٩٠.

بۆسه ره وه که تا ئاوی لی بخۆنه وه، من ئەوان دهناسم و ئەوانیش من دهناسم، به لام ڕینگری له نیوان من و ئەواندا دهکریت و ناهێلریت بیتنه سه ره وه زی (کوثر) و له ئاوی سازگاری بخۆنه وه.

له ڕیوایه تیکی تریدا دهفرمویت: ((إِنَّهُمْ مِنِّي، فَيَقَالُ: إِنَّكَ لَا تَدْرِي مَا أَحَدُنَا بَعْدَكَ، فَأَقُولُ: سَحَقًا سَحَقًا لِمَنْ غَيْرِ بَعْدِي))^(٣١٧).

واته: ئەوان له ئوممه تی منن (موسلمانن)، دهوتریت: تۆ نازانی ئەی پیغه مبه ر (ﷺ) ئەوان دواى مردنی تۆ چییان داهێناوه (له پاشگه ز بوونه وه و کاری خراپه و بیدعه)، منیش دهلیم: دووری بۆ ئەو که سانه، دووری بۆ ئەو که سانه، که دواى مردنی من دینیان گۆری.

وه شَقِيقِي کوپی عبدالله (ﷺ) له پیغه مبه ری خواوه (ﷺ) بۆمانی گێراوه ته وه، که فرمویه تی: ((يا رَبِّ أَصْحَابِي أَصْحَابِي، فَيَقَالُ: إِنَّكَ لَا تَدْرِي مَا أَحَدُنَا بَعْدَكَ))^(٣١٨).

واته: پیغه مبه ر (ﷺ) دهفرمویت: دهلیم (ئەى په ره وردگار ئەوانه هاوه لى منن، ئەوانه هاوه لى منن (موسلمانن و شوین که وتووی منن)، دهوتریت: تۆ نازانی ئەى پیغه مبه ر (ﷺ) ئەوان دواى مردنی تۆ چییان داهێناوه (بیدعه).

أَسْمَاءُ كُحَيْلٍ أَبُو بَكْرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) دَهْفَرْمُویت: پیغه مبه ر (ﷺ) فرمویه تی: ((إِنِّي عَلَى الْخَوْضِ حَتَّى أَنْظُرَ مَنْ يَرِدُ عَلَيَّ مِنْكُمْ، وَسَيُخَذُّ نَاسٌ مِنْ دُونِي فَأَقُولُ: يَا رَبِّ مَنِّي وَمِنْ أُمَّتِي فَيَقَالُ: هَلْ شَعَرْتَ مَا عَمِلُوا بَعْدَكَ وَاللَّهِ مَا بَسْرَحُوا يَرْجِعُونَ عَلَى أَعْقَابِهِمْ))^(٣١٩).

واته: من له سه ره وه زی (کوثر) ده وه ستم و سه یر ده که م تا بزانم کئى له ئیوه (موسلمانان) دین بۆ لام، بۆیه که سانیک ده یانه ویت بیتن بۆ لام بۆ سه ره

^(٣١٧) رواد البخاري، كتاب الرقاق، باب في حوض النبي ﷺ، ٢٦٤/٧، برقم ٦٥٨٣.

^(٣١٨) متفق عليه: البخاري، كتاب الرقاق، باب في حوض النبي ﷺ، ٢٦٢/٧، برقم ٦٥٧٥، ومسلم: كتاب الفضائل،

باب إثبات حوض نبينا ﷺ، ١٧٩٦/٤، برقم ٢٢٩٧.

^(٣١٩) صححه الألباني في "صحيح الجامع" حديث رقم (٢٤٦٧).

حه‌وزی (کَوتَر) به لّام پَریان لّی ده‌گیریت و ناهیلریت بینه سه‌ری، منیش ده‌لیم:
 نه‌ی په‌روه‌ردگارم نه‌وانه له‌ منن و له‌ ئوممه‌تی منن (موسلمانن)، له‌ و کاته‌دا
 ده‌وتریت: ئایا ده‌زانیت نه‌وانه دوا‌ی تو چ‌ییان کردوه، سویند بیت به‌ خوا‌ی
 په‌روه‌ردگار به‌رده‌وام پاشه کش‌ییان ده‌کرد له‌ دینه‌که‌ت و پاش گه‌ز ده‌بوونه‌وه.
 هه‌ر بۆیه هاوه‌لی به‌پ‌رنی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) ابن‌ ابي‌ ملیکه (رضی‌ الله‌ عنه) ده‌یفه‌رموو:
 ((اللّٰهُمَّ اِنَّا نَعُوْذُ بِكَ اَنْ تَرْجِعَ عَلٰی اَعْقَابِنَا اَوْ اَنْ تَقْنِتَ فِی دِیْنِنَا))^(۲۲۰).

واته: نه‌ی خوا‌ی په‌روه‌ردگارمان په‌نات پی ده‌گرین له‌وه‌ی که‌ پاش گه‌ز
 ببینه‌وه و پاشه‌ و پاش بکش‌یینه‌وه له‌ دینه‌که‌مان، یان تووشی فیتنه‌ و تا‌قی
 کردنه‌وه ببین له‌ دینه‌که‌ماندا.

۱۴ - که‌ سانی بیدعه‌چی پشتیان هه‌لکردوه له‌ یادو زی‌کری پاسته‌قینه‌ی
 خوا‌ی په‌روه‌ردگار، له‌ به‌ر نه‌وه‌ی خوا‌ی په‌روه‌ردگار له‌ قورئانی پی‌روژ و له‌ سه‌ر
 زمانی پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی (ﷺ) چه‌ند ویردی‌کی تاییه‌تی بو‌ داناوین، هه‌یانه‌ تاییه‌ته‌ به‌
 نو‌یژه‌ فه‌رزه‌کان، هه‌یانه‌ تاییه‌ته‌ به‌ به‌یانیان و ئیواران، وه‌ ویردی‌ خه‌وتن و
 هه‌ستان له‌ خه‌و، وه‌ ویردو زی‌کری وا‌ هه‌یه‌ گشتی یه‌ و تاییه‌ت نه‌کراوه‌ به‌ کاتیک
 و شو‌ئینی‌کی دیاری کراوه‌وه، خوا‌ی په‌روه‌ردگار ده‌فه‌رموویت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ
 ءَامَنُوا اذْكُرُوا اللّٰهَ ذِكْرًا كَثِيرًا ۝۱۱ وَسِعْهُ بُرْهُؤٌ وَأَصْبَلًا ۝۱۲﴾ (الأحزاب: ۴۱-۴۲).

واته: نه‌ی نه‌و که‌سانه‌ی ئیمان و باوه‌پتان هی‌ناوه‌ ژۆر یادی خوا‌ بکه‌ن
 (هه‌میشه‌ ناوی پی‌روزی خواتان له‌ یاد بیت له‌ دل و ده‌رونتاندا)، وه‌ ته‌سبی‌حات و
 ستایشی بکه‌ن (هه‌موو کاتیک) به‌ تاییه‌تی له‌ به‌یانیان و کاتی ده‌مه‌و ئیواراندا
 (زیکره‌کانی به‌یانیان و ئیواران). به‌لّام که‌سانی بیدعه‌چی پشتیان هه‌لکردوه له‌

^(۲۲۰) متفق علیه: البخاری، کتاب الرقاق، باب فی حوض النبی ﷺ، ۲۶۶/۷، برقم ۶۵۹۳، ومسلم، کتاب

الفضائل، باب إثبات حوض نبینا ﷺ وصفاته، ۱۷۹۴/۴، برقم ۲۲۹۳.

خویندنی نه زیکره پیروزانه، جاییان به هوی سهرقال بوون به کردنی بیدعه وه،
 یان پشت هه لکردنه که یان به هوی گوپینی نه و زیکره شهرعیانه به کردنی چهند
 زیکریکی بیدعه، خوایان به بی پیویست ده زانن له کردنی نه و زیکرانی که خوی
 په روهردگار و پیغمبر (ﷺ) دایان ناوه، بویه به هوی نه و بیدعانه وه پشتیان
 هه لکردوه له کردنی یادی راسته قینهی خوی په روهردگار (۲۳۱).

۱۵ - کهسانی بیدعه چی حق و راستی له شوین که وتوانیان کپ ده کهن و
 دهشارنه وه، وه خوی په روهردگار هه پرهشی نه فره تی (لَعْنَةُ) له و که سانه و
 هاوشیوه کانیان کردوه، هه روهک ده فره رموویت: ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنزَلْنَا مِنْ
 آلَائِنَا وَالْهُدَى مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّاهُ لِلنَّاسِ فِي الْكِتَابِ أُولَٰئِكَ يَلْعَنُهُمُ اللَّهُ وَيَلْعَنُهُمُ
 اللَّعْنُونَ﴾ (البقرة: ۱۵۹).

واته: به راستی نه و که سانهی که به رنامه و پیمونییه بوون و ناشکراکانی
 په وانه کراوی نیمه دهشارنه وه که ناردو مانه (تا بو خه لکی بوون بکریته وه)،
 دواي نه وهی که پوونمان کردوته وه بو خه لکی له کتیبه کاند، ئا نه وانه خوا
 نه فره تیان (له عنتیان) لی دهکات و نه فرین کارانیش نه فره تیان لی ده کهن
 (دوعای دووری په حم و به زهیی خوی په روهردگاریان لی ده کهن).

۱۶ - بیدعه کردن ده بیته مایهی دوور که وتنه وهی خه لکی له نیسلام، له بهر
 نه وهی کاتیک که سی بیدعه چی به هوی نه و بیدعه یه وه چهند کاریکی پرو پوچ
 دهکات ده بیته هوکاریک بو نه وهی دوژمنانی نیسلام گالته به نیسلام بکهن، له
 کاتیکدا ناینی پیروزی نیسلام زور دووره له و کارانهی که کهسانی بیدعه چی
 ده بکهن.

(۲۳۱) برهان: تنبيه اولي الابصار إلى كمال الدين وما في البدع من الأخطار، للدكتور صالح بن سعد

۱۷ - که سانی بیدعه چی نوممه تی نیسلامیان پارچه پارچه کردوه، چونکه خوځیان و شوځین که وتوانیان به هوی بیدعه وه پارچه پارچه بیان خستوتنه ناو موسلمانانه وه، هر بویه به هوی بیدعه و دور که وتنه وه له سوننه تچه ندین بهش بهش و کومه ل کومه لی جیاواز ده بینریت، خوی په روه ردگار ده فرموویت:

﴿إِنَّ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيعًا لَسْتَ مِنْهُمْ فِي شَيْءٍ إِنَّمَا أَمْرُهُمْ إِلَى اللَّهِ ثُمَّ يُنَبِّئُهُمْ بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ﴾ (الأنعام: ۱۵۹).

واته: به راستی نه وانه ی که نایینه که یان بهش بهش و پارچه پارچه کردو بوونه دهسته دهسته و پارچه پارچه، نه وه له هیچ شتی کدا تو له وان نیت، به لکو بهریت لییان، به راستی نه وانه کارو باریان بو لای خوی به و تولی نه و لادان و پارچه پارچه یی یان لی ده ستینیتته وه، له وه و دوا خوی په روه ردگار هه والی هه موو نه و کارو کرده وانه یان پی ددات که نه نجامیان دابوو.

۱۸ - که سی بیدعه چی که به ناشکرا بیدعه ده کات، غه بیته و باس کردنی دروسته، بو نه وه ی موسلمانان له خراپه ی بیدعه که ی ناگادار بن، چونکه نه و که سه ی که به ناشکرا بیدعه ده کات زیانه که ی زورترو تر سناکتره له که سی که تاوان ده کات، هه رچه نده غه بیته کردنی موسلمان به پی ده قی قورثانی پیروز و فرموده کانی پیغه مبر (ﷺ) دروست نییه و حرامه، به لام بو مه به ستیکی شهرعی دروسته غه بیته بکریت، له بهر یه کی که له م هوکارانه:

یه که م: سته م کردن: له م کاته دا دروسته که سته م لی کراو سکا لای خوی باس بکات بو کار به دهستان و فرمانره وایان، یا خود بو قازی و دادوهر و بلی: فلانه که س سته می لی کردووم یان مالی خوار دووم.

دووهم: پرس و پراوه رگرتن، نه میش به وه ی که که سی که بچیتته لای که سی کی شاره زا له دیندا و بلیت نه ری فلانه که س چوته که من به ته مام کچی بده می،

یان خوشکمی بده می، یان فلانه نافرته چونه که من به تهمام بیخوازم، یاخود بو پرسپار کردن دهر باره ی هاوسیتیه تی.

سی یه م: داوای یارمه تی کردن بو گوپینی خراپه (مُنْگَر) وه لا دانی نا ره حه تیه که له سهر موسولمانیک، وه که نه وه ی که یه کیک بچیته لای که سیک که ده سه لاتداره و پنی بلیت که فلانه که س له گه لمد خراپه و نازارم ده دات وه پینگه چاره یه کم بو بدو زهره وه.

چوارم: ناگادر کردنه وه ی موسولمانان و ناموزگاری کردنیان، بو خو پاراستن له و که سانه ی که خراپن و نیازیان گلاوه و زهره زو زیانیان هیه بو موسولمانان.

پینجه م: باس کردنی که سیک که به ناشکرا تاوانی لیبوه شیته وه وه {جاسووسی کردن و زینا و مه ی خواردنه وه و..... هتد} له م کاته شدا ته نها باسی نه و تاوانه ی ده که یت و به س.

شه شه م: پیناساندنی که سیک نه ویش به دیاری کردنی نه و که م و کورپانه ی که له پووی که م نه دمامی و له ش و لاریه وه یاخود ناو و شو ره تیه وه، وه که کویری و نه خوشی و شعلی و قه له وی و که پی... هتد نابیت له مه دا مه به سستی پیشاندانی که م و کوپی و سوکی ناوبرا و بیت، به لگو ده بیت ته نها پیناساندنی بیت.

هه وه م: باس کردنی که سی بیدعه چی و تاوان کار: له م کاته دا ته نها باسی بیدعه که ی یاخود تاوانه که ی ده که یت، وه هیچی تر مه گه ر یه کیک له و خالانه ی پیشووی تیدابیت، خاتوو (عائشه) ی دایکی باوه پرداران (خوای لی پازی بیت) ده فهرمویت: (جاریکیان پیاوئیک هات بولای پیغه مبه ر (ﷺ) پوخسه تی لی خواست و نه ویش به پیزه وه به خیره اتنی کرد و فهرمووی لی کرد، پاشان که پیاوه که رویش پیغه مبه ری خواست (ﷺ) فهرمووی: (بئس أخو العشرة) واته: خراپترین برای هوزده که یه، هه روه ها دایکمان (عائشه) خوای لی پازی بیت

بوّمان ده گیزیتته وه، له پیغه مبهروه و ﷺ که فرمویه تی: (مَا أَظُنُّ فُلَانًا وَفُلَانًا يَعْرِفَانِ مِنْ دِينِنَا شَيْئًا) (۲۲۲).

واته: گومان ناهم که ئەم دوو که سه هیچ ده باره ی دین بزانن.

ههروه ها که سی بیدعه چی که زیاده یه که ده میتیتته ناو دینه وه و خوا ده په رستیت و عبادته تی بو ده کات، به لام به بوچوون و ههواو ئاره زووی خوئی، بی گوی دانه فرمانی خواو پیغه مبهری خوا (ﷺ)، بویه له م کاته دا باس کردنی پاشمله (غیبه تی واجب)، چونکه نه وه بو پاراستنی دینه له ههواو ئاره زوو، (وَلَا غِيَةَ لِأَحَدٍ مِنْ أَهْلِ الْبِدْعِ) وه هه ر که سی که بیدعه ده کات باس کردنی بیدعه که ی غیبه ت نییه، که واته ئیستا پوون بووه وه بو به پیزت که باس کردنی نه و کوّمه لانه غیبه ت نییه (۲۲۳).

مستظلم و معترف و محذر
طلب الإعانة في إزالة منكر (۲۲۴)

القدح ليس بغيبة في ستة
ومجاهر فسقاً ومستفت ومن

۱۹ - که سی بیدعه چی شوین که وتووی ههواو ئاره زووی خوئی ته، دژایه تی شهر ده کات و له شهرع لایداوه (۲۲۵).

۲۰ - که سی بیدعه چی خوئی خستوته ئاستی شهرع دانه ره وه و خوئی چواندوه به خوای په روه ردگار له شهرع داناندا، چونکه به س خوای په روه ردگار که ده توانیت شهرع دابنیت و فرمان به بنده کان بکات تا له سه ری برون و جی به جی بکه ن نه که هیچ که سیکی تر (۲۲۶).

(۲۲۲) صحيح البخاري (۶۰۶۷).

(۲۲۳) بیوانه: فتح الباري بشرح صحيح البخاري، لابن حجر، ۴۷۱/۱، ۸۶/۷.

(۲۲۴) بیوانه: شرح العقيدة الطحاوية، لابن أبي العز، ص ۴۳.

(۲۲۵) بیوانه: الاعتصام للشاطي، ۶۱/۱.

(۲۲۶) بیوانه: هه مان سه رچاوه، ۶۱/۱ - ۷۰.

کۆتایی

له کۆتاییدا داواکارم له خوای پهروهردگار بۆ خۆم و سهرحه م
موسلمانان که له ش ساغیمان پی ببه خشیت و لیمان خوش بییت، هه موو
لایه کمان دل په یوه ست بکات به قورئانی پیروژ و سوننه ته گانی
پیغه مبهروه (ﷺ)، وه بمان پارێزیت له تاوان و خراپه ی هه موو بیدعه یه ک،
وه بهرده وامیمان پی ببه خشیت، آمین.

ناوومۆك

- ۲..... پېشەكى دانەر
- ۷..... پېشەكى وەرگېز
- ۱۰..... ❀ بەشى يەكەم: روناكى سوننەت
- ۱۰..... باسى يەكەم: تېگە يىشتن لە مانای سوننەت
- ۱۱..... دوووم: تېگە يىشتن لە كەسانى پەيوەست بە سوننەت
- ۱۲..... سىيەم: تېگە يىشتن لە مانای الجماعە
- ۱۲..... باسى دوووم: ناو و سيفاتەكانى ئەھلى سوننەت و جماعە
- ۲۱.... باسى سىيەم: سوننەتى پېغەمبەر (ﷺ) نىعمەتتىكى گىشتى و پەھايە
- ۲۱.... دوو جوړ نىعمەت ھەيە: نىعمەتتىكى گىشتى و پەھايە، نىعمەتتىكى سنوردار
- ۲۴..... باسى چوارەم: گەرەبى و پلەو پایەى سوننەت
- بەسى پېنجەم: شوین و پلەو پایەى بەرزى كەسانى پەيوەست بە سوننەت، وە
- ۲۶..... شوینى كەسانى بیدعەچى
- ۲۶..... يەكەم: شوین و پلەو پایەى بەرزى كەسانى پەيوەست سوننەت:
- ۲۷..... دوووم: نیشانەكانى ئەھلى سوننەت و جماعە
- ۲۸..... كەسى بیدعەچى چۆنە؟
- ۲۹.... ❀ بەشى دوووم: تارىكيبەكانى بیدعە و تازە داھینراوەكان لە دیندا
- ۲۹..... باسى يەكەم: تېگە يىشتن لە مانای بیدعە
- ۲۳..... بیدعە دوو جوړە:
- ۲۳.... باسى دوووم: مەرجهكانى گىرابوون و قەيول بوونى كەردەوہ چاكەكان
- ۲۷..... باسى سىيەم: سەرزەنشەت كەردن و خراپەى بیدعە لە دیندا
- ۲۷..... يەكەم: سەرزەنشەت كەردن و خراپەى بیدعە لە دیندا

- دوووم: سه‌رزه‌نشت کردن و خراپه‌ی بیدعه له روانگه‌ی فه‌رموده‌کانی پیغه‌مبهری
 خواوه (ﷺ) ۴۱
- سنّ یه‌م: له ووته‌کانی هاوه‌لانی پیغه‌مبهر (ﷺ) سه‌باره‌ت به بیدعه ۴۹
- چوارهم: له ووته‌کانی تابعی و شوین که‌وتوانیان سه‌باره‌ت به بیدعه ۵۰
- پینجه‌م: بیدعه سه‌رزه‌نشت کراوه له چند پوویه‌که‌وه: ۵۲
- باسی چوارهم: هۆکاره‌کانی بیدعه کردن ۵۳
- باسی پینجه‌م: به‌شه‌کانی بیدعه ۷۲
- به‌شی یه‌که‌م: بیدعه‌ی حه‌قیقی و بنه‌ره‌تی و بیدعه‌ی زیاد کراو: ۷۲
- به‌شی دووم: بیدعه له پووی کردن و وازلّ هیئانه‌وه ۷۵
- به‌شی سنّ یه‌م: بیدعه‌ی ووته‌یی بیروباوه‌ری، وه بیدعه‌ی کرداری ۷۹
- باسی شه‌شه‌م: حوکمی بیدعه له دیندا ۸۱
- باسی جه‌وته‌م: جزیره‌کانی نه‌و بیدعه‌انی که‌له‌سه‌ر گزیره‌کان ده‌کرتین ۸۵
- باسی هه‌شته‌م: بیدعه باوو بلاوه‌کانی نه‌م سه‌رده‌مه ۹۰
- یه‌که‌م: بیدعه‌ی ئاهه‌نگ گێپان به‌ بۆنه‌ی له دایک بوونی پیغه‌مبهر (ﷺ) .. ۹۰
- دوووم: بیدعه‌ی ئاهه‌نگ گێپان به‌ هاتنی یه‌که‌م شه‌وی جومه له مانگی ره‌جه‌ب ۱۰۱
- سنّ یه‌م: بیدعه‌ی ئاهه‌نگ گێپان به‌ بۆنه‌ی شه‌وی (الأسراء والمعراج) ۱۰۸
- چوارهم: ئاهه‌نگ به‌ بۆنه‌ی هاتنی شه‌وی پانزه‌ی مانگی شه‌عبان ۱۱۴
- پینجه‌م: التبرک ۱۱۹
- نه‌و شتانه‌ی که‌ زۆر پیژێزو پڕ له‌ خێرو به‌ره‌که‌تن ۱۲۰
- به‌ده‌ست هیئان و داوا کردنی خێرو به‌ره‌که‌ت به‌ ڤیگه‌یه‌کی شه‌رعی به‌م چه‌ند
 کاره‌ ده‌بیّت ۱۲۲
- به‌ده‌ست هیئان و داوا کردنی خێرو به‌ره‌که‌ت به‌ شیوه‌یه‌کی ناشه‌رعی و
 نادروست ۱۲۷

- هۆکاره کانی ته به پووک کردنی نادروست و ناشه رعى چين؟ ١٣١.....
- شوینه واره خراپه کانی ته به پووک کردنی نادروست و ناشه رعى ١٣١.....
- هۆکاره کانی به رگری کردن له ته به پووک کردنی نادروست ١٣٢.....
- باسی هه شته م: بیدعه باوو بلاوه کانی ئەم سه رده مه ١٣٣.....
- باسی نۆیه م: ته و به کردنی که سی بیدعه چی ١٣٦.....
- باسی دهیه م: زیان و شوینه واره خراپه کانی بیدعه ١٤٠.....
- ناوهرۆک ١٥٦.....

نیمای احمد (رحمتی خوی نبیت) دهفهرموویت

بنچینه کانی سوننه ت لای نیمه بریتیه له : دست گرتن
بهو ووته و کارانه ی که هاوه لانی پیغه مبه ر (صلوات
له سهری بوونه، وه شوین که وتنیان و واز هینان له
بیدعه، چونکه هه موو بیدعه یه ک سهر لیشیاوویه، وه
وازه هینان له دوو به ره کی ناکوکی، وه دوور که وتنه وه و
دانه نیشن له گه ل که سانی شوین که وتووی هه و او
نارهزو و بیدعه چی، وه دوور که وتنه وه له موناقه شه و
دهمه دهمن کردن و دوو به ره کی و ناکوکی له دیندا.

www.ba8.org

ژماره ی سپاردن (۳۴۶) ی پیدراوه

3500